

663/20

VIRGIL N. MADGEARU

82850

Handwritten signature

3/II. 935.

37/10

DRUMUL ECHILIBRULUI FINANCIAR

PROBLEME ACTUALE ALE
ECONOMIEI ROMÂNEȘTI

ATELIERELE „ADEVĚRUL” S.A. BUCUREȘTI
1935

P R E F A Ț Ă

Volumul de față a rezultat din datoria de a contribui la lămurirea problemelor monetare și financiare, în vederea fixării noului program al partidului național-țărănesc. O parte din probleme, în special cele financiare, au fost debătute în cercul de studii al partidului și soluțiunile expuse sunt rodul acestei conlucrări ideologice. O altă parte din problemele tratate a format obiectul preocupărilor, în cursul activității desfășurate ca ministru de finanțe, când au căpătat deslegări cari au fost aplicate și verificate. În fine, o a treia parte a rămas numai în stadiul unor propuneri, cuprinse în proiecte de legi, rapoarte și memorii.

Prin această împrejurare, nu credem că lucrarea ce prezentăm publicului a pierdut din obiectivitate în constatările de fapt și concluziunile ce s'au desprins. Am nutrit continuu convingerea nestrămutată, că politica nu poate duce la rezultate pozitive, dacă nu e întemeiată pe o cercetare metodică a realităților naționale, după cum știința rămâne sterilă dacă nu confruntă enunțările teoretice cu faptele, prin cercetarea sistematică a realităților.

Persistența dezechilibrului bugetar are urmări nefaste pentru viața noastră economică și socială și amenință în mod serios capacitatea de acțiune națională a Statului nostru. Dacă această problemă preocupă în grad superlativ chiar Statele cari pot învinge dificultățile financiare, prin apel la rezervele de capital, cu atât mai mult trebuie să ne preocupe pe noi, cari nici nu suntem în măsură să acoperim deficiturile prin împrumuturi interne și

cari avem experiența acoperirii deficitelor dinaintea de 1928 prin împrumuturi externe, încheiate în condițiuni apăsătoare.

Pentru a deștepta interesul opiniei publice luminate, am socotit oportun să dăm publicității rezultatele unor cercetări mai recente și a unor preocupări mai vechi, verificate prin experiență.

În deosebi în vremuri de dezechilibru, bugetul, moneda și creditul se condiționează în mod reciproc. Nu se poate tinde spre un nou echilibru financiar solid și durabil, decât printr'o acțiune coordonată asupra acestor trei elemente fundamentale: moneda, creditul și bugetul, în concordanță cu structura și cu nevoile economiei naționale.

În mod firesc, lucrarea se împarte în trei părți distincte, dar strâns legate una de alta: partea întâia tratează problema monetară, partea doua problema creditului și partea treia problema finanțelor publice ¹⁾.

București, 1 Ianuarie 1935

1) Datele cuprinse în primele două capitole din partea întâia sunt în mare parte rezultate dintr'o serie de cercetări întreprinse, din inițiativa și sub direcțiunea mea, de Oficiul de Studii al Ministerului de Finanțe, în ajunul conferinței economice și monetare dela Londra. (Mai, 1933).

INTRODUCERE

Oricine a urmărit cu atențiune desfășurarea evenimentelor monetare și financiare, în timpul ce s'a scurs dela sfârșitul războiului mondial, și-a putut da seama și de complexitatea problemelor ce s'au impus, rând pe rând, în toate Statele și de insufiența soluțiunilor de până acum. În deosebi, în ultimii cinci ani, în cursul depresiunii economice mondiale, care a zdruncinat ordinea economică existentă și a distrus bazele fundamentale ale economiei mondiale, eforturile neîntrerupte de experimentare a unei serii de soluțiuni nu au izbutit nicăeri să restabilească echilibrul economic. Aceeaș soartă au avut-o și încercările de a pune capăt haosului economic, printr'o acțiune concertată pe teren internațional. Ultima încercare, conferința internațională monetară și economică, care a avut loc în vara anului 1933 la Londra, s'a încheiat printr'un eșec.

Aceste constatări nu dovedesc că oamenii de stat contemporani, în a căror grijă stă soarta popoarelor, ar fi inferiori celor dinaintea războiului mondial. Dificultățile ce s'au aglomerat în calea dezvoltării normale a tuturor Statelor lumii în această perioadă, sunt mai degrabă un simptom, că omenirea se află într'o fază de tranziție spre a nouă formă de echilibru social și economic.

Dacă această caracterizare a situațiunii este exactă pentru toate Statele, de bună seamă că există deosebiri datorite structurii economice și sociale, profunzimii consecințelor războiului și crizei mondiale, dar și politiciii economice și financiare, practicate în această perioadă de timp.

Examinând, sub acest aspect, politica monetară și financiară, urmată în țara noastră în ultimul deceniu și jumătate, vom fi siliți să constatăm că, complexității și gravității crescânde a problemelor nu i-a corespuns întotdeauna cea înțelegeră a situațiunilor și cea fermitate în deciziune și executare, care, în aceeaș vreme, în alte State a reușit să producă o redresare, capabilă să atenueze efectele defavorabile ale crizei și să stăvilească agravarea răului.

Astfel, după ce, prin greșeli săvârșite cu pilejul unificării monetare, s'a creiat o inflațiune monetară de propor-

țiuni considerabile și s'a cauzat deprecierea monedei naționale până la 2,5 centime aur, s'a socotit posibil a se duce o politică de revalorizare a leului. În timp ce în celelalte State se practica o politică de stabilizare monetară, care avea să favorizeze un proces de refacere economică și financiară, în țara noastră, prin politica de revalorizare monetară, s'au paralizat toate eforturile de asanare economică și financiară. Rezultatele sunt cunoscute. Părăsirea tardivă a acestei erori monetare a făcut ca stabilizarea leului să fie un pas forțat, să se realizeze la un moment și în condițiuni defavorabile. Mai mult decât atât, în loc să fie consacrarea unui echilibru economic și financiar, stabilizarea leului a devenit un panaceu dela care toți așteptau salvarea. Realizată opt luni înainte de apariția primelor manifestări ale crizei mondiale, stabilizarea leului s'a transformat curând dintr'un panaceu universal într'o decepție generală, cu toate că, în scurta perioadă până la declanșarea crizei mondiale, ea fusese urmată de unele simptome serioase de redresare.

Criza mondială a dezaxat sistemul monetar internațional. Un mare număr de State au abandonat etalonul de aur, în mod formal, altele l-au abandonat de fapt. Toată lumea e astăzi de acord că restaurarea sistemului monetar după războiul mondial s'a făcut pe temelii șubrede, deoarece nu s'au creat condițiunile prealabile pentru asigurarea unei stabilități a schimburilor și cel puțin a unei evoluțiuni normale a prețurilor. În momentul de față, fiecare Stat se luptă pentru realizarea unui echilibru economic interior și folosește moneda, ca mijloc pentru a-și ameliora pozițiunea, în schimbul de mărfuri cu celelalte State.

Pentru a doua oară, noi facem greșala să ne singularizăm în politica monetară. În loc să urmărim aceeaș cale ca Statele vecine cu aceeaș structură economică, facem o politică de prestigiu monetar, care riscă să ne silească a face din nou un pas forțat, în ziua când se va produce, pe plan internațional, întoarcerea la etalonul de aur al fiecărui Stat în parte, la paritatea ce va conveni fiecăruia, dar în cadrul unor norme, cari să înlesnească reluarea schimburilor dintre popoare, pe baza unor valori certe.

Erori grave găsim și în politica de credit. N'am fost capabili să ne construim un sistem de credit adecvat structurii noastre social-agrară, după improprietărire. Banca Națională a continuat să-și păstreze structura dinainte de război, în dezacord complet cu nevoile de credit ale unei țări agricole. În aceste condițiuni, Banca Națională n'a putut conduce curente de credit pentru asigurarea alimentării normale a economiei noastre naționale. Mai mult decât atât, ea n'a putut exercita nici o influență asupra nivelului dobânzilor, care au atins limite cămătărești, cu consecințe dezaastroase pentru lumea producătorilor și cu rezultatul final al dezagregării or-

ganizării de credit, care în țara noastră a luat în timpul crizei actuale proporții formidabile, în comparație cu celelalte țări.

Organizația noastră de credit nu s'a adaptat, după război, nouilor condițiuni social-economice. Indată ce, în deosebi ca urmare a urcării dobânzilor pentru împrumuturi, piața internă n'a mai fost accesibilă pentru scrisuri funciare, singura sursă de credit specializat s'a închis și nevoile de credit pe termen lung n'au mai putut fi satisfăcute, decât prin denaturarea caracterului institutelor de credit curent, care și-au văzut astfel activul imobilizat. Chiar în aceste condițiuni anormale, agricultura mică și mijlocie n'a avut nici o altă sursă de credit, în afară de băncile populare, decât cămătăria. În genere, între posibilitățile de credit ale agriculturii și cele ale industriei și comerțului există o disproporție, menită să adâncească discordanța dintre liniile de evoluție ale celor două ramuri de producțiune națională, care în loc să se completeze și să se stimuleze reciproc, se împiedică una pe alta, în mersul lor firesc.

Urmarea acestei desvoltări anormale a sistemului nostru de credit a fost slaba rezistență pe care a opus-o fenomenelor crizei din ultimii ani și proporțiunile formidabile ale prăbușirilor bancare, care au constituit o adevărată catastrofă. Statul a fost silit să intervină în repetate rânduri, pentru asanarea creditului. Cu prilejul stabilizării monedei naționale, Statul a preluat asupra sa un portofoliu imobilizat de câteva miliarde lei, aflat la Banca Națională, pentru a înlesni acesteia să reînceapă a funcționa în mod normal. Prin această operație, Statul a urmărit, indirect, să salveze un număr de bănci și alte instituțiuni de credit. După cinci ani, Statul a intervenit din nou, de data aceasta pentru acoperirea pierderilor suferite de Banca Națională și de unele instituțiuni de credit de pe urma conversiunii datoriilor particulare.

Repetarea la intervale atât de scurte a intervențiunii Statului pentru asanarea sistemului de credit, este un indiciu al unor slăbiciuni congenitale ale acestuia, care decurg din nepotrivirea între structura social-economică a țării noastre și organizarea creditului. Dacă, întâia oară, s'a putut crede că aportul financiar al Statului poate salva organizațiunea existentă a creditului, repetarea acestei erori ar putea fi fatală. Lăsând la o parte faptul că nu intră în căderea Statului de a acoperi din contribuția cetățenilor zece miliarde de lei, pagube realizate de institutele de credit particulare, — deși acest fapt prin el însuși condamnă întreaga organizație de credit existentă — nu putem să nu subliniem că trebuie să se pună capăt acestei situațiuni anormale, prin'o reformă radicală a organizațiunei de credit. Această afirmare este astăzi cu atât mai necesară, cu cât se pare că experiența de până acum n'a fost suficientă, pentru a lumina problema. Unele cercuri

cred că, prin asanarea parțială a unor institute de credit, prin organizarea unui control asupra activității băncilor și prin anume modificări în organizarea Băncii Naționale, sistemul nostru de credit se poate reface, pe vechile baze.

Nu voim să căutăm cât loc ocupă în această credință tendința onora de a recăștiga unele poziții pierdute sau de a-și consolida unele privilegii și ce parte are mentalitatea sinceră conservatoare, pentru că avem convingerea că și într-o parte și în cealaltă iluzia joacă un rol important. Dar urgența creierii unui aparat de credit, adecvat nevoilor economiei naționale și Statului român, nu mai îngăduie nici o rătăcire de la calea indicată de cercetarea obiectivă a datelor problemei.

Aceleași aspecte se descoperă în domeniul finanțelor publice: dificultăți reale deoparte, insuficiența eforturilor de redresare, de cealaltă parte.

În primii zece ani după război, nu s'a izbutit să se întocmească un sistem fiscal potrivit surselor de venituri particulare și capacității reale de plată a contribuabililor, o metodă de gestiune financiară, care să asigure controlul riguros asupra cheltuelilor publice și o gestiune financiară ordonată, după cum nu s'a ajuns a se organiza un aparat de așezare, control și percepere, care să asigure intrarea regulată și cinstită a tuturor veniturilor cuvenite Statului.

Urmarea a fost, nu numai că nu s'au putut stăvili deficitele bugetare — explicabile doar în anii imediat după război, prin forța împrejurărilor, — dar, cu toate excedentele aparente în unele din exercițiile următoare, această perioadă s'a încheiat în 1928 cu deficite considerabile, a căror cifră totală — grație dezorganizării contabilității publice — n'a putut fi stabilită nici de echipa de experți care a lucrat sub conducerea d-lui profesor Charles Rist, în 1928, la prepararea planului de stabilizare.

Comandamentul echilibrului financiar, înscris în planul de stabilizare, n'a putut fi împlinit nici în perioada următoare de cinci ani. De bună seamă, explicația principală este a se căuta în scăderea vertiginoasă a venitului național, provocată de consecințele crizei economice mondiale asupra economiei noastre naționale. Nu este mai puțin adevărat însă, că deficitul bugetar nu se poate reduce la un caz fortuit, la o fatalitate, în fața căreia n'avem decât să ne supunem și ale cărei consecințe trebuie să le suportăm cu resemnare. Acordând factorului economic primatul, între elementele ce compun cauzalitatea deficitului bugetului românesc, nu putem totuși să nu subliniem că reducerea, într-o măsură atât de considerabilă, a venitului național nu decurge exclusiv din prăbușirea prețurilor produselor agricole și materiilor prime pe piața mondială, ci și din anume lacune în organizarea producției și a valorificării produselor naționale, precum și din defectele organizării creditului, în propria noastră țară.

Dacă o acțiune de îndreptare în aceste domenii nu s'ar fi putut întreprinde cu efect imediat, pe toată linia, totuși, prin executarea unui plan sistematic de lucrări publice și prin creierea unor instalațiuni, menite să amelioreze condițiunile de valorificare ale unora dintre produsele naționale. (silozuri, frigorișere, uscătorii, etc.) s'ar fi putut compensa, cel puțin în parte, micșorarea venitului național, provocată de scăderea prețurilor pe piețele mondiale, s'ar fi mărit capacitatea de consum a masselor producătoare, în special a celor rurale, și s'ar fi ridicat cifra generală de afaceri, încât s'ar fi înlesnit prin aceasta și alimentarea mai bogată a bugetului public.

Nu numai în domeniul economic, dar nici în cel financiar nu s'au făcut toate eforturile pentru stăvilirea deficitelor.

Politica fiscală a oscilat dela fiscalism forțat (1929), la degrevări excesive, cu caracter plutocratic și la dezarmarea fiscoșului de armele de apărare împotriva evaziunii dela impozite, care are o extindere însemnată la noi (1934).

Administrația fiscală continuă să fie de o calitate inferioară. Inceputul de reorganizare pe baze serioase a aparatului fiscal realizat în 1933, în loc să fie continuat, a fost întrerupt, după abia jumătate de an de aplicare. Organizația fiscală a țării a fost din nou transformată, criteriile de severă selecționare ale personalului financiar au fost neglijate și spiritul vechi de rutină și abuz și-a reluat locul de mai înainte.

Politica de cheltueli publice a părăsit linia unor economii organice, trasată în 1933. Unui plus de economii asupra datoriei publice externe i-a corespuns un plus de cheltueli administrative. După cinci ani de comprimare a posturilor bugetare, efortul realizat a fost aproape complet anihilat, într'un singur an.

Controlul preventiv asupra cheltuelilor, introdus în 1929, a devenit o simplă formalitate și sfera sa de acțiune a fost îngustată la o pătrime din totalul cheltuelilor bugetare, prin modificări succesive ale legilor organice, chiar și pe cale de decret, în cursul anului 1934.

În locul unei politici financiare coordonate, continuată pe aceleași linii fundamentale, în ultimii cinci ani, s'a mers în zig-zag, nu numai în politica fiscală, ci chiar în administrațiunea și gestiunea financiară, unde nu au ce căuta deosebiri de vederi politice. Deaceea, nu s'a izbutit până acum a se încetățeni în organizarea financiară a Statului acele organe de administrație, și acele practici, pe care experiența tuturor țărilor le-a dovedit eficace. Nici în această măsură modestă, n'am progresat în ultimii cinci ani, cu toate că nu ne-a lipsit nici sfatul tehnic, nici concursul experților străini, cari au fost chemați cu prilejul stabilizării monetare.

Rezultatul este dezolant. În al șaselea an de criză, în care s'a obținut o diminuare a sarcinei datoriei publice ex-

terne cu 75%, s'a întocmit un buget cu un deficit inițial de câteva miliarde lei și, ceea ce este mai grav, cu toate mijloacele extrabugetare de peste un miliard lei, ce s'au folosit în cursul lunii Decembrie 1934, care încheie al treilea trimestru, tezaurul continuă să fie descoperit cu alt miliard de lei, iar la sfârșitul exercițiului vom avea un nou deficit mai însemnat decât cel precedent.

Gravitatea situațiunii noastre financiare va atinge astfel un punct culminant, la finele exercițiului curent. Dacă nu ne hotărîm să punem capăt deficitului bugetar, ne amenință un mare pericol. Cei cinci ani deficitari consecutivi au lăsat o moștenire, care apasă greu asupra puterii financiare a Statului nostru și asupra întregii economii naționale. Noi nu avem o piață financiară internă, capabilă să absoarbă bonuri de tezaur, pentru a face față imediat nevoilor Statului, ce nu pot fi acoperite cu veniturile bugetare, în caz de deficit și care să permită apoi convertirea bonurilor de tezaur în titluri de rentă. În alte State, pe această cale se lichidează urmările unui deficit bugetar și în acelaș timp, fie prin sporirea asietei fiscale, fie prin micșorarea cheltuielilor, se restabilește echilibrul. În țara noastră, această cale este închisă.

Deficitele noastre îmbracă sau forma unor credite forțate, impuse furnizorilor și funcționarilor Statului, sau se transformă în operațiuni de credit, cu caracter de inflație la banca de emisiune, sau și una și alta. Amândouă metodele de finanțare a deficitelor sunt dăunătoare. Cea dintâi agravează poziția întreprinderilor economice și a institutelor de credit, scumpește și îngreuiază aprovizionarea serviciilor publice, amenințând cu încetarea funcționării acestora și creiază dificultăți materiale funcționarilor publici, capabile să producă frământări sociale și să diminueze prestigiul Statului; cea de a doua duce în mod cert la inflația și la deprecierea monetară, provocând panica, cu toate consecințele ei.

Este un imperativ național să înlăturăm acest pericol, cu un ceas mai degrabă.

Am ajuns la un punct suprem. Statul nu-și mai poate împlini misiunea națională, cu mijloacele bugetare actuale și cu repartiția lor actuală. Nevoile apărării naționale au un caracter de extremă urgență. Dacă nu vom fi în stare să le împlinim, vom fi răspunzători de a ne fi paralizat capacitatea de acțiune națională.

Cari sunt căile și mijloacele pentru restabilirea forțelor financiare ale economiei naționale și ale Statului?

Acestei preocupări tinde să servească lucrarea de față, care n'are alt scop, decât să proiecteze lumina adevărului asupra situațiunii noastre monetare și financiare și să înlesnească înțelegerea posibilităților de realizare a mijloacelor de însă-nătoșire.

M O N E D A

PARTEA I

M O N E D A

MONEDA

CAPITOLUL I

STABILIZAREA LEULUI.

POLITICA DE REVALORIZARE IN PERIOADA ANTERIOARĂ STABILIZĂRII.

Stabilizarea legală a leului s'a făcut abia la 9 Februarie 1929, după ce eșuase complet politica de revalorizare a leului, încercată pe baza planului din 1925, elaborat de Ministrul de Finanțe, Vintilă Brătianu și concretizat în convențiunile încheiate cu Banca Națională a României.

Leul, care era cotate atunci la 2,5 centime aur, urma să fie revalorizat prin următoarele măsuri:

a) Incetarea oricărei emisiuni de bilete de tezaur; b) rambursarea progresivă pe timp de 15—20 ani a avansurilor primite de Stat dela Banca Națională, dintr'un fond de lichidare, constituit dintr'o serie de venituri, cedate de Stat institutului de emisiune; c) plafonarea emisiunii.

În lupta parlamentară ce s'a deschis în jurul planului preconizat, s'a desvăluit concepțiunea fundamental greșită a acestui plan de revalorizare și deflațiune pe timp de 15—20 de ani și consecințele nefaste ale aplicării lui pentru economia noastră națională. În special, plafonarea emisiunii la 21.071 milioane lei, care nu putea fi depășită sub nici un cuvânt, nici chiar pentru cumpărarea de devize sau aur, de către Banca Națională, a fost viciul lui capital.

Fixarea arbitrară a plafonului emisiunii era cu atât mai

absurdă, cu cât ea avea loc într'o perioadă în care prețurile se aflau în continuă urcare ¹⁾).

REPERCUSIUNILE POLITICII DE REVALORIZARE.

Rezultatul imediat al acestei politici a fost agravarea condițiilor de credit, cu începere dela 1926. Dobânzile au crescut în această vreme, atingând în 1928 16—18%, la împrumuturile acordate de marile bănci întreprinderilor de primul rang, dobânzile curente variaua între 18—36%, și dobânzile uzurare, percepute micilor debitori agricoli, ajunseseră la 50—60% pe an și chiar mai mult.

Acest fapt este datorit exclusiv imposibilității în care fusese pusă Banca Națională de a satisface, în măsura necesară, cerințele reale ale pieții, din cauza plafonului emisiunii.

Posibilitățile de expansiune ale creditului, fie pentru achiziționarea de devize, fie pentru satisfacerea necesităților circulației, erau limitate la sumele vărsate de Stat în contul fondului de lichidare, care însumau în Iunie 1926, 290 milioane lei, iar în Decembrie 1926, 796 milioane lei. Ele erau cu desăvârșire insuficiente.

Efectele dezaastroase ale acestei politici nu s'au limitat însă la criza de credit și la înflorirea cametei, cu tot lanțul de repercusiuni asupra întregii activități economice a țării. Plafonul emisiunii a împiedicat Banca Națională să folosească conjunctura favorabilă a exportului în 1927, pentru a acumula devize și, printr'o politică de cumpărare și vânzare de devize, să dirijeze cursul leului spre o stabilizare de fapt, reală. Chiar în măsura slabă în care Banca Națională a achiziționat devize în acel an, ea nu a putut-o face decât printr'o restrângere a operațiunilor de scont, deci printr'o nouă restricțiune de credit.

Politica de revalorizare n'a reușit să înlăture fluctuațiunile schimbului și deprecierea monedei. Deficitul balanței comerciale din 1925, (785 milioane lei), și în special deficitul balanței plăților, care este factorul regulator al cursului unei monede, au determinat deprecierea progresivă a leului, din

¹⁾ Dela Ianuarie 1925, până la Decembrie 1928, prețurile de gros s'au urcat cu 27%, iar cele de detaliu cu 23%. În schimb, cursul schimbului în străinătate s'a urcat, în acelaș interval, în raport cu media 1925—1926, cu circa 25%, iar față de punctul minim, atins în lunile Aprilie—Iunie 1926, cu peste 40%.

August 1925 — după intrarea în vigoare a convențiunii de revalorizare, — cursul leului la Zürich trecând treptat dela indicele 37,40 (fr. elv.) la 58,50 în Mai 1926 (curs extrem), iar după medii lunare, dela 38,25 la 51,56.

Din Iunie 1926, perspectivele unui an agricol favorabil au produs un reviriment. Cursul leului s'a ameliorat în mod progresiv, sub influența afluxului de devize, provenit din export și din împrumutul de 200 milioane lire italiene (circa 1.750 milioane lei), încheiat în cursul aceluși an. Dar, oferta continuă și susținută de devize nu putea fi absorbită de Banca Națională, la cursul pieții, deoarece circulația monetară atinsese, în cursul verii 1926, plafonul, ridicându-se la 21 miliarde lei. Presiunea exercitată de către oferta de devize a dus la urcarea cursului leului, iar Banca Națională n'a putut profita de afluxul de devize, pentru a-și întări stocul ei metalic.

Sub influența a două recolte favorabile, cari au dat un excedent al balanței comerciale de 5.363 milioane lei în anii 1926—1927 și a imposibilității Băncii Naționale de a practica o politică de devize adecvată, leul s'a revalorizat în mod rapid, trecând dela 51,56, în Mai 1926, la 31,35, în Iunie 1927, ceea ce reprezintă o creștere de circa 40%.

Creșterii puterii de cumpărare a leului în străinătate nu i-a corespuns însă o ridicare a capacității de cumpărare pe piața internă. Dimpotrivă, prețurile interne au continuat mersul lor ascendent ¹⁾.

Puterea de achiziție a leului în afară era, în Decembrie 1927, comparativ cu puterea sa de achiziție internă, cu, 41% superioară față de Aprilie—Iunie 1926; iar la finele lui 1928, cu 25%; pentru prețurile de detaliu creșterea a fost de 51%, respectiv 41%.

¹⁾ Decalajul între puterea de cumpărare internă și externă a leului rezultă din următoarele date:

	Schimb	Prețuri		Indicii		Evoluția	
		Argus	Gros	Schimb	Argus	Gros	puterii de cumpărare externă în raport cu prețurile interne
				Indicii		Argus	Gros
Iunie . . . 1926	48,47	5232	3300	100	100	100	100
Dec. 1927	31,22	5340	3611	64	102	109	141
Dec. 1928	32,14	5589	4000	66	107	121	125

Trebuie amintit că indicele Argus privește exclusiv Bucureștii.

INFLUENȚA MĂSURILOR ECONOMICE CONTRADICTORII.

În mod normal, politica de revalorizare a schimbului ar fi trebuit să fie însoțită de o politică generală de deflație, deci de comprimarea prețurilor interne și de severe economii bugetare. În loc de aceasta, s'a urmat o politică economică și bugetară diametral opusă, contribuindu-se la urcarea prețurilor interne.

Sub imperiul tendințelor contradictorii ale politicii de revalorizare monetară și a măsurilor tarifare (ridicarea tarifului vamal și a tarifelor de transport), s'a produs o rupere a echilibrului între puterea de achiziție internă și externă a monedei naționale, care s'a tradus prin menținerea importului la un volum urcat, în cursul anilor 1927—1928, când succesiunea a două recolte mediocre a determinat o comprimare a exportului într'o măsură considerabilă.

Rezultatul a fost provocarea deficitului balanței comerciale, care în 1928 s'a ridicat la 5,2 miliarde lei, față de excedentul de 4,3 miliarde din 1927, deci o diferență în minus de 9,5 miliarde lei dela un an la altul.

Urmările revalorizării precipitate a leului nu puteau să întârzie.

DELA REVALORIZARE, LA STABILIZARE PRECIPITATĂ DE FAPT.

Îndată ce s'a observat că această politică nu poate fi continuată, în loc ca ea să fie abandonată, desființându-se plafulul și îngăduindu-se Băncii Naționale să practice o politică de devize, prin care să dirijeze fluctuațiunile leului, în raport cu factorii economici reali și să-l îndrumeze apoi către o stabilizare de fapt, reală, s'a trecut brusc, către finele anului 1927, la politica menținerii leului la cursul atins în vara 1927, fără să se țină seama de faptul că acel curs era datorit unor împrejurări trecătoare și avea un caracter artificial.

Menținerea cursului leului, la nivelul urcat din vara 1927, a fost posibilă, fără intervențiuni pe piață, în cursul ultimelor luni ale aceluși an, numai datorită aflului de devize, care însă a încetat odată cu începutul anului 1928. Susținerea mai departe, în mod artificial, a cursului a avut ca efect un exod masiv de devize, fie pentru achiziționarea de mărfuri, fie pentru a beneficia de diferența de curs, în eventualitatea unei stabilizări la un curs mai scăzut al leului. Astfel, disponibi-

litățile de devize ale Băncii Naționale, cari la începutul anului 1928 se cifrau la circa 2,9 miliarde lei, au fost epuizate la finele lunii Mai, iar susținerea cursului leului, considerat ca „stabilizat de fapt”, nu s'a putut realiza fără concursul unor credite externe în valoare globală de 4,5 miliarde lei.

PIERDERILE DE DEVIZE ȘI CAPITALURI ÎN 1928.

La finele lunii Aprilie 1928, stocul de devize al Băncii Naționale fiind complet epuizat, s'a recurs la avansuri pe aur la Banca Angliei și la Banca Franței și mai târziu la creditul contractat de Stat prin intermediul sindicatului rafinorilor, în valoare de circa 1.050 milioane lei, iar în cursul lunii Septembrie acelaș an, concomitent cu elaborarea planului de stabilizare, s'a contractat un al treilea credit de 12 milioane dolari, în acelaș scop. Prin urmare, aceste credite s'au ridicat la următoarele sume:

Sindicatul rafinorilor	1.050 milioane lei
Avansuri pe aur, circa	1.500 ” ”
Banca Comercială Italiană (12 milioane dolari)	2.000 ” ”
Total	<u>4.550 milioane lei</u>

La sfârșitul anului 1928, stocul de devize al Băncii Naționale era redus, cu toate aceste aporturi de împrumut, la o sumă neînsemnată. Astfel, persistența într'o politică greșită a provocat, în cursul anului 1928, o pierdere:

în devize de	2.900 milioane lei
în credite (împrumuturi contractate în condițiuni oneroase de guvern și Banca Națională)	4.500 ” ”
deci	<u>7.400 milioane lei</u>
fără a ține seamă de afluxul de capita- luri străine, în căutare de plasament, care s'a ridicat la circa	2.200 ” ”
deci, în total	<u>9.600 milioane lei</u>

fonduri de primă lichiditate, cari erau atât de necesare pieții românești.

Abia în Iulie 1928, Banca Națională a fost autorizată să depășească plafonul circulației, în vederea achiziționării de devize. Măsura era însă tardivă, și n'a putut avea alt efect, decât să sporească circulațiunea monetară în cursul toamnei

- 8448 -

1928, în urma contractării, prin Societatea Națională de Credit Industrial, a unui credit de 12 milioane dolari, care a servit la retragerea portofoliului imobilizat al acestei instituțiuni dela institutul de emisiune.

INESINCERITATEA BUGETARĂ, FACTOR AGRAVANT AL ERORILOR MONETARE.

În afară de această politică monetară total greșită, ce s'a urmat dela 1925 și până la 1928 inclusiv, politica bugetară a provocat mari perturbațiuni, cari s'au repercutat atât asupra institutului de emisiune, cât și asupra organizațiunii de credit.

Situațiunea finanțelor publice, care după cifrele oficiale părea înfloritoare, era falsificată prin anume practici nepermise, grație cărora se arătau excedente fictive. Se făcea să apară excedente bugetare, prin aplicarea unei concepțiuni bugetare eronate, bazată pe lipsa de sinceritate. Anume, se comparau încasările cu plățile, în loc de a le pune față în față cu angajamentele contractate, pe considerațiunea că angajamentele n'ar constitui o sarcină pentru buget. În modul acesta, înainte de a se fi achitat angajamentele contractate, se împărțiau „excedentele” și se afectau, cu anticipație, pentru lucrări de investițiune, iar adesea, chiar aceste credite fictive astfel deschise erau depășite în mod neregulat. În modul acesta, „excedentele” fictive s'au transformat în deficite reale.

O consecință directă a acestei concepțiuni bugetare, care a influențat în mod defavorabil activitatea economică, a fost neplata furnizorilor Statului. Întreprinderile furnizoare, ale căror creanțe față de Stat rămâneau neplătite, erau silită astfel să apeleze la bănci, pentru a-și reconstitui fondurile de rulment imobilizate. Băncile percepeau pentru aceste credite dobânzi excesive, cari au avut urmări dezaastroase, la început asupra rentabilității și ulterior asupra solidității întreprinderilor însăși. Pe deoparte, aceste dobânzi au contribuit la sporirea prețului de cost al produselor fabricate și au scăzut capacitatea de concurență și de desfacere a acestor întreprinderi; pe de altă parte, scăderea rentabilității le-a pus în imposibilitate de a îndeplini angajamentele față de bănci, ceea ce a provocat imobilizarea creditelor bancare și acumularea datorțiilor, prin capitalizarea dobânzilor.

REPERCUSIUNILE ASUPRA VIEȚII ECONOMICE.

Aceste împrejurări au fost punctul culminant al unei evoluțiuni care a dus la stagnarea vieții economice. Ele au fost precedate de dificultățile de credit, cari au îngreuiat situațiunea tuturor întreprinderilor economice și le-a dus treptat, cu începere din 1925, la micșorarea continuă a rentabilității lor, cu excepția rentabilității băncilor (în 1928, media rentabilității întreprinderilor private era de 1,19%).

Dezorganizarea creditului pe termen lung, prin devalorizarea scrisurilor funciare, lipsa unui credit agricol adecvat noii structuri a proprietății agrare, imobilizările băncilor, cari au substituit creditul bancar creditului de investiție și imobiliar, au creat reacțiuni, a căror agravare continuă, în perioada de revalorizare și de stabilizare artificial obținută — dela 1925 la 1928, — a adus la dezagregarea întregii organizațiuni economice.

Intr'o asemenea situațiune, în momentul când recoltele deficitare din 1927 și 1928 au avut drept urmare încasările bugetare reduse, Statul neposedând rezerve acumulate, din „excedentele” cari în fapt au reprezentat deficite, a fost constrâns să apeleze la Banca Națională, care în 1928 a acordat tezaurului avansuri oculate (contabilizate la conturi debitoare), prin călcarea dispozițiunilor convențiunii din 1925. Aceste avansuri s'au ridicat în Ianuarie 1929, la 4 miliarde lei (din cari 760 milioane, contractate în Ianuarie 1929).

CONDIȚIUNI NEPRIELNICE UNEI STABILIZARI MONETARE.

Din cele ce preced, rezultă că, în 1928, când s'au început pregătirile pentru stabilizarea legală a leului, nici una din condițiunile prelabile pentru asigurarea succesului unei stabilizări nu fusese creiată, prin politica urmată până atunci.

Balanța comercială era negativă (deficit de 5.227 milioane lei).

Balanța plăților se echilibrase numai prin creditele pe termen scurt obținute și prin devizele cedate de Banca Națională.

Bugetul era deficitar cu 2.500 milioane și tezaurul era încărcat cu angajamente neacoperite în sumă de 6.200 milioane lei.

Nivelul prețurilor interne era mai ridicat decât nivelul puterii de cumpărare a leului în afară.

Stocul de devize al Băncii Naționale era complet epuizat.

Prin aranjamente cu creditorii străini (revalorizarea rentelor prin convenția dela Paris), anuitatea externă creștea cu 400 milioane lei anual, înainte de contractarea împrumutului de stabilizare.

Nici situațiunea economiei naționale românești nu era mai favorabilă, în preajma stabilizării. Ea se afla sub semnul unei întreite tendințe conjuncturale:

1. Apogeul unei crize cronice, cu caracter mai ales financiar, provocată de politica de revalorizare monetară, întemeiată, în afară, pe o intervențiune de susținere artificială a leului, peste cursul mijlociu indicat de media de 2,50 a variațiilor sezonale și contrazisă înlăuntru de urcarea prețurilor, până atunci artificial comprimate, sub efectul politicii de degravare a taxelor de export.

La aceasta se adăuga politica de restricție a circulației, prin plafonarea emisiunii Băncii Naționale și efectele deficitelor bugetare reale, resfrânte sub forma acumulării datoriiilor arierate ale Statului către industrie. Acești factori combinați impuneau producției sarcini financiare extrem de grele, ea trebuind să recurgă la ajutorul creditelor și să suporte dobânzi ridicate.

2. O criză industrială ciclică, cu înfățișare specific românească, data stabilizării corespunzând cu perioada în care producția și prețurile industriale, după ce atinseră nivelul maxim în 1927, plafonau în ușor declin, sub influența celui de al treilea factor:

3. Criza agricolă, provocată de deficitul recoltei de porumb din 1928, antrenând o nouă urcare a prețurilor agricole aflate peste paritatea mondială și o agravare a deficitului balanței comerciale.

Politica de revalorizare, posibilă atât timp cât excedentul balanței comerciale îngăduia Băncii Naționale obținerea devizelor necesare susținerii cursurilor și atât timp cât producția îi pune la dispoziție devizele provenind din creditele externe, devenea imposibilă, la primul deficit al acestei balanțe.

Acest deficit s'a produs în 1928, prin acțiunea combinată a stimulării importului și a stânjenirii exportului, sub influența simultană a disparității prețurilor și a recoltei deficitare din 1928.

DE CE TOTUȘI, STABILIZAREA NU PUTEA FI AMANATĂ.

În această situațiune, stabilizarea apărea ca un panaceu pentru toată lumea. Ea era cerută de negustori, dornici de siguranță în tranzacții; de industriași, dornici să-și pună ordine în bilanțuri; de importatori și exportatori, nerăbdători să nu mai piardă din vânzarea produselor de export, în perioada deprecierei sezonale a schimbului și din cumpărarea produselor de import, în perioada urcării lor corespunzătoare.

Se pune în mod firesc întrebarea, dacă, la sfârșitul anului 1928, față de împrejurările neprielnice relevate mai sus, nu se impunea amânarea stabilizării legale a leului.

După o îndelungată perioadă — un deceniu, — în care toate clasele producătoare suferiseră pagube, în urma inflațiunii, a deflațiunii și a fluctuațiunilor valutare, întreaga opinie publică era înclinată spre grabnica realizare a stabilizării monetare. De aceea, chiar guvernul liberal, care practicase politica de deflație și inaugurase în 1925 politica de revalorizare a leului, începuse tratative și elaborase, cu concursul experților străini, un plan de stabilizare, către mijlocul anului 1928. Dela această operațiune se aștepta o serie de avantagii pentru economia națională și pentru Stat:

1. Înălțurarea riscurilor schimbului în afacerile comerciale și a pierderilor pentru producătorii agricoli.

2. Ușurarea condițiunilor de credit în interior și consolidarea organismului de credit, prin preluarea de către instituțiuni specializate a finanțărilor pe termen lung, prin încurajarea spiritului de economie, prin stabilitatea puterii de achiziție a banului.

3. Normalizarea relațiunilor financiare cu piețele străine, care avea să aducă o întărire a creditului public și privat și restabilirea afluxului de capitaluri străine, pentru investițiuni sau credite pe termen lung.

4. Provocarea unei reprize a activității economice, prin scăderea sarcinilor dobânzilor, ca urmare a dispariției riscului fluctuațiunilor monetare și a normalizării circulațiunii curentului de capitaluri.

Ar fi fost imposibil să se justifice, în fața opiniei publice în chip aplauzabil, amânarea realizării stabilizării. Orice încercare în acest sens ar fi fost interpretată ca un insucces politic al primului guvern național-țărănesc din toamna anului 1928, căderea regimului național-liberal fiind de altfel, în

parte, și o consecință a nereușitei încheierii împrumutului extern, de care depindea și desăvârșirea operațiunii monetare.

OPERATIUNEA STABILIZĂRII CONSIDERATA MIJLOC DE ÎNSĂNĂTOȘIRE A VIEȚII ECONOMICE.

Stabilizarea leului apare, în această lumină, ca un pas forțat, deoarece ea n'a urmat unei epoci de prestabilizare, în care să se fi pus bazele reale ale unei stabilizări de fapt, astfel încât să fi fost numai consacrarea legală a unei situațiuni reale. În loc să traducă o stare de fapt într'o stare de drept, care să consolideze un proces de însănătoșire a vieții economice, aflat în plină desfășurare, stabilizarea monedei noastre naționale a fost considerată ca o metodă de însănătoșire a vieții economice însăși.

Cu alte cuvinte, în loc să însemneze consacrarea monetară a unei stabilități în toate domeniile vieții economice și să aibă chemarea de a contribui la menținerea unui echilibru economic, obținut anterior printr'o politică adecvată de devize, de credit, bugetară și economică, stabilizarea leului a fost adoptată ca un mijloc eroic, de ultimă oră, pentru a preveni o catastrofă monetară și a contribui la îndreptarea unei situațiuni dezastruoase a economiei naționale românești.

Cum, prin urmare, stabilizarea tindea să inaugureze o politică monetară, destinată să aducă o înviore a economiei românești sleite, ea nu a implicat în prima fază o simplă adaptare a politicii monetare la fluctuațiunile normale ale vieții economice, ci a urmărit scopul de a provoca o îndreptare a situațiunii economice și financiare în general.

Pentru obținerea unor asemenea rezultate, stabilizarea leului ar fi trebuit să coincidă cu o perioadă de prosperitate economică internațională. Din nefericire, ea s'a făcut prea târziu: numai cu 8 luni înainte de declanșarea crizei mondiale, care avea să producă dezechilibrul general și dezagregarea vieții economice internaționale.

PREVEDERILE PLANULUI DE STABILIZARE.

Să vedem în ce măsură stabilizarea leului a putut să remedieze criza economiei românești, sub cele trei aspecte ale sale: financiară, industrială și agricolă, în perioada anterioară crizei mondiale.

Avându-se în vedere caracterul cu totul excepțional al

stabilizării leului, ea fiind menită să devină un factor de îndreptare al unei situațiuni foarte critice, s'a elaborat un „*plan de stabilizare*”, prin care s'au fixat normele generale ale politicii monetare românești, cu dublul scop de a salvagarda operațiunea de stabilizare în sine și de a deveni mijlocul de ameliorare a situațiunii economice.

Planul de stabilizare conține, în prim loc, măsuri pentru asanarea bilanțului Băncii Naționale, destinate a-i reda lichiditatea necesară și a-i da putința să asigure convertibilitatea nestânjenită a leului; în acelaș timp, pune bazele unui program de refacere a finanțelor publice, în vederea obținerii unui echilibru bugetar riguros, considerat ca o condițiune indispensabilă a normalizării vieții economice și a menținerii stabilității legale; și în sfârșit, enunță un program de investițiuni pentru căile ferate și pentru alte lucrări publice, menite să pună la îndemână economiei românești instrumentele trebuincioase, care să-i asigure o dezvoltare prosperă și să contribuie la înviorarea activității economice.

Pentru realizarea practică a acestui plan, se prevedea încheierea unui împrumut extern. Acesta a fost încheiat chiar în Februarie 1929. Deasemeni se statua ca Statul să beneficieze de diferența ce urma să rezulte din reevaluarea stocului metalic.

DESTINAȚIA SUMELOR DIN IMPRUMUT.

Din împrumutul de stabilizare (plătit în două tranșe, în Februarie și în August 1929) și din vărsămintele germane, obținute pe baza acordului din 10 Noembrie 1928, a rezultat o sumă de 17.432 milioane lei, căreia i s'a dat destinațiunile următoare:

a) 25 milioane dolari (adică 4.180 milioane lei) aveau să servească pentru răscumpărarea de efecte imobilizate, din portofoliul de reescont al Băncii Naționale și pentru rambursarea avansurilor făcute de aceasta Creditului Industrial și instituțiilor cooperative de credit.

b) Circa 38 milioane dolari (adică 6.182 milioane lei) trebuiau să constituie fondul de rulment al tezaurului și al C. F. R., pentru plata arieratelor și formarea unei mase de manevră necesară în lunile de încasări mai reduse.

c) Circa 36 milioane dolari (exact 5.850 milioane lei) au fost afectați investițiilor căilor ferate.

d) Restul (adică 1.219 milioane lei) a fost destinat diferitelor lucrări și investițiuni de utilitate publică și în special pentru agricultură, drumuri, etc.

Este caracteristic, pentru concepția de bază a planului de stabilizare, lipsa oricărei prevederi pentru creierea unui institut de credit agricol pe termen lung, atât de necesar, atât pentru înlesnirea asanării debitorilor agricoli, cât și chiar pentru ușurarea situațiunii băncilor particulare, cari, în lipsa unor instituțiuni specializate, fuseseră induse să acorde credite pentru investițiuni, agriculturilor. Repartiția sumelor din împrumutul extern fiind făcută în planul de stabilizare elaborat de guvernul liberal din 1927/28, guvernul național-țărănesc n'a putut să o schimbe, deoarece afecțiunile făcute din totalul împrumutului erau indispensabile pentru asigurarea lichidității portofoliului Băncii Naționale; pentru garantarea echilibrării bugetului, pentru reconstrucția căilor ferate și unele investițiuni productive. Pe de altă parte, la finele anului 1928, condițiunile pieței internaționale deveniseră cu totul defavorabile pentru emisiuni de împrumuturi, astfel încât o mărire a sumei împrumutului nostru extern nu mai era posibilă. De aceea, creațiunea creditului agricol ipotecar a trebuit să fie amânată până în 1931, când s'a emis, cu mari greutate, împrumutul de dezvoltare.

Împrumutul de stabilizare a mărit încă din primul an sarcina anulă a datoriei publice, cu o sumă de 1.789 milioane lei.

Acest împrumut, încheiat într'un moment în care inițiativa nu mai era în mâinile noastre, a arătat în mod evident cât de mult a costat încercarea de a realiza refacerea economică a țării „prin noi înșine”, într'o vreme dominată de ideea interdependenței economice a popoarelor, în economia mondială, aflată în deplină funcționare normală.

În acelaș timp, a dovedit, că întârzierea de a face apel la concursul capitalului străin la timpul nimerit, — din partea unei țări care, prin structura ei economică, era în mod fatal obligată, în era economiei mondiale, să folosească creditul extern și capitalurile străine, — nu a făcut decât să întârzie momentul operațiunii și să ne pună în situațiunea de a fi

constrânși să acceptăm un împrumut, în condițiuni mult mai grele, decât ar fi putut fi realizat cu câțiva ani înainte.

SITUAȚIA BĂNCII NAȚIONALE, DUPĂ STABILIZARE.

Prima tranșă a împrumutului de stabilizare a adus, încă dela începutul lunii Martie 1929, un aport de devize de 8.440 milioane lei Băncii Naționale, cu care aceasta a putut ușor face față tuturor cererilor, iar în lunile următoare acest stoc a fost complectat cu alte devize, în valoare de 1.570 milioane lei. Pe de altă parte, a doua tranșă a împrumutului — acoperită integral de societatea suedeză de chibrituri — a procurat Băncii Naționale un stoc nou de 4.179 milioane lei, în devize.

De unde, în momentul stabilizării, angajamentele la vedere ale institutului de emisiune erau acoperite numai cu cele 8.258 milioane lei, reprezentând stocul de aur reevaluat, îndată după intrarea primelor devize din împrumut, acoperirea s'a mărit cu o cantitate de 3.654 milioane lei, afectate în acest scop, și raportul de acoperire s'a fixat la peste 38%, superior deci cu 3% minimumului prevăzut de lege.

Încă dela 14 Februarie 1929, s'a organizat o bursă liberă de devize, unde cotarea oficială a leului se făcea pe baza cererii și a ofertei. Incetul cu încetul, Banca Națională s'a retras de pe piața devizelor, iar serviciul schimbului a început să funcționeze liber, banca de emisiune intervenind numai când apăreau dificultăți pe piață și când cererea de devize ar fi forțat cursul acestora, să depășească goldpointul de ieșire.

Pentru a-și putea îndeplini funcțiunile sale monetare normale și pentru a garanta stabilitatea deplină a leului, Banca Națională trebuia să poată asigura convertibilitatea nelimitată, dar să aibă și lichiditatea necesară, încât activul său să corespundă unor tranzacțiuni economice reale și să poată fi lichidat automat la scadență. Deaceea, prin convențiunea încheiată cu Statul, institutul de emisiune și-a revizuit complect principiile politicii sale monetare de până atunci, și prin nouile statute s'a prevăzut asanarea tuturor posturilor imobilizate din activul său, — cu excepția unei sume de 4.000 milioane lei, reprezentând un rest de împrumut către Stat, ce urma a se amortiza într'un interval mai lung.

După cum am arătat, o parte din fondurile împrumu-

tului au fost utilizate pentru ventilarea portofoliului înghețat și a avansurilor pe termen lung din activul Băncii Naționale, urmând ca și beneficiul baterii monedei divizionare să fie utilizat în acelaș scop, cecece s'a făcut, afectându-se, pe langă cele 4.180 milioane, provenite din împrumut, circa 2.500 milioane lei.

Intreaga politică monetară a Băncii Naționale, în această primă perioadă după stabilizare, a fost orientată în sensul unei cât mai complete și rapide lichidări a imobilizărilor rezultate din perioada prestabilizării.

Să cercetăm în ce măsură aportul, — atât de intern, sub forma de bani proaspeți, cât și extern, sub forma rezervei de devize, adusă de împrumutul de stabilizare, — integrat în mecanismul noiei politici monetare, a fost de natură să înlătore dificultățile, cu care avea de luptat economia națională și finanțele românești, spre a-i deschide drum către o epocă de prosperitate, pe care nu o cunoscuse, în acelaș timp cu celelalte țări, în cei zece ani dela încheierea păcii.

POLITICA DE LICHIDARE A ARIERATELOR ȘI REZULTATELE OBTINUTE.

Să începem cu examinarea situației tezaurului public, care, în preziua stabilizării, era din cele mai critice. Deficitul considerabil al executării bugetului pe 1928, la care se adăugau plățile neregulat făcute, fie asupra numeroaselor conturi ale tezaurului, fie pentru alte cheltueli extrabugetare, obligaseră tezaurul să facă un apel din ce în ce mai presant la Banca Națională și să recurgă apoi la expedientul unor împrumuturi pe termen scurt în străinătate, garantate de sindicatul rafinorilor și de Banca Comercială Italiană. Chiar în ultima lună înainte de stabilizare, tezaurul mai împrumutase dela Banca Națională o sumă de 760 milioane lei, sporind astfel totalul avansurilor ei directe și oculte către Stat, până la apreciabila sumă de 14.657 milioane lei. Această sumă a fost redusă la 4.000 milioane lei, prin creditarea contului Statului cu beneficiul reevaluării stocului de aur și cu cea mai mare parte a fondului de lichidare a avansurilor către Stat, creiat pe baza convențiunii din 1925.

În acelaș timp, pentru acoperirea întregului deficit al exercițiului 1928 care urma să se încheie la 30 Iunie 1929, ca și pentru plata arieratelor C. F. R. și restanțelor Statului

anterioare anului 1928, s'a defalcat, din fondurile împrumutului de stabilizare și din vărsămintele germane, o sumă totală de 6.182 milioane lei.

Plata arieratelor a început destul de curând. S'au plătit mai întâiu datoriile cele mai urgente ale C. F. R. și s'a lichidat deficitul exercițiului 1928. Apoi, plățile au continuat — pe măsură ce se făcea triarea creanțelor — până în primele luni ale anului 1931, fără ca totuși să se poată ajunge la stingerea tuturor creanțelor arierate contra Statului, prin mijloacele puse la dispoziție din împrumutul extern.

Fondul de rulment al C. F. R. a fost epuizat și a trebuit să i se adauge noi resurse, iar fondul de rulment al tezaurului, după ce a servit la acoperirea deficitului anului 1928, a fost utilizat pentru rest — adică pentru 631 milioane — la plata unei părți din arierate, cealaltă parte a arieratelor, până la concurența unei sume de 2.000 milioane lei, rămânând de lichidat în exercițiile următoare.

EFORTUL PENTRU RESTABILIREA ECHILIBRULUI BUGETAR.

Fondurile de rulment fiind complet întrebuintate, tezaurul a fost nevoit, în primele luni ale anului 1929, — când încasările erau încă excepțional de slabe, din cauza recoltei deficitare din 1928 — să facă apel la „avansurile temporare” ale Băncii Naționale. Incasările primelor patru luni au însumat 8.192 milioane lei, cu 466 milioane mai puțin decât în perioada corespunzătoare din 1928. Echilibrarea bugetului pe 1929 apărea deci, în primele luni ale anului, o operație dificilă, deși evaluările, atât la venituri cât și la cheltueli, fuseseră făcute cu prudență, iar efortul fiscal cerut contribuabililor fusese mărit, atât prin sporirea impozitelor directe, cât și a celor indirecte (în special a taxelor de consumație, a taxelor de timbru și a taxei pe cifra de afaceri, ca și a prețului tutunului).

A fost nevoie să se procedeze la o nouă ajustare și sporire a diferitelor impozite și taxe în lunile Mai-Iulie, dela care se aștepta un spor de venituri de peste 3.000 milioane lei. Pe de altă parte, s'a făcut o primă operațiune serioasă de comprimare a cheltuelilor, anulându-se, în luna Iulie, credite în valoare de 482 milioane lei. Iar în 1930 s'au votat mai multe legi capitale, printre care legea contabilității pu-

blice, legea Curții de Conturi și legea reorganizării ministerelor și s'au luat primele măsuri în vederea centralizării încasărilor și plăților Statului, a distribuției fondurilor și a controlului angajărilor.

În lunile de vară ale anului 1929, încasările s'au îmbunătățit apreciabil și au ajuns în Septembrie și Octombrie să întrecă media lunară de 3.500 milioane lei, cifre ce nu mai fuseseră atinse în nici unul din anii anteriori. Plusul de încasări, realizat în ultimele trei luni (Iulie-Septembrie) înainte de crahul dela New-York, față de încasările corespunzătoare din 1928 este de 977 milioane lei, iar luna Octombrie a înregistrat singură un surplus de 628 milioane față de luna Octombrie 1928.

Tezaurul, care acoperise întreg deficitul anului 1928 ca și o parte din arieratele anterioare, cu banii din fondul său de rulment, creiat prin împrumutul de stabilizare, a putut face față obligațiunilor sale curente și a restituit, încă dela sfârșitul lunii Octombrie, o parte din avansul temporar. Dar cealaltă parte nu a putut fi restituită — în ultimele două luni —, decât cu ajutorul unui artificiu contabil, traducând astfel începutul dificultăților de trezorerie, care erau să se agraveze atât de mult în perioadele următoare.

Este dovedit că o parte din dificultățile din trecut ale tezaurului fuseseră învinse și că politica bugetară a Statului — îndrumată spre o mai bună utilizare a veniturilor publice, pentru acoperirea nevoilor curente — se îndrepta spre o echilibrare reală a lor, deschizând perspectiva înlăturării epocii nefaste a deficitelor bugetare.

La aceasta a contribuit și împrejurarea că unul din factorii cei mai puternici de agravare a deficitelor — și anume politica de investițiuni din veniturile ordinare ale Statului — a fost, cel puțin o bucată de vreme, înlăturat, prin destinarea unei părți însemnate a împrumutului străin pentru cheltueli de investițiuni productive: căi ferate, drumuri, agricultură.

Situația tezaurului nu putea fi însă socotită ca definitiv însănătoșită, atâta vreme cât acesta nu isbutise să-și creieze un fond de rulment propriu, și fusese obligat să imobilizeze jumătate din avansul temporar, raportându-l dela un an la altul.

PERSISTENȚA DEFECTELOR ORGANISMULUI DE CREDIT.

Al doilea aspect îngrijorător al crizei specifice din preajma stabilizării românești îl constituia tensiunea extraordinară a creditului. Organizația creditului era complet desaxată, atât din pricina politicii nefaste de credit impusă Băncii Naționale în epoca revalorizării, cât și din pricina defectelor proprii de funcționare ale pieții de credit (lipsa creditului specializat și a unei gestiuni prudente), dar mai ales din cauza nepotrivirii între structura organizației de credit și noua configurație a economiei noastre naționale, în urma reformei expropriării și a împrumutării sătenilor. Stabilizarea trebuia să aducă, odată cu reintroducerea unei politici mai liberale de reescont, și un aflux de capitaluri străine, cu dobândă efitină, menit să înmulțească fondurile disponibile ale băncilor, care la rândul lor să le poată pune — în condițiuni de rentabilitate normală — la dispozițiunea întreprinderilor economice. Însă aceste efecte ce se scontau nu au avut loc.

Banca Națională, care se arătase dispusă să sprijine cererile raționale de reescont ale băncilor particulare, s'a văzut amenințată — din pricina taxei de scont reduse — să facă o operație cu totul neeconomică, înlesnind o evadare a capitalurilor românești în străinătate, deoarece băncile noastre preferau să speculeze în afară — unde perspectivele de câștig erau foarte atrăgătoare — decât să riște banii în întreprinderile românești — care nu le inspirau încă destulă încredere. Deaceea a fost nevoită să urce taxa de scont în două rânduri, la 3 și la 14 Mai, la 8% și apoi 9½%, pentru ca să îndepărteze o cerere intempestivă de scont, care se traducea printr'un curent paralel cu criza de devize.

Singurele mișcări mai importante de fonduri s'au produs în două direcții. Statul, inclusiv C. F. R., plătind o bună parte din arierate, a permis industriilor să reducă datoriile lor flotante față de străinătate, contractate mai ales din pricina importului neplătit din 1928, precum și față de băncile românești.

Băncile, la rândul lor, redobândindu-și fondurile în parte, au lichidat o parte din creditele pe termen scurt, pe care le obținuseră în străinătate, înainte de stabilizare.

Ajutorul efectiv dat de bănci industriei românești nu pare a fi fost prea mare și în orice caz nu a fost eficace. Din

cifre statistice, care nu concordă în toate cazurile, pare a se desprinde concluziunea că băncile au procedat în acest răstimp la o înlocuire a debitorilor lor particulari, cu debitori-întreprinderi, cari înțelegeau — în fața perspectivelor relativ favorabile, ce li se deschideau prin stabilizare — să accepte condițiunile oneroase ale finanțatorilor lor. Simptomatic și grav este fenomenul ce se desemnează din interpretarea statisticilor referitoare la bilanțurile întreprinderilor industriale și anume, imobilizarea crescândă a fondurilor de rulment: activul imobilizat întrece capitalurile proprii cu circa 3½ miliarde, în 1929, față de 1 miliard în anul precedent. Deasemeni, angajamentele fără activ lichid corespunzător au crescut cu un miliard, traducând situația din ce în ce mai grea a întreprinderilor industriale.

Lipsite de capitalurile trebuincioase și apăsate de dobânzile uzuare, întreprinderile nu au putut să-și restabilească rentabilitatea. În schimb, ele au provocat votarea legii concordatului preventiv (în August 1929), care a mărit nesiguranța creditului, determinând și mai mult băncile să se mențină într'o rezervă prudentă față de noi plasamente.

Din examinarea comparativă a bilanțurilor instituțiilor românești de credit, la finele anului 1929 față de 1928, se poate totuși deduce o ușoară creștere a activității, confirmată și de creșterea operațiunilor financiare de plăți fără numerar (viramente și compensațiuni) dela un an la altul.

	1928	1929
Efecte scontate	29.104 milioane	31.826 milioane
Diverse avansuri	4.771 "	5.597 "
Gaj și garanții diverse	11.597 "	15.054 "
Depuneri spre fructificare	29.655 "	31.753 "
Conturi curente creditoare	17.205 "	19.561 "
Reescont	11.385 "	12.170 "
Mișcarea compensațiunilor	56.673 "	62.266 "
Mișcarea viramentelor	229.297 "	343.503 "

POLITICA DE CREDIT A INSTITUTULUI DE EMISIUNE.

Reescontul la Banca Națională a crescut considerabil, dacă ținem seama de faptul că, deși în 1929 s'au scos din bilanț circa 1,7 miliarde lei, reprezentând portofoliul imobilizat, volumul reescontului a scăzut numai cu 550 milioane lei.

Avansurile totale ale Băncii Naționale au fost la sfârșitul anului 1929 de 1,4 miliarde lei, față de 10,3 miliarde lei de anul precedent.

Institutul de emisiune nu a putut duce o politică directă de efinire a creditului. A procedat atunci pe cale indirectă, invitând băncile să nu perceapă dobânzi care să întrecă cu mai mult de șase puncte taxa oficială a scontului și amenințându-le că în caz contrar le va reduce creditele de reescont.

Dobânzile s'au stabilit, în consecință, în jurul următoarelor procente:

	1 Aprilie	3 Mai	14 Mai
Scont particular	18%	20%	20,5%
Cont curent	20%	22%	23,5%
Cont bănci	12%	14%	15,5%
Cont curent bănci	14%	16%	17,5%

Fixarea dobânzilor maxime a atras o reducere și o nivelare a procentelor plătite pentru depunerile spre fructificare și am asistat la un început de retragere de fonduri din bănci.

În sfârșit, trebuie să remarcăm că înlăturarea coeficientului de risc, din cuantumul dobânzii, a îndemnat băncile, în afară de dorința de a lichida trecutul, să execute cu mai multă rigoare pe debitorii insolvenți. Numărul protestelor și falimentelor a crescut în consecință:

	1928	1929
<i>Proteste</i>		
Cerute	9.314	10.340
Declarate	1.869	2.203
<i>Falimente</i>		
Număr	593.035	633.954
Valoare	7.909	8.445 milioane lei

Se poate trage concluzia că politica bancară a României, în această perioadă, nu a dus la sporirea așteptată a creditelor comerciale, care să fi provocat o urcare apreciabilă a reescontului, ci a înregistrat numai o mișcare ceva mai însemnată de capitaluri, rezultând din împrumutul de stabilizare, pe care băncile le-au primit dela Stat sau dela întreprinderile furnizoare ale Statului și le-au îndrumat în bună parte spre piețele străine, pentru achitarea propriilor lor datorii, contractate pe aceste piețe.

BRUSCA DEPRESIUNE PE PIAȚA FINANCIARĂ.

În timp ce pe piața monetară internă nu se observa o ameliorare sensibilă, dar nici vreo înrăutățire, pe piața capitalurilor situațiunea devenia din ce în ce mai defavorabilă. Încă cu începere din luna Martie, s'a putut observa o bruscă scădere a tranzacțiunilor totale în bursă, scădere ce s'a accentuat aproape neîntrerupt până în Octombrie. Valoarea lunară a tranzacțiunilor totale a scăzut în acest interval dela 480,5 milioane lei în Februarie la 122,9 milioane lei în Octombrie, adică la un sfert.

Indicele cursurilor valorilor cu venit fix a scăzut dela 139,5 în Februarie, la 116,4 în Octombrie, iar cel al valorilor cu venit variabil dela 158 la 92,6. Scăderea efectelor a avut drept consecință o majorare a rentabilității lor, care a crescut dela 7,95% în Februarie la 9,58% în Octombrie. Această urcare se explică prin faptul că în cursul anului 1929 dobânzile pe piață erau în creștere, ajungând la media de 16,11% față de 14,63% în cursul anului precedent, ceea ce impunea o adaptare a cursului rentelor la noul nivel al dobânzilor curente.

Fenomenul scăderii cursurilor în bursă evidențiază, pe deoparte, caracterul factice al urcării ce intervenise în anul 1928, iar pe de altă parte persistența penuriei de capitaluri după stabilizare. Este evident că și conjunctura se înrăutățise sensibil în acest interval de timp. Trebuie însă reținut că scăderea în bursă a intervenit imediat după stabilizare, datorită unor cauze specific românești și anume: încetarea urcării prețurilor și deci a beneficiilor, iar nu ca o repercusiune a crahului bursei americane, care a avut loc abia în luna Octombrie și care nu a făcut decât să accentueze mișcarea de scădere.

RUPEREA ECHILIBRULUI ÎNTRE PREȚURILE AGRICOLE ȘI INDUSTRIALE.

În ceea ce privește producția industrială, nu se poate desprinde o tendință generală, unele ramuri fiind în progres, pe când altele intraseră deja într'o fază descendentă. În agricultură, producția era în plină dezvoltare, datorită recoltei abundente. Sporirea cantității a avut însă o influență depresivă de mare amploare asupra prețurilor produselor agricole. Aceste prețuri au pierdut tot avansul câștigat în perioada anterioară de recoltă deficitară și au scăzut chiar sub paritatea prețurilor mondiale, pe cât timp prețurile indus-

triale continuau a se urca. Astfel, s'a produs mișcarea de forfecare între prețurile produselor agricole în scădere și cele industriale staționare, în defavoarea primelor, fenomen care perzistă și în momentul de față, având aceleași efecte defavorabile pe cari le avea variația sezonală a schimbului în perioada preliminară stabilizării.

AMELIORAREA BALANȚEI COMERCIALE ȘI POZIȚIA BALANȚEI PLĂȚILOR.

În acelaș timp, s'a produs, începând din luna August, o inversare a tendinței comerțului exterior, balanța devenind excedentară.

Ca rezultat al acestei schimbări de tendință, oferta de devize provenind din export a înlocuit, din luna August, cerea constantă de până atunci pentru nevoile comerțului. Pentru întreg anul, balanța comerțului exterior s'a soldat cu un deficit de 668 milioane lei, față de 5.228 milioane lei deficit în 1928.

Micșorarea considerabilă a acestui deficit a influențat favorabil poziția balanței de plăți a acestui an. Cu toate acestea, echilibrul balanței de plăți a fost obținut în anul 1929, numai grație împrumutului. El a necesitat o pierdere apreciabilă din cantitatea de devize intrată în țară, prin împrumutul de stabilizare.

Intr'adevăr, mișcările de capitaluri, pentru nevoile Statului și ale particularilor, au depășit volumul lor normal și nu au putut fi satisfăcute ca în trecut, din excedentul masiv al exportului.

Totalul intrărilor de devize, din împrumut și alte avansuri ale străinătății, s'a ridicat la circa 17,4 miliarde lei, iar eșirile de devize au însumat în 1929 circa 9,2 miliarde lei, din care 0,7 miliarde pentru surplusul de import, 5,7 miliarde pentru datoria publică și restul de 2,9 miliarde rambursări făcute, fie de industriile, care își plăteau creditele obținute pentru importațiunile din 1928, fie de bănci, care lichidau creditele obținute în anii anteriori pentru nevoile lor sau pentru nevoile Statului.

Este interesant de relevat, în această ordine de idei, că ameliorarea balanței comerciale nu a corespuns numai unei activări a exportului, ci și unei descreșteri a importului.

Intr'adevăr, în anul 1928, când exportul s'a redus simțitor, în urma recoltei deficitare, importul s'a menținut ri-

dicat, la nivelul anului precedent, din cauză că prețurile agricole erau foarte urcate și veniturile, în special ale claselor consumatoare de produse importate, erau mari. Dimpotrivă, în 1929, odată cu prăbușirea prețurilor cerealelor, s'a produs o reducere simultană a venitului național, deci o scădere a capacității de consumațiune, care, prin frâna ce a exercitat-o asupra importului, a contribuit la redresarea balanței comerciale.

ANUL STABILIZĂRII, PERIOADĂ DE CONVALESCENȚĂ, INTRERUPTĂ DE SIMPTOMELE PREMERGĂTOARE ALE DEPRESIUNII MONDIALE.

În rezumat, politica monetară a României, în perioada care merge dela stabilizare la primele simptome ale crizei mondiale, se caracterizează printr'un aport considerabil de mijloace lichide — atât interne cât și externe, — adus economiei naționale.

Devize în cantitate apreciabilă au permis, în bună parte, lichidarea îndatoririlor pe termen scurt, contractate față de străinătate, de către particulari, bănci și Stat. Balanța de plăți, pasivă prin deficitul balanței comerciale, a fost ușor echilibrată și a dat răgaz, prin fondurile împrumutului, factorilor de redresare să-și producă efectele, fără ca stabilitatea monedei să fie amenințată.

Contravaloarea în lei a împrumutului extern a fost utilizată deasemeni pentru a înlătura imobilizările tezaurului și ale Băncii Naționale, iar sumele destinate investițiunilor productive au fost menite să infuzeze vieții economice mijloace noi de plată.

Cantitățile de devize cedate de Banca Națională nu au micșorat prea mult stocul de acoperire, nici utilizarea surselor din împrumut nu au sporit în mod exagerat totalul angajamentelor la vedere, așa încât procentul acoperirii — după o perioadă trecătoare de speculație, oprită brusc prin ridicarea taxei scontului, — nu a încetat de a crește, până la sfârșitul anului.

	<i>Acoperirea metalică</i>	<i>Acoperirea aur și devize</i>
23 Februarie	—	33,42%
30 Martie	27,68%	39,42%
27 Aprilie	32,57%	42,07%
25 Mai	31,11%	39,58%
30 Iunie	32,86%	40,06%
27 Iulie	32,84%	38,36%
31 August	38,38%	47,16%
28 Septembrie	27,28%	46,04%
26 Octombrie	27,60%	47,23%
30 Noembrie	29,05%	50,39%
30 Decembrie	30,08%	52,16%

Poziția leului apare astfel destul de solidă, în această primă perioadă, după stabilizare.

În general, anul 1929 a fost mai favorabil față de cel precedent dar inferior anului 1927, deoarece simptomele precursorare ale crizei mondiale, ce se afla în faza incipientă, împiedecau acțiunea factorilor permanenți de ameliorare a conjuncturii economice.

În special, afluxul de capitaluri străine, pe care se conta, — menit să învioreze creditul românesc și să dea balanței de plăți un element de siguranță pentru anii viitori, — nu s'a produs, din cauza conjuncturii financiare internaționale.

Criza economică mondială a surprins țara noastră într'un moment de convalescență, obținut cu mijloace artificiale și a anihilat toate rezultatele favorabile, dobândite în cursul anului 1929, accentuând până la maximum relele de care avusesem de suferit înainte de stabilizare.

CAPITOLUL II MONEDA IN CURSUL DEPRESIUNII ECONOMICE MONDIALE.

A) DELA CRAHUL DELA NEW-YORK, PÂNĂ LA CRIZA FINANCIARĂ DIN EUROPA CENTRALĂ.

CUM S'A REPERCUTAT DEPRESIUNEA MONDIALĂ ASUPRA ECONOMIEI ROMÂNEȘTI.

Criza economică mondială, deslănțuită în urma crahului dela New-York, în Octombrie 1929, s'a resfrânt pe două căi asupra pieții monetare românești, aflată până atunci sub influența combinată a primelor efecte ale stabilizării monetare, unite cu acelea ce au decurs dintr'o recoltă abundentă (recolta anului 1929), care a urmat uneia deficitare.

Criza s'a resfrânt, în primul rând, asupra pieții capitalurilor pe termen scurt, provocând o retragere de fonduri continuă, din Noembrie 1929 și până în Iunie 1932, care a fost în contradicție cu rolul ce urma să aibă capitalul străin după stabilizarea monetară, chieamată, în mod normal, să determine o destindere a pieții monetare.

Criza s'a resfrânt, în al doilea rând, asupra pieții economice, unde a provocat o scădere generală a prețurilor.

Deși această scădere nu a afectat cantitativ producția principalelor ramuri de activitate ale țării,—agricultura și industria petroliferă,—și nici nu a făcut să scadă soldul excedentului balanței comerciale, ea a determinat o micșorare a venitului național, care a provocat pe deoparte o restrângere a importului, favorabilă pieții monetare și o îngreuiare a executării bugetului, începând din 1930. Această îngreuiare se va restrânge asupra situației tezaurului și prin el asupra Băncii Naționale.

RETRAGEREA CAPITALURILOR STRĂINE DE PE PIAȚA MONETARĂ.

Urmările financiare ale crahului dela New-York s'au vădit încă din luna Octombrie 1929, prin nervozitatea pieței schimburilor — învederată prin creșterea neobișnuită a volumului compensațiunilor, — cauzată de retragerea capitalurilor americane de pe piețele Europei Centrale, piața americană fiind silită să facă față retragerilor de capitaluri occidentale europene. Această retragere a provocat la rândul ei, începând din Noembrie 1929, o restrângere a creditelor replasate de băncile din Europa Centrală pe piețele Europei Orientale, restrângere care a atins și la noi instituțiunile de credit cu angajamente importante față de aceste piețe.

Destinderea progresivă a piețelor monetare occidentale, care a avut loc după reacțiunea bursieră din Statele Unite, nu a avut nici o urmă favorabilă pe piața noastră și nici o legătură cu abundența monetară, observată la noi în lunile următoare ale anului 1930, care s'a produs în mod exclusiv sub influența întrebuițării fondurilor provenite din împrumutul de stabilizare. Dimpotrivă, această abundență internă de disponibilități a mascat temporar, din punct de vedere al creditului, retragerea de capitaluri străine, care se oglindește limpede în cifrele privitoare la mișcarea creditelor internaționale, comparată cu mișcarea principalelor posturi ale bilanțurilor instituțiunilor de credit și celor industriale din 1930.

În tot timpul acestei perioade s'a produs o eșire aproape continuă de capitaluri care, între Noembrie 1929 și Mai 1931 inclusiv, s'a ridicat la circa 8.100 milioane lei, din care 4.600 milioane în 1930.

Bilanțurile societăților bancare confirmă această situație. Într'adevăr, încă dela sfârșitul anului 1929 Banca Blank a încercat dificultăți care s'au accentuat în Februarie 1930, sub influența panicii deponenților și odată cu ea s'au resimțit și celelalte bănci care se aflau într'o situație asemănătoare.

Bilanțurile ne arată că, spre a face față restrângerii creditelor în cont curent (minus 1,4 miliarde lei), băncile au fost silit să lichideze o parte a portofoliului (0,7 miliarde) și a participațiunilor lor (0,8 miliarde).

Concursul dat pieții, în acest moment, de Banca Națională a ajutat băncile să învingă panica.

Deși, după înlăturarea acestei tensiuni momentane, depunerile în bănci au început să crească din nou, sub influența utilizării fondurilor provenite din împrumutul de stabilizare, încetinirea afacerilor, ca urmare a scăderii generale a prețurilor, în prima jumătate a anului 1930, a împiedecat băncile să-și lărgescă sfera operațiunilor. Ele au întrebuițat o parte a acestor fonduri la reducerea reescontului, iar restul a fost utilizat pentru mărirea disponibilităților de numerar.

Lipsa unor plasamente sigure, precum și abundența relativă de numerar, a provocat scăderea dobânzii oferită de bănci pentru depozite. Banca Națională a reînființat bonuriile de casă, al căror quantum a atins, în Mai 1930, 934 milioane lei, pentru a drena aceste disponibilități și a evita expatrierea lor, în căutare de plasamente remuneratoare, peste graniță.

PRABUȘIREA PREȚURILOR.

În prima jumătate a anului 1930, s'a produs generalizarea crizei economice.

Scăderea prețurilor, limitată până atunci la principalele cereale — sub influența unui factor specific intern: recolta abundentă, urmând uneia deficitară, — s'a generalizat, în primele luni ale anului 1930, sub influența depresiunii mondiale, la toate produsele, în deosebi la produsele de export, ceea ce a antrenat o scădere a nivelului general al prețurilor de peste 30%, față de nivelul anului precedent.

Inițiativa acestei scăderi a prețurilor agricole, a căror prăbușire a precedat pe aceea a celorlalte materii prime și a produselor industriale, determinând o lărgire a discrepanței dintre prețurile agricole și cele industriale, s'a realizat prin intermediul prețurilor de export.

ADÂNCIREA FENOMENULUI DE FORFECARE A PREȚURILOR AGRICOLE ȘI INDUSTRIALE ȘI SCĂDEREA VENITULUI NAȚIONAL.

Sub influența succesiunii căderii prețurilor agricole, urmată încet de aceea a prețurilor industriale, am văzut că curbele celor două categorii de prețuri alcătuiesc un fel de foarfece, deschizându-se în al doilea semestru al fiecă-

ruî an și închizându-se în primul semestru al anului următor. Acest ritm anual, în care se resfrânge periodicitatea producțiunii agricole românești și variația cererii de produse industriale, nu este decât o nouă formă în care se adaptează schimburile, după stabilizare, la variațiunile sezonale, în lipsa unei politici de adaptare elastică a creditului. Se repetă astfel, după stabilizare, aceleași cauze cari făceau să sufere economia românească înainte de stabilizare, de pe urma variației sezonale a schimburilor.

Schimbul nemai putând varia, decât în limitele restrânse ale goldpoint-urilor, apariția bruscă a recoltei se resfrânge direct asupra oscilațiunii prețurilor, pe care le amplifică, accentuând disparitatea dintre cele agricole și cele industriale, prin mișcarea de forfecare amintită, cu aceleași efecte dăunătoare ca și variațiunile sezonale ale schimburilor din perioada 1923—1928, exportul cerealelor făcându-se într'o perioadă de scădere a prețurilor și importul într'una de urcare a lor.

Faptul cauzează o pierdere de substanță economiei naționale românești, care se adaugă la aceea provenind din scăderea mai accentuată a prețurilor agricole față de prețurile industriale.

Cu tot regresul aproape general al producției industriale, producția cantitativă a principalelor mărfuri de export, cerealele și petrolul, nu a scăzut. Ea a fost staționară la cereale și în progres la petrol. În schimb, valoarea acestei producții a fost în scădere, din cauza mișcării descendente a prețurilor, făcând să scadă într'o proporție corespunzătoare și venitul național. Scăderea venitului național ne-o arată cifrele următoare:

1929	195,9 miliarde lei
1930	144,9 " "
1931	110,6 " "

SITUAȚIA FAVORABILĂ A BALANȚEI COMERCIALE ANIHILATĂ DE EXODUL CAPITALURILOR.

Soldul balanței comerciale s'a menținut excedentar, cu excepția primelor luni ale anilor 1930 și 1931, sub influența simultană a comprimării automate a importului, mai sus semnalată precum și a creșterii cantitative a exportului.

Deși această creștere cantitativă a exportului, într'o pe-

rioadă de scădere a prețurilor, reprezintă o sărăcire a economiei naționale, silită să exporte cantitativ mai mult pentru o valoare egală, totuși soldul excedentar al balanței comerțului, în această perioadă, a venit în sprijinul pieții monetare.

Soldul balanței comerciale a fost însă insuficient să acopere, în perioada considerată, eșirile de devize necesare pentru plata datoriei publice externe, și cu atât mai insuficient să acopere mișcarea de retragere a capitalurilor private din țară, despre care am vorbit.

Comparând soldul balanței comerciale din 1930, care a fost activ cu 6.047 milioane lei, cu soldul mișcărilor de devize pentru nevoile comerțului, care arată o intrare suplimentară de credite de numai 1.454 milioane lei față de ieșiri, se poate spune că, în acest an, circa 4.593 milioane lei au plecat în străinătate.

În aceste împrejurări, moneda nu s'a putut menține decât prin ajutorul nouilor împrumuturi contractate de Stat în străinătate, atât pentru nevoile tezaurului cât și ale pieții monetare.

SDRUNCINAREA PROFUNDĂ A EDIFICIULUI CREDITULUI.

Generalizarea scăderii prețurilor la toate ramurile producției industriale, precum și a doua scădere a prețurilor agricole au făcut ca, din a doua jumătate a anului 1930, influența sarcinilor financiare să se resimtă tot mai apăsătoare asupra producției, amenințând cu insolvența atât pe agricultori cât și pe industriași și îngreuiind, prin aceasta, situația întreprinderilor de credit. Deastădată, au fost deopotrivă atinse, atât băncile cu capital național cât și cele cu capital străin.

Statul, pentru a înlătura dificultățile crescânde ale pieții creditului, a urmărit la început o reorganizare a instituțiilor de credit specializat, în special a celor destinate creditului agricol. În acest scop, s'au început tratative în vederea înființării creditului agricol ipotecar, destinat împrumuturilor de investiții pe termen lung, reorganizând în acelaș timp Banca Centrală Cooperativă, pentru creditele de exploatare și Casa Rurală, pentru finanțarea cumpărărilor de pământ ale micii proprietăți.

Când, în a doua jumătate a anului 1930, datoriile agri-

culturilor au devenit excesive, s'au manifestat două tendințe: una de apărare a debitorilor, concretizată în legile pentru îngreuierea execuțiilor silite și pentru reducerea dobânzilor și eșalonarea plăților, pe calea unor aranjamente între creditori și debitori, încheiate printr'un sistem de conciliațiune și arbitraj și facilitate prin intervenția unor instituțiuni financiare speciale; alta de conversiune generală a datoriilor agricole. Un compromis, încercat de Banca Agriculturii Românești și prin Creditul Ipotecar Tranzitoriu nu a putut da roade, din cauza întârzierii punerii lui în funcțiune și agravării situației debitorilor în 1931, ceea ce a contribuit la votarea legii generale a conversiunii în 1932. Aceasta nu a putut fi însă aplicată, fiind declarată neconstituțională.

Sub influența acestor factori, Banca Națională a modificat în 1931 și politica de ventilare a portofoliului imobilizat, care, dintr'o politică de lichidare, s'a transformat într'o politică de sprijinire a debitorilor aflați în dificultăți financiare.

PREPONDERENȚA FACTORILOR ECONOMICI ASUPRA CELOR MONETARI.

Caracteristica generală a acestei perioade constă în răsturnarea raporturilor dintre piața economică și piața monetară. Căci, de unde în perioadele care au precedat și au urmat imediat stabilizării, viața economică stătea sub influența politicii monetare, începând din toamna anului 1929 situația pieței monetare a început să sufere repercusiunile depresiunii generale economice.

Din punct de vedere al influenței depresiunii economice asupra vieții monetare, această perioadă poate fi împărțită în patru subdiviziuni, cuprinzând: întâia, perioada Februarie-Noembrie 1929; a doua, epoca Decembrie 1929-Iunie 1930; a treia, epoca din Iulie-Noembrie 1930; și ultima intervalul Decembrie 1930-Mai 1931.

PERIOADA FEBRUARIE—NOEMBRIE 1929.

Prima perioadă care precede depresiunii economice, continuă, ca rezultate, perioada precedentă, căreia de fapt ar trebui să-i aparțină dacă nu s'ar caracteriza prin începutul retragerii creditelor internaționale, sub influența crahului dela New-York. Ea se află în primul rând sub influența ex-

portului recoltei abundente a anului 1929. Intern, perioada se caracterizează printr'o scădere a mijloacelor de plată și printr'o scădere neînsemnată a taxei scontului de 9½ la 9%, incapabilă să animizeze operațiunile de credit ale băncii de emisiune. Situația rezumativă a factorilor cari influențează asupra monedei apare următoarea:

Plățile Statului	—	351	milioane lei
Soldul retragerii credite	—	275	" "
Soldul mișcării mărfurilor	+	889	" "
Soldul mișcării devizelor	+	263	" "

PERIOADA DECEMBRIE 1929—IUNIE 1930.

A doua perioadă, care, începând din Decembrie 1929 se extinde până în prima jumătate a anului 1930 și coincide cu perioada de generalizare a crizei economice, se caracterizează prin retrageri masive de credite, la începutul și sfârșitul ei, și prin mișcarea defavorabilă a soldului balanței comerciale, ca urmare a încetării exportului în primele 3 luni ale anului, datorită parțial sistării traficului pe apă și parțial abținerii vânzătorilor, față de o cădere a prețurilor pe care o socoteau trecătoare, caracterul prelungit al depresiunii mondiale nefiind încă destul de evident.

În aceste condițiuni, soldul excedentar redus al balanței comerciale nu a acoperit nici pe departe necesitățile de transfer pentru plata datoriei publice și pentru retragerile de capitaluri tot mai accentuate, provocând, cum s'a arătat, dificultăți băncilor care aveau angajamente în străinătate, în primul trimestru al anului 1930. Ieșirile de devize au depășit în acest interval 6.700 milioane lei. Mișcarea factorilor care influențează asupra situației monetare este următoarea:

Plățile Statului	—	5.025	milioane lei
Soldul mișcării creditelor	—	3.127	" "
Soldul mișcării mărfurilor	+	1.437	" "
Soldul mișcării devizelor	—	6.714	" "

Dacă la aceasta adăugăm restituirile de capitaluri făcute de către Stat:

Imprumut aprovizionare 1929	—	418	milioane lei
Rata a doua a împrumutului prin sindicatul rafinorilor	—	689	" "
		<u>1.107</u>	milioane lei

ieșirile totale de devize se ridică la 7.821 milioane lei.

PERIOADA IULIE—NOEMBRIE 1930.

Perioada a treia, care se întinde între Iulie—Noembrie 1930, corespunzând restrângerii generale a pieții, concomitent cu cea de a doua cădere a prețurilor cerealelor, odată cu apariția recoltei anului 1930, se caracterizează în același fel ca prima perioadă. Excedentul masiv al balanței comerțului depășește retragerile de credite și fuga de capital precum și plățile pentru Stat, înregistrând o intrare netă de devize de aproape 2 miliarde lei, inferioară totuși cu peste 4 miliarde și jumătate ieșirilor din perioada precedentă. Situația este în acest interval următoarea:

Plățile Statului	—	2.005	milioane lei
Soldul mișcării creditelor	—	940	„ „
Soldul mișcării mărfurilor	+	4.907	„ „
Soldul mișcării devizelor	+	1.962	„ „

La acestea trebuie adăugate intrările de devize reprezentând prețul concesiiei și avansul I. T. T. asupra împrumutului de consolidare proiectat, adică:

Avans I. T. T.	+	1.000	milioane lei
Prețul concesiunii I. T. T.	+	850	„ „
		<u>1.850</u>	milioane lei

Cu acestea, intrările de devize sunt de 3.812 milioane lei.

PERIOADA DECEMBRIE 1930—MAI 1931.

Perioada a patra ține din Decembrie 1930 până în Mai 1931 și se continuă în realitate în perioada următoare, corespunzând celei de a doua prăbușiri a prețurilor produselor industriale.

Fuga de capital național și retragerea de credite, alături de ieșirile masive pentru plățile Statului, continua în această perioadă, paralel cu existența unui sold insuficient al balanței comerciale, ceea ce atrage o nouă micșorare a disponibilităților în devize de peste 5 miliarde lei.

Situația se rezumă prin următoarele cifre:

Plățile Statului	—	3.664	milioane lei
Soldul mișcării creditelor	—	3.705	„ „
Soldul mișcării mărfurilor	+	2.351	„ „
Soldul mișcării devizelor	—	5.018	„ „

Pentru a face față acestor ieșiri masive, Banca Națională e obligată să recurgă la vânzări de aur, în valoare de

circa un miliard de lei, procurându-și devizele necesare. În aceste împrejurări, situația este ușurată numai prin intrarea noului împrumut de consolidare, în Aprilie 1931, a cărui valoare brută este de 6.937 milioane lei.

O parte a acestei sume este destinată rambursării avansului I. T. T. și numai restul reprezintă o intrare netă de devize, care servește, pe deoparte la creșterea acoperirii (plus 3.300 milioane lei), ia pe de altă parte la constituirea fondului de rulment al datoriei publice.

PREȚUL CU CARE AM PASTRAT POZIȚIA MONEDEI,
IN PERIOADA STABILIZĂRII.

Independent de mișcările de capitaluri publice, situația diferitelor elemente ale balanței plăților a fost, pentru întreaga perioadă Februarie 1929 — Mai 1931 următoarea:

<i>Perioada</i>	<i>Mărfuri</i>	<i>Credite</i>	<i>Plățile Stat</i>	<i>Total</i>
I.	+ 889	— 275	— 351	+ 263
II.	+ 1.438	— 3.127	— 5.025	— 6.714
III.	+ 4.907	— 940	— 2.005	+ 1.962
IV.	+ <u>2.351</u>	— <u>3.705</u>	— <u>3.664</u>	— <u>5.018</u>
Total	+ 9.585	— <u>8.047</u>	— <u>11.045</u>	— <u>9.507</u>

Situațiunea aceasta arată că excedentul de devize intrat, mai ales în cel de al doilea semestru al anilor considerați, sub influența balanței comerciale active (+9.585 milioane lei) a fost redus, prin retragerea permanentă de capitaluri (— 8.047 milioane) în această perioadă, la 1.538 milioane lei, astfel încât nu a mai putut acoperi cererile de devize pentru nevoile Statului.

Statul a fost deci silit să-și asigure plata cuponului în 1930 din devizele Băncii Naționale, ceea ce a slăbit continuu poziția ei monetară, prin epuizarea stocului de devize și prin vânzarea parțială a stocului de aur.

Situația monedei nu a putut fi susținută, decât prin împrumutul de consolidare contractat în 1931, care a introdus în țară devizele necesare refacerii stocului Băncii Naționale și asigurării fondului de rulment al datoriei publice.

Spre a sustrage însă mișcarea stocului de devize fluctuațiilor provenind din plățile masive ale Statului la anumite epoci ale anului, odată cu constituirea acestui fond de rezervă, devizele necesare acoperirii plăților externe ale Sta-

tului nu au mai fost păstrate în acoperire, ci au constituit un cont special din activ. Din această cauză, dela sfârșitul perioadei pe care o cercetăm, mișcările stocului de devize nu mai oglindesc mișcarea reală a devizelor Băncii Naționale.

B) ÎN TIMPUL CRIZEI BANCARE ȘI FINANCIARE DIN EUROPA CENTRALĂ.

FACTORII FINANCIARI RECAPATA PREPONDERENȚA.

Perioada cuprinsă între crahul financiar din Europa Centrală și căderea lirei sterline se caracterizează prin aceea că în această fază influența pieții financiare asupra situației monetare este cu mult mai importantă decât aceea a pieții economice. Într'adevăr, în această perioadă creditul începe să manifeste simptome îngrijorătoare pentru piața monetară, trecând astfel pe primul plan al preocupărilor.

În cursul lunii Mai, tensiunea pieții monetare occidentale și efectele crizei, care a cuprins treptat toate țările Europei Centrale și Orientale, s'a tradus prin căderea Kreditanstalt-ului, urmată de o panică a depunătorilor de proporțiuni nebănuite, în toate țările Europei Centrale și în special în Germania. Retragerile masive de credite și de dobânzi au provocat insolvența a numeroase bănci și au determinat pe altele a denunța fondurile plasate pe termen scurt în diferite bănci din Europa Orientală.

GRAVITATEA ȘI AMPLOAREA CRIZEI BANCARE.

În România, primele efecte ale crizei bancare din Europa Centrală s'au tradus prin căderea Băncii de Est din Cernăuți, urmată la intervale scurte de căderea Băncii Generale și a Băncii Bercovici (Iunie și Iulie 1931). Panica deponenților și denunțările de credite externe au pus în dificultăți serioase toate băncile din țară, care, în urma epuizării rapide a disponibilităților proprii, n'au putut recurge decât la sprijinul Băncii Naționale, ceea ce s'a tradus prin urcarea rapidă a volumului reescontului în Iulie și August 1931.

Luna Septembrie a fost o lună de acalmie relativă, în urma constituirii sindicatului bancar, compus din băncile Crisoveloni, de Credit, Moldova și Românească, scopul principal al institutului fiind sprijinirea Băncii Blank, care după cum s'a arătat, se afla într'o stare foarte precară încă din 1930. Efectul asupra depunătorilor a fost însă numai tre-

cător, căci în Octombrie run-ul a atins maximum de intensitate. Banca Națională a intervenit din nou pentru susținerea instituțiilor de credit, fără a putea salva însă Banca Blank, care și-a închis ghișeele.

În cursul lunii Octombrie, conturile creditoare ale băncilor din sindicat au înregistrat o scădere de 25% din totalul lor, adică circa 2.200 milioane lei. Cererile acestea de retrageri au fost satisfăcute în mare parte de Banca Națională, prin mărirea scontului cu circa 1½ miliarde lei. Curentul de retrageri a depunerilor a continuat, deși atenuat, până la finele lunii Februarie 1932, când depunerile acestor bănci s'au stabilizat în jurul cifrei de 5.600 milioane lei.

După această dată, retragerile au pierdut caracterul lor de intensitate, debitorii mulțumindu-se cu sumele pe care băncile le puteau plăti la cererile lor.

În urma acestor evenimente, situațiunea băncilor a suferit importante modificări structurale, cari se rezumă prin următoarele date:

<i>în miliarde de lei</i>			
Reducerea disponibilităților	4,9	Retrageri de depuneri	17,7
Creșterea reescontului	6,3	Retrageri de credite	
Lichidarea debitorilor și portofoliului		pe termen scurt	5,5
	<u>13,1</u>		
	24,3		<u>23,2</u>

REPERCUSIUNILE CRIZEI BANCARE ASUPRA BĂNCII NAȚIONALE.

La rândul ei, Banca Națională a suferit urmările acestei tensiuni.

Portofoliul comercial a crescut, pe măsura în care Banca Națională a venit în ajutorul instituțiilor de credit, trecând dela 7.102 milioane lei în Aprilie, la 13.336 milioane în Noembrie 1931. În perioada critică, cuprinsă între lunile Iunie și Noembrie 1931, Banca Națională trebuia să facă față, concomitent cu creșterea reescontului, unor pierderi importante de devize și în consecință nu a putut să admită la scont decât numai două treimi din efectele prezentate, pentru a nu disloca echilibrul între angajamente și acoperire.

Paralel cu creșterea portofoliului, constatăm o sporire a circulațiunii dela 18.630 milioane lei în Aprilie, la 23.519 milioane lei în Noembrie 1931, sporire care nu a fost posibilă

decât după ce s'au adus unele modificări de prezentare situațiunii săptămânale a Băncii Naționale.

Sub influența retragerii creditelor străine și a evaziunii capitalurilor naționale, rezervele de devize ale Băncii Naționale au înregistrat pierderi importante. Stocul de acoperire a scăzut în mod aparent cu circa 1.200 milioane lei, iar raportul de acoperire s'a redus la 36,32%, cu toate că Banca Națională a degajat contul angajamentelor la vedere de unele angajamente pe termen și cu toate că între timp a intrat o parte din ultima tranșă a împrumutului de dezvoltare din 1931, circa 400 milioane lei și creditul obținut dela Banca Reglementelor Internaționale, de aproximativ 200 milioane lei.

Criza bancară din Europa Centrală a intensificat drenarea constantă de credite și capitaluri transformând-o într-o retragere masivă. Ieșirile de devize dela Banca Națională s'au ridicat, în această perioadă, la aproximativ 2.600 milioane lei. Aproape întregul excedent al balanței comerciale a fost cedat de Banca Națională pieții și a luat drumul străinătății. Numai 621 milioane lei au rămas disponibile pentru plățile publice în străinătate, care în intervalul lunilor Iunie — Octombrie 1931 s'au ridicat la 3.229 milioane lei, totalul mișcării devizelor înregistrând deci un sold negativ de 2.608 milioane lei. Observăm că, în această perioadă, Banca Națională a suportat soldul acesta deficitar, în întregime din rezervele sale.

Fenomenul de neîncredere generalizându-se a cuprins și piața capitalurilor, lumea dorind să lichideze valorile mobiliare ce le poseda, la orice prețuri. Scăderea a fost mai accentuată la valorile cu venit variabil, din cauza dificultăților în cari se aflau întreprinderile economice și mai ales instituțiunile bancare.

Gravitatea situațiunii de pe piața financiară a agravat pe aceea a întreprinderilor economice, care se aflau sub înrâurirea continuă a factorilor declanșați de depresiunea mondială.

PREȚURILE ȘI VALOAREA PRODUCȚIUNII CONTINUĂ SĂ SCADĂ.

Prețurile agricole au scăzut, la apropierea noii recolte, cu 17% în interval de 4 luni, ajungând în Septembrie 1931 la indicele 29, (baza 100 media 1929), cel mai scăzut indice atins dela stabilizare până atunci, cu toate că între timp s'a intro-

duș prima de export de 10.000 lei la vagonul de grâu. Prețul lemnului și al petrolului au fost staționare, sau chiar în ușoară urcare sezonală, în jurul indicelui 62 pentru lemn și 40 pentru petrolul destinat exportului.

Discrepanța între prețurile agricole și industriale, care se micșorase într-o mică măsură în vara anului 1931, s'a reaccentuat în a doua jumătate a anului.

Cantitativ, producția a rămas staționară în această perioadă în ce privește produsele petrolifere.

Numai recolta a fost superioară celei precedente în privința principalelor două categorii de cereale; în special porumbul a dat o recoltă apropiată de aceea cu totul excepțională a anului 1929. S'a observat deasemeni o creștere a producției indigene a textilelor, justificată prin faptul că țărani, în imposibilitate de a-și procura îmbrăcămintea de pe piață, din cauza scăderii veniturilor lor monetare, și-o procurau prin muncă proprie.

Valoarea acestei producțiuni a fost totuși în scădere, față de valoarea producțiunii anului precedent, antrenând o scădere corespunzătoare a venitului național, care a provocat o agravare a situațiunii debitorilor, îngreuiând și mai mult situația creditului în genere și în special a creditului agricol, precum și situația tezaurului.

Valoarea producției în 1931, comparativ cu 1930, a variat astfel:

	<i>Producția agricolă</i>				<i>Producția industrială</i>				
	Cereale	Animale	Lemn	Total	Extrac-tivă	Manu-fact.	Constr.	Total	Total general
1930	43,9	23,9	7,4	75,3	10,4	18	8	36	111,3
1931	35,9	16	5	56,9	6	15	9	30	86,9

COMERȚUL EXTERIOR INREGISTREAZA PRIMELE DIFICULTĂȚI.

Soldul balanței comerciale, deficitar în Iunie 1931, sub influența combinată a turburărilor monetare din Europa Centrală și a incertitudinii asupra noii recolte de porumb, s'a restabilit în toamnă, sub influența variațiilor exportățiunii lor massive de cereale.

Incepând din Iunie 1931, se observă o scădere generală a cantităților exportate. Ea a fost mai accentuată la animale, din cauza restricțiunilor puse în calea exportului în Statele

din Europa Centrală pentru anumite produse și a continuat pe o perioadă mai lungă la lemn și la petrol decât la cereale, al căror export a crescut din August, stimulat fiind de prima de export și de noua recoltă.

Rezultatul se manifestă printr'o dublă inversare a soldului balanței comerciale, în această perioadă. Balanța comercială a evoluat astfel:

	<u>Import</u>	<u>Export</u>	<u>Balanța</u>
	în milioane de lei		
1931 Iunie	1.345	1.558	+ 213
Iulie	1.349	1.314	— 35
August	1.222	1.990	+ 777
Septembrie	1.368	2.449	+ 1.081

În rezumat, soldul mișcării comerțului exterior, în această perioadă, a fost favorabil cu 2.027 milioane lei, valoarea exportului fiind de 7.311 milioane lei, a importului de 5.284 milioane lei.

E de observat că introducerea primei de export la grâu a îngăduit exportatorilor să exercite un adevărat dumping la export. Intr'adevăr, în loc ca rezultatul introducerii primei să aducă o urcare a prețurilor interne, acestea au continuat să scadă, depășite însă de scăderea prețurilor de export, exportatorii preferind să piardă o parte din primă dar să lichideze stocurile fie și la prețuri mai joase.

Agravarea situațiunii întreprinderilor economice rezultă din cifrele reprezentând valoarea efectelor protestate și a moratoriilor acordate în județul Ilfov și rezultatele financiare ale exploatării. Și unele și altele prezintă o gravitate excepțională.

Bilanțurile societăților industriale au cauzat o creștere a capitalurilor proprii de aproape 4½ miliarde lei, provenită din reevaluarea averii lor fixe și pierderi depășind 2½ miliarde.

MASURI INSUFICIENTE PENTRU A REMEDIA O SITUAȚIE BUGETARĂ DEZASTROASĂ.

Din punct de vedere bugetar, scurta perioadă de care ne ocupăm avea să consfințească imposibilitatea acoperirii prevederilor bugetare pe anul 1931. Scăderea îngrijorătoare a

încasărilor, față de anul precedent, nu numai în cifre absolute, dar și ca tendință (ritmul sezonier al veniturilor Statului indicând în genere, în ultimele luni ale anului, o îmbunătățire, care de data aceasta a refuzat să se producă), făcea necesară o serioasă revizuire a bugetului în curs, în vederea unei masive comprimări a creditelor bugetare. În locul acestei revizuirii, am avut în cursul lunii Iulie 1931 o rectificare a bugetului, — pornită dintr'o tendință de sinceritate contabilă în socotelile Statului —, care a adus o reducere de circa 2.350 milioane lei la creditele acordate ministerelor, însă în schimb a introdus în buget o serie de cheltueli noi, cari fuseseră omise sau pentru cari se prevăzuseră credite insuficiente, și în acelaș timp s'a înglobat în buget un credit de 3.114 milioane lei pentru lichidarea și achitarea rămășițelor exercițiului 1930.

În realitate, indiferent de schimbarea formei de prezentare a bugetului, întreaga operațiune nu a însemnat decât o reducere de 700 milioane lei, cu totul insuficientă pentru a asigura echilibrarea efectivă a veniturilor cu cheltuelile Statului. Pe de altă parte, odată cu rectificarea bugetului s'a prelungit și exercițiul 1931 pe o perioadă complementară de 3 luni, cu toate că principiile contabilității publice o interziceau formal și s'a dat astfel prilej pentru o nouă confuziune a operațiunilor, care a făcut posibilă o îndepărtare dela metodele de comprimare a cheltuelilor și a pregătit enormul deficit cu care s'a încheiat acest exercițiu.

C) PERIOADA RESTRICȚIUNILOR INTERNAȚIONALE, DELA SUSPENDAREA ETALONULUI AUR DIN ANGLIA ȘI PÂNĂ ASTĂZI.

DIRECTIVELE MĂSURILOR RESTRICTIVE ÎN DOMENIUL MONETAR.

În această perioadă, reacțiunile automate ale vieții economice, în vederea adaptării balanței plăților la situația creată prin mișcările de capitaluri de o amploare deosebit de mare, provocate de criza mondială și care amenințau stabilitatea monetară în diferite State, nu mai pot avea o influență determinantă, din cauza măsurilor de intervențiune, în domeniul monetar și valutar.

Această intervenție s'a produs pe două căi:

În marea majoritate a țărilor, intervenția s'a făcut în

scop de a înlesni pieții monetare adaptarea la fluctuațiunile economice, lăsând moneda să fluctueze, prin suspendarea convertibilității și încercând, prin devalorizarea ei, să atenueze efectele depresiunii asupra vieții economice. Este cazul Angliei, urmată de 46 țări și apoi al Statelor Unite.

În alte țări, intervenția a urmărit să sustragă piața monetară influențelor economice și financiare, fie prin măsuri restrictive în comerțul de devize, fie prin încercarea de a influența balanța comercială, grație contingentării importului sau prin amândouă.

REPERCUSIUNILE LOR ASUPRA ECONOMIEI NOASTRE NAȚIONALE.

Aceste măsuri au influențat în sens diferit economia națională românească. Prin măsurile restrictive ale comerțului, s'au redus posibilitățile noastre de export, fapt care, adăugat la continuarea scăderii prețurilor, a contribuit la micșorarea valorii exportului, influențând defavorabil poziția balanței comerciale. Iar măsurile de restricțiune ale comerțului de devize au avut drept urmare ca sumele realizate prin export să nu poată fi folosite pentru plățile externe și să acopere, în parte cel puțin, deficitul cauzat în balanța plăților, prin mișcările de capitaluri, deoarece o parte din excedentul exportului a rămas blocat, în țările practicând regimul restrictiv al comerțului de devize.

Remediul căutat în politica de clearing sau compensațiuni nu a reușit să facă disponibil acest sold, căci Statele debitoare căutau să restituie în mărfuri creditele blocate, ajungând astfel să determine o creștere a importului nostru, egală cu valoarea acestui sold, creștere care a făcut — pe altă cale — să dispară excedentul exportățiunilor.

De pe urma acestor măsuri, a suferit în special exportul nostru de lemn și de animale vii în Austria și Ungaria, țări față de care aveam până în 1932 o balanță comercială excedentară. Ca urmare a acelor măsuri, a scăzut importul nostru din Germania și Cehoslovacia, față de care balanța noastră era deficitară.

Singura eșire din acest impas consta într-o dezvoltare a exportului nostru către țările din occident, care nu introduseseră încă restricțiuni în comerțul lor de devize, sau către țările mai îndepărtate. Este ceea ce s'a și întâmplat. Astfel,

a crescut procentual exportul nostru către Anglia, Belgia și Franța.

Din nefericire însă, în această nouă direcție, aveam să întâlnim efectele deprecierei monetare și ale politicii de contingentare, chiar în unele din aceste State. Comerțul nostru exterior a suferit din acest punct de vedere influențe deosebite, după cum balanța noastră era debitoare sau creditoare, cu Statul respectiv.

EVOLUȚIA COMERȚULUI EXTERIOR, ÎN REGIMUL RESTRICȚIUNILOR INTERNAȚIONALE.

Principial, importul nostru din Statele cu monedă depreciată nu era activat de pe urma acestei schimbări, decât în măsura în care deprecierea monedelor era mai mare decât urcarea corespunzătoare a prețurilor produselor importate de noi. Era cazul Angliei.

Deasemeni, exportul nostru nu avea de suferit de pe urma unei creșteri a concurenței, decât dacă urcarea prețurilor era inferioară urcării schimburilor, fapt care îngăduia acestor țări să exercite un adevărat dumping de pe urma schimburilor.

Situația noastră mai atârna și de caracterul creditor sau debitor al balanței capitalurilor, cu fiecare din aceste țări. Deprecierea constituia o ușurare netă pentru toate sarcinile noastre financiare, contractate în aceste monede. Ea mai constituia o pierdere la devizele depreciate (lire, dolari) cuprinse în acoperirea băncii de emisiune, din fericire în sumă nu prea însemnată și amortizate din fondul special, creat pentru diferențele de curs, în bilanțul anului 1931. În sfârșit, deprecierea acestor monede forte mai prilejuia o pierdere la capitalurile naționale, emigrate de teama deprecierei monedei naționale în aceste țări, precum și la monedele străine ale acestor țări, tezurizate de particulari la noi în țară.

Sub efectele acestei politici, soldul balanței comerciale a rămas excedentar în tot timpul acestei perioade, după cum se poate vedea din situația de mai jos:

	<u>Import</u>	<u>Export</u>	<u>Balanță</u>
	în milioane de lei		
1929	29.628	28.960	— 668
1930	23.044	28.522	+ 5.478
1931	15.755	22.197	+ 6.442
1932	12.011	16.723	+ 4.712
1933 ¹⁾	11.592	14.101	+ 2.509

Fenomenul comprimării automate a importului, paralel cu restrângerea ce suferea exportul, explică menținerea soldului pozitiv al balanței, în cursul anilor 1932 și 1933 ca și în primii ani ai crizei economice. Acest sold a mers însă descrescând din 1931.

În 1933, valoarea importului a reprezentat numai 50,4% față de 1930, iar valoarea exportului 49,5%, ceea ce înseamnă că întreg comerțul nostru cu străinătatea s'a redus, în valoare, exact la jumătate, în interval de trei ani.

E de observat că, pentru întâia oară dela începutul crizei, în 1932 exportul a scăzut cantitativ, cu excepția petrolului și derivatelor sale cari s'au menținut în continuă creștere, cum arată tabloul de mai jos:

¹⁾ În cursul anului 1934, ca urmare a lipsei de directive ce a caracterizat acțiunea guvernului actual, poziția favorabilă a balanței comerciale, care dura din 1930, a fost compromisă. Iată, într'adevăr situația pe 8 luni, comparativ cu cea din același interval al anului trecut:

	<u>Import</u>	<u>Export</u>	<u>Balanța</u>
	în milioane de lei		
1933	7.786	8.915	+ 1.129
1934	8.157	8.203	+ 46

Se constată că exportul a scăzut în valoare — deși a crescut cantitativ —, dar în schimb că importul a crescut și în cantitate și în valoare. Pentru prima oară, dela 1929, se constată o creștere a importului.

	<u>Cereale și derivate</u>	<u>Petrol și derivate</u>	<u>Lemne și derivate</u>	<u>Animale vii</u>	<u>Total cantități exportate</u>
	în mii de tone				
1929	1.725	2.881	1.979	66	7.065
1930	3.238	3.905	1.591	87	9.215
1931	3.449	4.697	1.438	90	10.047
1932	2.625	5.184	874	41	9.057
1933 ¹⁾	1.891	5.886	636	29	8.778

Scăderea volumului exportului s'a agravat în 1933, cu excepția petrolului și derivatelor, cari au ajuns în acest an la dublul volumului din 1929.

Sub influența factorilor externi, în ultimii doi ani, compunerea exportului românesc a suferit modificări profunde, atât în structura cât și în valoare. Participarea procentuală a principalelor categorii de produse la export s'a schimbat între 1929 și 1933, precum urmează:

	<u>Cereale și derivate</u>	<u>Petrol și derivate</u>	<u>Lemn și derivate</u>	<u>Animale vii</u>
	%	%	%	%
	Cantități			
1929	35,1 ²⁾	40,8	28,0	0,9
1933	21,5	68,6	6,7	0,3
	Valori			
1929	35,0 ²⁾	33,0	16,2	6,9
1933	24,0	56,6	6,7	3,0

¹⁾ În primele opt luni ale anului 1934, exportul cantitativ, pe grupe de produse, comparativ cu acelaș interval al anului precedent, a fost următorul:

	<u>Cereale și derivate</u>	<u>Petrol și derivate</u>	<u>Lemn</u>	<u>Animale vii</u>
	în mii de tone			
1933	1.248	3.958	364	20
1934	608	4.240	543	27

²⁾ Pentru cereale, dăm cifrele exportului din anul 1930, anul 1929 fiind, din cauza celor două recolte precedente deficitare, un an anormal în ce privește exportul de cereale.

În dauna cerealelor și a lemnului, a căror participare a scăzut continuu, produsele petrolifere au ajuns să reprezinte aproape 69% în cantitate și 58% în valoare din totalul exportului, devenind principalul produs de export al țării.

Trebuie să ținem seama de faptul că din Februarie 1932 a început să funcționeze oficiul de compensații, așa că mișcarea comerțului a fost, într-o oarecare măsură, influențată dela această dată, de institutul de emisiune, care însă abia în Mai 1932 a obținut monopolul asupra comerțului de devize.

Dacă în 1932, cu toată scăderea cantitativă a exportului, nu s'a înregistrat un deficit al balanței comerciale, aceasta s'a datorat în parte și faptului că prețurile principalelor articole de export s'au oprit din scădere, în prima jumătate a anului, manifestând chiar, în a doua jumătate, o repriză la cereale, sub influența recoltei deficitare de grâu, și la produsele petrolifere. Excepție a făcut prețul lemnului, care a înregistrat obișnuita scădere sezonală în cursul verii, fără ca să atingă totuși nivelul scoborît din anii trecuți.

În 1933 însă, atât prețurile cerealelor cât și ale produselor petrolului la export au suferit din nou o scădere simțitoare, sub influența recoltei abundente și a scăderii prețurilor pe piața mondială.

Tendința de micșorare cantitativă a importului s'a oprit în 1933 și a făcut loc în 1934 unei creșteri, determinate, nu de factori normali, ci în cea mai mare parte de defectuoșitățile grave de funcționare ale sistemului contingentării importului, care se caracterizează prin lipsa de sistem.

VALOAREA PRODUCȚIUNII ȘI VENITUL NAȚIONAL ÎN SCĂDERE CONTINUĂ.

Valoarea producției a scăzut în 1932, față de cea din 1931, sub influența scăderii prețurilor, dar această scădere a fost mult mai mică pentru producția de cereale decât în anii precedenți. Valoarea producției de cereale s'a menținut în 1932 la aceea din anul precedent, împrejurul cifrei de 25 miliarde lei, scăzând din nou în 1933 la 23 miliarde și jumătate; iar valoarea întregii producțiuni agricole a crescut în 1932 la 48 miliarde lei, dela 46 miliarde lei în anul precedent, menținându-se în 1933 la 41 miliarde. Producția petroliferă a crescut în valoare în 1932, în proporție cu producția

cantitativă, prețurile fiind în creștere, dar a scăzut în anul următor, paralel cu prețurile.

Ca atare, scăderea venitului național, care a mers accentuându-se între 1929 și 1931, s'a încetinit din 1932.

UȘOARĂ AMELIORARE ÎN AGRICULTURĂ ȘI AGRAVARE A POZIȚIEI CREDITULUI.

Rentabilitatea agriculturii s'a ameliorat, odată cu scăderea sarcinilor, indicele prețului muncilor agricole (baza 1930) scăzând, în 1932, dela 86,5 în anul precedent, la 72 și la 66,5 în 1933, în vreme ce prețurile interne mijlocii au scăzut mult mai puțin trecând în medie dela 78% în 1931 (baza 1930), la 75% (diferența între sfârșitul anilor) în 1932 și la 74% în 1933.

La această ameliorare a contribuit și moratoriul datoriilor agricole, instituit prin legea din toamna anului 1931, care a deplasat de pe capul agricultorilor sarcina de circa 6 miliarde, adică peste 15% din valoarea producției, precum și reducerea la jumătate a impozitelor cuvenite către Stat, care a redus sarcina fiscală cu 400 milioane lei.

Această ușurare a constituit însă o agravare a situației organizării de credit care se afla într'o pozițiune foarte critică.

SDRUNCINAREA POZIȚIEI MONETARE.

Retragerile de credite externe și expatrierea capitalului național, din a doua jumătate a anului 1931 și din primele luni ale anului 1932, au avut consecințe grave, atât pentru situațiunea monetară a institutului de emisiune, cât și pentru situațiunea creditului în general, deoarece pe această cale economia românească a fost privată de fondurile de primă lichiditate, care ar fi putut contribui la destinderea pieții monetare, atât de necesară pentru activarea procesului de lichidare.

Stocul de acoperire al institutului de emisiune, astfel cum rezultă din situația oficială, a înregistrat o nouă scădere substanțială, reducându-se dela 44,75%, cât era la începutul anului 1931, la 36,04%, la finele aceluiaș an.

Elasticitatea institutului de emisiune a devenit aproape inexistentă, mai ales dacă ținem seama că angajamentele la vedere au crescut cu 3 miliarde lei, ajungând la 27.615 milioane și de sporul considerabil al conturilor de angaja-

mente la termen, cari la finele anului 1931 atinseseră cifra de 2.556 milioane lei.

Intre timp, piața devizelor a căpătat un aspect din ce în ce mai îngrijorător. Intrările efective au scăzut în așa măsură încât au periclitat posibilitățile de acoperire legală ale monedei naționale. Situațiunea a devenit și mai critică în luna Ianuarie 1932, în cursul căreia devizele cumpărate de Banca Națională a României au atins abia suma de 104 milioane lei.

Dacă analizăm comparativ evoluțiunea comerțului exterior și mișcarea devizelor la Banca Națională între Octombrie 1931 și Mai 1932, rezultatul ne apare cu adevărat dezastros.

Tabloul de mai jos ne arată valoarea lunară a devizelor furnizate de piață, în acest interval, institutului de emisiune și a celor furnizate pieții, față de valoarea exportului și a importului, pentru care însă dăm cifrele cu trei luni în urmă, ținând seama de întârzierea obicinuită a plăților față de momentul intrării și ieșirii mărfurilor corespunzătoare:

	<i>Devize cumpărate de B. N.</i>	<i>Devize vândute de B. N.</i>	<i>Export</i>	<i>Import</i>
în milioane de lei				
Octombrie 1931	716	120	1.314	1.349
Noembrie	823	438	1.999	1.222
Decembrie	475	675	2.447	1.368
Ianuarie 1932	104	480	2.067	1.238
Februarie	204	477	2.234	1.125
Martie	309	162	1.730	1.130
Aprilie	298	212	1.174	932
	2.929	2.565	12.965	8.364

Vedem deci că, pe când în această perioadă valoarea exportului a atins aproape 13 miliarde lei, devizele efectiv cumpărate de Banca Națională au însumat abia 2.929 milioane lei, ceea ce reprezintă mai puțin de 25%, deși balanța comercială a arătat un sold pozitiv de 4.600 milioane lei.

Diferența între devizele cumpărate și vândute de Banca Națională în aceeași perioadă arată un excedent de numai 364 milioane lei.

Dacă cercetăm nu numai soldul mișcării devizelor provenind din activitatea comercială, ci soldul intrărilor și ieșirilor totale de devize la Banca Națională a României, pe acelaș interval, inclusiv plățile făcute pentru Stat, vedem că aceste intrări și ieșiri totale s'au soldat cu un minus de peste 3.200 milioane lei, ceea ce însemnează că în aceste 8 luni numai, aproape trei miliarde de lei în devize au fost acoperite de Banca Națională din propriile sale disponibilități, care erau destul de reduse.

INTĂRZIEREA MASURILOR DE APĂRARE A MONEDEI.

Situația era atât de precară încât, pentru consolidarea poziției sale valutare, Banca Națională a fost constrânsă să contracteze, încă din Ianuarie 1932, un credit la Banca Franței de 250 milioane franci francezi (1.650 milioane lei). La acesta mai trebuie adăugat împrumutul de 150 milioane franci francezi, contractat tot în Ianuarie 1932 de C. A. M., care însă nu a produs o intrare efectivă de devize, ci a servit numai pentru a putea menține acoperirea statutară, care ar fi fost atinsă din cauza avansului făcut Statului, în acea lună.

A trebuit să se producă o asemenea situațiune disperată, pentruca să se înțeleagă pericolul ce amenința atât viața economică românească, cât și stabilitatea monedei naționale și să se introducă, abia la 18 Mai 1932, un regim legal de control al plăților cu străinătatea, sub forma unui monopol al comerțului de devize, acordat Băncii Naționale. Această întârziere în adoptarea măsurii de ocrotire a intereselor naționale, n'a folosit decât intereselor finanței străine, care a pompat o mare parte din capitalurile și creditele plasate la noi — de cari economia românească avea nevoie, mai mult ca oricând — și Statelor vecine, cari și-au procurat ușor devize dela noi. Ea a favorizat deasemeni categoriile de posesori de capitaluri disponibile, cari nu aveau încredere în moneda națională, să expatrieze aceste fonduri.

EFECTELE INTRODUCERII RESTRICȚIUNILOR MONETARE.

Introducerea restricțiunilor în comerțul de devize a provocat și la noi, ca în toate Statele cari au luat măsuri similare, nașterea unui târg clandestin, unde valutele erau negociate cu un agio, ce se manifesta și pe piețele străine. Prin simplul fapt că circulațiunea leului în străinătate nu mai era liberă,

s'a produs o scădere de 5 — 15%, în special asupra bancnotelor.

Această scădere nu a avut însă la început nici un efect asupra puterii de cumpărare a leului în interior.

Cum, Banca Națională menținea baza parității aur, în transacțiunile cu devize, era de așteptat ca cei interesați să limiteze la minimum și numai la strictul necesar remiterea devizelor către institutul de emisiune, comercializând restul în piața clandestină, la cursuri mai ridicate.

Imediat după introducerea controlului devizelor, situația apare puțin ameliorată. Cumpărările de devize pe piață au crescut dela 410 milioane lei în Mai 1932, la 970 milioane în Iunie, pentru ca apoi să crească continuu în perioada de export, până la finele anului. În același timp, vânzările de devize pentru piață s'au menținut staționare, în jurul cifrei de 500 milioane lei lunar.

Cum era și firesc ca sub un astfel de regim cererile să întrecă cu mult nevoile reale și urgente în devize, o bună parte din cereri au fost sau refuzate, sau amânate și eșalonate.

Iată situația cererilor și aprobărilor de devize, dela introducerea regimului de control până la finele anului 1932, astfel cum a fost arătată de serviciul de control al devizelor din Banca Națională :

	<i>Devize solicitate</i>	<i>Devize aprobate</i>	<i>Devize respinse</i>
	în milioane de lei		
Comercianți	3.300	2.307	993
Industriași	2.202	1.494	708
Intreprinderi agricole, par- ticulari și diverse	673	540	133
Instituțiuni de Stat și regii autonome	5.046	5.046	—
	11.221	9.387	1.834

Prin urmare, în total, în primele șapte luni de aplicare a regimului, au fost solicitate devize în sumă de 11.221 milioane lei, din cari au fost satisfăcute cereri în sumă de 9.387 milioane lei, deci 84% și respinse 1.834 milioane lei, deci 16%.

La suma totală a plăților efectuate prin devizele aprobate, mai trebuie adăugate plățile efectuate cu autorizațiunile de

export de mărfuri prin compensație cari au depășit un miliard lei, și de plățile prin clearing, de circa 350 milioane lei:

MIȘCAREA DEVIZELOR ÎN CURSUL ANULUI 1932.

Situațiunea schimbului a căpătat un aspect destul de favorabil dela 18 Mai 1932 până la sfârșitul anului, interval în care intrările de devize au fost cele arătate mai jos:

devizele cumpărate pe piață	8.306 milioane lei
intrările în clearing	216 „ „
compensațiunile oficiale și particulare	1.142 „ „
	<u>9.664 milioane lei</u>

Ieșirile de devize pentru nevoile pieții, satisfăcute prin Banca Națională, au fost în acest interval, următoarele:

devize disponibile vândute de B. N. R.	3.423 milioane lei
ieșiri în clearing	337 „ „
compensațiuni	1.142 „ „
	<u>4.902 milioane lei</u>

Deci, piața a furnizat Băncii Naționale, în acest interval al primelor 7 luni de aplicare a regimului de restricțiuni, devize în sumă de 4.762 milioane de lei.

Mișcarea mărfurilor între 15 Februarie și 30 Septembrie 1932 — cu un decalaj de trei luni în urmă — a fost însă următoarea:

valoarea mărfurilor exportate	10.050 milioane lei
valoarea mărfurilor importate	6.871 „ „
deci un excedent de	<u>3.179 milioane lei</u>

De unde putem constata că, în perioada arătată, valoarea exportului a depășit suma devizelor intrate la Banca Națională cu numai 386 milioane lei, pe când valoarea importului a întrecut volumul mijloacelor de plată pentru străinătate puse la dispozițiunea pieții cu 1.955 milioane lei. Arierate importante au rămas deci de lichidat în străinătate, de pe urma importului de mărfuri din 1932.

Cum plățile efectuate pentru Stat între 18 Mai și 31 Decembrie 1932 au fost de 4.200 milioane lei, constatăm că la sfârșitul anului a rămas totuși o rezervă de devize, care este

arătată de consilierul tehnic al Băncii Naționale, în ultimul său raport, a fi fost de 896 milioane lei. ¹⁾

Dacă ținem seama de mișcarea generală a devizelor în cursul întregului an 1932, ameliorată mult în urma introducerii controlului, cadrul balanței comerciale și al balanței plăților în acest an se prezintă astfel:

Din schimbul de mărfuri, devizele intrate la Banca Națională au însumat	9.495 milioane lei
iar devize eșite dela Banca Națională	5.445 „ „
deci, un excedent de	4.050 milioane lei
la care, dacă adăugăm intrările diverse	117 „ „
avem un total disponibil de	4.167 milioane lei
din care dacă scădem plățile efectuate:	
pentru Stat în sumă de	6.077 milioane lei
și plăți diverse	421 „ „
deci, în total	6.498 milioane lei
ajungem la un deficit cert de 2.331 milioane lei.	

POZIȚIA REALĂ A BĂNCII NAȚIONALE LA SFARȘITUL ANULUI 1932.

Numai grație intrărilor de capitaluri noi pentru Stat, sub formă de concesiuni (drumuri, telefoane) și sub formă de împrumuturi, s'a putut face față acoperirii plăților necesitate de Stat și evaluate, pentru întreg anul 1932, la 6.077 milioane lei.

Dacă analizăm situațiunea acoperirii Băncii Naționale la finele anului 1932, vedem că emisiunea a scăzut, în cursul acestui an, cu circa 2.200 milioane lei, ajungând la 21.594 milioane lei, în schimb totalul angajamentelor la vedere s'a menținut împrejurul cifrei dela sfârșitul anului precedent, fiind de 27.960 milioane lei, iar angajamentele la termen au însumat 5.337 milioane lei.

Pentru acoperirea acestor angajamente, vedem că Banca Națională dispunea, conform bilanțului la sfârșitul anului 1932, de:

aur efectiv	9.527 milioane lei
stocul de devize	495 milioane lei
alte devize	64 „ „ 559 „ „
total	10.086 milioane lei

1) Vezi raportul consilierului tehnic din Iulie 1934 anexa XV.

ceace permite să arate o acoperire de 35,84%, adică cu 0,84% peste cota legală.

Cercetând devizele arătate la începutul anului 1933 găsim:

în stoc	84 milioane lei
alte devize	46 „ „
	<hr/>
	total 130 milioane lei

Ceeace însemnează că în cursul anului 1932 am fi avut un excedent din intrări de devize de 428 milioane lei, datorit vânzării de aur în Franța.

În fapt, mișcarea generală a devizelor, în cursul anului 1932, nu numai că nu a fost favorabilă, dar am avut un deficit de 2.331 milioane lei, ceea ce a făcut ca situația acoperirii să devină îngrijorătoare. În realitate, procentul de acoperire al angajamentelor la vedere scăzuse la finele anului 1932 la 27,83%, adică cu circa 7% sub procentul legal de acoperire, dacă ținem seama că în stocul de acoperire al Băncii Naționale se găsește cuprinsă o parte din creditele pe termen scurt, obținute în străinătate, din care unele blocate, cari credite figurează în pasivul bilanțului, la postul „angajamente la termen”.

CREDITE STRAINE CONTRACTATE ȘI AURUL CEDAT DE BANCA NAȚIONALĂ.

Intr'adevăr, pentru a caracteriza întreaga situațiune monetară, este necesar să subliniez că Banca Națională, în politica sa de devize, a folosit — în afară de devizele proprii sau intrate prin cumpărare, și în afară de cele rezultate din împrumuturile de stabilizare și de dezvoltare — următoarele credite în devize, în cursul anului 1932:

a) Avansul primit dela Banca Franței de 250 milioane franci francezi, evaluat la 1.637 milioane lei, conform convenției din 26 Decembrie 1931, în tranșe de 20 milioane franci francezi, începând dela 15 Ianuarie 1932 până la 28 Aprilie 1932.

b) Avansul obținut dela Banca Angliei, de 680 milioane lei, pe gaj de aur, care a fost rambursat până la sfârșitul anului.

c) Avansul de 75 milioane franci elvețieni, din partea Uniunii Băncilor Elvețiene. Din acest avans, s'a acordat Mi-

nisterului de Finanțe un credit de trezorerie de 1.913 milioane lei.

Devizele provenind din acest credit au fost cedate de Stat Băncii Naționale, cu obligația de a le replăti, iar institutul de emisiune a pus la dispoziția tezaurului contravaloarea în lei, la 15 August 1932. Din aceasta a folosit numai 35% în stoc (500 milioane lei).

d) Creditul de 150 milioane franci francezi, acordat de Banque de Paris et des Pays Bas, garantat de C.A.M.

Prin introducerea, la 18 Mai 1932, a măsurilor restrictive în comerțul de devize, s'a putut împiedica în oarecare măsură retragerea creditelor străine și fuga capitalurilor naționale, care persistau. Rezervele de devize ale Băncii Naționale se aflau atât de reduse însă, încât — pentru a face față necesităților de transfer reclamate de plata cuponului datoriei publice externe — n'au fost suficiente creditele în devize semnalate. Institutul de emisiune a trebuit să vândă, în lunile Mai și August 1932, aur din stocul său, pentru valoarea de 547 milioane de lei, reconstituindu-și, pe această cale, stocul de devize.

Numai acestui fapt se datorește rezerva de devize de care Banca Națională dispunea la începutul anului 1933 și care se ridica, după datele serviciilor băncii, la 760 milioane lei, iar după datele raportului experților din Iunie 1934, însușite în ultimul raport și de consilierul tehnic pe lângă Banca Națională, la 896 milioane lei.

INRAUTAȚIREA SITUAȚIEI MONETARE ÎN 1933.

Să urmărim cum a evoluat mișcarea devizelor în cursul anului 1933, comparativ cu unica sursă activă a balanței de plăți care este la noi excedentul balanței comerciale, și care era poziția monetară a Băncii Naționale la începutul anului 1934, pentru a vedea apoi schimbările survenite în anul în curs¹⁾.

Totalizate pe categorii, după natura lor particulară, intrările și eșirile de devize, furnizate și acordate pieții, deci

¹⁾ Cifrele privitoare la mișcarea devizelor din raportul anual al serviciului de control al devizelor nu corespund celor publicate în raportul experților din Iunie 1934, cari se găsesc și în ultimul raport al consilierului tehnic pe lângă Banca Națională, din Iulie 1934. Cum aceste din urmă date sunt mult mai detaliate, le-am preferat celor globale, publicate de serviciul băncii, cari sunt de altfel și mai vechi.

corespunzând mișcării mărfurilor, au fost în anul 1933, următoarele:

Intrări de devize libere	6.965 milioane lei
Intrări pe baza acordurilor de clearing	2.205 " "
Compensațiuni în cadrul acordurilor de clearing	1.168 " "
Compensațiuni particulare	3.109 " "
	<hr/>
	13.447 milioane lei

În fața acestor 13.447 milioane lei, totalizând atât devizele libere cedate Băncii Naționale cât și cele provenind din conturile de clearing și de compensație, ieșirile de devize pentru nevoile comerțului, industriei, agriculturii și particularilor, satisfăcute de Banca Națională, s'au ridicat la 11.095 milioane lei, cum se vede din tabloul următor:

Ieșiri de devize libere	4.326 milioane lei
Ieșiri pe baza acordurilor de clearing	2.492 " "
Compensație prin clearing	1.168 " "
Compensațiuni particulare	3.109 " "
	<hr/>
	11.095 milioane lei

În schimb, statistica comerțului exterior ne arată că mișcarea mărfurilor, pe intervalul de un an, cu o întârziere de trei luni, a totalizat:

Valoarea importului	12.219 milioane lei
Valoarea exportului	15.260 " "

Constatăm deci că exportul — care ar fi urmat, în mod normal, să dea loc la un aport de devize în sumă egală — depășește, în valoare, cu 1.813 milioane lei valoarea devizelor intrate sub toate formele.

Valoarea exportului care n'a dat loc la intrare de devize apare mult mai importantă, dacă luăm ca termen de comparație valoarea mărfurilor exportate în intervalul 1 Ianuarie — 31 Decembrie 1933, și nu perioada de 12 luni cu un decalaj de trei luni în urmă.

Este drept că cifrele de mai sus ne arată, pe de altă parte, existența unei diferențe și între valoarea importului și a ieșirilor de devize, prima depășind cu 1.124 milioane lei pe a doua. Această diferență, reprezentând mărfurile importate, pentru care nu s'au obținut mijloace de plată în străinătate

dela Banca Națională, este însă cu aproape 850 milioane lei inferioară aceleia din anul precedent.

Ceeace trebuie reținut însă este că partea exportului fără contrapartidă de intrare de devize a depășit cu 689 milioane lei partea importului a cărui plată nu a fost asigurată de Banca Națională. Aceste devize, rămase în străinătate, au contribuit probabil la micșorarea arieratelor, reprezentând importăriuni anterioare neplătite.

Diferența între devizele intrate sub diferite forme Băncii Naționale, de pe urma mișcării comerțului și cele ieșite, în anul 1933, reprezintă 2.352 milioane de lei, care n'a putut satisface nevoile Statului, pentru transferul cuponului datoriei externe și pentru celelalte plăți în străinătate necesare serviciilor publice. Statului i s'au atribuit în anul 1933 devize în sumă de 3.636 milioane lei, pentru satisfacerea acestor nevoi. Pentru aceasta, Banca Națională a trebuit să utilizeze rezerva de devize disponibile, constituită la începutul anului și care se ridica la 896 milioane de lei. Ca urmare, la începutul anului 1934, această rezervă se redusese la 133 milioane.

BANCA NAȚIONALĂ PIERDE CONTROLUL PLĂȚILOR EXTERNE.

La această epocă, situațiunea apare deci mult mai defavorabilă decât la începutul anului 1933. Dificultatea cea mare, în constituirea stocului de devize, a constituit-o micșorarea afluxului ce-l reprezintă excedentul balanței comerciale. Soldul a scăzut, în 1933, la 2.509 milioane lei, care nu trebuie să uităm că nu reprezintă devize disponibile pe piețe străine, din cauza rețelei de măsuri restrictive în vigoare în țările debitoare.

Dar, poziția Băncii Naționale a devenit mult mai defavorabilă în cursul anului 1933 și din punctul de vedere al volumului plăților în străinătate satisfăcut de ea, în comparație cu volumul total al plăților efectuate. Astfel, pe când în 1932, 83% din totalul devizelor intrate au fost furnizate Băncii Naționale, în 1933 proporția s'a redus la 52%. Iar devizele atribuite de institutul de emisiune în 1932, pentru plata importului, au reprezentat aproape 70% din totalul devizelor ieșite, pe când în 1933 numai 39%. Această comprimare s'a operat în avantajul celorlalte forme de mijloace de plată și anume a plăților pe baza acordurilor de clearing, a compensațiunilor pe aceleași baze și mai ales a compensațiunilor particulare.

Poziția, din punct de vedere al acoperirii monetare, a institutului de emisiune, la sfârșitul anului 1933, se poate rezuma în cifrele următoare: circulația biletelor a înregistrat o ușoară scădere, la 21.219 milioane lei; în schimb totalul angajamentelor la vedere a crescut cu mai mult de 500 milioane lei, ajungând la 28.476 milioane lei; pe când angajamentele la termen s'au redus la 3.957 milioane lei. Acoperirea acestor angajamente este alcătuită, după cifrele din bilanțul la sfârșitul anului, din: aur efectiv pentru 9.895 milioane lei; stoc total de devize pentru 270 milioane lei, ceea ce fixa raportul de acoperire la 35,65%. Consilierul tehnic al Băncii Naționale arată însă că situațiunea reală a acoperirii, — prin rectificarea cifrei stocului de aur și devize, ținând seama de partea corespunzătoare creditelor și devizelor nedisponibile și prin complectarea angajamentelor la vedere cu o parte din cele contabilizate în angajamentele pe termen — este ilustrată de raportul 27,74%.

POLITICA COMERCIALĂ, RESPONSABILĂ DE SITUAȚIUNEA DEZASTRUOASĂ DIN 1934.

Pentru primele 6 luni ale anului 1934, situațiunea mișcării devizelor apare dezastruoasă, ca urmare a dispariției soldului activ al balanței comerțului, fenomen semnalat mai sus. Intrările de devize libere, în sumă de 2.611 milioane lei nu au reprezentat nici 40% din totalul devizelor intrate de 6.600 milioane, diferența de 60% reprezentând mișcarea devizelor în conturi de clearing și compensație. Ieșirile sub toate formale, atât de devize libere cât și de devize în cont s'au ridicat la 5.796 milioane lei. Soldul de circa 800 milioane lei abia a putu satisface nevoile Statului.

Și nici o nădejde de ameliorare nu-și poate găsi îndreptățire atâta vreme cât politica de relațiuni comerciale cu străinătatea nu va fi sprijinită pe o concepție de stimulare a exportului, cu atât mai puternică cu cât restricțiunile ce ne înconjură devin mai acute, urmând exemplul Statelor vecine, din bazinul Dunării, cari toate au realizat acest comandament, impus de structura economiei lor.

La 30 Iunie 1934, bilanțul Băncii Naționale arată o creștere a stocului aur la 10.097 milioane lei și o reducere a devizelor la 107 milioane lei. Pasivul nu arată decât foarte slabe schimbări față de situațiunea la sfârșitul anului pre-

cedent: angajamentele la vedere însumează 28.571 milioane iar cele la termen 3.931 milioane lei. Procentul de acoperire rezultând din aceste cifre este de 35,68%, iar cel calculat de consilierul tehnic al Băncii Naționale, după rectificările semnalate, în ce privește cifrele acoperirii reale și ale angajamentelor la vedere, este de 28,63%.

CAPITOLUL III
POZIȚIA ACTUALĂ A LEULUI
CONDIȚIILE MONETARE ÎN REGIMUL CONVERTIBILITĂȚII
ȘI ÎN REGIM DE RESTRIȚIUNI

În lumea lașilor și constărilor ce purced să încep
 căm a fixa poziția actuală a monedei noastre naționale.
 Prima condiție ce trebuie să regăsim o monedă ca să
 fie stabilă, este capacitatea de a satisface toate plățile externe
 în cursul oficialității.
 Dacă moneda se află sub regimul convertibilității liber
 în tot, imposibilitatea de a efectua tranșele pentru plă
 țile externe se traduce, în primul rând, prin epuizarea gra
 gresivă a rezervelor de aur și de argint și apoi prin înlocuirea a con
 tinutului în bursele internaționale sub paginile țării.
 Într-un caz ca acesta nu poate să apară în lumea globală.
 Prin jocul automat al mecanismului de schimb
 Dacă moneda se află sub regimul convertibilității con
 tinut de aur, înseamnă că țara de emisiune a monedei
 a plăților externe nu se opune decât în cazurile excep
 ționale în care deținătorii sub paginile țării vor
 imediat în cursurile de schimb internaționale la curs
 negru și în cele din urmă se reflectează și în cotiza
 bursele internaționale, deci în aceeași măsură în
 condițiile din țară și în condițiile de schimb
 naționale în cazul unei monede convertibile în aur.
 Pentru a ne da seama de situația leului care este pe
 ceea ce analizăm în prezent în care s-a făcut plățile externe în
 cele două perioade de stabilizare leului și până la în
 ducerea regimului de control al plăților externe în anul 1932
 și de la introducerea restricțiilor valutare până azi

...calculat în vederea ...
...în termen ...
...de ...
...după ...
...în ce privește ...
...este de ...

CAPITOLUL III

POZIȚIA ACTUALĂ A LEULUI.

CONDIȚIUNILE MONEDEI IN REGIMUL CONVERTIBILITĂȚII ȘI IN REGIM DE RESTRICȚIUNI.

În lumina faptelor și constatărilor ce preced, să încercăm a fixa poziția actuală a monedei noastre naționale.

Prima condițiune ce trebuie să realizeze o monedă ca să fie stabilă, este capacitatea de a satisface toate plățile externe, la cursul oficial.

Dacă moneda se află sub regimul convertibilității libere în aur, imposibilitatea de a se face transferurile pentru plățile externe se traduce, în primul rând, prin epuizarea progresivă a stocului de acoperire și apoi printr'o scădere a cursului schimbului la bursele internaționale sub paritatea legală, îndată ce cursul nu poate fi menținut în limitele goldpointurilor, prin jocul automat al mișcării aurului și devizelor.

Dacă moneda se află sub regimul reglementării comerțului de devize, lipsa de mijloace pentru efectuarea regulată a plăților externe nu se oglindește automat în scăderea cursului la bursele internaționale sub paritatea legală, dar apare imediat în cursurile la care se încheie tranzacțiunile la bursa neagră și în cele din urmă se reflectează și în cotarea dela bursele internaționale, deși în aceste cote lipsește precizia rezultată din funcționarea mecanismului schimburilor internaționale, în cazul unei monede convertibile în aur.

Pentru a ne da seama de situațiunea leului, este deci necesar să analizăm felul în care s'au făcut plățile externe în cele două perioade: dela stabilizarea leului și până la introducerea regimului de control al plăților externe, în Mai 1932, și dela introducerea restricțiilor valutare până azi.

A) PLAȚILE EXTERNE, DELA STABILIZAREA LEULUI PÂNĂ LA INTRODUCEREA CONTROLULUI PLAȚILOR EXTERNE.

În această perioadă, soldul balanței comerciale s'a prezentat, după cum am văzut, în modul următor:

1929	—	666 milioane lei
1930	+	5.478 „ „
1931	+	6.442 „ „
1932 (primele 4½ luni)	+	1.483 „ „

Prin urmare, mișcarea mărfurilor a lăsat în acești ani activuri foarte importante, cu excepția pasivului din 1929.

Ca o consecință a crizei mondiale, cererile de mijloace de plată externe — atât ale Statului pentru achitarea anuității datoriei publice și pentru celelalte nevoi, cât și ale particularilor pentru plata mărfurilor importate și pentru achitarea unor credite pe termen scurt și pe termen lung, acordate de capitaliști străini întreprinderilor românești — au fost, în această perioadă, exagerate. Țările care aveau capitaluri investite în România au cerut restituirea lor, fie pentru a le plasa în condițiuni mai favorabile, (în perioada boomului american), fie pentru a se asigura împotriva riscului prea mare al plasamentului, fie în sfârșit pentru a face față necesităților proprii.

Aceste cereri de restituiri de credite au consumat — pe lângă întregul excedent al mijloacelor de plată, rămas după acoperirea cererilor pentru plata importului și cuponului datoriei publice externe și a celorlalte plăți ale Statului, — aproape întregul disponibil al celor două împrumuturi din 1929 și 1931, din care numai o parte a servit la acoperirea deficitului balanței de plăți pe anul 1928—1929. Cifra retragerilor de credite străine în această perioadă este evaluată, în raportul experților ¹⁾ la 8—9 miliarde de lei.

EPUIZAREA REZERVELOR DE DEVIZE PENTRU PASTRAREA CONVERTIBILITĂȚII LEULUI.

Deci, în perioada convertibilității libere a leului (Februarie 1929—18 Mai 1932), disponibilitățile mijloacelor de plată străine, rezultate din mișcarea comerțului exterior, au putut

1) Ori de câte ori se va cita raportul experților precizez că este vorba de raportul ultimei echipe de experți, chemată de guvernul actual ca să stabilească capacitatea de plată a Statului român, (Martie-Iunie 1934), imprimat abia în 1935.

satisface cererile de plăți normale — cupon și plățile Statului, — dar n'au putut face față nici nevoii de a se acoperi deficitele balanței plăților din 1928 și 1929 și cu atât mai puțin nevoilor extraordinare, provocate de cererile de restituire a creditelor străine și de fuga capitalurilor naționale.

Întârzierea, cu totul inexplicabilă, ce s'a pus în introducerea măsurilor de control ale comerțului de devizele a costat pierderea tuturor disponibilităților de devize, care în Mai 1932 erau epuizate, cu toate că, după cum am arătat mai sus, încă din Decembrie 1931, Banca Națională, după sfatul consilierului tehnic, a cerut și a obținut dela Banca Franței un credit temporar de 250 milioane de franci adică 1.637 milioane lei, angajând, în acest scop, stocul ei metalic pentru o sumă echivalentă.

În afară de aceasta, Banca Națională a consumat și rezerva de devize libere, pe care o constituise, conform celor două contracte de împrumut din 1929 și 1931, în valoare de 506 milioane lei, rezervă care nu devenia liberă decât în ultimul an al expirării fiecăruia din contractele de împrumut, considerând în acest scop ca echivalentă o parte corespunzătoare din stocul său metalic.

Prin urmare, în perioada de convertibilitate a leului, în urma dificultăților economice și financiare, parte de origină internă, parte de origină externă (primele manifestări ale crizei mondiale), efectuarea plăților externe s'a putut asigura numai cu ajutorul unor credite externe și consumarea tuturor rezervelor de devize.

B) PLAȚILE EXTERNE, DUPĂ INTRODUCEREA REGLEMENTĂRII COMERȚULUI DE DEVIZE ȘI PÂNĂ ÎN PREZENT.

Regimul inițial al reglementării comerțului de devize a constat în introducerea obligațiunii livrării la Banca Națională a tuturor devizelor provenind din toate tranzacțiunile cu străinătatea și în concentrarea distribuirii devizelor, în mâinile Băncii Naționale.

Să cercetăm cum s'a realizat în practică concentrarea devizelor la Banca Națională și în ce fel s'au distribuit devizele de către Banca Națională, luând de bază datele din raportul experților străini, coroborate cu datele Băncii Naționale.

Pentru a se aprecia intrările și ieșirile lunare ale devizelor din Mai 1932, precum și mișcările constatate în ca-

drul acordurilor de clearing sau sub forma compensațiilor, scoțând în evidență intrările și eșirile de devize pentru Stat și pentru piață, se impune să comparăm aceste cifre cu cele ale comerțului exterior.

Din datele Băncii Naționale, ar rezulta că, din momentul instituirii controlului de devize și până astăzi, valoarea devizelor cumpărate de Banca Națională sau justificate (din acordurile de clearing sau compensațiuni) a corespuns întocmai sau aproape întocmai cu valorile declarate la exportul mărfurilor prin vămi. Dar nimeni nu se îndoiește că valoarea reală a mărfurilor exportate a fost și este mai mare decât cea declarată; deci că, în fapt, Banca Națională n'a realizat întreaga contravaloare în devize a exportului.

VOLUMUL MIJLOACELOR DE PLATĂ DOBÂNDITE ȘI CEDATE DE BANCA NAȚIONALĂ.

Din datele cuprinse în raportul experților, rezultă că, în anul 1932, valoarea exportului a depășit cu 386 milioane lei devizele intrate și valoarea importului cu 1.959 milioane lei devizele ieșite. Deci, pe de o parte Banca Națională n'a realizat integral valoarea în devize a exportului declarat; iar pe de altă parte n'a putut asigura plata întregului import efectuat, de pe urma căruia au rămas importante arierate.

Pentru a se evita acest din urmă fapt, s'a introdus, la 1 Ianuarie 1933, regimul contingentării importului, fără a se reuși însă să se realizeze o schimbare radicală a acestei situațiuni. Intr'adevăr, în cursul anului 1933, diferența între valoarea exportului și devizele intrate a fost mai mare ca în 1932, urcându-se la 1.813 milioane lei, dar în schimb, diferența între valoarea importului și devizele ieșite a fost mai mică și anume de 1.124 milioane lei.

Cum a utilizat Banca Națională contravaloarea exportului, ce i-a fost cedată în devize?

În 1932, a plătit 4.200 milioane lei pentru Stat și a constituit o rezervă de devize de 896 milioane lei, după experți, de 752 milioane lei, după Banca Națională. Dar, după cum am arătat, în acest an au rămas arierate comerciale de circa 1.160 milioane lei.

În 1933, a plătit numai 3.636 milioane lei pentru Stat și cu toate aceste rezerva de devize a scăzut la 133 milioane lei (87 milioane, după datele Băncii Naționale).

Să vedem ce constatări se degajează din analiza cifrelor

comerțului exterior, în comparație cu repartizarea ce s'a dat devizelor cumpărate de Banca Națională.

Din totalul devizelor furnizate de Banca Națională pentru necesitățile pieții s'au distribuit:

In 1932 (18 Mai — 31 Decembrie):

In devize libere și prin clearing	3.760 milioane lei
Prin compensație	1.142 „ „
	<hr/>
total	4.902 milioane lei

In anul 1933 :

In devize libere și prin clearing	6.818 milioane lei
Prin compensații	4.277 „ „
	<hr/>
total	11.195 milioane lei

In primele 9 luni ale anului 1934:

In devize libere sau prin clearing	4.079 milioane lei
Prin compensații	3.106 „ „
	<hr/>
total	7.185 milioane lei

DEFECTELE SISTEMULUI DE DISTRIBUIRE A MIJLOACELOR DE PLATĂ EXTERNE.

Pentru a da o interpretare justă acestor cifre, este necesar să aducem câteva precizuni, asupra modului cum au fost distribuite mijloacele de plată externe, dela introducerea monopolului Băncii Naționale.

Devizele, fie cele libere, fie cele provenind din clearing, fie plățile prin compensații, ău servit nu numai la plata importului curent din anul respectiv, ci și la plăți de datorii arierate, rezultate din importul de mărfuri în anii precedenți și la restituiri de credite și capitaluri străine, investite mai dinainte. Pentru anii 1932 și 1933, și chiar pentru anul 1934, în ce privește devizele libere și cele obținute prin clearing, nu avem date, în baza cărora să stabilim în ce proporție s'au făcut plăți pentru importul curent și în ce proporție s'au plătit datorii vechi, fie datorii comerciale, fie datorii cu caracter de credite propriu zise. Avem însă, pentru primele 9 luni ale anului 1934, statistica întrebuințării sumelor obținute pe cale de compensațiune. Din totalul de 3.106 milioane lei, cât au fost compensate în aceste 9 luni, s'au întrebuințat 1.780 milioane pentru importul de mărfuri și 1.326 milioane pentru achitări de

datorii vechi. Prin urmare, 42,70% din totalul compensațiilor s'a întrebuințat pentru plăți de datorii.

Aceasta constituie o primă greșeală ce s'a făcut în distribuirea devizelor. Căci nu se poate concepe ca într'o perioadă în care exportul nostru întâmpină cele mai grele dificultăți pretutindeni și când excedentul balanței comerciale se comprimă până a ajunge incapabil să satisfacă plata importului și a serviciului datoriei publice, să se întrebuințeze sume însemnate de devize pentru achitări de datorii vechi, fie ele provenite din import de mărfuri, fie reprezentând ram-bursări de credite propriu zise. În alte State, s'a decretat moratoriul extern pentru plățile de asemenea natură, pentru a se înlesni comerțul curent cu străinătatea.

În primele nouă luni ale anului 1934, distribuția devizelor a fost și mai defectoasă decât în anii precedenți. Căci, în timp ce soldul activ al balanței noastre comerciale pe primele 9 luni a fost numai de 243 milioane lei, s'au întrebuințat în acest interval pentru plățile Statului, 1.558 milioane lei din 5.037 milioane, totalul mijloacelor de plată acordate, provenite din devize libere și clearing. Dacă ținem seamă că, în afară de această cifră, care reprezintă 27,80% din total, s'au mai întrebuințat încă 831 milioane lei pentru plăți de datorii vechi, adică 15,80%, înseamnă că, în primele nouă luni ale anului în curs, s'au întrebuințat numai 56,40% din totalul devizelor disponibile la plăți comerciale, iar 43,60% pentru a se satisface plățile Statului și plăți de datorii vechi.

**PROPORȚIONAL, VOLUMUL PLĂȚILOR PRIN COMPENSAȚIE
A CRESCUT CONTINUU.**

Dacă examinăm acum cifrele din tablourile de mai sus, constatăm că o parte foarte însemnată din sumele anuale distribuite pentru plăți comerciale s'a distribuit, nu direct de către Banca Națională, ci prin așa numitele operațiuni de compensație. Astfel, din totalul mijloacelor de plată acordate anual, s'au achitat pe cale de compensație:

In 1932	1.142 milioane lei
In 1933	4.277 „ „
In 1934 (9 luni)	3.106 „ „
total	<u>8.525 milioane lei</u>

Raportate la totalul devizelor manipulate în acelaș timp de Banca Națională, sub toate formele, volumul anual al compensațiunilor reprezintă:

în 1932	23,00%
în 1933	38,50%
în 1934	43,00%

SISTEMUL INECHITABIL AL COMPENSAȚIUNILOR SDRUNCINĂ ÎNSĂȘI MONEDA.

Ce înseamnă aceste operațiuni de compensațiuni?

Inseamnă că, în loc ca exportatorul care obține o asemenea autorizație să cedeze Băncii Naționale întreaga contravaloare în devize a mărfurilor exportate de el, așa cum sunt obligați să facă ceilalți exportatori, acest exportator favorizat are învoirea Băncii Naționale și a Statului ca să rețină, în general 75%, în alte cazuri 100%, din valoarea exportului său pe care să o întrebuințeze direct, fie la plata unor mărfuri importate, după alegerea lui și în condițiunile pe cari le stabilește singur, fie la plăți de datorii vechi.

Această simplă derogare dela regula comună constituie o favoare, acordată unora din exportatori, sau unora dintre comercianți, cari se adresează exportatorilor de mai sus, delegându-i să efectueze în contul lor asemenea operațiuni.

Dacă nu ar fi decât acest simplu fapt, că o astfel de autorizațiune constituie o favoare și o excepție dela regula comună, și încă aceste operațiuni ar fi criticabile, din punct de vedere al echității.

Dar nu este numai atât. Faptul că exportatorul sau comitentul exportatorului are drept de a dispune de aproape totalitatea devizelor ce obține, sau de $\frac{3}{4}$ din ele, incită, în timpuri ca cele de astăzi, pe cel ce are această favoare să abuzeze de ea. Acest exportator caută, și este foarte ușor să găsească, mijloacele de a declara valori mai mici pentru mărfurile ce exportă și valori mai mari pentru mărfurile importate, în scopul de a reține pentru sine diferența în plus. Sumele reținute astfel, prin fraudă, sunt sumele cari se vând apoi pe piață, în așa zisă bursa neagră, la cursuri cari diferă de cursul oficial al leului.

Mai mult decât atât, datorită faptului că, în operațiunile de compensație, exportatorii au găsit mijlocul de a cere și de a obține dela comitenții lor, ca, pentru mărfurile expor-

tate, să le fie plătit un comision din ce în ce mai mare, s'a ajuns la situația paradoxală și profund dăunătoare de a vedea pe acești exportatori realizând câștiguri, pe cari le-au botezat „comision”, și cari sunt, în fapt, procentul cu care importatorii consimt a plăti devizele de care au nevoie peste cursul oficial, și nu reprezintă decât o cotă de devalorizare a leului. Din cauza acestui interes al exportatorilor, nu se mai poate exporta cu ușurință decât mărfuri pentru cari ei obțin autorizațiuni de export în compensație.

EXPORTUL ÎN COMPENSAȚIE, MIJLOC DE COMPRIMARE A EXPORTULUI.

Prin urmare, în realitate exportul nostru nu a fost nici încurajat, nici mărit pe această cale, ci dimpotrivă, a fost redus la atât cât au avut interes exportatorii să exporte, în aceste condițiuni. Pentru a ilustra această constatare, vom arăta valoarea principalelor produse exportate în primele 9 luni ale anului 1934, în comparație cu valoarea celor exportate în clearing:

	<i>în milioane de lei</i>	
cereale	1.580	din care 1.370 în compensație
petrol	5.489	„ „ 1.742 „ „
cherestea	1.059	„ „ 452 „ „
diverse	1.428	„ „ 541 „ „

Din aceste cifre se vede cum, în special exportul de cereale și de cherestea a fost acaparat de cei interesați, pentru a realiza câștiguri pe această cale, și a tins să fie redus aproape numai la cifra corespunzătoare volumului operațiunilor de export în compensație. Deasemeni, grație beneficiilor ce puteau să realizeze exportatori de acest fel, la vânzarea devizelor la bursa neagră, mărfurile noastre au fost vândute pe piețele străine la prețuri inferioare prețurilor normale. Din această cauză, exportul altor cantități de mărfuri decât cele oferite prin operațiuni de compensații nu s'a putut realiza decât cu mari dificultăți. Cu alte cuvinte, mărfurile noastre exportate prin compensațiune au concurat mărfurile noastre vândute pe cale normală.

ORIGINEA ȘI EVOLUȚIA OPERAȚIUNILOR DE COMPENSAȚIE.

De ce și cum s'a ajuns la acest sistem excepțional de plăți? Unul din argumentele care s'au întrebuițat mai des pentru a-i justifica existența a fost că, față de restricțiunile care se pun

de aproape toate țările în calea exportului nostru, acesta ar fi singurul mijloc de a mări exportul de mărfuri. Această argumentare s'a dovedit greșită. Astăzi este cert, și s'a recunoscut aproape de toată lumea, că restricțiunile de tot felul pe care Statele străine le-au opus exportului nostru nu au avut efectul de a ne împiedeca, în nici unul din anii din urmă, ca să exportăm întreaga cantitate disponibilă de mărfuri, din fiecare categorie de produse ale noastre.

Sistemul de export în compensație a fost inaugurat la sfârșitul anului 1932, odată cu admiterea acestui fel de schimb în administrarea convențiilor de clearing cu Austria și Ungaria. Aceste două țări au cerut ca să admitem ca negocierea monedelor lor să se facă la alte cursuri decât cele oficiale, exportatorii noștri putându-le vinde sub paritate, importatorilor noștri din acele țări. Având în vedere că pe atunci balanța noastră comercială era activă cu ambele țări și că aveam solduri foarte importante pe care nu le puteam valorifica pe altă cale, că, deci, exportatorii noștri nu puteau să intre în alt fel, în posesia disponibilului ce aveau în aceste țări, s'a admis această concesiune din partea noastră. Efectul s'a văzut imediat, căci exportatorii noștri, cari aveau disponibilități de șilingi austriaci și de pengoe, grăbiți de a realiza sumele de care dispuneau, în special în Austria, au găsit mijlocul de a profita de libertatea ce li s'a lăsat, acceptând să li se plătească în lei chiar sume mai mici decât cele ce li se cuveneau, numai pentru a ajunge cât mai repede în posesiunea sumelor de care aveau nevoie, pentru continuarea comerțului lor.

Odată ce s'a văzut că acest lucru este posibil, a fost ușor să se deducă cum se pot realiza câștiguri, pe această cale, din operațiuni comerciale cu alte țări. În special, comercianții de cereale din Austria au constatat atunci că pot cumpăra cerealele noastre la prețuri mai convenabile pentru ei decât din alte țări, grație faptului că-și procurau lei la un curs mai favorabil decât la cursul normal. Astfel s'a organizat un export destul de însemnat de cereale românești spre Austria, care apoi erau reexportate în țările învecinate cu valută forte, ca Elveția, Cehoslovacia, Italia, Germania, etc.

Pe această cale, Austria și-a procurat multă vreme devize forte, cu cerealele noastre.

În anul 1932, compensațiunile s'au făcut numai cu Austria

și Ungaria, iar în anul 1933, cifra compensațiilor cu aceste țări a fost foarte importantă, (25% din totalul compensațiilor).

Iată origina autorizațiilor de așa zis export de compensație.

COMPENSAȚIUNILE ÎN 1933 ȘI 1934.

Operațiunile de compensație în adevăratul sens al cuvântului nu s'au dezvoltat însă și nu au dat loc la abuzuri decât cu începere din a doua jumătate a anului 1933, când s'a creiat de către cei interesați legenda că, față cu dificultățile pe care diferitele țări ni le puneau la export, nu mai exista mijloc de a scoate din țară mărfurile noastre pe altă cale.

Din a doua jumătate a anului 1933, datează autorizațiunile de export în compensație de mare anvergură, cum au fost de exemplu exporturile de produse petrolifere acordate Belgienilor, contractul I. G. Farbenindustrie, contractul cu așa numitul grup al industriașilor români (în care nu sunt decât 7 sau 8 firme săsești din Transilvania, din care una falită), contractul cu societatea „Cagero” și alte asemenea contracte, care, după cum am arătat, pe lângă faptul că au alimentat bursa neagră cu sume importante, au pus și cele mai mari piedici exportului nostru normal, incitând pe exportatorii noștri să nu mai facă export decât atunci când realizau beneficii considerabile la operațiuni în compensație. Pe de altă parte, casele străine care obțineau mărfurile noastre pe această cale, în condițiuni extrem de efitine, au concurat propriile noastre produse pe piețele străine, micșorând posibilitățile noastre de a realiza devize, și în general posibilitățile de export, corespunzătoare stocurilor noastre.

OPERAȚIUNILE DE COMPENSAȚIE AU FALSIFICAT SITUAȚIUNEA IMPORTULUI.

Aceste operațiuni au avut însă darul de a falsifica și situațiunea importului nostru. Căci contractele cele mari de export în compensație s'au făcut în condițiuni foarte puțin precise, lăsându-se la libertatea celor favorizați, modul cum se vor folosi de ele spre a importa, în schimbul mărfurilor noastre trimise peste graniță, orice mărfuri ar voi sau li s'ar impune de către țările interesate. Astfel, s'a anihilat în bună parte efectul contingentării, menținându-se, paralel cu rigourile acesteia, favoarea excepțională acordată fericțiilor posesori de contracte prevăzând plata prin compensație, de a im-

porta orice mărfuri au voit ei. Sunt cunoscute traficurile nelegale care s'au exercitat cu transmiterea autorizațiunilor de export în compensație, importatorilor noștri.

La începutul anului 1934, s'au ridicat proteste și plângeri unanime din partea exportatorilor noștri, cari se vedeau siliți a trece prin furcile caudine ale celor câțiva beneficiari ai autorizațiunilor de export în compensație, pentru a putea plasa mărfurile lor în străinătate. Numai astfel, și numai sub presiunea plângerilor cercurilor interesate a face export, s'a revenit în parte asupra acestui dezastros sistem, și s'a pus principiul, odată cu modificarea regimului contingentării, în luna Mai 1934, că exportul în compensație nu se va mai autoriza decât cu țările cu care avem o balanță comercială deficitară. Totuși s'au menținut autorizațiunile acordate și economia noastră națională a fost astfel apăsată de neajunsurile pe care le produce exportul sub această formă. Situațiunea precară în care a fost pus exportul nostru, silit a satisface exigențele unor intermediari beneficiari spre a se putea exercita, reducându-se în acelaș timp la sumele care convin acestor beneficiari, nu este încă schimbată în mod definitiv.

DEZASTRUL COMPENSAȚIUNILOR IN CIFRE.

Pentru a înțelege mai bine această situațiune, este util a ilustra cu cifre ce a însemnat pentru comerțul nostru de export, mai ales în timpul din urmă, împărțirea lui în export normal și export în compensație.

Dela sfârșitul anului 1932 și până la 30 Aprilie 1934, s'au dat aprobări pentru export în compensație, în afară de Austria și Ungaria, în valoare de 6.756 milioane lei
din care s'au executat 4.860 milioane lei
și au rămas neexecutate contracte pentru 1.896 milioane lei

Am văzut mai sus ce procent reprezintă acest export în totalul valorii exportului nostru.

Este însă interesant de văzut această proporție și din alt punct de vedere. In cursul primelor 9 luni ale anului 1934, s'a făcut export în compensație (fără produse petrolifere) pentru 2.364 milioane de lei, pe când valoarea exportului normal n'a fost decât de 1.703 milioane lei.

Este evident că, în asemenea condițiuni, dacă exportul normal a reprezentat numai 41,80% din valoarea exportului în compensație (fără produse petrolifere), Banca Națională a fost lipsită, în cursul primelor nouă luni luate în considerare,

de 58,20% din devizele care i-ar fi parvenit din acest export. Ea a fost deci lipsită de 2.369 milioane de lei în devize, numai din exportul unor articole reprezentând mai puțin de jumătate din valoarea exportului.

Este suficient să arătăm, că în primele zece luni ale anului 1934, față de volumul compensațiilor de 3.397 milioane lei, Banca Națională n'a primit devize, decât pentru suma de 499 milioane lei, adică numai 14%, — deși potrivit contractelor de compensațiuni urma să i se cedeze între 25% și 40%, — pentru a ilustra definitiv dezastrul la care a dus această politică.

SISTEMUL COMPENSAȚIILOR A AGRAVAT POZIȚIA MONEDEI.

În asemenea condițiuni, având în vedere și recolta mediocră din acest an, precum și lipsa de mărfuri la import resimțită încă din anul trecut, era natural ca în ultimele luni să se producă pe piață o alarmă, să se abuzeze din ce în ce mai mult în comerțul clandestin de devize, făcându-se să crească așa numitele comisioane ce se percep la vânzarea autorizațiunilor de export în compensație și să se practice cursuri din ce mai mari în bursa neagră, cu sume provenite tocmai din traficul ilicit și abuziv al celor cari beneficiază de autorizațiunile de export în compensație.

Dacă ținem seama că operațiunile făcute în acest fel au atins, în 1932, 23%, în 1933, 38,50%, în 1934, 43%, din totalul devizelor distribuite comerțului și că prin urmare sumele echivalente în devize au fost plătite la cursuri diferite de cursul oficial al leului, iar câștigurile realizate de comercianții favorizați, care au avut posibilitatea de a face astfel de operațiuni, au fost vândute la bursa neagră, este ușor de înțeles de ce și-a făcut drum convingerea că devalorizarea leului nu va putea fi evitată.

Chiar experții străini au ajuns la constatarea că „această desvoltare nu poate decât slăbi poziția Băncii Naționale ca regulator al comerțului de devize. În plus clearingurile și compensațiunile constituiesc în fapt o prioritate în atribuirea devizelor. Și această prioritate, întrucât privește compensațiunile, provoacă extinderea unui sistem, de prime, plătite sub forme variate, sistem care, în condițiunile actuale ale economiei românești și a finanțelor publice, este din toate punctele de vedere indezirabil”¹⁾.

1) Vezi, „Rapport sur la situation économique et financière de la Roumanie”, par Dr. Prof. G. D. Bruins, E. L. Hall-Patch și F. Richard. (1934).

CAPITOLUL IV

PRIVIRE RETROSPECTIVĂ ASUPRA POLITICII MONETARE DELA STABILIZARE.

Înainte de a trece la trasarea liniilor de orientare a politicii noastre monetare, este util să aruncăm o privire de ansamblu asupra drumului parcurs în domeniul monetar, în ultimii 5 ani, dela stabilizarea leului.

1N 1929, STABILIZAREA LEULUI ERA O NECESITATE.

În primul rând, se impune să precizăm că, — dacă nu se poate contesta faptul că stabilizarea leului s'a făcut ca un pas forțat al primului guvern pe care l-a dat țării partidul național-tărănesc, și la un curs la care fusese în mod artificial ridicat și susținut de concepțiunea greșită care a predominat la guvernele din perioada precedând stabilizarea, — nu este mai puțin adevărat că nici o altă politică nu putea fi adoptată în acel moment.

Era oare vina noastră că operațiunea necesară a stabilizării fusese amânată dela 1925 la 1928, perioadă în care ar fi putut fi realizată în condițiuni mult mai favorabile, sub toate raporturile? Putem fi învinuiți că prima noastră grijă, în momentul când am luat frânele conducerii Statului, a fost de a pune în aplicare ideia pentru care luptasem atâția ani, — fără să fi reușit a o impune mai de vreme, — din necesitate de a pune capăt pierderilor de necalculat ale economiei românești, constrânsă să trăiască sub povara unei monede nesigure?

Și poate cineva pretinde — chiar astăzi când cunoaștem modul cum depresiunea economică a compromis opera stabilizării — că ar fi fost preferabil ca ea să nu se fi realizat

la începutul anului 1929? Cu alte cuvinte, că am fi putut rezista avalanșei scăderii prețurilor și tuturor fenomenelor legate de această prăbușire, dacă am fi continuat să păstrăm o monedă la bătaia vânturilor?

Iată pentru care cauză stabilizarea monetară s'a impus la 1929 ca o necesitate, chiar pregătită pe baze artificiale, cum ne-a fost lăsată moștenire de guvernul precedent și la un curs superior celui indicat de jocul liber al forțelor economice, în acea vreme. Amânarea stabilizării leului, pentru a fi pregătită pe baze reale, ar fi cerut o perioadă de pregătire de cel puțin un an, ceeace ne-ar fi făcut să intrăm în criză cu o monedă neancorată de aur și fără nici unul din aporturile de devize și de capitaluri, pe cari le-au adus împrumuturile și concesiunile, realizate pentru stabilizare, dar și grație ei.

IN CONDIȚIUNI NORMALE, ADAPTAREA LA NOUA MONEDĂ, ERA SIGURĂ.

La începutul anului 1929 însă, nicăieri, nimeni nu întrevedea apropierea crizei de proporțiuni mondiale, care urma să se declanșeze în toamna aceluși an, după semnalul prăbușirii bursiere dela New-York. Dacă acest fenomen nu ar fi adus scăderea catastrofală a prețurilor produselor noastre principale în interval de un an, retragerea masivă de credite, fuga capitalului național și toată succesiunea evenimentelor care au caracterizat această criză economică, financiară și de credit, este de necontestat că economia românească s'ar fi adaptat fără greutatea prea mari nivelului monedei, astfel cum fusese definit în Februarie 1929, în raport cu aurul.

Intr'adevăr, pierderile ce le pricinuiseră greșelile acumulate în perioada anterioară stabilizării, de politica economică și monetară a conducătorilor de atunci, erau pe cale de a fi rezorbite de avântul pe care viața economică se pregătia să-l ia, odată organismul restabilit, sub impulsul nouilor directive. O serie întregă de factori economici, pe care i-am analizat mai sus arată că, în scurtul interval dela stabilizarea legală a leului până la crahul dela New-York multe semne de înviore apăruseră, dar au fost oprite brusc, în toamnă, de repercusiunile fenomenelor internaționale. Incepând din luna Iulie 1929, încasările bugetare începuseră să crească apreciabil, ajungând să depășească în Octombrie cu 628 milioane

lei pe cele din luna corespunzătoare a exercițiului precedent; balanța comercială, sub influența recoltei bune, înregistrase o inversare a tendinței anterioare, devenind excedentară chiar din vara anului 1929; în consecință, un aflux de devize se manifestase, în locul cererii constante de până atunci, pentru nevoile comerțului. Situațiunea pe piața capitalurilor și a creditului nu putuse înregistra încă, într'un interval atât de scurt, efectele favorabile ale stabilizării monetare, dar nu ar fi întârziat să le resimtă, dacă răsturnarea tuturor tendințelor ascendente nu ar fi avut loc în lumea întreagă.

UN EXEMPLU CONVINGĂTOR: STABILIZAREA DINARULUI IN 1931.

Sub acest raport, o țară vecină, cu o structură economică sensibil asemănătoare celei a noastre, ne oferă o experiență care constituie cea mai convingătoare dovadă că politica noastră monetară din 1929 a cruțat economia românească de o stabilizare, făcută în condițiuni mult mai grele, ulterior. Dinarul jugoslav n'a putut fi stabilizat legal în perioada anterioară crizei mondiale. Economia acestei țări a avut de luptat cu dificultăți, în așa măsură agravate de poziția nesigură a monedei naționale, încât a trebuit să stabilizeze legal moneda în Iunie 1931, într'o vreme în care viața economică era în plin mers descendent. Aceasta nu a împiedecat însă pe conducătorii avizați ai politicii monetare a Statului vecin să ia măsurile restrictive, dictate de nouile împrejurări, după detașarea lirei sterline de etalonul aur, în Octombrie acelaș an, adică numai după trei luni dela stabilizarea dinarului. Dealtminteri, nu numai Jugoslavia a dat dovadă de promptitudine: Ungaria și Austria au introdus deasemeni măsurile restrictive la sfârșitul verii anului 1931.

Este ceea ce ar fi trebuit să inspire și pe conducătorii politicii economice și monetare ai țării noastre din 1931—1932 să realizeze, cel puțin cu opt luni mai devreme, pentru a fi pus capăt retragerilor de capitaluri pe cari le-a favorizat libertatea tranzacțiunilor asupra devizelor, păstrată într'o vreme în care toate țările vecine introduseseră restricțiuni și profitau deci de pe urma erorii în care am perseverat o bună bucată de vreme. Este a doua oară, într'un interval de zece ani, când se lua cu întârziere o măsură capitală pentru destinele monedei și economiei naționale: prima oară a fost în-

târziată cu câțiva ani stabilizarea leului, iar acum măsurile legitime de apărare a monedei.

URMARILE POLITICII GREȘITE A PLĂȚILOR ÎN STRAINĂTATE.

Efectele crizei, cumulate cu erorile în politica plăților externe, au contribuit la slăbirea pozițiunii leului.

Concluziunile ce se desprind, din analiza faptelor privitoare la modalitățile de executare a plăților externe, făcute în capitolul precedent, sunt pe deplin edificatoare, în această privință:

1. Sub presiunea primelor efecte ale crizei mondiale, pierderea de devize ce s'a produs în perioada de menținere a convertibilității monedei noastre a fost atât de puternică, încât a sleit tot stocul de devize în trei ani dela stabilizare (1929—1931), cu toate că, în primii doi ani, balanța plăților s'a încheiat cu activuri importante ale balanței comerciale, iar rezerva de devize a fost alimentată cu abundență prin resursele excepționale, procurate prin împrumuturi de Stat, prin credite ale băncii de emisiune și chiar prin vânzări de aur.

2. În cursul perioadei de aplicațiune a controlului plăților externe, prin sistemul monopolului Băncii Naționale asupra comerțului de devize, s'au relevat următoarele fenomene:

a) Banca Națională n'a fost aptă să realizeze în fapt întreaga contravaloare în devize a exportului, nici chiar a exportului declarat, devizele reținute de exportatori servind la o primă alimentare a bursei negre și având ca efect devalorizarea cursului schimbului.

b) Modul cum s'a exercitat controlul devizelor, și cu începere din 1933 și al importului, a dus la acumularea în fiecare an, a arieratelor de plată pentru mărfurile importate, fenomen care a avut un dublu efect. Pe de o parte, a determinat micșorarea disponibilului de devize pentru importul curent, prin utilizarea unei părți pentru plata arieratelor, și pe de altă parte a exercitat o presiune continuă asupra cursului leului, prin forțarea operațiunilor de clearing și de compensațiuni private, de către creditorii neplățiți, și prin mărirea cererii de devize la bursa neagră, importatorii fiind constrânși a plăti arieratele, pentru a-și asigura puțința unui nou import.

c) Scăderea progresivă a disponibilului de devize al Băncii Naționale, prin micșorarea soldului activ al balanței

comerciale, cu toată diminuarea între timp a plăților externe pentru Stat; micșorarea într'o proporție și mai mare a disponibilului de devize libere al Băncii Naționale, ca urmare a introducerii operațiunilor de compensațiune.

Rezultatul acestei evoluțiuni nu putea fi decât devalorizarea treptată a cursului extern al leului, care s'a accentuat, în deosebi din a doua jumătate a anului 1933.

ILUZIA PARITĂȚII ACTUALE TREBUIE PIERDUTĂ.

În aceste condiții, devalorizarea cursului extern al leului este incontestabil un fapt real.

Conducătorii actuali ai politicii financiare a Statului și Băncii Naționale socotesc că „devalorizarea leului nu este reală”. S'a emis părerea că sacrificarea unei părți din valoarea reală a exportului nostru, și deci posibilitatea de devalorizare a leului, ar putea înceta, prin simpla suprimare a favorurilor creatoare de abuzuri, care se numesc autorizațiuni de export în compensație. După această aserțiune, cauzele devalorizării cursului extern al leului se reduc la operațiunile de export în compensație.

În fapt însă, dacă este exact că, prin acest sistem de export și import, s'a grăbit și accentuat procesul de devalorizare al cursului extern al leului, nu se poate trece ușor peste celelalte cauze, dintre cari cele mai importante nu depind de puterile noastre.

Este o iluzie să se creadă că Banca Națională a fost în stare să monopolizeze în fapt comerțul de devize, deci că a realizat întreaga contravaloare a exportului.

Pe de altă parte, odată ce s'a format o masă de arierate, nu este posibil a se împiedeca formarea continuă de arierate comerciale, provenite din import, decât prin organizarea monopolului importului.

Nu atârnă de noi să înlăturăm operațiunile de clearing și de compensație, în cadrul lor.

Dar mai ales, avem o putere limitată în direcția activării balanței comerciale.

Chiar dacă am vrea să facem abstracție de toate aceste considerațiuni, nu se poate nega evidența faptelor următoare: reducerea activului balanței comerciale, pe primele 9 luni ale anului 1934, la 243 milioane lei, în comparație cu 1.796 milioane lei în același interval al anului trecut; perspectivele slabe ale exportului în semestrul al doilea, din cauza defici-

tului recoltei de păioase și a prețurilor reduse pentru produsele petrolifere, la care se adaugă absența oricărei inițiative eficace a Statului pentru promovarea exportului.

În consecință, admitând că operațiunile de export în compensație, care agravează poziția leului, ar fi imediat înlăturate, cursul extern al leului nu va putea fi restabilit prin această simplă măsură.

POZIȚIA BALANȚEI COMERCIALE ȘI POZIȚIA MONEDEI.

Planul de ultimă oră ce pare a se adopta de către Banca Națională pentru dozarea cererilor de devize, pe baza unui program, cu tendința de a se evita în cât mai mare măsură îndreptarea cererilor de devize spre bursa neagră, este tardiv și neaplicabil. Stabilirea unei ordine de preferință a plăților externe, — care ar fi: a) plata importului curent; b) plata obligațiunilor Statului; c) plata dobânzilor și a dividendelor la capitaluri și credite străine; d) plata unui amortisment redus la aceste capitaluri, — nu mai poate fi eficace, în împrejurările de astăzi. Aplicarea unui asemenea plan ar fi fost încă posibilă în 1933, deși parțial și cu efecte incerte, căci în acel an am un activ de 2.500 milioane lei al balanței comerciale. În 1934 însă soldul balanței comerciale este redus la zero pe primul semestru și cu perspective neîncurajatoare pentru cel de al doilea. Astăzi, ar fi o încercare zadarnică să se aplice un plan de distribuire a unui disponibil de devize care apare inexistent. Nu trebuie uitat că Statul s'a angajat a transfera pentru datoria publică externă 1.300 milioane lei în devize, în afară de celelalte plăți pentru serviciile publice și că urmărește a-și lua noi angajamente pentru comenzi necesare apărării naționale. Iar ultimele măsuri luate de guvern pentru reglementarea comerțului extern sunt menite a stânjeni exportul și a mări prima valutară, deci deprecierea de fapt a leului, fără a asigura cel puțin diminuarea importului în fapt.

Dealtminteri, a socoti că prin simpla comprimare a importului se poate realiza activul necesar în balanța comercială pentru a face față nevoilor, este a nu cunoaște datele problemei importului. De bună seamă, o oarecare comprimare mai este posibilă, dar cu pericolul de a duce la rarificarea mărfurilor pe piața internă și deci la creșterea prețurilor. O asemenea măsură nu poate fi în nici un caz efectivă în anul 1934, când, drept urmare a compensațiunilor, im-

portul a fost sporit pe primele 9 luni cu 757 milioane lei față de perioada corespunzătoare din anul trecut.

În sfârșit, după o perioadă de consolidare a deprecierei cursului schimbului unei monede, este greu de presupus restabilirea ei la vechea paritate, dacă nu intervin factori de ameliorare sensibilă a condițiilor schimburilor economice externe, în favoarea țării respective, ceea ce nu este cazul nostru.

SEMNIFICAȚIA MIȘCĂRII PREȚURILOR.

Cu toate că acești factori determinanți pentru devalorizarea schimbului nu pot fi negați, se socoate că mai suntem în termen de a restabili cursul legal al leului, deoarece nu s'au produs pe piața internă fenomene care să arate că efectele politicii greșite de devize ar fi atât de adânci încât n'ar mai putea fi îndreptate.

Criteriul de apreciere, luat în considerare de cei cari judecă astfel situațiunea, este nivelul prețurilor interne.

Iată indicii luați în considerare:

	<i>Media lunară</i>				
	<i>Mai</i> 1932	<i>Mai</i> 1933	<i>Mai</i> 1934	<i>August</i> 1934	<i>Noem.</i> 1934
Prețurile de gros I. St. ¹⁾	2014	2129	1955	2071	2093
Prețurile de gros I. C.	56	58	57	59	61
Prețurile de detaliu I. St.	2363	2225	2058	2079	2114
Prețurile de detaliu I. C.	63	53	49	48	51
Costul vieții	2574	2365	2209	2222	2263
Indicele „Argus“	4022	3765	3010	2993	3008

Aceste cifre nu sunt însă atât de elocvente, cum s'ar părea, chiar dacă lăsăm laoparte examinarea semnificației juste a fiecăruia dintre aceste numere indice, ce rezultă din felul cum sunt alcătuite și calculate.

O observație atentă a acestor numere indice arată că, dacă ele evidențiază sensul general al mișcării prețurilor din toată lumea, în această perioadă, adică scăderea generală a prețurilor, descoperă însă un ritm mai lent al acestor mișcări, în comparație cu cel din alte țări cu aceeași structură economică și marchează chiar în ultimele luni o tendință spre urcare.

1) I. St. sunt indicii Institutului de statistică iar I. C. ai Institutului de conjunctură.

Dacă scăderea cursului leului n'a avut înrăuriri mai adânci asupra mișcării prețurilor, aceasta nu se explică prin faptul că valoarea importului de mărfuri s'ar fi menținut prin utilizarea devizelor procurate la cursul normal de către Banca Națională, și că s'ar fi plătit cursuri ridicate mai ales pentru devizele destinate retragerilor de credite și rapatrierii sau fugii de capitaluri. Este un fapt dovedit, că în fiecare an au rămas arierate de plată pentru mărfurile anterior importate și că s'au importat mărfuri în compensație pentru sume, în fiecare an, crescânde. Aceasta dovedește că și pentru însemnate cantități de mărfuri importate sub o formă sau alta, s'au plătit prime, care s'au tradus în cote de devalorizare a leului. Un indiciu îl avem și în faptul că, în acest interval de timp, prețul tonei de marfă importată a scăzut foarte puțin.

Dacă prin aceasta nu s'a exercitat o influență pronunțată asupra nivelului prețurilor interne, aceasta se explică prin două tendințe. Pe deoparte, prin scăderea generală a prețurilor mărfurilor pe piețele internaționale; pe de altă parte, prin scăderea volumului importului și prin schimbarea caracterului importului nostru, în care au prevalat an de an tot mai mult semifabricatele și materiile prime. Acești factori au contrabalansat efectul de urcare a prețurilor interne, pe care l-ar fi provocat, în mod natural, deprecierea cursului schimbului nostru, în alte împrejurări.

Există însă în economia noastră națională unele elemente latente cari amenință să răstoarne, în viitorul apropiat, sensul mișcării prețurilor.

În primul rând, dacă regimul actual al comerțului extern se va aplica, este în perspectivă o penurie a stocurilor de mărfuri, ca urmare a reducerii volumului importului, sub nivelul strict necesar, pentru menținerea capacității de producție a industriei naționale. În al doilea rând, trebuie înregistrată tendința industriei naționale, aflată într-o poziție de monopol, prin regimul restricțiilor forțate ale importului, de a ridica prețurile mărfurilor. Și, în al treilea rând, existența unei inflații latente, caracterizată prin teaurizarea unor însemnate mijloace de plată, amenință ca ieșirea în circulație a banilor ținuți în rezervă dela criza bancară până acum, să se traducă printr-o goană după mărfuri, care va putea determina o creștere bruscă a prețurilor interne.

În aceste condițiuni de fapt, a socoti că restabilirea unei

situațiuni normale a monedei noastre și a comerțului de de-
 vize la cursul legal al leului, este posibilă, prin simpla supri-
 mare a operațiunilor de export în compensație, apare o iluzie.

SITUAȚIUNEA TEZAUULUI ȘI POZIȚIA MONEDEI.

Dar, posibilitatea de a se menține stabilitatea cursului
 legal de azi al leului, ar putea fi amenințată și prin perspec-
 tiva inflațiunii monetare, în special prin apelul Statului la
 creditele Băncii Naționale, pentru acoperirea nevoilor cu-
 rente ale tezaurului.

În această privință, examinarea situațiunii tezaurului
 în ultimii ani este concludentă. După ce s'a epuizat fondul
 de rulment, constituit prin împrumuturile din 1929 și 1931
 cu toate resursele excepționale la care s'a recurs, (vărsămin-
 tele germane în 1928, prețul concensionării telefoanelor în
 1931), tezaurul n'a mai dispus de mijloace lichide și a fost
 silit să apeleze la avansuri din partea instituțiilor autonome:
 Casa de Depuneri, Casa Autonomă a Monopolurilor, iar în a
 doua jumătate a anului trecut, Casa Pădurilor, Regia Con-
 ductei de petrol și chiar la Banca Națională.

Cu toate acestea, în ultimul an au existat în perma-
 nență întârzieri în plata celor mai stricte cheltueli curente,
 însumând în mijlociu suma de un miliard de lei, și la finele
 lunii Decembrie 1934 tezaurul era descoperit cu peste 2 mi-
 liarde lei.

Tezaurul a epuizat toate resursele posibile de pe piața
 internă, după ce a micșorat gradul de lichiditate al activului
 Băncii Naționale și al Casei de Depuneri.

În cursul ultimului exercițiu bugetar închis, tezaurul n'a
 putut face față cheltuelilor curente, decât prin următoarele
 mijloace: prin prelevarea asupra veniturilor extraordinare
 ale bugetului, în sumă de 453 milioane lei; printr'un apel la
 Banca Națională, sub titlul creditului elvețian, în sumă de
 484 milioane și a creditului de campanie al Casei Monopo-
 lurilor în sumă de 343 milioane și printr'o parte din econo-
 miile realizate la datoria publică, în sumă de 903 milioane lei.

Raportul experților din Iunie 1934, după ce examinează
 aceste date conchide astfel:

„Această situațiune a tezaurului inspiră pentru viitor
 cele mai grave aprehensiuni. Este sigur, că dacă deficitul
 bugetar nu va fi suprimat, Statul nu va avea alte resurse de-
 cât să ceară Băncii Naționale, a cărei situațiune este în acelaș

timp foarte oboară, noi avansuri. Ceeace ar putea antrena, în ordinea monetară, cele mai grave repercusiuni".¹⁾

Bugetul în curs a fost stabilit cu un deficit inițial de 5 miliarde lei. În cursul executării au survenit mari dificultăți de trezorerie, pentru învingerea cărora s'au epuizat toate resursele excepționale. Sforțările ce se vor mai putea face nu pot decât să amâne pentru scurtă vreme apelul la creditul Băncii Naționale, dacă se continuă practica financiară de astăzi.

Soluțiunea dificultăților de trezorerie pe calea unui împrumut intern este tot atât de puțin oportună, dacă este vorba ca Statul — pentru a izbuti să se subscrie o sumă importantă cu scopul de a se lichida o parte însemnată din datoria flotantă a Statului —, între alte mijloace de atracție a publicului subscriitor, să fie silit să garanteze plata dobânzilor și amortimentului în lei stabiliți, astfel cum s'a angajat actualul guvern prin lansarea noului împrumut. Un asemenea angajament nu poate fi însă în mod logic luat astăzi, când cursul extern al leului este depreciat și când știut este că o nouă stabilizare se va impune, chiar dacă n'ar fi determinată de condițiunile interne, în momentul când, după stabilizarea dolarului și lirei, se va ajunge la o formulă de stabilizare a monedelor, pe plan internațional. Nimeni n'ar putea răspunde de sarcina cu care se va încărca bugetul Statului, în cazul unei devalorizări, dacă Statul primește astăzi clauza plății în lei stabiliți, pentru un împrumut intern. Preluarea unui asemenea risc cert este cu atât mai păgubitoare, cu cât printr'un împrumut intern nu s'ar putea lichida astăzi decât o foarte mică parte din datoria flotantă, făcând cele mai optimiste prevederi, și, ceea ce este mai important, nu s'ar determina nici o schimbare hotărâtoare în direcția unei ameliorări a încasărilor Statului, care să înlătore definitiv primejdia inflațiunii, ca urmare a dificultăților tezaurului.

ACTUALITATEA PROBLEMEI UNEI REFORME MONETARE.

Din aceste fapte, se desprinde limpede concluzia că menținerea stabilității monedei noastre naționale este grav compromisă.

Ultimul moment în care ar mai fi fost posibil a se consolida poziția leului a fost în toamna anului 1933, cu toate

1) Vezi Raportul experților din 1934, pg. 24.

că, după eșecul conferinței economice și monetare dela Londra, perspectivele se întunecaseră, în lumina exarcerbării autarhiilor naționale. Aceasta ar fi presupus însă aplicarea unui program de măsuri, cari să întărească puterea de rezistență economică și financiară a țării, în fața consecințelor crizei mondiale. Nu numai că un asemenea program n'a fost aplicat, dar prin lipsa oricărei inițiative în anume domenii, prin părăsirea acțiunii în altele, prin dezorientarea complexă în politica comercială și prin măsuri direct opuse programului de apărare a stabilității monetare din toamna trecută, s'a creiat ireparabilul.

De aceea, problema eventualității devalorizării leului a devenit actuală, înainte de a se fi început procesul de asanare economică internă și înainte de a se fi terminat evoluția reconstrucțiunii sistemului monetar internațional.

Odată pusă, această problemă trebuie să fie îndrumată spre soluționare, în conformitate cu interesele economiei naționale.

CAPITOLUL V

ORIENTĂRI PENTRU POLITICA NOASTRĂ MONETARĂ.

INVAȚAMINTELE EXPERIENȚELOR MONETARE DIN ALTE ȚĂRI.

Nu putem găsi o orientare mai sigură, pentru alegerea metodei de îndrumare spre soluționarea definitivă a problemei monetare la noi, decât cea care se desprinde din experiența noastră și din experiențele monetare, de neobișnuită amploare, din ultimii ani, în alte țări.

Aceste experiențe s'au făcut în următoarele direcțiuni: Un grup de țări, grupul sterling, a suspendat convertibilitatea monedelor sale și a lăsat cursul schimbului să evolueze în libertate, adaptându-se nevoilor pieții; Statele-Unite, care au urmat aceiași cale, la un moment dat au consolidat parțial devalorizarea dolarului, limitând fluctuațiunile, fără să treacă însă la o nouă stabilizare; un alt grup de țări din Europa Centrală a păstrat stabilitatea formală a monedei, apărând-o prin controlul comerțului de devize, recunoscând însă deprecierea monedei, în schimbul de mărfuri cu străinătatea; una din țările din Europa Centrală, Cehoslovacia a procedat la noua stabilizare a coroanei în primăvara trecută; iar un alt grup restrâns, compus din Franța, Olanda, Belgia, Elveția, Italia și Polonia, constituind așa zisul bloc aur, a preferit să păstreze stabilitatea monedelor neatinsă, în cadrul etalonului aur.

CRIZA MONDIALĂ, GENERATOR AL EXPERIENȚELOR MONETARE.

De bună seamă, toate aceste experiențe monetare sunt un reflex al efectelor crizei mondiale asupra diferitelor economii naționale.

Scăderea vertiginoasă a prețurilor produselor agricole și a materiilor prime, unită cu dificultățile din ce în ce mai mari de desfacere a produselor, a avut o îndoită urmare:

a) Micșorarea veniturilor individuale, care pe de o parte a determinat o micșorare a puterii de cumpărare, ducând, pe cale de consecință, la restrângerea volumului tranzacțiilor interne, iar pe de altă parte a influențat defavorabil veniturile publice.

b) Criza de încredere, care a avut repercusiuni interne (retragerea depozitelor, tezurizarea, oprirea investițiilor) și externe (retragerea creditelor, închiderea canalului de alimentare cu credite curente).

Insolvabilității debitorilor, în raporturile interne din fiecare țară, i-a corespuns insolvabilitatea dela o țară la alta, pe plan internațional.

În Statele industriale capitaliste, unde deficitul balanței comerciale nu mai putea fi compensat cu alte posturi active din balanța plăților și unde retragerile de credite din partea străinătății luau un caracter precipitat — după criza bancară din 1931, al cărei focar a fost în Europa Centrală, — s'a produs în primul rând o înghețare a fondurilor externe și problema insolvențelor interne a căzut pe al doilea plan.

CAUZELE CARE AU DUS LA SUSPENDAREA CONVERTIBILITĂȚII ÎN GRUPUL STERLING.

În momentul în care rezervele de aur sau devize ale Statelor industriale nu mai puteau suporta cererile masive de restituire a creditelor, aceste țări n'au mai avut decât o alternativă: introducerea moratorului sau suspendarea convertibilității și prin aceasta abandonarea etalonului de aur.

Germania, nefiind în stare să ramburseze împrumuturile pe termen scurt ce-i fuseseră acordate, atât din pricina carenței băncilor din Europa Centrală, cât și din pricina propriei sale politici economice, Anglia, principalul ei creditor, nu a putut la rândul ei să înapoieze fondurile, care îi fuseseră împrumutate de Franța, Statele-Unite, Olanda și alte țări. Amenințată astfel să-și epuizeze rezerva de aur, Anglia a preferat să suspende convertibilitatea monedei sale.

Introducerea unui moratoriu al plăților externe ar fi fost poate preferabilă, dacă nu s'ar fi urmărit și un alt

scop, prin adoptarea devalorizării monetare. Deși trecuseră doi ani dela izbucnirea crizei, nici una din reacțiunile naturale, care ar fi trebuit să ducă la înlăturarea ei, nu se produsese încă. Scăderii prețurilor pentru produsele agricole și pentru materiile prime nu i-a corespuns o scădere echivalentă a prețului obiectelor finite și a costului vieții în general. Ajustarea nu se putea opera din pricina elementelor incompresibile ale prețului de cost: salarii, dobânzi, impozite, sarcini sociale.

Statele industriale, a căror producțiune este legată în bună parte de posibilitățile lor de export, aveau de suferit din pricina acestor prețuri de vânzare prea urcate, cu atât mai mult cu cât protecționismul țărilor importatoare făcea concurența dintre țările exportatoare din ce în ce mai aprigă.

Procesul de deflație generală — prin înlăturarea întreprinderilor neeconomice și scăderea tuturor factorilor componenți ai prețului de cost — era împiedicat de intervenționismul crescând al diferitelor State, care tindeau să se organizeze autarhic, părăsind regimul economiei libere de altă dată. De aceea, nivelul general al prețurilor de vânzare nu putea scobori sub indicele anormal de urcat de 140 — 160 (față de 100 în 1913), pe care nu îl justifica evoluția firească a vieții economice, și se datora în mare parte condițiilor excepționale create de războiul mondial, precum și relei distribuții a aurului și abuzului de credit făcut în ultima decadă.

Capacitatea de concurență pe piețele externe, mai ales pentru o țară industrială de importanța Angliei, trebuia neapărat restabilită. Însă salariile, dobânzile și impozitele opuneau o rezistență de neînviș, la scoborîrea lor. Atunci, înlăturând posibilitatea unei inflații, care ar fi dus la urcarea nominală a acestor elemente, s'a adoptat soluția devalorizării, ca mijloc de înviore a comerțului exterior, prin perspectiva de a practica prețuri de vânzare ceva mai urcate, care să fie superioare prețului de cost (restabilind rentabilitatea întreprinderilor), dar inferioare prețurilor reale din celelalte țări (oferind astfel o armă eficace în lupta pentru plasarea mărfurilor englezești).

Această cale a fost urmată și de Japonia, care trăește mai ales din comerțul exterior, precum și de toate țările

care aveau interese comune sau similare Angliei, (*grupul sterling*).

Caracteristic pentru toate Statele din acest grup este faptul că ele au suspendat convertibilitatea monedei lor în aur sau devize și au lăsat apoi moneda să fluctueze, în raport cu nevoile pieții. Numai unele din ele au mai păstrat măsuri restrictive, pentru a împiedica mișcările speculative și fuga de capitaluri.

Deprecierea monetară în acest grup de țări s'a accentuat în interval de un an și a mers până la 67% ¹⁾.

DEOSEBIRI DE SCOP ȘI DE TEHNICĂ ÎNTRE GRUPUL STERLING ȘI STATELE UNITE.

În schimb, *Statele-Unite*, după ce au părăsit etalonul aur, în Aprilie 1933, și au lăsat moneda să fluctueze în raport mai ales cu fluctuațiile lirei sterline, au stabilizat provizoriu dolarul la un nivel cu 40% inferior vechii parități, după ce au făcut o inflație apreciabilă, mai ales de credit, care a provocat o urcare sensibilă a tuturor prețurilor. Bine înțeles că Statul a profitat de toată diferența rezultată din reevaluarea stocului de aur, după cum profitase înainte, de avansurile directe ale băncilor federale, pentru ca să-și acopere golurile bugetare și să poată executa vastul său program de lucrări publice.

Între politica monetară a țărilor din grupul sterling și politica monetară a Statelor Unite, există deosebiri fun-

¹⁾ Într'adevăr, iată cum a evoluat procentual în ultimul an de deprecierea monetară a țărilor din acest grup, după ultima ediție a analizei situațiunii economice mondiale ce publică serviciul de studii al Societății Națiunilor:

	31 Martie 1933	31 Martie 1934		31 Martie 1933	31 Martie 1934
Anglia	30	38	Finlanda . . .	40	47
Canada	16	41	Portugalia . .	29	31
Africa de Sud .	30	38	Grecia	56	57
Australia . . .	44	50	Bolivia	53	59
Egipt	29	38	Columbia . . .	11	59
Noua Zelanda .	44	50	Peru	42	49
India	29	37	Japonia	57	64
Norvegia . . .	34	43	Brazilia	36	57
Suedia	32	42	Argentina . . .	40	64
Danemarca . .	43	49	Mexic	43	67

damentale. Primele, conduse mai ales de interesele producției lor naționale, au devalorizat, fără intenția unei apropiate restabilizări și au permis monedelor lor să-și fixeze cursul, în raport cu aceste interese, chiar atunci când s'a creiat un fond pentru egalizarea schimburilor, menit să contracareze influențele speculative. Ele nu au îngăduit inflația monetară, în scopuri etatiste. Cel mult, odată cu înțărirea acoperirii metalice și în devize, au permis sporirea moderată a circulațiunii, pentru nevoile reale ale producțiunii naționale. Nestabilizând încă, nu au profitat până acum de diferența de reevaluare a stocului metalic, care le va reveni mai târziu, în momentul stabilizării legale a monedelor lor naționale. Prețurile de cost au fost menținute la acelaș nivel și numai prețurile de vânzare au variat în limite restrânse.

Statele din grupul sterling, devalorizându-și moneda, și-au creiat un instrument pentru ameliorarea comerțului lor exterior și, prin reînvierea încrederii în refacerea economiei lor naționale, au răsturnat curente de capitaluri și și-au întărit poziția balanței lor de plăți.

Dimpotrivă, Statele Unite, cu interese mult mai reduse față de comerțul lor exterior, au utilizat deprecierea dolarului mai ales pentru îmbunătățirea situației agricultorilor, sporindu-le prețurile produselor agricole și facilitând lichidarea datoriilor particulare. Pe de altă parte, au căutat, pe calea inflației monetare, să facă o politică de investițiuni productive, pentru învierea activității economice, utilizând moneda ca mijloc pentru stimularea economiei americane.

Aceasta nu trebuie să ne lase însă cu convingerea că Statele Unite nu au beneficiat și în ce privește comerțul exterior de situațiunea avantajoasă a unei monede devalorizate. Cifrele comerțului exterior arată într'adevăr o importantă creștere a importului și a soldului balanței comerciale în ultimul an.

DEVALORIZAREA ȘI INVIEREA VIETII ECONOMICE IN 1933.

Este incontestabil că începuturile reprizei industriale, manifestată parțial în 1932 și generalizată în 1933, se datoresc deprecierei lirei sterline și a monedelor din unele țări industriale, fapt dovedit prin indicii generali ai produc-

ției industriale, în principalele țări din lume. Țările devalorizatoare au profitat în primul moment de căderea prețului real al produselor exportate și și-au mărit debușeele, înainte ca Statele direct lovite de acest dumping valutar să ia măsuri de apărare. Rezultatul a fost o înviorare a industriilor de export, la care s'a adăugat și o sporire a producției în industriile destinate consumului intern, care a crescut odată cu revenirea încrederii și cu activitatea sporită a industriilor de export.

Acestui prim impuls, datorit țărilor devalorizatoare, care la rândul lor au importat cantități mai însemnate de materii prime, i s'a adăugat reactivarea industriilor indigene, în țările care practică restricțiuni de tot felul, împiedicând comerțul exterior.

De aceea, s'a constatat în cursul anului 1933 o creștere generală a producției în toate țările, păstrând totuși un caracter mai pronunțat în țările care și-au depreciat moneda.

În acelaș timp, s'a observat o ameliorare a situațiunii finanțelor publice, în țările devalorizatoare. Comerțul exterior, chiar dacă nu a crescut mult în valoare, se resimte printr'o sporire a cantităților schimbate și mai ales printr'o creștere a exportului față de import. Prețurile de gros au încetat să cadă în aceste țări, îndreptându-se, pe când în țările blocului aur, ele și-au continuat în bună parte căderea. Schimbul valutar al țărilor devalorizatoare, fiind des-cătușat din restricțiunile ce falsificau nivelul adevărat al cursurilor, s'a putut fixa la nivelul indicat de raporturile economice ale țărilor respective cu celelalte State.

Politica de emisiune prudentă a acestor State a înlăturat orice pericol de inflație. Urmarea a fost un reflux de capitaluri spre aceste țări, care a contribuit la sporirea stocului de aur și devize al băncilor de emisiune și la întărirea pozițiunii lor.

În special, repriza mișcării de depreciere monetară din primăvara trecută, după cum rezultă din tabloul mai sus citat, a expus țările din blocul aur pericolului de a pierde stocul metalic, de îndată ce s'ar adopta o măsură de stabilizare. Chiar înainte ca acest pericol să se realizeze, prin devalorizarea dolarului, nivelurile prețurilor și comerțul

de export din țările etalonului aur au suferit o presiune mare ¹⁾.

Ar fi însă greșit a se interpreta aceste ameliorări, obținute de țările devalorizatoare, ca dobândiri definitive și sigure. Chiar în Anglia, în cursul ultimului trimestru, s'a constatat o încetinire a activității industriale.

BLOCUL AUR ȘI POLITICA DE DEFLAȚIE.

Pentru *țările din blocul aur* dilema este foarte simplă: este alegerea între deflație sau o politică sistematică de depreciere a aurului, care poate fi realizată în diferite moduri.

În aceste țări se nutrește în majoritate părerea că menținerea stabilizării e cea mai bună soluție, deoarece amintirile deprecierei monetare de după războiu sunt foarte descurajatoare. Dar această politică cere o disciplină severă și necesită o deflație suplimentară, în cazul când prețurile aur nu se vor ridica, deflație care este un proces penibil și dificil, deoarece presupune o scădere importantă a bugetelor publice, a întreprinderilor economice și a particularilor. Bugetele nu pot deci să fie echilibrate, prin noi impozite — cari ar fi în contrast cu politica de deflație — ci prin economii radicale.

A nu voi nici deflație, nici devalorizare, înseamnă a transpune termenii problemei monetare în quadratura cercului.

Există totuși o soluție de mijloc: reajustarea prețurilor interne, printr'un procedeu mixt, în parte prin deflație și în parte prin devalorizare. Această cale a fost urmată de *Cehoslovacia*. Coroana cehă n'a suferit pe piața liberă decât o ușoară depreciere, în a doua jumătate a anului 1933, căreia i s'a pus capăt, prin restabilizarea legală la o paritate cu 16% sub nivelul anterior, pentru menținerea căreia se fac eforturi, printr'o politică de deflație a prețurilor.

În această privință, este interesant a se reaminti considerațiunile foarte juste din ultimul raport, din Mai 1934, al președintelui Băncii Reglementelor Internaționale:

„Nivelul prețurilor, care este de o importanță capitală în chestiunea datoriilor și care este în acelaș timp un factor esențial pentru menținerea unui etalon monetar stabil pentru schimburile interne și externe, atinge încetul cu încetul echi-

1) Vezi, Revue de la Situation économique mondiale en 1933—34 Société des Nations, pag. 296.

librul său, în urma ajustărilor interne din fiecare țară și a aplicării unei politici denumită de obicei de deflație sau inflație sau uneori, în urma aplicării combinate și a unui proces și a celuilalt”.

PUNCTELE DE ÎNTREBARE ALE VIITORULUI.

Cu toată această evoluție, care apropie omenirea de momentul restabilirii unui etalon monetar internațional, rămân încă unele necunoscute, în calea rezolvării acestei probleme.

În primul rând, nu se pot prevedea cari vor fi reacțiunile politice și sociale din țările din blocul aur, față de politica de deflație, impusă de necesitatea menținerii actualelor parități monetare, în cazul când nu se vor urca prețurile mondiale în aur.

În al doilea rând, nu se știe ce va deveni marca germană, a cărei prăbușire eventuală ar provoca noi dificultăți pentru blocul aur.

În sfârșit, nu se poate întrevădea evoluția lirei sterline, care depinde de soarta dolarului, ale cărei mișcări sunt determinate de orientarea prețurilor în Statele Unite.

Fixarea cursului schimbului între dolar și lira sterlină va fi determinantă pentru evoluția sistemului monetar în viitorul apropiat, deoarece Statele Unite și Marea Britanie reprezintă 60% din activitatea mondială. „Este sigur — conchide recentul raport asupra situațiunii economice mondiale în 1933—34, publicat de Societatea Națiunilor — că evoluția politicii monetare a țărilor cari au abandonat etalonul aur și efectele ulterioare ale redresării economice generale asupra producțiunii și prețurilor din aceste țări vor avea un rol important de jucat. De când dolarul a fost devalorizat în Ianuarie, fluctuațiunile schimburilor au fost foarte slabe. Dolarul s'a menținut între nouile sale puncte de aur și cursul lirei sterline ca și cel al monedelor satelite s'au regulat în principal în funcțiune de franc. Pentru paritățile monetare ca și pentru declanșarea posibilă a mișcărilor de prețuri susceptibile de a ușura sau agrava presiunea ce se exercită actualmente asupra acestor parități, factorul care prezintă poate în momentul de față cea mai mare importanță este influența pe care o pot exercita Statele Unite” 1).

1) Ibidem p. 359.

ETALONUL AUR ESTE ASIGURAT.

Un singur punct este sigur: viitorul etalonului de aur este asigurat.

În această privință, există unanimitate, după cum rezultă și din rezoluțiunile precise ale conferinței monetare și economice de la Londra și din rezoluția din Mai 1934 a Băncii Reglementelor Internaționale care recomandă revenirea la stabilizarea monetară, pe baza etalonului de aur, dar cu rezerva: îndată ce condițiunile generale vor fi favorabile.

Nu este, prin urmare, în cauză etalonul de aur. Chestiunea este a se ști care va fi *noua paritate*, adică care va fi greutatea în aur a unităților monetare fixate prin lege.

Multe State nu mai cred în actuala paritate, care nu este un scop în sine, etalonul de aur trebuind să fie orânduit în funcțiune de nevoile sociale și de echilibrul economic al fiecărei națiuni. De aceea, în această materie a etalonului monetar nu există dogme, ci numai contingente de interese naționale.

LINIILE COMUNE ALE EXPERIENȚELOR DIN ȚARILE DUNĂRENE.

Pentru a ajunge la încheieri concludente, pentru orientarea politicii noastre monetare, să analizăm în lumina constatărilor ce preced, politica monetară din grupul de țări din Europa Centrală și Sudestică.

După cum s'a amintit, din acest grup s'a detașat de curând coroana cehă, care a avut însă o situație deosebită, deoarece n'a suferit decât o ușoară depreciere în a doua jumătate a anului 1933.

Este desigur un fapt caracteristic, că țările din acest grup și-au păstrat monedele atașate de aur, la paritatea stabilizării, pe când nivelul cursului schimbului este în fapt depreciat.

Astfel, în Austria, Ungaria și Jugoslavia, observăm următoarele caractere comune: toate au suferit nu numai de efectele depresiunii economice generale, dar din a doua parte a anului 1931, și de repercusiunile unei puternice crize bancare, care a zdruncinat creditul. Acest fapt a agravat amploarea manifestărilor crizei economice, iar pe de altă parte a grăbit criza monetară. Criza monetară odată apărută a fost agravată de situația finanțelor publice, care înregistra deficite și de poziția debitoare a acestui grup de țări față de

străinătate, care apăsa din ce în ce mai greu asupra balanței de plăți, deci asupra monedelor naționale.

Ca să-și apere moneda, aceste țări au recurs la controlul devizelor. Controlul devizelor le-a servit și ca instrument de politică comercială și a fost utilizat, în mod indirect, și pentru ușurarea situațiunii tezaurului, prin mijlocul conturilor blocate la institutele de emisiune a sumelor datorate de Stat în străinătate și netransferate.

Dacă aceste State au recurs la mijloace severe pentru a-și păstra stabilitatea monetară, cu toate dificultățile create de situațiunea finanțelor publice și de sarcina datoriilor publice și private, explicația este mai ales de ordin psihologic: teama de inflația monetară, de consecințele căreia fiecare din aceste țări suferise atât, după războiul mondial. În loc de a suspenda convertibilitatea biletelor și a lăsa cursul schimbului să fluctueze în mod liber, toate aceste țări au păstrat stabilitatea formală a monedelor, prin controlul sever al operațiunilor de devize, cu toate că în piața liberă monedele s'au depreciat. Iar, pentru a stimula exportul, ele au utilizat anume metode, prin care au facilitat exportatorilor naționali să realizeze prime valutare, corespunzătoare deprecierei de fapt a schimbului.

Metodele întrebuițate au variat.

Vom expune în mod sumar, cum a evoluat situațiunea monedei și cari au fost măsurile de promovare a exportului, în fiecare din aceste trei țări.

EXPERIENȚA AUSTRIACA: SISTEMUL CLEARINGURILOR PRIVATE.

În *Austria* s'a introdus, încă din Septembrie 1931, controlul schimbului.

Primul efect a fost creierea bursei negre. Curând după aceea, în Noembrie 1931, au început să se încheie acorduri de clearing, pentru a se menține volumul comerțului extern, prin organizarea plății importurilor reciproce, în moneda națională, depusă la băncile de emisiune respective. Exportul în 1931 a scăzut însă la $\frac{2}{3}$ față de anul precedent, iar importul a scăzut mai puțin.

Experiența a arătat repede că acordurile oficiale de compensațiuni au mari desavantajii, printre cari principale sunt: 1) lipsa de discriminare între diferitele categorii de mărfuri importate, ceea ce împiedică limitarea importului de

mărfuri inutile; 2) în cazul când acordul se încheie cu State cu moneda convertibilă în aur (exemplul Elveția), el duce la diminuarea devizelor intrate în timpul normal din export. Din aceste cauze, unele acorduri de compensație au fost denunțate în scurtă vreme.

Constatându-se comprimarea exportului, din cauza că exportatorii nu mai puteau susține concurența, pe baza prețurilor exprimate în șilingi la paritatea legală, Banca Națională a Austriei a autorizat, încă din Februarie 1932, ca plata exportului să se facă în șilingi — nu în devize, — pe baza acordurilor private de clearing. Prin aceste acorduri, s'a admis compensația, luându-se ca bază cursul depreciat al șilingului de pe piețele străine și permițând în același timp exportatorilor austriaci să vândă importatorilor devizele străine la un alt curs decât cel oficial. Astfel, Banca Națională a acordat din ce în ce mai puține devize pentru comerț, care își satisfăcea nevoile grație sistemului acordurilor private de clearing, din ce în ce mai numeroase.

Pentru a se ușura situația grea a schimburilor externe, în Iunie 1932 s'a suspendat transferul tuturor plăților financiare, astfel încât Banca Națională a ajuns să nu mai acorde devize nici pentru plata datoriilor publice și private.

Prin acordurile de clearing privat, pe de o parte s'a stimulat exportul și pe de altă parte s'a apărat balanța de plăți. Căci exportatorii austriaci sau primesc plata mărfurilor exportate în șilingi, cumpărați de importatorii străini pe piața liberă străină, la cursuri inferioare, sau sunt puși în situația de a exporta produsele la prețuri scăzute, atunci când sunt plătiți în monede străine, pe cari sunt autorizați a le vinde importatorilor austriaci cu o primă.

La 1 Mai 1932 s'a introdus contingentarea importului, pentru produse fabricate, cari concurează pe cele austriace.

Acordurile oficiale de clearing la cursul aur al schimbului îngreuiind exportul austriac, excepții din ce în ce mai numeroase au fost introduse, spre a-l apropia de sistemul suplu al compensațiilor private. Proporția devizelor reclamate de Banca Națională exportatorilor — ceea ce se numește fracțiunea reprezentativă a materiilor prime, adică prețul materiilor prime cumpărate din străinătate și conținute în produsele finite de export — s'a redus la 12% din valoarea exportului, în Octombrie 1932; iar din Decembrie

1932 Banca Națională a renunțat la reclamarea oricărei cote de devize dela exportatori. Din acest moment, Banca Națională nu a mai furnizat devize decât pentru nevoile Statului.

Dela suspendarea transferului, în Iunie 1932, toți debitorii austriaci erau obligați a vărsa contravaloarea în șilingi a dobânzilor și amortizării pentru datoriile externe. Iar Banca Națională a făcut tot posibilul să micșoreze volumul sumelor în șilingi depuse în contul creditorilor străini, dând cât mai larg puțința de utilizare în Austria a acestor sume.

Un nou pas spre libertatea comerțului de devize s'a făcut prin însărcinarea de către Banca Națională a unei bănci (Wiener Giro- und Kassen-Verein), încă din Iulie 1932, cu concentrarea organizării tuturor acordurilor private de clearing, banca centrală rezervându-și numai controlul.

Astfel, comerțul de import a ajuns a fi în funcțiune de capacitatea reală de cumpărare a țării, Banca Națională nema acordând devize la cursul oficial atunci când în piața liberă ele se cumpărau cu circa 20% peste paritate — ceea ce echivalează cu suprimarea primei la import ce existase până atunci.

Situația s'a ameliorat în așa măsură, încât, la începutul anului 1933, Banca Națională a reluat transferul pentru serviciul datoriilor externe.

Pentru a se facilita elasticitatea de emisiune, minimum de acoperire legală s'a redus, din August 1932, la 20% pe timp de 5 ani.

În a doua jumătate a anului 1932 și începutul anului 1933, cursul șilingului pe piața liberă a fost foarte stabil, variind în jurul unei devaluări de 24%. Din 1933 cursul liber este publicat la bursă în mod oficial.

Ca urmare a unei jurisprudențe repetate a Inaltei Curți de Justiție, care statua că angajamentele cu clauză aur sau în monede străine se pot plăti la cursul real intern al devizei sau monedei străine, — iar nu la cursul oficial — un decret din Aprilie 1933, a recunoscut valabilitatea clauzei aur în următorul înțeles: la cursul șilingului, stabilit în piața de clearing privat și publicat în bursă, iar când e vorba de aur, la prețul aurului la Londra. Prin acest decret, s'a ușurat poziția debitorilor.

Prima ce făceau devizele în piața clearingului privat a crescut dela 20% în 1932, la 28½% în al doilea semestru iar

în Aprilie 1933, la 31%, ceea ce echivalează cu o depreciere a șilingului de 23,7%. La acest curs, toate cererile de devize au putut fi satisfăcute.

Banca Națională cumpără devizele pentru nevoile sale și ale Statului, la aceleași cursuri.

Ameliorarea sensibilă a balanței comerciale și încrederea renăscută, odată cu lansarea împrumutului de consolidare extern, au făcut ca în Mai 1933, prima devizelor în piața de clearing privat să scadă la 27,¾%. Datorită succesului împrumutului s'a putut relua transferul în Iunie 1934¹⁾.

Situația a evoluat în mod atât de favorabil, încât în Octombrie 1933, s'a putut lansa un împrumut intern, cu loz 4% pe 50 de ani, la cursul de 98, amortizarea începând din 1944. Acest împrumut s'a lansat cu clauza aur, însă garanția de schimb a fost acordată de Stat la cursul liber al monedei la data emisiunii împrumutului. Acest împrumut a produs 270 milioane de șilingi. Produsul împrumutului a fost utilizat, parte pentru amortizarea datoriei Statului la Banca Națională și parte pentru nevoile bugetului extraordinar.

Poziția monedei, la finele anului 1933, s'a ameliorat. Prețul pentru 100 șilingi aur s'a stabilizat din Iulie, la 128 șilingi.

Ea oglindește ameliorarea balanței comerciale, foarte pronunțată în 1933 și datorită avantajului pe care îl realizează exportatorul, având întreg beneficiul deprecierei monetei.

În Mai 1934, s'a procedat la reevaluarea stocului de aur al Băncii Naționale, corespunzător cursului liber stabilizat de fapt de aproape un an, care era 100 șilingi aur = 128 șilingi și beneficiul realizat a fost folosit de Stat, parte pentru lichidarea pierderii Băncii Naționale, rezultată din operațiunile de devize și aur, și parte pentru subscrierea unui pachet de acțiuni la capitalul Băncii Kredit-Anstalt.

În modul acesta, s'a consacrat în fapt deprecierea monetară constatată în piața liberă, folosindu-se beneficiul reevaluării stocului de aur al Băncii Naționale pentru scopuri imediate de interes național, dar s'a lăsat deschisă calea soluțiunii definitive a problemei monetare la momentul ope-

¹⁾ Împrumutul extern din August 1933 a fost acoperit de Anglia, Franța, Italia, Elveția și sa' ridicat la 309 milioane, șilingi hârtie. El a fost utilizat la consolidarea datoriei flotante și la reducerea unei părți a datoriei Statului la Banca Națională.

tun, care nu poate fi decât după punerea bazelor fundamentale a restaurării etalonului monetar internațional.

EXPERIENȚA UNGARĂ: SISTEMUL CLEARINGURILOR OFICIALE ȘI AL PRIMELOR VALUTARE.

În *Ungaria*, origina măsurilor de reglementare a comerțului de devaloare a constituit-o violența retragere a creditelor străine și a capitalurilor naționale din bănci, în urma panicii din vara anului 1931. Dar, întreaga situațiune a evoluat apoi sub impulsul unui alt imperativ al economiei naționale: nevoia de a stimula exportul, în scopul de a obține un sold favorabil al balanței comerciale, singur element pozitiv al balanței plăților.

Prima măsură luată — concomitent cu creșterea taxei scontului dela $5\frac{1}{2}$ la 9 — a fost aceea a introducerii clauzei pengo aur, care a constat în decretarea obligativității de a se restitui depozitele făcute anterior în pengo, în moneda națională, pe baza conținutului aur din acel moment al pengoului stabilizat. Această clauză generală de schimb, introdusă pe cale legală în toate operațiunile de depozite în monedă națională, a avut darul să calmeze lipsa de încredere și să pună capăt retragerii capitalurilor. Pentru a beneficia de clauza aur, în cazul unei devalorizări a monedei, atât particularii aveau interes ca fondurile lor să fie depuse la bănci, cât și băncile ca mijloacele lor neutilizate să fie în depozit la institutul de emisiune.

În acelaș timp, s'a centralizat la banca centrală orice operațiune implicând transfer în monede streine, cu obligația pentru toți cetățenii, sub penalități severe, de a declara devaloarele ce posedă. Această riguroasă măsură nu a ameliorat însă cu nimic poziția Băncii Naționale în ce privește devaloarele și a trebuit să se declare în Decembrie 1931 suspendarea transferului pentru obligațiunile financiare publice și particulare ale Ungariei ¹⁾.

Echivalentul în pengo al plăților se elibera creditorilor locuind în *Ungaria*, pe când celor din afară li se plătia în cont blocat, putându-se dispune de sumele depuse numai cu acordul Băncii Naționale.

Iar pentru a nu suprima comerțul cu străinătatea, gu-

1) Cu excepțiunea împrumutului de reconstrucție din 1924, realizat sub auspiciile Societății Națiunilor.

vernul a încheiat, în aceeași lună, acorduri de clearing cu Elveția și Austria și a dus ulterior, în ciuda inconvenientelor pe cari le relevau aceste două acorduri, negocieri cu celelalte țări, în acelaș scop.

În primele luni după introducerea măsurilor restrictive în comerțul de devize, Banca Națională a acordat mijloace de plată pe piețele străine, în măsura disponibilităților reduse ce-și creia, dar, pe măsură ce se încheiau acorduri de clearing, reglementarea plăților în afară se făcea pe baza acestora. La sfârșitul anului 1932, Ungaria ajunsese să încheie astfel de acorduri cu opt țări, cari cumpărau 70% din exportul său și-i furnizau 66% din import.

Aceste acorduri de clearing implicau efectuarea plăților reciproce ale importatorilor maghiari cât și ai celor aparținând Statului parte la acord, în moneda națională a fiecăruia, la Băncile Naționale respective, la dispoziția institutului de emisiune al țării creditoare, în favoarea exportatorilor. Primele acorduri de acest gen prevedeau scoaterea unei cote din devizele depuse în conturi de clearing în diferite țări, pentru a le pune la dispozițiunea Băncii Naționale ungare, în scopul efectuării unor plăți de obligațiuni financiare, rămânând ca numai diferența să fie utilizată la plata importului ungar din țările respective. Acest sistem, care asigura Ungariei un excedent de devize din mișcarea mărfurilor, n'a putut fi însă acceptat decât de țări cari în mod obicinuit aveau un sold pasiv al balanței lor comerciale cu Ungaria, cum de pildă Elveția, Austria, Italia.

În ultima formă, în care unele din aceste țări au prelungit acordurile de clearing, ele au precizat ca excedentul în devize al importului lor din Ungaria să nu rămână liber la dispozițiunea Băncii Naționale ungare, ci să folosească la plata arieratelor din datoriile de mărfuri cari, în urma suspendării transferului, rămăseseră neplătite, sau plătite în pengo blocați.

Dela 1 Iulie 1932, Statul a încetat de a mai vărsa la fondul creditorilor străini serviciul datoriilor în pengo, astfel încât arieratele crescânde au început să se acumuleze și pentru datoria publică.

Un an de zile de aplicare a sistemului de plăți sprijinit pe acordurile de clearing a fost suficient pentru a se constata că nici unul din avantajile ce se conta să se ob-

țină nu deveneau realitate. Dimpotrivă, în loc să stimuleze exportul, s'a văzut că sistemul ușurase importul. Și, în loc să ducă la lichidarea arieratelor anterioare, — existente în momentul suspendării transferului, — ajunsese să le dubleze și să le tripleze în unele țări.

În sprijinirea unei poziții favorabile a balanței comerciale, Ungaria mai introdusese, încă dela Ianuarie 1932, prin trei decrete, prohibițiuni de import fără autorizațiuni speciale, pentru articole reprezentând 40% din valoarea importului. Prin această metodă a obligativității autorizațiunilor de import, s'a pus în mâinile administrației un sistem mai suplu de a favoriza importul din țările ce convin pentru dezvoltarea exportului ungar, decât sistemul contingentării importului care nu s'a introdus în Ungaria. În fapt, era însă o metodă de contingentare camuflată.

Reprezentantul Comitetului financiar al Societății Națiunilor se pronunță astfel, în raportul său dela sfârșitul anului 1932, asupra sistemului practicat până atunci de Ungaria: „Acordurile oficiale de clearing, împreună cu prohibițiunile la import, cărora le-a pregătit calea, alcătuiesc un capitol important în istoria deteriorării comerțului exterior al Ungariei și a dislocării nivelului prețurilor”.

Pentru a se opri scăderea continuă a exportului și comprimarea paralelă a importului, s'a introdus, în Decembrie 1932, sistemul plăților în compensație, asigurând exportatorilor anumitor produse agricole o primă monetară, care se adaugă la sistemul complex de prime directe la export ce se practica și înainte. Economia ungară se afla într-o poziție foarte defavorabilă. Pe deoparte, din cauza disparității între prețurile interne și cele externe ale principalelor produse exportabile, nu se putea obține nici un profit la export, fiindcă exportatorul era constrâns să cedeze Băncii Naționale devize străine, ce obținea în plată, la cursul oficial al schimbului. Iar, pe de altă parte, Banca Națională ajunsese în imposibilitate de a mai furniza devizele reclamate de importatori, chiar pentru materiile prime indispensabile.

În această situațiune, Ungaria a adoptat un sistem diferit de cel austriac, care nu implică cotarea liberă în bursă a cursului real al monedei, ca acesta din urmă, dar se sprijină pe aceiași idee a negocierilor devizelor obținute de

exportatori la cursuri superioare celor legale, diferențele în plus ce trebuie plătite de importatori fiind însă fixate de un oficiu de compensații, de acord cu Banca Națională. Pentru promovarea exportului de produse agricole și pentru ușurarea importului de materii brute, se plătesc exportatorilor anumitor produse pentru devizele cedate Băncii Naționale, prime, peste cursul oficial, aceste prime fiind compensate cu supracotele reclamate pentru devizele cedate importatorilor de materii prime.

Cea mai mare parte din vechile acorduri de clearing au fost denunțate și înlocuite cu altele, pe aceste baze. Nouile acorduri fixează primele, variabile după natura produselor și țara de origine, pe care importatorii unguri trebuie să le plătească pentru a obține devizele din compensații necesare pentru plata importului lor. Prima exportatorilor a variat, în 1933, între 3 și 15% și supracota plătită de importatori între 13,5 și 17%. Banca Națională reține din devizele cedate de exportatori, o parte pentru satisfacerea nevoilor Statului, iar restul îl cedează importatorilor de materii prime, aceștia plătin cota suplimentară fixată peste cursul oficial.

Acest sistem de compensații a dat naștere la multe nemulțumiri, din cauza deosebirii de regim ce a creiat între diferitele categorii de produse, atât la export cât și la import. Dar cea ce nu se poate nega, este că a realizat o răsturnare a tendinței balanței comerciale. Într'adevăr cifrele comerțului exterior, în scădere de trei ani, s'au resimțit imediat favorabil, începând a crește, odată cu introducerea primelor monetaire la export.

O altă măsură, menită să amelioreze poziția monetară a fost introdusă în Aprilie 1933. Deținătorii de pengo blocați au fost autorizați să dispună, în anumite limite, de conturile lor creditoare în moneda ungară, nu numai pentru cheltuelile lor în Ungaria, dar chiar să le cedeze terților, cari călătoresc în această țară, prin anumite bănci autorizate, cursul de cumpărare al acestor pengo fiind lăsat la libera tranzacție a părților.

Repercusiunile acestor măsuri asupra comerțului exterior sunt arătate de valoarea exportului și importului în primele 11 luni ale anului 1933, comparativ cu acelaș interval al anului precedent:

	în milioane		
	1932	1933	Diferența
Importul	302	287	-15
Exportul	295	355	+60
	<u>-7</u>	<u>+68</u>	<u>+75</u>

Această ameliorare considerabilă a balanței comerțului vizibil, care arată pentru primele 11 luni ale anului 1933 un sold favorabil de 68 milioane de pengó, — față de un sold defavorabil de 7 milioane în aceeași perioadă a anului trecut — deci o ameliorare totală de 75 milioane pengó. — este însă contrazisă de intrarea devizelor la Banca Națională. Comparativ cu anul precedent, devizele disponibile achiziționate de institutul de emisiune au înregistrat o scădere de 20 de milioane pengó. Această lipsă de concordanță provine, în parte, din defectuositatea modului de înregistrare a valorii acelei părți a exportului, care e plătită direct în pengó și a importului plătit în devize, obținute cu supracotă peste paritatea legală. Dar ea ilustrează mai ales că proporția exportului ungar care nu dă loc la intrare de devize disponibile a mers crescând. Intr'adevăr, cea mai mare parte a exportului ungar se plătește prin procedura de clearing, prin metoda compensațiilor individuale realizate cu consimțământul băncii de emisiune, sau este plătit direct în pengó, din conturile deblocate aparținând creditorilor străini. Volumul mărfurilor plătite sub această din urmă formă a crescut, mai ales în urma încheierii unui acord, în toamna anului 1933, cu creditorii străini, pe termen scurt, cari au obținut mijlocul de a lichida treptat conturile lor blocate în pengó, prin sistemul „exportului adițional”¹⁾.

Autorizațiunile de „export adițional” se acordă numai celor cari cedează 20% din devizele provenind din acest export Băncii Naționale, la cursul oficial.

Tendența de creștere în valoare a soldului pozitiv al balanței comerciale a continuat în 1934, paralel însă cu crește-

¹⁾ Prin „export adițional” se înțelege „orice export care, după opinia Băncii Naționale, nu este un export a cărei contravaloare în devise să fie reclamată de consolidarea vieții economice a Ungariei”, cu excluderea cheltuelilor de turism și cu aplicarea numai excepțională la produsele agricole.

rea proporției exportului fără echivalent de devize pentru Banca Națională.

EXPERIENȚA JUGOSLAVĂ: SISTEMUL PRIMELOR VALUTARE.

În *Jugoslavia*, nu s'a introdus monopolul complet al băncii de emisiune asupra comerțului de devize, ci un sistem de măsuri mai suplă, menite să stimuleze exportul și să asigure echilibrul balanței plăților.

Sub prima formă a regimului, instaurat încă din Octombrie 1931, exportatorii erau obligați să cedeze Băncii Naționale numai 50% din devizele obținute din export, la cursul oficial. Curând după aceea acest regim a fost înăspriț, obligându-se exportatorii să cedeze Băncii Naționale 80% din devizele realizate.

Debitorii jugoslavi se puteau libera de datoriile lor în străinătate, contractate în monedă străină, vârsând băncilor autorizate sau Băncii Naționale contravaloarea în dinari, sume cari erau transmise creditorilor în contul „dinari provizoriu blocați” și cari nu puteau fi utilizați decât pentru plăți în interior. Aceluiaș regim îi erau supuse și sumele ce reveneau străinilor din cupoanele valorilor mobiliare sau ale titlurilor de Stat.

Odată cu apariția recoltei anului 1932, s'au luat măsuri pentru încurajarea exportului, prin ușurarea plăților făcute din conturile de „dinari provizoriu blocați”, pentru exportul anumitor produse strict specificate și cu condiția să nu facă parte din cantitățile de contingente de export ale țărilor respective, deci să fie de fapt un export suplimentar.

Rezultatele aplicării acestui sistem de măsuri nu au lăsat să se vadă însă efectele favorabile asupra comerțului exterior al Jugoslaviei în intervalul primelor nouă luni ale anului 1932, în care a fost încercat. În ultimul trimestru al acestui an însă, excedentul exportului asupra importului a fost atât de important, încât grație lui balanța comercială a întregului an s'a soldat cu un activ apreciabil de 196 milioane de dinari.

În cursul anului 1933, s'a aplicat acelaș regim, restrângându-se mai mult posibilitățile de utilizare a depozitelor de dinari blocați, ce proveniau din încasarea cupoanelor împrumuturilor de Stat, emise în monedă străină, dar extinzându-se posibilitatea de plată din contul de „dinari provizoriu blocați” și la alte produse decât cele câteva admise în toamna anului 1932 (ca orz, secară, ovăz, mei, cartofi, ouă, lemne, etc.).

O serie de acorduri comerciale au fost încheiate de Jugoslavia în cursul anului 1933 și 1934, care concomitent cu modificările aduse regimului de reglementare a devizelor, au realizat o ameliorare din ce în ce mai accentuată a balanței comerciale. Aceasta a ajuns să înregistreze un sold activ de 500 milioane dinari în 1933.

Acest rezultat se datorește atât politicii active urmate în relațiile comerciale cu străinătatea, cât și faptului că încă dela începutul anului 1932 Banca Națională a acordat exportatorilor o primă pentru devizele furnizate, pe cari le achiziționa și le vindea apoi importatorilor, nu la cursul parității legale, ci cu o cotă, la început de 20%, iar mai târziu de 28,5%, peste cursul legal al dinarului.

Trebuie să adăugăm însă, că o parte din export a fost plătit din conturile de „dinari provizoriu blocați”, ceea ce înseamnă că din soldul activ al balanței comerciale urmează să se scadă valoarea exportului plătit în acest mod.

CHARACTERISTICILE EXPERIENȚELOR MONETARE AUSTRIACE, UNGARE ȘI JUGOSLAVE.

Desigur, o apreciere definitivă și complectă a situației create în Austria, Ungaria și Jugoslavia prin metodele monetare aplicate în aceste țări, nu este posibilă. Lipsesc în acest scop, informațiuni precise în mai multe direcțiuni. Astfel, nu se poate cunoaște volumul conturilor blocate în monedă națională pentru plata datoriilor creditorilor străini. Nu avem date precise asupra poziției actuale a tezaurului și a mijloacelor de trezorerie folosite în ultimii ani, mijloace ce apasă asupra monedei. Nu se poate ști nici care este valoarea reală a portofoliului de scont din bilanțul institutelor de emisiune. Ceea ce se cunoaște este situația finanțelor publice, care în aceste țări, cu deosebiri de grad, continuă a fi deficitară, cu toată deflația bugetară practică în mod riguros. Din această cauză, poziția debitoare a fiecăreia dintre aceste State a crescut continuu prin împrumuturi, realizate de tezaur, prin intermediul unor instituțiuni sau întreprinderi de Stat, care au reescontat efectele la banca de emisiune. Aceste sume nu sunt cunoscute. Ele nu pot însă decât să aibă o influență asupra prețurilor și creditului, echivalentă cu aceea a inflației.

Nu se poate contesta că consacrarea deprecierei monetare în tranzacțiile de devize a avut drept efect să dea un

impuls exportului acestor țări. Măsura ameliorării balanței lor comerciale nu se poate însă aprecia din următoarele cauze:

În primul rând, pentru că, în regimul controlului schimburilor și al acordurilor de clearing, s'a dezvoltat un sistem de troc, în care prețul mărfurilor și cursul monedelor se schimbă cu fiecare tranziție încheiată, variind după destinație și după însăși natura mărfurilor.

În al doilea rând, cifrele privitoare la comerțul exterior al acestor țări trebuiesc citite cu o deosebită rezervă. Cele privitoare la valoarea exportului sunt umflate, prin faptul că indicele oficial al prețului de export este superior aceluia al prețurilor de piață internă; iar cifrele relative la valoarea importului sunt mult sub cele reale, din cauză că se calculează moneda străină, utilizată la plata importului, la cursuri inferioare celor efectiv plătite de importatori.

În aceste împrejurări, datele oficiale relative la valoarea importului și a exportului trebuiesc luate sub beneficiu de inventar.

Dar, chiar dacă nu ținem seamă de aceste considerațiuni, aceste date nu ilustrează pozițiunea reală a balanței comerciale. Soldul activ al balanței comerciale care apare în ultimii ani în Austria, Ungaria și Jugoslavia, nu reprezintă un aport efectiv pentru balanța de plăți, deoarece creșterea exportului se datorește în mare măsură faptului că creditorii străini au utilizat o parte din sumele ce le reveneau, și care se găseau blocate, pentru cumpărături de mărfuri în țările respective, acesta fiind unicul mijloc de a realiza o parte din creanțele lor.

Cu toate aceste rezerve, din examenul de fapt asupra sistemelor de măsuri monetare practicate de Austria, Ungaria și Jugoslavia, se desprinde constatarea că, prin coplectarea lor cu eforturi metodice de adaptare a politicii comerciale externe la împrejurări, aceste țări au izbutit, mai ales în ultimul an, să-și amelioreze balanța comercială și poziția financiară a Statului și în deosebi să ușureze situațiunea tuturor categoriilor de producători.

Indiferent însă de succesul sau insuccesul acestei politici, un fapt de necontestat este că nici una din aceste trei țări n'a urmat politica abandonării etalonului de aur după exemplul Angliei din 1931, fiind silite — de teama inflațiunii

monetare și a dezechilibrului sistemului de prețuri interne — să păstreze nominal etalonul de aur și să acționeze numai pe cale indirectă asupra factorului monetar, prin politica de devize pentru activarea schimburilor externe și pentru ușurarea pozițiunii claselor producătoare, rezolvind chestiunea raporturilor dintre debitori și creditori prin măsuri cu caracter de moratoriu și prin conversiune și încercând a preîntâmpina dificultățile bugetare printr'o severă politică de economii.

DIRECTIVELE POLITICII MONETARE ROMÂNEȘTI.

România a urmat, în această perioadă de timp, o altă politică monetară. Cu toate că cursul leului s'a depreciat, în fapt, ca urmare a dezechilibrării balanței plăților după epuizarea tuturor resurselor excepționale, s'a continuat a se păstra nu numai nominal intactă stabilizarea, dar s'a practicat cursul oficial în tranzacțiile de devize controlate de Banca Națională. S'a refuzat a se încerca practica primelor monetare (ca în Ungaria și Jugoslavia) sau aceea a clearingurilor private (ca în Austria). În schimb, după ce s'au epuizat rezervele de devize ale Băncii Naționale, s'a provocat în special cu începere din a doua jumătate a anului 1933, agravarea deprecierei leului, prin politica compensațiunilor, care a anihilat tot efectul politicii de contingentare a importului și a înlesnit practicarea clandestină a unor prime monetare, echivalând cu cote de depreciere a monedei.

NECESITATEA PRIMELOR DE EXPORT.

Examinarea caracterului exportului românesc ne convinsese înainte de conferința dela Londra din 1933, de necesitatea politicii primelor de export. Aceste prime nu erau atunci necesare pentru a contrabalansa politica primelor monetare din Ungaria și Jugoslavia, deoarece nu se constatase o scădere a exportului produselor românești, în concurență cu cele ale țărilor vecine.

Intr'adevăr, pentru produsele de masă, cu târg mondial, care se pot conserva mult timp și sunt interșanjabile, sau chiar se pot amesteca cu produse de altă proveniență, nu se pune chestiunea debușeurilor. Petrolul s'a vândut totdeauna cu ușurință, plasându-se ușor întreaga cantitate disponibilă, după satisfacerea consumului intern, și s'a obținut totdeauna

prețuri superioare. Dacă într'un an a scăzut vânzarea într'o țară, s'a mărit exportul într'altă țară.

Acelaș lucru se poate spune de cereale. Toate cantitățile de cereale, oferite spre vânzare la export au putut fi plasate fără dificultăți. Dacă în unii ani au rămas în țară cantități din vechea recoltă nevândute, în momentul apariției pe piață a cerealelor din noua recoltă, aceasta a fost din cauză că sau producătorii sau comercianții de cereale nu au fost mulțumiți cu prețul zilei și au speculat. Atunci când am avut recolte mari, ele s'au scurs fără dificultăți. În anul 1932, exportul nostru de porumb a atins recordul după război cu 173.930 vagoane.

Țările cumpărătoare de cereale din România variază dela an la an, după recolta mondială a furajelor. Nu totdeauna țările, care nu fac nici o dificultate la intrarea cerealelor românești și nu au taxe vamale, sunt în fruntea cumpărătorilor noștri. Astfel, în 1932 — anul record — Anglia vine ca cumpărătoare de porumb din România în rândul al nouălea, cu abia 6.723 vagoane și Belgia în rândul al zecelea cu 6.042 vagoane.

Dezastros pentru noi a fost prețul atât pentru petrolifere, cât și pentru cereale. Prețul însă pentru aceste articole de masă, cu un târg internațional, nu poate fi influențat de noi și tratamentul preferențial n'a jucat în favoarea noastră până azi decât în cazul celor 8.000 vagoane porumb anual în Franța.

De aceea rostul primelor de export era în primul rând să contribuie la ridicarea prețurilor încasate de producători.

Chestiunea de bușeurilor se punea pentru noi numai pentru articole de o importanță secundară: vite, ouă fructe, etc. cari n'au influență hotăritoare asupra balanței noastre comerciale, dar cari pot câștiga un rol important. Deci numai pentru aceste categorii de produse primele de export erau considerate ca mijloc de a stimula și mări exportul.

În acest scop îndoit, s'au introdus încă dela 1 Iulie 1933 o serie de taxe pentru autorizațiunile de import, urmând ca din fondul strâns pe această cale să se încurajeze exportul, prin reducerea tarifelor de transport pentru export, reducerea taxelor de curățirea cerealelor în silozuri și prin prime de export pentru vite, ouă, fructe, etc.

Fără îndoială, aplicarea acestui sistem de măsuri ar fi

putut conduce la rezultate favorabile pentru balanța noastră comercială.

BAZELE PROGRAMULUI DIN IULIE 1933.

Dar, sistemul primelor de export introdus la 1 Iulie 1933 făcea parte dintr'un întreg program, care cuprindea următoarele puncte:

1. Măsuri severe pentru echilibrarea bugetului.
2. Soluționarea definitivă a chestiunii datoriilor interne.
3. Asanarea portofoliului imobilizat al Băncii Naționale.
4. Reconstrucția sistemului de credit.
5. O acțiune metodică de înviorare imediată a vieții economice, care trebuia să înceapă cu valorificarea cerealelor prin următoarele mijloace¹⁾:

a) Susținerea prețului grâului, prin politica de intervenție pe piața internă a grâului.

b) Reduceri însemnate în tariful de transport pentru toate cerealele exportate și alte reduceri în tariful de manipulare cerealelor în silozurile și porturile Statului, pentru a stimula exportul și a mări, cu diferența tarifelor, prețul încasat de producător.

c) Intensificarea exportului, prin organizarea compensațiilor dela Stat la Stat.

În acelaș timp cu aceste măsuri de efect imediat, se propuneau măsuri cu caracter permanent, pentru organizarea intensificării activității economice:

a) Inceperea imediată a construirii rețelei de silozuri, pentru care s'a alocat 300 milioane lei, din fondul obținut dela Institutul de Credit ipotecar agricol.

b) Utilizarea tuturor posibilităților de industrializare, la adăpostul politicii de contingentare, printr'o politică de dirijare a industrializării țării, în conformitate cu posibilitățile și nevoile reale ale economiei naționale.

c) Înlăturarea decalajului între prețurile industriale și agricole printr'un sistem de măsuri de control al prețurilor industriale, prin legea asupra acordurilor industriale, aprovizionarea satelor prin cooperative, în cadrul sistemului de compensație dela Stat la Stat a articolelor țărănești de im-

1) Cităm din memoriul prezentat guvernului Vaida în Octombrie 1933.

port (de exemplu bumbac) și prin raționalizarea desfacerii produselor industriale.

d) Organizarea unei acțiuni cât mai intense, de lucrări publice.

Acest program, din toamna 1933, avea drept scop organizarea rezistenței financiare și monetare, cu păstrarea nominală a stabilizării leului, pentru a se lăsa toate drumurile deschise și a nu se angaja în nici un mod, viitorul.

PERICOLELE UNEI RESTABILIZARI MONETARE.

După cum spuneam în încheierea memoriului suscitată — această politică era preferabilă, pentru că ea prepara economia națională ca să evite riscul unei experiențe monetare premature, înainte de a se fi restaurat etalonul monetar internațional.

Cât timp nu se poate prevedea, câtă vreme va trece până la reîntoarcerea celorlalte monede la etalonul aur, pe ce baze se va face și la ce parități se vor stabili monedele concurente, nu este oportun a stabili legal leul nostru la o nouă paritate.

În afară de aceasta, o nouă stabilizare, câtă vreme durează instabilitatea generală a prețurilor, ar fi o încercare zadarnică, deoarece echilibrul de prețuri ce s'ar stabili în urmă, ar dărâma-o, chiar dacă am presupune împlinite toate celelalte condițiuni.

Apoi, condițiunile interne, clasice pentru reușita oricărei operațiuni de stabilizare, lipsesc acum și probabil că vor lipsi încă multă vreme, într'o măsură mai mare decât în 1929, când s'a făcut prima stabilizare a leului.

Activul balanței comerciale s'a diminuat brusc și este periclitat, în regimul actual al comerțului internațional, iar balanța de plăți riscă a rămâne deficitară, din cauza desființării mecanismului automat al lichidării debitelor internaționale.

Însfârșit, despre un echilibru bugetar statornic nu se poate vorbi și perspectivele unei asemenea situațiuni nu se pot prevedea, atâta timp cât situațiunea economică va fi dominată de factorii depresivi, în special în economia agricolă, care determină în mod hotărâtor întregul curs al vieții noastre economice și financiare.

PRIMELE MONETARE, SISTEM PREFERABIL.

Înainte de a releva care a fost soarta acestui program, este necesar să reamintim faptul că după conferința dela Londra, am popos înlocuirea primelor de export printr'un sistem de prime monetare. Motivarea acestei schimbări era următoarea:

În primul rând, împrejurarea, că proiectul de taxe asupra autorizațiilor de import întocmit înainte de conferința dela Londra, în așa mod încât să producă un venit de 500 milioane lei, fusese redus la jumătate. De fapt n'a produs decât un venit de 225 milioane lei.

În al doilea rând, eficacitatea unui sistem de prime de export era limitată, chiar și în ce privește stimularea exportului din cauza încasării cu greutate a primelor, mult timp după efectuarea exportului. Singurul efect bun îl avea reducerea tarifelor de transport și manipulație.

În al treilea rând, riscul ca fondul adunat să fie deturnat dela scopul pentru care a fost creat, fapt care s'a și întâmplat, 200 milioane lei din fondul adunat în 1933/34 (de 225 milioane) fiind utilizate pentru nevoile curente ale tezaurului.

Însfârșit, sistemul de prime monetare, aplicat în alte țări, are avantajul real al sporirii prețului încasat de producători în mod direct, fără nici o formalitate administrativă, și stimulează exportul, mai ales al produselor pentru care condițiunile pieții sunt mai puțin avantajoase.

Dar, Banca Națională a României n'a acceptat introducerea sistemului primelor monetare, socotind că va evita să consacre deprecierea cursului schimbului monedei noastre naționale. Programul a rămas astfel neschimbat, iar aplicarea s'a limitat numai la reducerile de tarife, totalul primelor de export ridicându-se la circa 25 milioane lei.

LIPSA DE ÎNITIAȚIVE EFICACE.

Din restul programului nu s'au putut pune în aplicare decât unele puncte, din cauza schimbării de guvern din Noembrie 1933. De fapt, numai politica de susținere a prețului grâului a căpătat un început fericit de realizare.

În cursul anului următor, noul guvern n'a avut nici un plan economic și financiar, care să justifice și să asigure po-

litica de stabilizare a monedei naționale, iar prin măsurile luate, a ajuns la rezultatul contrar celui așteptat.

În aceste împrejurări, este explicabil să constatăm că nici una din condițiunile interne fundamentale, mai sus menționate, nu s'a schimbat din toamna 1933 și până astăzi, în sensul pregătirii condițiunilor favorabile unei experiențe monetare românești.

Unele prevederi ce păreau atunci pesimiste s'au împlinit, în schimb, peste orice așteptare. Balanța comercială este pe punctul de a deveni pasivă, iar deficitul bugetar previzibile pe anul în curs va depăși deficitul din anul precedent.

Dintre condițiunile externe, s'a precizat până acum numai că omenirea se va reîntoarce la etalonul aur. Se mai desenează un fapt: instabilitatea prețurilor tinde a face loc unei stabilizări. În schimb, până astăzi nu se cunoaște și nu se poate prevedea nici data, nici paritățile la care se vor întoarce la etalonul aur monedele marilor State capitaliste, cari s'au depărtat de aur, în ultimii trei ani.

CARE TREBUE SĂ FIE ASTĂZI POLITICA NOASTRĂ MONETARĂ.

Ce politică monetară trebuie să urmărim în ceasul de față?

Condițiunile interne nu îngăduie să urmărim nici metoda suspendării formale a convertibilității monetare, nici metoda unei restabilizări după modelul cehoslovac.

Suspendarea formală a convertibilității ar însemna trecerea printr'o perioadă de depreciere a monedei, însoțită de fluctuațiuni ale cursului schimbului. Această măsură, luată după încercarea timp de trei ani, dela experiența monetară a grupului lirei sterline, de a păstra stabilitatea monetară prin metoda controlului comerțului de devize, ar creia apreheșiuni în masa deținătorilor de lei, care ar îngreua dirijarea deprecierei până la punctul optim și ar întârzia stabilizarea de fapt a leului, în limitele unor oscilațiuni limitate. Dirijarea deprecierei și limitarea fluctuațiunilor, printr'o politică de devize adecvată a băncii de emisiune, ar mai întâmpina și obstacole materiale, cât timp activul balanței comerciale este aproape de zero și amenință a deveni pasiv.

În aceste condițiuni, la prima vedere ar părea preferabilă metoda stabilizării imediate a leului, la o nouă paritate. Din punct de vedere al păstrării cursului schimbului, o ase-

menea politică ar întâmpina, chiar în actuala situație a balanței comerciale, mai puține dificultăți și ar implica riscuri mai mici. Dar păstrarea parității ar cere o politică de control asupra prețurilor interne, a cărei realizare ar presupune o disciplină națională, incompatibilă cu regimul nostru politic și cu calitatea administrației noastre publice și — după cum dovedește experiența cehoslovacă — n'ar prezenta nici o perspectivă sigură de succes. Nici alegerea noii parități n'ar constitui o problemă insolubilă, dacă s'ar ținea seama — în afară de scopul ei principal — de toate condițiunile de fapt. Tentația pentru o asemenea operație ar fi folosirea imediată de către Stat a beneficiului realizat, prin reevaluarea stocului de aur al Băncii Naționale.

În starea actuală a economiei naționale a gospodăriei financiare a Statului, trecerea bruscă la o nouă stabilizare — fără nici o preparație — ar fi un salt în necunoscut. Dezagregarea completă a organizației de credit — unică și fără termen de comparație în nici una din țările dunărene —, pe deoparte, și deficitele bugetare endemice pe de altă parte, constituiesc două elemente fundamentale de perturbare a funcționării normale a economiei naționale, care ar împiedica procesul delicat de adaptare al prețurilor, salariilor, dobânzilor și veniturilor la noua paritate monetară.

O asemenea trecere bruscă, la o nouă paritate monetară, ar mai implica apoi și riscul stabilizării monedei naționale la un curs care, în comparație cu nivelul la care ar fi stabilizate ulterior monedele țărilor concurente producătoare de materii prime, ar pune economia noastră națională într-o poziție de inferioritate, în lupta de concurență pe piețele externe. Pentru a se înlătura această situație desavantajoasă, în care se va găsi economia noastră națională, n'ar fi decât o singură alternativă: sau reducerea prețului de cost a produselor noastre de export, printr'o politică de deflație, sau o nouă devalorizare monetară și o nouă stabilizare. Pentru țara noastră, nici una nici cealaltă din aceste două perspective nu poate fi socotită favorabilă, deoarece o nouă perioadă de deflație ar fi unită cu dificultăți mari de ordin social și politic, iar o nouă devalorizare a unei monede atât de greu încercate ca leul ar conduce la demonetizare sigură.

Experiența primei stabilizări a leului, care s'a făcut în condițiuni defavorabile și a fost însoțită de o atmosferă de

neîncredere, cu consecințele cunoscute din expunerea ce precede, nu poate fi nesocotită, în ipoteza unei noi stabilizări

Astăzi, condițiunile sunt mult mai defavorabile:

Dezechilibrul bugetar a devenit endemic, activarea balanței comerciale problematică, și echilibrarea balanței de plăți, în conjunctura raporturilor financiare internaționale, o problemă cu termeni noi și extrem de complexă. A trece, în această situație, la a doua stabilizare a monedei noastre naționale, ar însemna a întreprinde o experiență monetară cu consecințe dezastruoase și incalculabile pentru economia națională și pentru Stat.

NECESITATEA PRACTICĂRII UNEI POLITICI ADECVATE DE DEVIZE.

Astăzi nu este deci indicată nici o inițiativă monetară directă. În schimb însă, se impune o politică de devize, care să prepare momentul favorabil, când inițiativa monetară va putea să fie luată și executată cu deplin succes, pentru crearea unei monede sănătoase.

În acest scop, politica devizelor trebuie să părăsească caracterul ei rigid și factice și să adopte forme suple și adaptate realităților. Ea trebuie să înceteze a fi un scop în sine, un fetiș al unei monede stabile formal și instabile în fapt, și să se transforme într'un instrument care, consacrand deprecierea în fapt a cursului schimbului, să promoveze interesele producțiunii naționale și să contribuie la realizarea unei balanțe comerciale active.

Liniile mari ale unei politici a devizelor, pusă în slujba intereselor economiei naționale, se desprinde din examenul experienței de până acum a grupului de State din Europa centrală, cu structura asemănătoare României, cari, după cum am arătat, n'au fost în măsură după suspendarea etalonului aur în Anglia, să se ralieze politicii monetare a grupului lirei sterline și s'au limitat la influențarea cursului vieții economice, prin reglementarea schimbului lor extern, precum și din analiza rezultatelor negative ale politicii devizelor, aplicate în propria noastră fără până acum.

În primul rând, dacă Banca Națională trebuie să mențină monopolul comerțului de devize — în ipoteza că actuala organizație de credit privat nu este aptă să organizeze un sistem de clearing privat, — exercitarea acestui monopol va trebui să se limiteze exclusiv la procurarea devizelor pentru nevoile Statului și ale comerțului de import, sistându-se di-

stribuirea de devize, atât pentru nevoile particularilor, cât și pentru transferul arieratelor comerciale și lichidarea obligațiilor financiare ale particularilor, (cupoane, dividende, dobânzi, amortismente, etc.) până când activul balanței comerciale va îngădui a se relua plățile de această natură. Intre timp, transferul sumelor provenite din creanțele particularilor, se va face numai prin exportări suplimentare de produse, cari nu fac obiectul exportului normal, sau nu mai sunt desfăcute în cantități normale, sau chiar și de produse cari fac obiectul tranzacțiilor regulate cu străinătatea, pe bază de contingente, cu condiția expresă de a se oferi contingente suplimentare, peste media ultimilor ani.

Sistemul va trebui să fie suplu, în aplicare. Lista mărfurilor exportabile, admise pentru plățile financiare se va întocmi sezonul, în raport cu situația exportului precedent al diferitelor produse și cu disponibilitățile exportabile.

Politica de devize va fi pusă în acord cu politica contingentării importului, organizându-se un sistem de colaborare strânsă între Banca Națională și guvern.

AVANTAJELE ACESTEI POLITICI DE DEVIZE.

Consecințele favorabile ale unei asemenea politici de devize n'ar putea întârzia. Exportul va fi stimulat, prin faptul că exportatorii vor realiza întreaga contravaloare a prețului în lei și prin faptul că creditorii externi vor fi îndemnați să cumpere mărfuri românești pentru a-și lichida creanțele.

Producătorii de materii prime vor fi avantajați, exportatorii fiind în măsură să le ofere prețuri mai urcate la anumite ramuri de producție, ale căror produse nu se exportă astăzi sau se exportă în cantități mici. Vor crește astfel prețurile și va spori producția națională.

Importul de materii prime se va putea face în mod regulat și în cantități corespunzând posibilităților producției noastre industriale, iar importul de mărfuri fabricate ar putea fi realizat, în raport cu posibilitățile de plată și cu interesele producției naționale. În general, importul va fi adaptat puterii de consum și de plată a țării.

Sistemul de prime monetare, acordate de Banca Națională, exportatorilor, peste cursul oficial, drept contravaloarea devizelor livrate de aceștia, trebuie să fie adaptat situației reale a cursului schimbului nostru pe diferite piețe. Iar prețul vânzării devizelor necesare importului trebuie să

varieze, după cum e vorba de materii prime necesare industriei naționale și unelte, instrumente și mașini, sau mărfuri fabricate, favorizându-se cele dintâi două categorii.

Până când va fi cu putință a se introduce în buget suma necesară, pentru a se ușura situațiunea financiară a Statului, devizele necesare plășilor Statului s'ar livra pe cursul oficial, diferența fiind acoperită printr'un surplus la prețul cu care ar vinde Banca Națională devizele importatorilor, față de prețul cu care le-ar cumpăra dela exportatori.

Printr'o asemenea politică de devize, nu se va produce o urcare bruscă a prețurilor interne, care ar putea să sporească costul vieții și să influențeze bugetul Statului. In ceea ce privește prețul mărfurilor importate, sistemul nu numai că nu implică nici un element de sporire a prețurilor, față de situația actuală, dar ar putea chiar contribui la o coborîre a prețurilor pentrucă va dispăre prima plătită beneficiarilor compensațiunilor globale pentru importul „ex contingent”, sau pentru obținerea permisului de contingent, prime ce variază până la 10%. Chiar și numai agiul ce se plătește acum în mod clandestin pentru obținerea devizelor este mai mare decât va fi prima ce se va plăti de Banca Națională pentru obținerea devizelor, deoarece: pe deoparte, cantitatea devizelor disponibile va spori prin stimularea exportului, ca urmare a generalizării primelor monetare și a forțării creditorilor străini de a exporta mărfuri românești pentru lichidarea creanțelor lor; iar, pe de altă parte, cererea de devize va fi mai redusă, prin suspendarea acordării de devize pentru plășile financiare ale particularilor.

CREIAREA CONDIȚIUNILOR FAVORABILE UNEI NOUI STABILIZĂRI.

In modul acesta, deprecierea mai departe a cursului leului va fi ținută în loc și se va crea ambianța favorabilă pentru stabilizarea de fapt a leului, la un curs real, corespunzător echilibrului economic actual.

Dacă în momentul stabilizării de fapt a leului nevoile Statului vor cere reevaluarea stocului de aur, pentruca tezaurul să poată folosi diferența, această operație se va putea realiza înainte de a se proceda la stabilizarea legală.

Astfel, politica de devize va contribui într'o largă măsură la ameliorarea situațiunii economice generale și în spe-

cial la activarea balanței comerciale, va înlesni echilibrul bugetar și va prepara terenul reformei monetare.

Pentru ca aceste rezultate să atingă limitele optime, de bună seamă că paralel cu o politică de devize rațională, se impune o politică comercială externă, care să stimuleze schimburile cu străinătatea, recâștigând, în scurt timp poziția noastră de țară exportatoare și asigurând un activ însemnat în balanța comercială.

Prepararea terenului prielnic unei inițiative monetare necesită, pe lângă aceasta, trei serii de măsuri:

1) Executarea rapidă a unui program de investițiuni productive și lucrări publice pentru accelerarea ritmului activității economice generale, cu mijloace financiare interne, procurate cu concursul Băncii Naționale în cadrul noului ei plan de activitate.

2) Reorganizarea sistemului nostru de credit, pentru a pune în serviciul producției naționale, economiile agoniste anual din rodul muncii naționale, cu dobânzi ieftine.

3) Echilibrul real în finanțe publice.

Urmărirea, cu mijloace coordonate, a unui asemenea program — încadrat într'un program general economic, având ca țintă imediată ridicarea capacității de consum și de plată a maselor producătoare și muncitoare — este destinată să creieze condițiunile economice și financiare, prielnice pentru atacarea definitivă, la momentul oportun, a soluțiunii problemei monetare, facilitând nu numai alegerea noii parități, la care urmează a se face noua stabilizare, în interesul claselor producătoare, dar creind în acelaș timp și toate garanțiile de asigurare a stabilității monedei naționale.

Punerea în aplicare a unui asemenea program nu mai poate întârzia, fără a primejdui interesele noastre naționale.

Să învățăm dela propria noastră experiență. Prima dată, am stabilizat moneda noastră prea târziu, la un moment neoportun — în preajma crizei mondiale — în condițiuni interne nefavorabile, datorită unei politici economice și financiare greșite și cu sacrificii imense. Să nu cădem în aceeași situație a doua oară. Momentul restaurării etalonului monetar internațional se apropie. Să pregătim din timp condițiunile minimale, absolut indispensabile pentru noua așezare a monedei noastre naționale, în cadrul intereselor economiei naționale românești.

CREDITUL

PARTEA DOUA

CREDITUL

CAPITOLUL I

BAZELE ORGANIZĂRII DE CREDIT ÎNAINTE DE CRIZA BANCARĂ,

Suntam interesat în credit prezintă la întinderea extensivă din
1871 următoarele caracteristici:

La început, în a doua jumătate de secol, s-a vădit că s-a
scutit în mod considerabil în dezvoltarea sistemului de credit
în 1921 în ceea ce privește numărul și valoarea de
capitalizare și extinderea acestuia în direcția
extensivă și intensivă.

CREDITUL

Cercetarea problemei reorganizării sistemului de credit trebuie să pornească de la examinarea organizației noastre de credit înainte de izbucnirea crizei bancare din 1931, căutând să stabilească ce nevoi se alimentau și în ce condițiuni prin instituțiile de credit existente, și să cerceteze apoi urmările crizei bancare asupra acestei organizațiuni, pentru a se putea lămurii aspectul sub care se pune astăzi problema creditului în țara noastră.

Dat fiind faptul că organizarea noastră de credit este o moștenire a vechei structuri economice și sociale dinainte de reforma împroprietăririi, este în acelaș timp necesar să se fixeze nevoile de credit ale economiei naționale românești în actuala structură și să se precizeze categoriile de instituții de credit a căror dezvoltare este impusă de împrejurări.

Numai pe baza acestor date se poate încerca a se delimita catedrele politicii Statului în îndrumarea, încurajarea și supravegherea organizării creditului.

CAPITOLUL I

BAZELE ORGANIZAȚIUNII DE CREDIT ÎNAINTE DE CRIZA BANCARĂ.

Sistemul nostru de credit prezintă la izbucnirea crizei din 1931 următoarele trăsături caracteristice:

La temelia sa, o *bancă de emisiune*, ale cărei statute fuseseră modificate cu prilejul stabilizării monetare din Februarie 1929, în sensul unei adaptări mai bune a institutului de emisiune la caracterul agrar al economiei naționale, fără însă

ca această adaptare să fi putut merge până la ultimele consecințe, și deci fără să se fi pus mijloacele institutului de emisiune în primul rând în slujba intereselor agriculturii românești.

De altfel, timpul scurs dela modificarea statutelor și până la criza din 1931 a fost prea scurt și nu a îngăduit să ne facem o imagine completă asupra repercusiunilor pe care schimbările aduse statutelor Băncii Naționale le-au avut asupra condițiunilor de credit ale țării. Se poate ca evenimentele cari s'au deslănțuit cu atâta violență să fi covârșit măsurile ce au putut să fie luate de către conducerea Băncii Naționale, în cadrul nouilor statute. În orice caz, ținând seama de prăbușirea aproape generală a creditului ce s'a produs după 1931, ajungem în mod firesc la concluzia că politica de credit a institutului nostru de emisiune nu a reușit să influențeze împrejurările economiei noastre naționale, în timpul depresiunii economice mondiale.

Pe lângă institutul de emisiune, organizația noastră de credit cuprindea o rețea de bănci mari, alcătuite pe baze centraliste, cu sediul în București și cu un număr din ce în ce mai mare de sucursale și agenții repartizate pe întreaga întindere a țării.

Această rețea de bănci centraliste se alcătua, în ajunul crizei bancare, din 16 instituțiuni de credit având capitalul social peste 100 milioane de lei fiecare, din care 11 cu sediul în capitala țării.

Dacă concentrăm principalele posturi ale bilanțurilor acestor bănci mari, constatăm că la începutul anului 1931, bilanțul lor de ansamblu se înfățișa astfel:

PASIV	în milioane de lei	ACTIV	
Capital	2.964	Disponibil	4.396
Rezerve	1.874	Portofoliu și conturi	
<i>Total mijloace</i>	<u> </u>	curente	25.630
<i>proprii</i>	4.838	Efecte publice	
Depuneri	10.966	și acțiuni	1.149
Conturi curente	15.733	Participațiuni	2.930
Reescont	1.781	Imobile și mo-	
<i>Total mijloace</i>	<u> </u>	bilier	1.060
<i>străine</i>	28.480		

La această categorie de bănci mari, din totalul mijloacelor de acțiune de 33,3 miliarde de lei, 28,4 miliarde lei, deci 85%, erau mijloace străine, — nici capital subscris de acționari, nici rezerve constituite din beneficii, ci fonduri împrumutate dela particulari sau dela instituțiuni publice și private.

Dacă considerăm nu numai băncile mari, ci totalitatea băncilor românești ale căror bilanțuri sunt publicate în statistica societăților pe acțiuni, constatăm că proporția mijloacelor străine față de totalul pasivului lor era abia cu câteva unități inferioară celei constatate pentru marile bănci.

Intr'adevăr, bilanțurile celor 1.102 societăți bancare cari existau la începutul anului 1931 în țara noastră, totalizate, ne dau cifrele următoare:

<i>PASIV</i>	în milioane de lei		<i>ACTIV</i>
Capital	11.329	Disponibil	8.010
Rezerve	5.353	Portofoliu	31.078
<i>Total mijloace proprii</i>	16.682	Conturi curente	28.114
Depuneri	35.112	Efecte publice	
Conturi curente	18.431	și acțiuni	2.804
Reescont	10.033	Participațiuni	3.300
<i>Total mijloace străine</i>	63.578	Imobile și mobilier	2.782

Din totalul mijloacelor de acțiune de care dispuneau societățile bancare din România în sumă de 80,2 miliarde de lei, mijloacele străine reprezentau 80%.

PREPONDERENȚA MIJLOACELOR ÎMPRUMUTATE FAȚĂ DE CELE PROPRII.

Importanța covârșitoare pe care o reprezentau mijloacele străine, împrumutate, ale băncilor românești, față de mijloacele lor proprii (capital plus rezerve), scoate în relief caracterul accentuat de interes public pe care-l prezentau instituțiunile particulare de credit la noi și îndreptățește încadrarea lor în norme dictate de interesul public și supravegherea cea mai de aproape a politicei de credit și a activității ce desfășoară.

Este drept că astăzi, — după ce ravagiile crizei bancare din a doua jumătate a anului 1931 și repercusiunile legislației excepționale în domeniul creditului din ultimii ani și-au

făcut efectul, — situațiunea nu este aceeași, deoarece mijloacele străine din pasivul băncilor au înregistrat o comprimare mult mai puternică decât aceea a capitalurilor și rezervelor bancare. La începutul anului 1933, mijloacele proprii ale băncilor însumau 14,7 miliarde de lei, iar mijloacele străine se ridicau la 40,8 miliarde. Față de totalul pasivului de 55,5 miliarde lei, mijloacele străine reprezentau deci încă 73,5% adică o proporție totuși considerabilă.

IMPORTANȚA BĂNCILOR MARI.

Este interesant de subliniat o altă constatare importantă ce se degajează din cifrele bilanțurilor bancare de mai sus: totalul depunerilor și conturilor curente creditoare din pasivul tuturor societăților bancare din țară se ridică în ajunul crizei bancare, la 53,5 miliarde de lei, iar totalul acestor două posturi din bilanțul celor 16 mari bănci se ridică la 26,7 miliarde, reprezentând deci 50%. Cu alte cuvinte, băncile mari, 16 la număr, au pompat din economiile private jumătate din resursele de credit atrase de toate cele 1.102 bănci existente înaintea crizei bancare, la un loc ¹⁾.

Băncile mari din București alcătuiau, împreună cu cursurile lor din provincie, coloana vertebrală a sistemului nostru de credit până la 1931. Operațiunile lor erau din cele mai variate și constau atât în așa zisele operațiuni neutre, cum este scontul și avansurile, cât și din operațiuni de finanțare și lansare de întreprinderi, precum și din afaceri consorțiale culminând în subscripții la împrumuturi publice. Cu alte cuvinte, raza de acțiune a acestor bănci era nelimitată și băncile aveau prin aceasta un caracter mixt, ele fiind și bănci de depuneri și bănci de afaceri propriu zise, trecând chiar de cadrul operațiunilor acestor două feluri de instituțiuni de credit.

¹⁾ Este semnificativ deasemeni raportul dintre mijloacele financiare proprii și mijloacele împrumutate ale băncilor, în comparație cu celelalte categorii de societăți anonime:

	Bănci	Societăți industriale	Societăți comerciale	Societăți de asigurare
1930	80,7	48,1	70,9	31,7
1933	73,5	40,7	66	25,4

CARACTERISTICILE BĂNCILOR PROVINCIALE.

În afară de băncile mari din București — în sfera cărora trebuie să mai socotim și câteva instituțiuni din provincie, puține la număr, al căror sediu a fost mutat înaintea crizei în capitala țării, tocmai pentru a-și putea adapta operațiunile la cele din București, — organizațiunea de credit a României posedă o serie de bănci propriu zis provinciale, cu caracter pur regional, stabilite în centrele mai aglomerate ale țării și cu o sferă de acțiune limitată la regiunea respectivă. Aceste bănci regionale primeau depuneri spre fructificare într'o proporție mare și se limitau la așa zisele operațiuni neutre, neaventurându-se în genere în operațiuni de finanțare și păstrând, prin aceasta, un caracter aproape curat de bănci de depozite. Cercetările făcute pe baza bilanțurilor acestor bănci, în anii premergători crizei, ne arată că ele au lucrat, cu rare excepțiuni, cu cheltueli de regie sensibil inferioare cheltuelilor de regie ale băncilor din București și în condițiuni de rentabilitate superioare.

INSTITUȚIUNILE DE CREDIT AGRICOL.

Interesele de credit popular ale păturei țărănești erau satisfăcute de o a treia categorie de bănci, pe care trebuie s'o amintim și anume, de băncile populare, constituite sub formă cooperativă și având drept centrală Banca Centrală Cooperativă. În cadrul acestora trebuie să socotim și un număr oarecare de bănci mici, cu caracter pur local, constituite însă sub formă de societăți pe acțiuni, cum sunt diferitele case de credit ale agricultorilor, băncile mici românești din Ardeal strânse în jurul grupului „Solidaritatea”, precum și grupul băncilor mici minoritare.

La începutul anului 1931, existau în țară 5.239 instituțiuni de credit cooperativ, având 1.151.737 de membri, din care marea majoritate, adică 4.967 românești, cu 994.224 membri, iar celelalte minoritare. Mijloacele financiare ale acestor cooperative de credit erau, la acea dată, următoarele:

	Românești	Minoritare	Total
	în milioane de lei		
Capital vărsat	1.986,6	38,5	2.025,1
Rezerve	1.005,5	45,4	1.050,9
Fonduri tranzitorii	154,4	22,0	176,4
Beneficii	199,6	11,3	210,9
<i>Total mijloace proprii</i>	<u>3.346,1</u>	<u>117,2</u>	<u>3.463,3</u>
Depuneri	1.616,5	584,6	2.201,1
Credite dela organizații coop.	1.284,6	176,4	1.461,0
Diverși creditori	87,9	34,8	122,7
<i>Total mijloace împrumutate</i>	<u>2.989</u>	<u>795,8</u>	<u>3.784,8</u>
<i>Total</i>	<u>6.335,1</u>	<u>913,0</u>	<u>7.248,1</u>

Cooperativele de credit românești și minoritare dispuneau deci de fonduri în sumă de 7.248 milioane de lei, din cari 3.463 milioane fonduri proprii sau 48% din total; depuneri spre fructificare în sumă de 2.201 milioane, sau 30% din total; iar credite din afară 1.584 milioane, sau 22% din total.

Valoarea împrumuturilor acordate de aceste bănci populare la aceiași dată erau:

Cooperativele de credit românești	6.869 milioane lei
Cooperativele minoritare	979 " "
Total	<u>7.848</u> " "

deci, un plasament de aproape 8 miliarde de lei.

INSTITUȚIUNEA DE CREDIT INDUSTRIAL.

Cât privește industria, în afară de băncile comerciale enumerate mai sus, care acordau credite industriașilor, ea mai dispunea și de o organizație specială, acordând în special credite de investițiune pe termen lung, *Societatea de Credit Industrial*.

Situațiunea la sfârșitul anului a creditelor acordate de Creditul Industrial marelui și micii industriei, dela creierea acestei instituțiuni, a fost cea arătată mai jos:

	în milioane de lei				
	1924	1925	1926	1927	1928
Marea ind.	1.370	1.946,4	2.232,7	2.568	3.097,1
Mica ind.	—	9,6	64,3	91	83,9
Total	1.370	1.956	2.297	2.659	3.181
	1929	1930	1931	1932	1933
Marea ind.	2.441,3	2.237,1	2.212,6	1.920	1.978,6
Mica ind.	71,7	60,9	50,4	48	45,4
Total	2.513	2.298	2.263	1.968	2.024

PRACTICA REESCONTULUI LA NOI.

Spre mai buna caracterizare a condițiunilor noastre de credit, se cuvine să arătăm, dintr'un început, că aprovizionarea cu mijloace de credit a economiei noastre naționale, de către institutul de emisiune, s'a făcut — și continuă a se face încă — într'un mod cu totul deosebit decât în alte țări europene din Apus. În aceste țări, băncile de emisiune acordă de obicei credite în schimbul prezentării la scont a portofoliului comercial. În România însă — dealtfel acest sistem există și în Jugoslavia și Bulgaria — institutul de emisiune acorda o sumă globală de reescont fiecărei bănci în parte, în raport cu mărimea capitalului și a încrederii pe care o prezintă banca respectivă. Băncile pot să dispună apoi în mod liber de acest reescont global acordat de Banca Națională.

Partizanii acestei metode susțin că, din punct de vedere al ușurinței creditului, sistemul practicat de Banca Națională a României ar fi mai potrivit structurei noastre agrare și dificultăților ce apar când este vorba de procurarea materialului de scont de prima calitate.

Totuși, este îndoială dacă băncile mari din Capitală, ca și cele din provincie, au îndreptat într'adevăr aceste credite — acordate cu atâta liberalitate de către institutul de emisiune — acolo unde nevoia era mai mare și mai imperioasă pentru economia noastră națională, sau dacă nu au abuzat, pentru a le plasa în afaceri de alt gen decât afacerile curente de scont, numai pentru a obține o remunerare mai mare a acestor credite, pe care le obțineau în condițiuni extrem de favorabile și pentru care luau astfel o dobândă extrem de urcată.

INEFICACITATEA POLITICII DE CREDIT A BĂNCII NAȚIONALE.

Intr'o valoroasă lucrare apărută la Lipsca și tratând despre Banca Națională a României, d. dr. Xenofon Netta ¹⁾, analizând politica Băncii Naționale înainte de războiu, ajunge la concluzia că Banca Națională nu a obținut rezultatele urmărite, neputând să micșoreze nivelul dobânzilor și nereușind să pună la dispoziția producătorilor credite eftine pentru încurajarea productivității generale a țării. În special, încercarea Băncii Naționale de a pune la dispoziția producătorilor dela țară credite eftine, prin mijlocirea celorlalte bănci, nu a dat rezultate. Căci întrepunerea acestor bănci între institutul de emisiune și clienți scumpea de multe ori creditul cu mai mult de 100%. Banca Națională dădea băncilor mari din București credite cu o dobândă de 5%. Acestea, la rândul lor, puneau creditele obținute la dispoziția băncilor din provincie cu 8% și 9%; iar băncile mici luau dela clienții lor dobânzi de 12% și chiar mai mult.

Cu alte cuvinte, creditul eftin al institutului de emisiune a folosit băncilor mari și nici decum producătorilor.

În zadar s'au luat măsuri pentru limitarea nivelului dobânzilor, la băncile cari se bucurau de creditele de reescont ale institutului de emisiune. Aceste măsuri s'au arătat a fi iluzorii, căci băncile private au găsit totdeauna mijloace pentru a ocoli limitele impuse.

Situațiunea aceasta era cu atât mai înlesnită cu cât Banca Națională acorda creditele sale mai ales băncilor centrale din București. Din totalul creditelor de reescont acordate în 1914, peste 70% reveniau băncilor din București, iar tot restul țării nu beneficia decât de 30%.

Cercetând situațiunea după războiu, în preajma crizei bancare din 1931, constatăm că politica de credit a institutului nostru de emisiune nu se deosebia prea mult de politica pe care o practicase înainte de războiu și care nu înregistrase prea bune rezultate pentru economia generală a țării. Cu toate că, în privința repartizării creditelor, s'a trecut la un sistem nou de împărțire mai just, pe regiuni, totuși s'a continuat în mai mare măsură chiar decât înainte a se protegui în primul rând băncile mari din București, care — având să ducă po-

¹⁾ Dr. Xenofon Netta, Die Rumänische Nationalbank, Leipzig 1929.

vara întreprinderilor finanțate de ele în epoca de inflație și de febră industrială din anii imediat de după războiu, — nu au corespuns întru nimic așteptărilor ce institutul de emisiune își pusese în ele, în ceea ce privește aprovizionarea cu credit a economiei naționale.

Pentru a se vedea care a fost în ultimii ani participarea la reescontul Băncii Naționale a băncilor din Capitală față de cele provinciale, e de ajuns să privim cifra mediei lunare a portofoliului admis la scont în centrală și în sedii:

	Centrală	Sedii
	în milioane de lei	
1929	1.550	2.239
1930	1.227	2.090
1931	1.973	1.815
1932	2.294	994
1933	1.912	669

CAPITOLUL II

CUM ERAU SATISFĂCUTE NEVOILE DE CREDIT.

Din examinarea organizațiunii de credit a României, înainte de anul 1931, se pot trage câteva concluziuni, în cece privește nevoile de credit alimentate de către instituțiunile de bancă din țară, cum și în ce privește nevoile ce nu puteau fi alimentate.

Am văzut că repartizarea creditelor de către Banca Națională a României se făcea în mod defectuos și anume prin mijlocirea unor institute de bancă intermediare, plecând dela băncile centrale din Capitală și mergând până la băncile mici, cu caracter popular, din regiunile periferice.

Cu cât deci pătura populației alimentată cu credit era mai central așezată, adică era mai în directă conexitate cu băncile centrale, cu atât posibilitățile ei de alimentare erau mai mari și cu atât condițiunile erau mai puțin grele, căci, după cum am mai spus, băncile cari primiau credite de reescont dela Banca Națională utilizau în mare parte aceste credite pentru susținerea intereselor lor proprii, în întreprinderile industriale la înființarea cărora luaseră parte, întreprinderi de cele mai multe ori lipsite de fonduri de rulment suficiente.

CONSECINȚELE CONCENTRĂRII COMERȚULUI DE BANCĂ.

Această situațiune era cu atât mai gravă, cu cât comerțul bancar era concentrat în Capitală. O dovadă a concentrării comerțului bancar o constituie însăși proporția capitalului societăților bancare din județul Ilfov — aproape toate în Capitală — față de totalul capitalului băncilor din țară și din Vechiul Regat :

	<u>Intreaga țară</u>	<u>Vechiul Regat</u>	<u>Ilfov</u>
	în milioane de lei		
1930	11.329	7.976	5.531
1931	11.590	8.406	6.046
1932	10.276	7.191	5.058

De unde se vede că societățile bancare din București totalizau în anii 1930—1932 mai mult de jumătate din capitalul tuturor băncilor din țară și mai mult de 70% din capitalul băncilor din vechiul regat.

Cu alte cuvinte, ținând seamă de faptul că cea mai mare cotă din reescontul acordat de către institutul de emisiune revenea băncilor din Capitală, primele nevoi ce se alimentau erau nevoile de credit ale întreprinderilor industriale și comerciale din sfera de activitate a acestor bănci.

În general, se poate spune însă că întreprinderile comerciale au fost mai puțin aprovizionate cu credit de către băncile din București, acestea având destul material de scont în întreprinderile industriale afiliate sau interesate. Nu trebuie să uităm că ani de zile comercianții s'au plâns că nu sunt suficient alimentați cu credit de către băncile din țară, acestea nepunându-le la dispoziție decât creditele ce le prisosiau după ce îndestulau fondurile de rulment ale întreprinderilor industriale și aceasta în condițiuni deosebit de grele, dacă ținem seamă că institutul de emisiune încredința băncilor credite de reescont cu dobândă mică. Dealtfel, aceasta a fost și una din cauzele principale care au împins multe din întreprinderile industriale fără bază reală de credit, în brațele băncilor mari, care s'au grăbit să le adopte, fără a examina mai adânc condițiile lor economice de dezvoltare.

Băncile regionale, neobținând decât în mult mai mică măsură credite de reescont de la Banca Națională, nu puteau să imobilizeze acele credite măsurate în investițiuni de lungă durată sau în finanțări de întreprinderi neeconomice.

POLITICA DE PARTICIPAȚIUNI A MARILOR BĂNCI.

Aceasta poate că a fost și superioritatea lor asupra băncilor mari din București, cari, sub psihoza industrializării cu orice preț, și-au imobilizat nu numai capitalurile proprii, dar și mijloacele de credit împrumutate, în industrii rentabile și nerentabile.

Responsabilitatea politicii de participațiuni considerabile în industrii nu o au însă numai băncile, cari, ne mai având puțința unui plasament sigur și remuneratoriu în agricultura mare, trebuiau să se îndrepte spre comerț și industrie, cât:

1. sferele conducătoare ale politicii economice care au împins spre „naționalizări” și „cointeresări”;

2. politica de păstrare a nivelului taxei scontului imuabil la 6%, dela 1920 până la 1929, ce a practicat Banca Națională;

3. aceleași sfere conducătoare care — cu toată importanța dovedită a rolului social de interes public pe care îl au băncile la noi de vreme ce lucrează cu 80% mijloace financiare de împrumut — n’au legiferat în vreme măsuri de control asupra comerțului bancar.

Odată realizată stabilizarea monetară, o legiferare în această materie nu putea avea loc, înainte ca organismul bancar să se fi adaptat noiei stări de lucruri.

Balastul acesta al întreprinderilor industriale neeconomice trebuind să fie aruncat peste bord în mod precipitat, în momentele de criză din anii imediat premergători crizei bancare din 1931, a pricinuit băncilor de care aceste întreprinderi depindeau, pagube însemnate, care în cele din urmă le-au doborât.

Un prim punct pe care-l reținem deci, din considerațiile de până acum, este că *băncile mari centrale deserviau cu credite de reescont, mai întâiu industria proprie, apoi întreprinderile industriale din sfera lor de acțiune și abia în al treilea rând nevoile comerțului propriu zis.*

ROLUL BĂNCILOR PROVINCIALE ȘI LUPTA LOR CU CELE MARI.

În această privință, trebuie să facem și observația că, de parte de a ușura aprovizionarea cu credit a regiunilor, cu ajutorul sucursalelor pe care le înființaseră acolo în decursul vremii, aceste bănci dimpotrivă au îngreuiat-o, îngustând chiar cantitatea de credit disponibilă în acea regiune, prin pomparea de către sucursale a unei părți — recunoaștem nu atât de mare cum se crede — din capitalurile disponibile regionale, sub formă de depuneri.

În ceea ce privește alimentarea și repartizarea cu credite a comercianților, mai folositor a fost rolul pe care l-au jucat băncile provinciale. Având legături directe cu comerțul lor și cu populația regională, ele procedau în mod mai rațional la

acordarea de credite comerțului mare și mic, precum și agriculturii mijlociu, agricultorul mic rămânând pe seama băncilor populare și a cămătarilor.

Ca un rezultat al analizei cifrelor de bilanț ale băncilor provinciale, se poate face afirmația că, spre deosebire de băncile centrale din București, care aveau un pronunțat caracter de bănci de afaceri, băncile din provincie au fost mai mult bănci de depozit, colectând capitalurile regionale în casellelor și punându-le apoi la dispoziție, sub formă de împrumuturi pe polițe, comerțului și unei părți de agricultură.

În concurență însă cu sucursalele băncilor centralei, care colectau și ele capitaluri pentru nevoile mereu crescânde ale centralelor din București, care ofereau dobânzi urcate, băncile locale și regionale au fost nevoite, pentru aprovizionarea lor cu capitaluri, să urmeze și ele exemplul sucursalelor băncilor din București și să ofere dobânzi din ce în ce mai urcate pentru capitalurile colectate. Prin aceasta, ele se vedeau nevoite să urce dobânda la banii pe care, la rândul lor, îi dădeau cu împrumut. În mare parte deci, urcarea dobânzilor, și prin urmare îngreuierea condițiilor de restituire a împrumuturilor, era datorită politicii de credit a băncilor centrale din București și concurenței pe care sucursalele acestor bănci o făceau băncilor locale și regionale.

Am văzut că, din creditele puse la dispoziție de către institutul de emisiune, se alimentau în primul rând industria și comerțul, fie prin băncile centrale, fie prin cele locale și regionale, fie, în ceea ce privește comerțul, direct prin Banca Națională a României, prin mijlocul polițelor cu trei semnături. Trebuie să mai adăugăm, în ceea ce privește industria, că instituția Creditului Industrial acorda mai ales creditele de investiție întreprinderilor mari industriale, neavând pentru industria mică decât o secție rudimentară ce nu acorda acestei ramuri tot interesul pe care-l merita.

LIPSA DE MIJLOACE DE CREDIT PENTRU AGRICULTURĂ.

Cât privește agricultura, în preajma anului 1931 nu vedem ca instituțiuni de credit special decât băncile populare, fie sub formă cooperativă, fie sub formă de societăți pe acțiuni și, pentru agricultorul mijlociu și mare, băncile locale și regionale. În ceea ce privește creditul ipotecar, el era inexistent, instituțiile în ființă de dinainte de războiu neacordând

alte credite de lungă durată, mai ales după ce s'a instaurat legislația excepțională în domeniul creditului, legislație care a surpat temelia de credit a țării, făcând imposibilă buna funcționare a sistemului bancar.

Incolo, agricultorul mic, adică întreaga pătură țărănească, era cu desăvârșire neglijat de către organizațiile de credit de tot felul, și era nevoit să plătească dobânzi uzurare, cu atât mai grele, cu cât prețurile cerealelor erau mai scăzute, negăsind creditul necesar decât la cămătari și la băncile locale.

O comparație între proporția pe care o reprezintă în ultimii ani producțiunea agricolă în venitul național, și proporția mijloacelor de credit ale băncilor mari și mijlocii — care se adresează în deosebi industriei și comerțului — față de băncile mici, băncile populare și puținele instituțiuni de credit consacrate agriculturii, este convingătoare în această privință.

	Venitul național	Venitul agriculturii	% agricultură din total
1930	144,9	73,3	50,5%
1931	110,6	61,0	55 %
1932	103,5	58,5	56,5%

Venitul agriculturii a reprezentat deci mai mult de 50% din venitul național în 1930, proporția crescând în anii următori la 55% și 56,5%. Acesta era aportul agriculturii în venitul total al țării.

Să vedem acum la cât se poate cifra aportul de credit adus agriculturii românești, de organizațiunea de credit înaintea crizei bancare.

În primul rând, dacă raportăm capitalul celor 5.239 de cooperative de credit, în sumă de 2.041 milioane lei, la capitalul celor 1.102 bănci care existau la începutul anului 1931, ridicându-se la 11.329 milioane lei, găsim că proporția este 18%.

Dacă comparăm însă nu capitalul, ci plasamentul băncilor cu cel destinat agriculturii (situațiunea la începutul anului 1931), găsim sumele următoare:

Mijloace de credit destinate agriculturii, prin instituțiunile de credit specializat:

Băncile populare	circa 8.000 milioane lei
Creditul Funciar Rural	900 " "
Casele de credit ale agriculturii	450 " "
Casele de împrumut pe gaj	300 " "
	<hr/>
	9.650 milioane lei

Plasamentul societăților bancare:

Portofoliu	31.078 milioane lei
Conturi curente	28.114 „ „
Efecte publice și acțiuni	2.804 „ „
Participațiuni	3.300 „ „
Imobile și mobilier	2.782 „ „
	<hr/>
	68.078 milioane lei

Dacă din acest plasament de 68 de miliarde, evaluăm la 10 miliarde mijloacele de credit pe care băncile particulare au putut la acea epocă să le furnizeze agriculturii, găsim că totalul mijloacelor de credit pe care instituțiunile de credit le puneau la dispozițiunea agriculturii se urcau la circa 20 miliarde de lei, iar cele destinate industriei, comerțului, etc., totalizau 58 miliarde.

Deci, în ajunul crizei bancare, creditele puse la dispoziția agriculturii de instituțiunile de credit din țară reprezentau abia 26% din totalul plasamentului acestor instituțiuni.

CAPITOLUL III

CRIZA BANCARĂ ȘI URMĂRILE EI.

Prăbușirea prețurilor agricole după 1929 și scăderea catastrofală a puterii de cumpărare a populației agricole, tendința instituțiilor de credit de a-și micșora baza de operațiuni printr'o selecțiune a activelor lor, limitarea mijloacelor de credit, prin retragerea capitalurilor străine acordate pe termen scurt, precum și nevoia unor intervenții de natură socială, necesare menținerii unor anumite categorii economice, au dus — cam în acelaș timp cu criza bancară din Europa centrală (Iunie 1931) — la o criză de credit din cele mai profunde, pe care le-a cunoscut vreodată țara noastră, criză care a culminat cu prăbușirea unei serii de instituțiuni de credit, socotite printre cele de prim ordin, slăbind temeliiile altor instituțiuni și proectându-se până în organizațiile de credit din regiunile cele mai îndepărtate ale țării.

Din bilanțul global al tuturor băncilor din țară, publicate de „statistica societăților pe acțiuni”, vom extrage numai câteva date numerice, care ilustrează gravitatea fără precedent pe care a avut-o criza bancară la noi în 1931.

Situațiunea la sfârșitul anului, în milioane de lei:

PASIV	1930	1931	1932
Capital	11.329	11.590	10.275
Rezerve	5.353	4.919	4.459
Depuneri	35.112	17.366	14.469
Conturi curente	18.431	12.962	11.870
Reescont	10.033	16.258	14.461
Conturi diverse	11.262	18.116	8.891
Beneficiu	1.638	493	188

ACTIV	1930	1931	1932
Disponibil	8.010	3.060	2.522
Portofoliu comercial	31.078	25.815	21.985
Conturi curente	28.114	21.047	18.083
Efecte și acțiuni	2.804	2.625	2.227
Participațiuni	3.300	3.667	2.535
Imobile și mobilier	2.782	3.478	3.533
Conturi diverse	16.249	20.387	12.849
Pierderi	222	686	658

Amploarea pe care a luat-o criza bancară în 1931 o oglindește fidel micșorarea masivă a fondurilor împrumutate băncilor. Depunerile au scăzut în câteva luni cu 17.746 milioane de lei, iar conturile curente debitoare s'au comprimat cu 5.469 milioane, în total deci o retragere de fonduri care se urcă la 23.215 milioane de lei.

Acestor retrageri, băncile le-au făcut față, pe de o parte prin utilizarea activului disponibil și prin reducerea considerabilă a plasamentului, iar pe de altă parte grație resurselor ce și-au creiat prin reescont la Banca Națională. Bilanțul de ansamblu al băncilor, la sfârșitul anului 1931, arată că, în scurtul interval de câteva luni cât a durat panica din acel an, plasamentul s'a redus cu 12.509 milioane de lei, activul disponibil cu 4.950 milioane de lei, iar reescontul a crescut cu 6.225 milioane lei, în total deci 23.684 milioane de lei.

Dacă grupăm separat posturile bilanțurilor celor 16 mari bănci, constatăm că retragerile depunerilor și comprimarea conturilor curente se ridică, în aceeași perioadă, la 14 miliarde de lei. Băncile mari au răspuns acestor retrageri, prin reducerea postului „cassa și disponibil” cu 3,6 miliarde, micșorarea plasamentului cu 8 miliarde și o creștere a reescontului cu 4 miliarde de lei.

BANCA NAȚIONALĂ ȘI CRIZA BANCARĂ.

La sfârșitul anului 1931, nu numai bilanțurile băncilor, dar bilanțul institutului de emisiune însuși reflecta gravitatea crizei. Portofoliul de scont al Băncii Naționale trecuse dela 7.940 milioane în Iunie 1931, la 13.325 milioane în Noiembrie (ceiace reprezintă o creștere de 62% în interval de 6 luni), iar circulația monetară crescuse în acelaș interval cu 37% (dela 18,7 miliarde, la 25,7 miliarde lei).

Institutul nostru de emisiune nu a avut însă în clipele de mare panică dela mijlocul anului 1931 acea atitudine energetică și hotărâtă pe care ar fi trebuit s'o aibă față de intensitatea și violența crizei. Dimpotrivă, Banca Națională a șovăit în privința măsurilor ce trebuia să le ia pentru a opri prăbușirea generală a băncilor, căci din totalul cererilor de reescont, pe care băncile le-au adresat în luna Iulie 1931, adică atunci când panica s'a deslănțuit pentru prima oară, institutul nostru de emisiune nu a acordat decât ceva mai mult de jumătate din creditele cerute, pe când de obicei proporția era mult mai mare. De abia în toamnă, dându-și seama de rezultatele dezastruoase ce ar urma, în cazul în care băncile ar fi lăsate să se prăbușească în serie, Banca Națională a trecut la acordarea unui sprijin mai eficace, sub formă de credite de reescont, isbutind să oprească dela Octombrie 1931 cascada băncilor.

După cum arată cifrele pe cari ni le pune la îndemână expunerea de motive a proiectului de buget general al Statului pe exercițiul 1933—1934, Banca Națională a căutat în cursul anului 1932, adică după revenirea calmului, să-și normalizeze oarecum situația. Circulațiunea fiduciară a scăzut cu circa 2 miliarde, iar portofoliul comercial cu 4 miliarde. Trebuie remarcat însă că această scădere a circulației fiduciare era numai iluzorie, deoarece în locul biletelor de bancă retrase au fost puse în circulație monedele divizionare de metal, iar în ceea ce privește portofoliul comercial, scăderea de 4 miliarde se datora faptului că, în urma votării legii asanării datoriilor agricole și a legii pentru lichidarea datoriilor comerciale, activele care intrau în dispozițiile acestor legi au fost scoase dela postul „portofoliul comercial” și înregistrate în alt cont.

TAGNAREA COMERȚULUI BANCAR.

Prăbușirea unor instituțiuni bancare cu un trecut vechiu și plin de încredere, apariția unor legi excepționale în materie de credit, precum și imposibilitatea de a obține credite din alte izvoare decât cele interne, au dus la o acalmie desăvârșită pe piața internă a capitalurilor și la o tezurizare cum nu s'a mai cunoscut de mult în istoria economică a țării noastre. Orice alimentare cu credit a încetat, tranzacțiile au devenit din ce în ce mai puțin numeroase.

Băncile mari din București și-au văzut rolul lor diminuat în mod simțitor, pe de o parte din pricina lipsei de încredere a populației, care nu înțelegea să se întoarcă în bănci cu depunerile retrase, de teama de a nu le risca și în viitor, iar pe de altă parte din pricina lipsei de operațiuni bancare propriu zise, conducerea băncilor devenind în condițiunile economice actuale, mult mai circumspecte decât înainte de criza anului 1931. Această lipsă de operațiuni și de capitaluri a dus și la un proces de adaptare a băncilor centrale, prin desființarea unora din sucursalele deschise din provincie, în perioada precedentă, mai mult din motive de prestigiu decât din motive de rentabilitate. Prin aceasta, băncile din București par a inaugura o nouă politică în ceea ce privește pomparea de depozite din provincie și cheltuelile de regie, în sensul scăderii lor, politică care le va da posibilitatea în viitor, odată rezorbite efectele crizei trecute, să lucreze în condițiuni mai bune, acordând credite mai ieftine decât în anii anteriori crizei.

INFLUENȚA CRIZEI ASUPRA BĂNCILOR MICI.

Băncile locale și regionale au suferit și ele din pricina lipsei generale de încredere, ivite în urma prăbușirii câtorva dintre băncile mai de seamă. Fiind, după cum am arătat în cursul acestei expuneri, mai mult bănci de depuneri decât bănci de afaceri, ele ar fi trebuit să sufere mai puțin decât băncile din București, neînregistrând decât o retragere a depunerilor ca urmare a scăderii încrederii generale și ne-comptabilizând pierderi de felul celor pe care le-au avut băncile din București pe urma imobilizării mijloacelor străine în investițiuni de lungă durată.

Totuși, băncile locale și regionale au fost și ele greu atinse de criza de credit, prin faptul că, fiind în contact mai direct cu păturile comerciale, în special cu comerțul mic și cu pătura agricolă, au căzut victime legiuirilor excepționale, mai ales legii pentru lichidarea datoriilor comerciale și legii pentru asanarea datoriilor agricole, portofoliul lor conținând în cea mai mare parte efecte aparținând acestor categorii economice. În consecință, capacitatea lor de credit este deocamdată grav atinsă și ele nu pot să mai îndeplinească decât un rol foarte restrâns, în situațiunea actuală a economiei naționale.

Acelaș lucru se poate spune despre așa zisele case de credit județean ale agricultorilor și despre băncile populare, lipsite, fie de capitaluri, fie de material susceptibil de a fi creditat.

Intr'o situație și mai gravă se găsesc băncile mici românești sau minoritare din Ardeal, bănci cu caracter pur țărănesc, care din pricina scăderii prețului pământului și a prețurilor produselor agricole, sunt de fapt desființate.

INFLUENȚA CRIZEI ASUPRA BĂNCRILOR MICI

Băncile locale și regionale au suferit și ele din pricina lipsei generale de jachete, într-o măsură mai mare decât cele din țările vecine. Într-o măsură mai mare decât în țările vecine, băncile locale și regionale au suferit din cauza scăderii prețului pământului și a prețurilor produselor agricole. Într-o măsură mai mare decât în țările vecine, băncile locale și regionale au suferit din cauza scăderii prețului pământului și a prețurilor produselor agricole. Într-o măsură mai mare decât în țările vecine, băncile locale și regionale au suferit din cauza scăderii prețului pământului și a prețurilor produselor agricole.

Totuși băncile locale și regionale au fost și ele prinse în curentul de creștere, prin faptul că fiind în contact mai direct cu păturile comerciale, în special cu comerțul mare și cu păturile agricole, au căzut victime legitime unor excepționale mari pierderi pentru lichidarea datorilor comerciale și pentru esanșarea datorilor agricole. Pierderile lor constituind în cea mai mare parte efecte apăsătoare asupra categoriilor economice. În consecință, capacitatea lor de credit este deosebit de mică și ele nu pot să mai îndeplinească decât un rol foarte restrâns în alinaarea actuală a economiei naționale.

CAPITOLUL IV

NEVOILE DE CREDIT ALE ECONOMIEI ROMÂNEȘTI, IN NOUA SA STRUCTURĂ.

Ținând seamă de noua structură a economiei românești și de învățămintele trase de pe urma dezvoltării organizației de credit a României după războiu, până la criza bancară din 1931, să vedem *cari sunt nevoile de credit ce urmează să fie satisfăcute printr'un sistem de credit rațional.*

În primul rând, trebuie să pornim dela premiza că suntem un stat agrar, cu tendința de a avea și o industrie puternică, legată în special de pământul nostru. Tendința supremă a politicii noastre economice trebuie să meargă spre desăvârșirea idealului de stat agrar-industrial, îmbrățișând întreaga agricultură și neîncurajând, în afară de industriile strâns legate de apărarea națională, decât industriile a căror rentabilitate este asigurată prin condițiunile naturale de dezvoltare puse la dispoziția lor de clima și pământul țării.

Apoi, nu trebuie neglijat faptul că, în urma revoluției agrare, realizate prin exproprierea marii proprietăți, condițiunile de dezvoltare sunt cu desăvârșire schimbate, față de epoca de dinainte de războiu. Ne lipsește marea exploatare, cu întregul ei cortegiu de urmări economice și sociale, în locul ei trecând un număr mai mare de agricultori mijlocii și mici, cari trăiesc în condițiuni deosebite și au alte nevoi de credit decât marii agricultori.

Vom pleca deci dela nevoile păturii țărănești, pentru a termina cu nevoile de credit ale industriei.

Ce nevoi de credit are pătura țărănească?

Micul agricultor are mai întâi nevoie de un credit imediat, pe termen scurt, prin care înțelegem creditul pe termen

de minimum 9 luni și maximum 15 luni, pentru valorificarea mai bună a cerealelor sale, pentru sămânță, pentru unelte simple și pentru nevoi ivzorate din diferite evenimente familiare și gospodărești.

În al doilea rând, el are nevoie de un credit mijlociu extins pe un termen de circa $1\frac{1}{4}$ — 5 ani, pentru cumpărare de inventar viu și mort.

În sfârșit, are nevoie și de credit pe termen lung, pentru eventuale cumpărări de pământ, construcțiuni, etc.

Comerțul, la rândul său, are și el nevoie de diferite specii de credit. În primul rând, trebuie să facem o deosebire netă între comerțul de detaliu și comerțul de engros. În genere, detailistul nu are nevoie de credit bancar. El dă polițe angrosistului, primindu-și marfa pe care apoi o vinde, achitându-și datoria cu produsul vânzării. În orice caz, necesitățile sale de credit sunt infime. Din aceste motive nu ne ocupăm mai mult de el.

Dimpotrivă, comerciantul de engros are nevoie de un credit pe termen scurt, fie pentru plata taxelor vamale pentru mărfurile importate, fie pentru plata taxelor de consumație la mărfurile supuse acestor taxe, fie însfârșit pentru scontarea portofoliului său, alcătuit în cea mai mare parte din polițele comercianților detailiști. Accentuăm din nou că la această categorie nu este vorba decât de credite pe termen scurt, operațiunile desfășurate necerând credite de lungă durată.

Însfârșit, industria necesită un credit de investițiuni pentru ameliorări și mărimi de investițiuni, credit prin excelență pe termen lung sau mijlociu, un credit pentru aprovizionarea cu materii prime, credit pe maximum 9 luni și apoi un credit de reescont.

Ar mai fi de amintit, în această ordine de idei, și creditul personal necesitat în afară de cadrul comerțului și industriei, credit de a doua mână și neavând importanța creditului din comerț și industrie pentru viața economică.

CE CATEGORII DE INSTITUȚIUNI DE CREDIT SUNT NECESARE?

În lumina acestor nevoi de credit ale economiei naționale românești în noua ei structură, ce categorii de instituțiuni de credit sunt necesare pentru satisfacerea lor?

Am văzut că, până la izbucnirea crizei din 1931, necesită-

tile de credit pe termen scurt ale păturii țărănești erau satisfăcute de către băncile cooperative, de băncile cu caracter popular, românești și minoritare din Ardeal, și de către cămătari.

Am arătat deasemeni că organizațiunile de credit propriu zise sunt astăzi immobilizate, din pricina suprimării în bună parte a capacității lor de credit, ca urmare a legii de conversiune a datoriilor, astfel că, pentru necesitățile de credit pe termen scurt ale plugărimii, nu mai este la dispoziție, în momentul de față, decât cămătăria, în condițiuni însă mult mai grele decât în trecut, înainte de ivirea legilor cu caracter excepțional.

Cercetările făcute de Banca Agriculturii Românești, în 1931, au scos la iveală, în anumite regiuni, persistența împrumuturilor cămătărești la producătorii agricoli, dobânda practică uneori fiind de 6—10% pe lună, adică 72—120% pe an.

În al doilea rând, creditul mijlociu țărănesc era satisfăcut într'o oarecare măsură de către băncile locale și regionale care, după cum am arătat, sunt astăzi cu desăvârșire înghețate și în imposibilitate de a-și mai îndeplini rolul lor în ceea ce privește alimentarea de credit. Putem deci pretinde, cu drept cuvânt, că un credit mijlociu pentru trebuințele țărănimii nu mai există astăzi de loc.

În sfârșit, creditul pe termen lung, de care țărănimea are nevoie pentru cumpărări de pământ, nu a fost acordat plugărimii de nici o instituție în trecut, în afară de băncile populare.

Chiar după expropriere, după cum rezultă din datele cu privire la utilizarea creditelor acordate de băncile populare, se dovedește existența nevoii unor credite pe termen lung pentru achiziționări de pământ de către țărani. Creditele acestea au fost acordate de către băncile populare tot din mijloacele lor financiare obișnuite, care aveau următoarea proveniență: 55,4% capitaluri proprii, 23,9% depuneri, 20,7% capitaluri împrumutate. Lipsa unui credit ipotecar a micșorat deci gradul de lichiditate al portofoliului băncilor populare.

În fața acestei situațiuni dezastruoase, constatăm că, în ce privește creditul țărănesc, este nevoie de o reformă radicală, care să ducă la crearea unor organizațiuni de credit menite să satisfacă toate felurile de credit de care pătura țărănească are nevoie.

Pentru colectarea capitalurilor disponibile, tezaurizate

astăzi și în pătura țărănească, un mijloc sigur și practic este o mai bună organizare a Casei de Economii, prin însărcinarea oficiilor poștale, în mai mare măsură decât astăzi, cu strângerea depunerilor și prin acordarea garanției Statului către depunători.

Propaganda pentru acest fel de colectare trebuie să se facă cu mai multă sârguință decât până acum, urmând ca instituțiunea Casei de Economii să capete într'adevăr caracterul de casă de economie poștală, astfel cum au fost cele din vechea monarhie austro-ungară. Trebuie să se găsească cele mai potrivite căi, cu un minimum de formalități, atât la depunere cât și la retragere.

În ce privește creditul pe termen scurt de exploatare, el urmează a fi satisfăcut și pe viitor din mijloacele bănești pe care și le procură băncile populare din cercul societărilor, precum și pe calea reescontului, prin intermediul instituțiilor federale și centrale, dela Banca Națională. Acest credit a devenit astăzi inexistent. Pentru punerea lui în funcțiune, este nevoie, pe de o parte, de reorganizarea băncilor populare, prin concentrarea lor în unități mai puternice, cu o cifră de operațiuni importantă și cu o administrație pricepută, fiind și mai ușor de controlat; iar, pe de altă parte, este nevoie să se adapteze și Banca Națională a României necesităților de credit pentru agricultură, prin acceptarea unor termene adecvate la cambiile agricole, prin eftenirea dobânzilor și simplificarea formalităților.

O nouă sursă de credit, în sfârșit, ar reprezenta-o *warrantarea produselor agricole*, care ar înlesni finanțarea recoltei. În acest scop, este nevoie a se lega în mod organic organizarea de credit a agriculturii de o rețea de depozite cooperative de cereale și alte produse agricole. Procurarea fondurilor se va face exclusiv prin Banca Națională, în ale cărei statute operațiunile pe warante vor trebui să ocupe un loc important.

Dacă trecem la *creditul mijlociu țărănesc*, părerea noastră este că, printr'o adaptare specială a statutelor Casei de Economii, s'ar putea găsi mijloace necesare pentru acordarea de asemenea credite, fără prea mare risc. Pentru aceasta, este absolut necesar să se introducă și la noi sistemul practicat de unele case de economii din Occident, al depunerilor pe termen mai lung, de un an sau chiar de doi ani și să se pre-

vădă obligativitatea unui preaviz pentru posibilitatea ridicării depunerilor. Măsura ar trebui complectată, fie prin suprimarea totală a dobânzilor pentru depunerile la vedere, astfel cum s'a făcut de pildă în America, prin noua lege bancară din 1933, fie printr'o diferențiere mare a dobânzilor pentru depunerile pe termen scurt față de cele pe termen lung și prin încurajarea acestora din urmă în deosebi, prin avantajii fiscale.

Cât privește celelalte instituții de credit, care ar face operațiuni de credit mijlociu cu pătura țărănească, ele ar urma să se supună regimului comun ce li se va crea, avându-se în vedere pe viitor necesitatea unei stricte reglementări a dobânzei percepute.

În această ordine de idei, ar trebui amintit de posibilitatea atragerii Creditului Ipotecar Agricol și în sfera creditului mijlociu țărănesc, făcând ca această instituție să preia asanarea proprietății țărănești, ceea ce ar înlesni aplicarea legii de lichidare a datorilor prin reducerea cu 70% a datoriilor plătite în doi ani.

În sfârșit, creditul pe termen lung pentru țărănime, care astăzi nu există, ar putea fi creat prin îndreptarea Creditului Ipotecar Agricol către proprietate mijlocie, prin extinderea activității Creditului Funciar Rural spre aceeași proprietate, cât și prin crearea pe lângă Banca Centrală Cooperativă a unei secțiuni autonome de credit pe termen lung, care să deservească în prim loc mica proprietate. În ceea ce privește alimentarea acestui credit pe termen lung, nu vedem alt mijloc decât sistemul obligațiunilor.

Creditul comercial pe termen scurt ar trebui să fie astăzi satisfăcut de către băncile comerciale din Capitală și de către băncile locale și regionale.

Ne-am ocupat în cursul acestei expuneri de condițiunile în care se făcea alimentarea cu credit a nevoilor comerțului și am reținut că băncile comerciale au neglijat interesele comerțului, ele întrebuintând creditele eftine de reescont obținute dela institutul de emisiune, după cum s'a constatat până la evidență în timpul crizei bancare din 1931, în deosebi la sprijinirea industriilor, ale căror participări le dețineau în portofoliile lor.

Pentru înlăturarea greșelilor din trecut, și pentru mai buna alimentare cu credit a comerțului propriu zis, urmează să ne gândim la crearea tipului clasic de bancă pentru nevoile

comerțului, reorganizând sistemul mixt bancar de care dispunem în clipa de față și făcând o despărțire netă între băncile comerciale propriu zise, — ale căror mijloace de alimentare să nu fie decât depunerile și reescontul și ale căror operațiuni să fie limitate la așa zisele operațiuni neutre de scont și avansuri — și între băncile de speculațiune sau de afaceri, cu o rază mai întinsă de acțiune, dar și cu interzicerea de a primi depuneri propriu zise, depuneri cari să fie apoi sacrificate în operațiuni pline de risc.

Deasemeni, credem că ar fi de foarte mare folos crearea unui institut de credit pe gaj de mărfuri, institut care a fost deseori cerut până acum de către reprezentanții comerțului și care ar putea lua ființă cu colaborarea Camerelor de Comerț, dându-i-se posibilitatea — având în vedere siguranța pe care ar prezenta-o activele sale — de a primi depuneri și de a folosi reescontul la institutul de emisiune.

În ce privește *creditul pentru industrie*, amintim că am deosebit un credit de investițiuni pentru ameliorări și mărimi de investiții, un credit de aprovizionare cu materii prime și un credit de reescont.

Creditul de investițiuni pentru ameliorări poate fi satisfăcut, după cum a fost de altfel și până acum, de către Societatea de Credit Industrial, — care ar fi să-și desvolte în orice caz în mai mare măsură secțiunea destinată acordării de credite micii industriei, — precum și de către băncile de afaceri, astfel cum ele ar urma să fie reglementate.

Am exclus cu tot dinadinsul creditele de investițiuni pentru înființări de întreprinderi, pentru că trebuie să ne ridicăm împotriva practicei ce s'a dovedit atât de dăunătoare de a înființa întreprinderi industriale cu depunerile colectate de către bănci.

Pe lângă faptul că această practică a periclitat economiile încredințate băncilor, ea a dus și la o industrializare forțată și nesănătoasă, la crearea de industrie fără nici o legătură cu solul și fără nici o bază naturală de dezvoltare. Pe viitor, credem că asemenea creațiuni industriale trebuie să fie lăsate pe seama și riscul propriu al întreprinzătorului, limitând chiar pentru băncile de afaceri posibilitatea participării lor, pentru a nu lăsa joc prea mare unei speculațiuni periculoase.

În ce privește *creditul pentru mica industrie*, cel pe termen scurt nu prezintă dificultăți deosebite, mai ales că la

orașe băncile populare, având un cerc de asociați mai larg, cari sunt, pe de altă parte recrutați din categorii economice diferite, pot obține mai ușor mijloacele bănești de lucru.

În ce privește creditul pentru mici investițiuni industriale, băncile populare vor putea servi ca organe de repartiție, de administrare și de garantare colectivă a creditelor pentru mica industrie, pe care Societatea de Credit Industrial le poate pune la dispoziția micii industrii.

Pentru acordarea de credite având drept scop aprovizionarea cu materii prime a industriei, am avea ca executoare băncile de afaceri, Creditul Industrial și — pentru a mări sfera de acțiune a băncilor de depuneri, care, mai ales în primul timp, nu ar dispune de material suficient de scont, — aceste din urmă bănci, pentru o cotă oarecare din plasamentul în cont curent, bineînțeles cu garanții reale.

Creditul de reescont, care este cel mai ușor dintre tipurile de credit necesare industriei, ar fi satisfăcut, în afară de băncile de afaceri și de către băncile de depuneri propriu zise, al căror domeniu de activitate îl va constitui tocmai acest fel de credit.

Ar rămâne de discutat *problema satisfacerii creditului pentru necomercianți*. Aceasta este o problemă deosebită, a cărei rezolvare, în special în ceea ce privește categoria funcționarilor de Stat, nu se poate face fără concursul Statului.

Ne gândim la *crearea unei case generale de credit a funcționarilor publici*, după modelul Casei Corpului Didactic, care a dat cele mai bune rezultate în funcționarea ei. Diversele case de credit, înființate pe lângă fiecare minister în parte, s'au arătat a fi neeficace și a nu putea să împlinească nevoile de credit ale membrilor lor. Concentrând toate aceste case și creând o casă centrală, cu caracter de Stat, pentru totalitatea funcționarilor, credem că s'ar rezolva în mare parte problema aprovizionării cu credit a clasei funcționărești.

banca băncile populare, având un cerc de acțiune mai larg, care sunt pe de altă parte recrutați din categorii economice diferite, pot obține mai ușor mijloacele bănești de lucru. În ce privește creditul pentru mici investiții industriale, băncile populare vor putea servi ca organe de repartiție de administrare și de garantare colectivă a creditelor pentru mica industrie, pe care Societatea de Credit Industrial le poate pune la dispoziția micii industrii.

Pentru acordarea de credite având drept scop aprovizionarea cu materii prime a industriei, am avea ca executori băncile de afaceri, Creditul Industrial și — pentru a mări starea de acțiune a băncii — Creditul Industrial și —

CAPITOLUL V

starea de acțiune a băncii, care mai ales în timpul timpului nu ar dispune de materii suficiente de scont. —

DIRECTIVELE ACȚIUNII STATULUI ÎN DOMENIUL CREDITULUI.

Creditul de teescont, care este cel mai ușor dintre tipurile de credit, este cel mai ușor de acordat.

După ce am lămurit ce categorii de credit sunt necesare, în cadrul actualei organizări a economiei noastre naționale, se pune întrebarea, prin ce măsuri de Stat se poate îndruma, încuraja și supraveghea dezvoltarea lor?

O parte din măsurile legale, necesare pentru a se asigura o funcționare normală a instituțiilor de credit, le-am schițat în cursul acestei expuneri, în special în capitolul precedent.

În primul rând, însă, direcțiunea mișcării organizațiunii de credit a unei țări este imprimată de *banca de emisiune*.

Cu toate modificările introduse în 1929, cu prilejul stabilizării leului, când s'a făcut o primă efortare pentru a se adapta Banca Națională nevoilor reale ale economiei noastre naționale, trebuie să constatăm că ea nu corespunde încă structurii sociale agrare a Statului nostru.

Nu este oportun a fixa astăzi, nici momentul când și nici modul în care va trebui să se procedă la transformarea băncii de emisiune, în vederea adaptării sale la caracterele specifice ale economiei noastre naționale. Aceasta este o problemă politică. Dar această operație nu mai poate întârzia. Convingerea aceasta ne-a determinat a pune chestiunea în desbaterile Conferinței monetare și economice mondiale dela Londra, în 1933, cu scopul de a obține adeziunea unui for internațional, pentru o asemenea reformă radicală a temeliei sistemului nostru de credit.

PROPUNERILE ROMANEȘTI LA CONFERINȚA MONDIALĂ
DIN 1933.

Iată textul propunerilor ce am prezentat, în numele delegațiunii române, privitor la această chestiune, Conferinței monetare și economice:

„In cadrul recomandațiunilor comitetului experților, referitoare la funcționarea etalonului-aur, delegațiunea română își permite să supună subcomisiunii cele ce urmează:

„*Caracterele specifice ale economiei țărilor agricole impun o revizuire a organizației și mai ales a condițiunilor de funcționare a băncilor de emisiune din aceste țări.*

„Baza acestei reforme este justificată prin următoarele fapte:

„1. Importanța preponderentă a agriculturii în ansamblul activității economice.

„2. Ritmul producțiunii agricole, care produce o tensiune sezonieră a pieței financiare în cursul verii și al toamnei.

„In cadrul celor ce au fost expuse mai sus și ținând seama de recomandațiunile comitetului pregător, referitoare la restabilirea etalonului-aur, delegațiunea română crede că ar fi oportun să supună desbaterilor subcomisiunii a II-a măsurile enunțate de ea, în vederea realizării unei perfecte legături între structura economică a țărilor agricole și rolul atribuit băncilor de emisiune, legătură care actualmente lipsește.

I. *Modificarea statutelor băncilor centrale privind operațiunile active (scont, warante, titluri etc.).*

„1. Extinderea operațiunilor de avansuri pe warante.

„In prezent, în majoritatea țărilor agricole, după sistemul băncilor occidentale, acest gen de operațiuni este cuprins în avansurile pe titluri, care sunt limitate la un procent din portofoliul comercial.

„Ar fi de dorit, ca pe viitor, avansurile pe warante să formeze o categorie specială ce ar putea fi eventual limitată la un procent din portofoliul, care să se fixeze independent de avansurile pe titluri.

„2. Ar fi deasemeni de dorit ca scontul warantelor să fie asimilat cu scontul efectelor comerciale, ceea ce, având în vedere natura acestei operațiuni și garanția de care beneficiază aceste instrumente de credit — nu va constitui o abatere flagrantă dela principiile cari guvernează politica de credit a băncilor centrale.

„3. In aceiași ordine de idei, ar fi foarte necesar să se aibe în vedere posibilitatea aditerii la scont a efectelor agricole, (efecte ce se referă la operațiuni comerciale ale agricultorilor), cu scadență de 9 luni, într'o proporție de circa 50% din portofoliul comercial total. Aceste efecte ar putea fi reînolite o singură dată, pentru o perioadă de 6 luni, în cazul când ar fi nevoie.

„Abateri asemănătoare dela principiile clasice ale băncilor centrale, însă cu proporții mai reduse, au fost admise recent în statutele băncilor de emisiune ale țărilor agricole. Ar fi vorba deci de a se lărqi posibilitățile existente.

„4. Operațiunile pe piață liberă ar trebui în acelaș timp admise între operațiunile normale ale acestor bănci de emisiune. In acest caz băncile ar avea posibilitatea:

„a) de a interveni în mod activ pe piața monetară, pentru a o influența în sensul politicii lor de credit, și

„b) de a proceda la cumpărări de efecte comerciale, agricole sau warante, la dobânzile curente ale pieții, ceace le-ar evita necesitatea de a proceda — în cazul când ar fi nevoie — la o majorare sau reducere generală a axei scontului.

„5. In strânsă legătură cu ceace s'a spus la punctul 4, ar fi foarte necesar să se prevadă posibilitatea pentru băncile de emisiune de a percepe taxe diferențiale pentru o anumită categorie de efecte (agricole sau warante), ceace ar constitui un mijloc complimentar de a veni în ajutorul agricultorilor.

„6. In sfârșit, băncile centrale ar trebui să fie autorizate — independent de operațiunile considerate la punctul 4, — să cumpere titluri de ale Statului sau bonuri ipotecare garantate de Stat, pentru o sumă care s'ar putea fixa la de trei ori capitalul social și rezervele băncii. Grație acestui nou instrument de politică de credit, băncile centrale ar avea o posibilitate în plus pentru a influența piața. In acelaș timp, acest gen de operațiuni ar avea o influență binefăcătoare asupra cursului acestor efecte, în sensul că, în afară de lărgirea pieții valorilor, el ar constitui un volan care ar pondera evoluția cursurilor.

II. *Modificări referitoare la acoperirea emisiunii și a angajamentelor la vedere.*

„In afară de modificările menționate mai sus, care se referă mai ales la operațiunile active și care întâmplător ar

putea da mai multă supleță circulației, ar trebui examinate propunerile următoare:

„7. *Reducerea sezonieră a procentului acoperirii.* Această măsură ar trebui luată în considerare, independent de reducerea de ordin permanent a procentului acoperirii, propusă de comitetul experților. Ea va avea ca singur scop de a ușura sarcina băncilor centrale în lunile cari urmează recoltei, când ele sunt expuse unei încordări excepționale, din cauza necesității de a finanța recolta.

„Ameliorarea elasticității circulației, în perioadele de tensiune, ar putea fi realizată, fie după sistemul continental (reducerea procentului acoperirii contra plății unei taxe mici asupra sumei circulației care depășește maximum de emisiune normal), fie după sistemul englez (majorarea volumului emisiunii cu autorizațiunea guvernului). În acest fel, rigiditatea actuală a circulației, despre care se vorbește în ordinea de zi adnotată, ar putea fi evitată.

„8. *Problema finanțării recoltei* pune între altele și problema acoperirii. Aceasta ar trebui, în mod normal, să fie înțărîtă cu ajutorul creditelor externe, cari ar putea fi procurate cu dobânzi mici de către băncile de emisiune occidentale, fie prin intermediul B.R.I., fie, înșfârșit — cece ar constitui soluția cea mai favorabilă — în cadrul fondului de normalizare monetară, prevăzut la conferința dela Stressa.

„Realizarea acestui proiect este de o importanță covârșitoare pentru restabilirea unei politici monetare normale în țările agricole. Afluxul sezonier de credite va da posibilitatea băncilor de emisiune, în afară de mijloacele considerate mai sus, de a-și asigura expansiunea angajamentelor la vedere, independent de afluxul capitalurilor private care se producea în mod normal.

„Acțiunea simultană a elementelor arătate va avea o influență binefăcătoare atât asupra situațiunii monetare și de credit a acestor țări cât și asupra situațiunii agricultorilor”.

Conferința dela Londra a recunoscut justificarea punctului de vedere expus de delegațiunea română, a luat în considerare propunerile și a recomandat, prin rezoluțiunea luată, ca Statele cari ar socoti necesară o adaptare a organizării băncilor de emisiune să ceară avizul secțiunii financiare a Societății Națiunilor sau al Băncii de Reglemente Internaționale. Ne îndoiim dacă, în actuala conjunctură a raporturilor

internaționale, un asemenea aviz ar mai fi oportun. Dar utilitatea de a oferi opiniei publice a detentorilor de monedă un certificat internațional asupra caracterului ortodox al normelor călăuzitoare în politica băncii de emisiune în viitor este în schimb de necontestat.

Oricum și în orice formă se vor prezenta, la timpul lor, modificările de structură ce trebuiesc introduse în actuala organizare a Băncii Naționale a României, dacă se vor menține pe linia indicată a propunerilor noastre dela Londra, vor duce la scopul urmărit.

Ele trebuiesc să realizeze, în primul loc, o adaptare a modului de distribuire a creditului la condițiunile specifice ale unei țări, în economia națională a căreia predomină agricultura și să asigure o elasticitate a emisiunii.

ROLUL CAMBIEI COMERCIALE ÎN VIITOR.

În organizarea noastră de credit, cambia comercială ca instrument de mobilizare a mărfurilor, girată de comerciant și prezentată la reescont, constituie o excepțiune. Creditul bancar este în general un credit în cont curent. Efectele comerciale cari circulă sunt în majoritate efecte, cari garantează conturile debitoare, sau efecte ce servesc băncile pentru a obține reescont. Foarte multe nu sunt decât cambii de finanțare, prin schimbul reciproc de semnături.

O altă categorie de efecte n'au decât două semnături, cea de a treia fiind înlocuită cu gaj de efecte sau mărfuri.

În aceste condițiuni, s'a dezvoltat un credit de consumațiune sau de investițiune, care face ca efectele comerciale să nu mai fie ușor lichidabile, așa cum ar trebui să fie dacă ar reprezenta operațiuni reale de cumpărare-vânzare de mărfuri.

De aceea, la noi lichiditatea portofoliului Băncii Naționale este problematică și necesitatea epurațiunii sale a devenit o chestiune periodică, lichiditatea la trei luni a efectelor ajungând o preocupare simplu formală.

Firește, această stare de lucruri nu justifică a se înlătura cambia comercială dintre mijloacele fundamentale ale garantării lichidității portofoliului Băncii Naționale. Dimpotrivă, socotim că Banca Națională este obligată să ia măsuri pentru răspândirea deprinderii de folosire a cambiilor comerciale, exercitând toate mijloacele de persuasiune și de constrângere în lumea noastră comercială. În acest scop, este

oportun ca Banca Națională să creieze o piață specială pentru scontarea efectelor comerciale, cu dobânzi în raport direct cu scadența efectelor și mai reduse decât dobânzile asupra avansurilor în cont curent. În același fel s'ar putea avantaja și acceptele bancare, adică efectele comerciale acceptate sau girate de o bancă.

EXTINDEREA AVANSURILOR PE MĂRFURI ȘI A SISTEMULUI WARANTELOR.

Cum însă, prin asemenea operațiuni clasice creditul comercial n'ar putea fi deservit, se impune o extindere a avansurilor pe mărfuri și warante. Aceasta presupune o extindere a sistemului antrepozitelor și a operațiunilor pe warante, sau alte documente comerciale (scrisori de trăsură, conosamente). Prin asemenea operațiuni s'ar ușura situațiunea exportatorilor și a producătorilor naționali de materii prime, cari vor fi scăpați de tutela finanțării capitalului străin și vor putea desface în chip mai avantajos produsele lor.

Până când se va organiza o rețea complectă de silozuri și antrepozite, se poate admite o extindere a măsurilor luate în 1932 pentru încurajarea operațiunilor pe warante (extinderea localurilor de antrepozitare a mărfurilor și la magazinele din porturi ale băncilor, șlepuri, etc.). Deasemeni lista mărfurilor admisibile în antrepozite asupra cărora se vor acorda avansuri trebuie extinsă ca să cuprindă toate produsele agricole.

MĂSURI DE CREDIT PENTRU FINANȚAREA RECOLTEI.

După cum se știe, finanțarea recoltei implică expansiunea creditului în lunile de vară și de toamnă, în raport cu abundența recoltei. Aceasta impune o expansiune a scontului sau avansurilor Băncii Naționale, tocmai în perioada de comercializare a recoltei, pentru ca agricultorii să găsească la băncile lor, în special la cele cooperative, bani ieftini.

În acest scop, în cadrul propunerilor dela Londra, următoarele măsuri se impun a fi luate:

a) Extinderea posibilităților de avansuri pe warante. Astăzi avansurile pe warante sunt înglobate în categoria avansurilor pe titluri și nu pot trece de 20% din portofoliul de scont. Pe viitor, asemenea operațiuni pe warante urmează să se facă fără limitațiune — warantul fiind forma de credit cea

mai adecuată cu structura unei țări agricole și tot atât de ușor lichidabil ca cel mai bun efect comercial.

b) Scontarea warantelor urmează să fie asimilată scontării efectelor de comerț.

c) Efecte garantate cu recipise sau warante, sau cu gaj de produse agricole, să fie admise pe o scară mai mare în portofoliul Băncii Naționale, dacă scadența lor nu trece de 3 luni.

d) Pentru efectele agricole cu scadență de 9 luni, să se mărească proporția la 50% din portofoliul de scont și să se admită o singură prelungire pe alte 6 luni.

e) În legătură cu extinderea operațiunilor de credit, Banca Națională trebuie să aibă latitudinea de a face o parte din operațiunile de credit și din inițiativa ei proprie, putând proceda la scontare de warante sau avansuri, la o dobândă inferioară scontului oficial sau dobânzii pe avansuri, fără a reduce taxele existente.

f) În sfârșit, Banca Națională va trebui să fie autorizată să poată cumpăra titluri de Stat sau bonuri ipotecare garantate de Stat, din proprie inițiativă, pentru o sumă egală cu de trei ori capitalul ei social și rezervele băncii. Prin aceste operațiuni, Banca Națională ar influența piața obligațiunilor într'un mod favorabil, stabilizând cursurile și încurajând dezvoltarea unei pieți naționale de valori mobiliare.

ADAPTAREA SISTEMULUI DE ACOPERIRE A MONEDEI.

În afară de aceste schimbări, privitoare la modul de distribuire a creditelor, reforma Băncii Naționale trebuie să cuprindă și sistemul de acoperire a emisiunii, în vederea asigurării elasticității acesteia.

Cu prilejul stabilizării, noi am adoptat sistemul gold-exchange-standard, admițând o acoperire de 25% în aur și 10% în devize, recomandat încă din 1922 la conferința dela Geneva.

Experiența avea să dovedească — mai ales după crăhurile bancare din 1931 și după părăsirea etalonului aur de către un număr de 46 țări — șubrezenia înglobării în acoperire a unui procent de devize. Astfel, după cercetări preliminare ale experților Societății Națiunilor, Conferința economică mondială dela Londra a recomandat o reducere sub-

stanțială a procentului de acoperire, la 25%, ceea ce ar mări posibilitățile de plată în exterior a băncilor de emisiune.

O serie de bănci de emisiune au și introdus această inovație: Banca Argentinei, Canadei și Cehoslovaciei 25%; Banca Poloniei 30%, aceasta din urmă a exceptat însă și executarea unor angajamente la vedere dela acoperire, impunând la acoperire tot ce trece de 100 milioane de zloți.

Adoptarea acoperirii de 25% s'ar face, prin urmare, la noi prin simpla eliminare a proporției de 10% devize din stocul de acoperire. Această operațiune ar elimina din bilanțul Băncii Naționale elementele de acoperire fictive, acoperirea reală fiind astăzi de circa 28% în loc de 35%.

Aceasta n'ar trebui să îndemne Banca Națională să scadă acoperirea de aur la 25%, prin plata imediată a creditului la Banca Franței, dacă economia de dobânzi și comisioane ce ar realiza (circa 55—60 milioane) n'ar fi imperios cerută. Mai degrabă s'ar impune lichidarea operațiunilor făcute de Stat cu creditul de campanie, C.A.M. (170 milioane franci francezi) și cu creditul de 75 milioane franci elvețieni, cari grevează bugetul anual cu 205 milioane lei dobânzi și comisioane pentru fonduri furnizate în realitate de Banca Națională.

Pentru a se asigura o elasticitate cât mai mare emisiunii, este recomandabil a se exonera dela obligațiunea de acoperire o cotă parte din circulațiune, egală cu valoarea vechii datorii a Statului, de circa 3.681 milioane lei.

În sfârșit, pentru a facilita Băncii Naționale să procedeze la o expansiune a circulațiunii în perioadele de comercializare a recoltei, astfel cum s'a prevăzut și în propunerile noastre dela Londra, se va prevedea facultatea de depășire temporară, pe termen de șase luni, a procentului de acoperire legală de 25% în cursul lunilor de toamnă, fără ca acoperirea să scadă sub 20%. Această depășire se va face numai cu autorizarea consiliului de miniștri.

NECESITATEA UNEI REFORME ÎN ORGANIZAREA BĂNCII NAȚIONALE.

Pentru a face însă ca această reformă a structurii Băncii Naționale să fie efectivă, este absolută nevoie de o schimbare radicală a organizării administrațiunii institutului de emisiune. Greșala ce s'a făcut în 1929, prin adoptarea unei soluțiuni, prin care s'a lăsat ca banca să fie condusă și admi-

nistrată cu aceleași metode și în acelaș spirit rutinar și politicianist ca înainte de stabilizare, trebuie îndreptată.

Direcțiunea generală și supravegherea operațiunilor băncii de emisiune trebuie să fie complet separată de administrațiune și executivă. Direcțiunea generală și supravegherea operațiunilor trebuie să fie condusă în acest scop de un guvernator și de un consiliu general din care jumătate să fie numit de Stat și jumătate de adunarea generală, dar și pentru unii și pentru alții trebuind să se prevadă condițiuni de calificăție tehnică. Iar administrația și executiva trebuie să fie trecută în mâna unui director general, numit de Stat, după recomandarea consiliului băncii și a unui număr de trei directori, numiți în același fel. Numai în acest fel vom avea o bancă de emisiune în care politicianismul și incompetența nu-și vor mai găsi nici un loc.

NORMELE VIITOAREI ORGANIZAȚIUNI BANCARE ȘI SUPRAVEGHEREA STATULUI.

În ceea ce privește *regimul băncilor private*, în afară de măsura preconizată mai sus a despărțirii băncilor de depuneri de băncile de afaceri, trebuie să se înlătore din actuala lege bancară toate dispozițiunile, care contrazic cerințele de descentralizare a creditului, specifice caracterului agrar al țării noastre și care tind la stabilirea unui monopol privat al comerțului de bancă.

În felul în care actuala lege bancară a fost concepută, de parte de a da mai multă siguranță depunătorilor de capituluri în bănci, ea nu face decât să asigure monopolul câtorva, monopol întemeiat pe o concentrare a comerțului bancar, împotriva căreia se ridică astăzi întreaga experiență făcută în alte țări, după cum ne-o dovedesc ultimele anchete și legi bancare din străinătate.

Trebuie deci desființat monopolul, pe care legea bancară îl acordă marilor instituțiuni de credit și, în concordanță cu experiența făcută în alte țări, trebuie pusă stavilă înființării de sucursale în provincie, încurajând dimpotrivă sistemul băncilor locale și regionale, cu ajutorul cărora se poate face o repartizare mai echitabilă a creditului, lucrându-se în condiții mai convenabile și raționale. În modul acesta, s'ar împiedica pe viitor și tirania marilor bănci în operațiunile de scont, institutul de emisiune trebuind să-și modifice sistemul

pe care l-a practicat până acum în materie de reescont și să pună în mai directă și mai mare măsură creditele sale de reescont la dispoziția comerțului și agriculturii acestei țări.

Pe de altă parte, ținând seamă de sacrificiile pe care Statul le-a făcut în timpul crizei bancare pentru instituțiunile de credit, nu este nimic mai normal decât să se ceară și acestora să contribuie, într'o măsură oarecare, la promovarea creditului Statului, obligându-le prin lege să-și plaseze o anumită cotă din beneficii în titluri de Stat, ușurând astfel desfacerea în Bursă a titlurilor de Stat și contribuind împreună cu Banca de emisiune la stabilizarea cursurilor acestor titluri.

Insfârșit, se impune a se preciza sancțiuni efective împotriva conducătorilor institutelor de credit, cari fac operațiuni contrarii legii, sancțiuni ce lipsesc cu desăvârșire în actuala lege.

În ceea ce privește *organul superior de supraveghere a băncilor*, experiența făcută cu diversele consilii bancare, acolo unde ele au luat ființă, dovedește că nu au dat rezultate.

Cu atât mai puțin vom înregistra noi rezultate favorabile, dat fiind că consiliul superior bancar creiat, la noi nu face decât să lase controlul general al instituțiilor de credit, în seama acestor instituții însăși, fără ca Statul să-și poată spune cuvântul său cu autoritate. Într'adevăr, modul de constituire al consiliului superior bancar dă o majoritate permanentă reprezentanților băncilor, care vor putea astfel să-și aranjeze în familie treburile lor, tot atât de bine pe cât le aranjau și în trecut, fără ca dispozițiunile legii în vigoare să dea guvernului posibilitatea de a interveni cu sancțiuni efective împotriva celor cari ar fi nesocotit legea.

Trebuie deci să se schimbe cu desăvârșire dispozițiunile din lege privitoare la controlul bancar, fie desființând întregul consiliu bancar și punând în locul său o inspecție bancară de Stat, fie întărind influența efectivă a Băncii Naționale și a Ministerului Finanțelor în lăuntru actualului consiliu bancar, prin reorganizarea lui și prin asigurarea în orice clipă a unei majorități Statului, pentru ca astfel să se garanteze un control efectiv al respectării legii bancare.

Dispozițiunile din legea noastră bancară sunt poate cele mai slabe care se întâlnesc în legislația internațională de bancă și, dacă ne gândim la excesele ce s'au comis în orga-

nizația noastră de bancă de până acum și la gradul de nesocotire a intereselor generale, de care au dat dovadă băncile private, caracterul nevinovat al acestor dispozițiuni este inexplicabil. Se impune deci un control sever și măsuri efective de constrângere pentru cei ce administrează banii economișii ai locuitorilor țării.

Intervenția Ministerului de Finanțe în administrarea instituțiilor de credit se exercită aiurea până și în cele mai intime chestiuni, cum ar fi însăși contractele de angajament ale personalului. În Cehoslovacia, de pildă, prin legea din Aprilie 1932, ministerul poate, atunci când socotește că salariile unora dintre funcționarii superiori ai băncilor private sunt prea mari, să convoace o comisie de arbitri, sub președinția unui magistrat, care să reducă aceste salarii la justa lor proporție. În Polonia, Ministrul Finanțelor poate, atunci când activitatea unei întreprinderi bancare contravine legii sau intereselor publice, să retragă dreptul de funcționare băncii, sau să pună în fruntea ei un comisar al guvernului, plătit de către bancă. Acest drept îl are de altfel și Ministrul Finanțelor în Cehoslovacia, care poate să numească oameni de încredere la institutele ajutate de Stat, oameni de încredere cari au dreptul de veto, în numele Ministrului Finanțelor. Foarte severe sunt în același sens dispozițiile legii bancare japoneze, care dau Ministrului Finanțelor posibilitatea de a concedia funcționarii de bancă și de a închide băncile, ori de câte ori găsește că au păgubit interesele generale.

Ceeace este însă absolut necesar este *crearea unui oficiu de control în cadrul consiliului superior bancar*, oficiu care să îndeplinească rolul unui serviciu de informațiuni, înlesnind băncilor acordarea creditelor pe baze serioase și împiedicând abuzurile firmelor puțin conștiincioase, iar, pe de altă parte, executând revizuirile contabile la intervale periodice, printr'un personal pregătit în special pentru această materie. Suntem, de altfel, una din puținele țări în care asemenea organizațiuni contabile de control nu există. Rolul lor în Apus este foarte mare, ele înlesnind pe de o parte funcționarea normală a creditului, iar pe de altă parte controlul efectiv al instituțiilor de credit.

Paralel cu crearea unui asemenea oficiu de control și revizuire, trebuie să se ia în considerare necesitatea asigurării

depunerilor în bănci, eventual cu ajutorul unei societăți de asigurare mutuală a băncilor primitoare de depuneri.

Această asigurare a depunerilor este una din condițiunile primordiale, menite să refacă încrederea zdruncinată a populației în instituțiunile de bancă ale țării. Ea trebuie să fie prima măsură în calea creării unei atmosfere de credit atât de necesare dezvoltării viitoare a economiei noastre naționale.

Alături de această măsură trebuie să lămurim o serie de alte chestiuni preliminare, în legătură cu renașterea creditului, îndepărtând unele provizorate dăunătoare și stabilind puncte de vedere precise și definitive în legislația privitoare la raporturile dintre creditori și debitori.

Lămurirea acestor chestiuni va contribui într-o largă măsură la opera constructivă a creditului, în cadrele trasate.

Reglementarea comerțului de bancă va determina desigur începerea procesului de asanare și consolidare a organizației de credit. Prin aceasta, oferta de credit va spori și nivelul dobânzilor va scădea. Economia națională românească a suferit însă prea mult de pe urma dobânzilor, în special în perioada de după războiu, pentru ca să se poată lăsa procesul formațiunii dobânzilor la jocul exclusiv al liberei concurențe. Reglementarea dobânzilor nu se poate limita la măsurile contra cametii, luate prin legea din 1930. Este oportun a se trece la fixarea unor dobânzi maxime, pentru depunerile adunate de institutele de credit, cât și pentru împrumuturile acordate debitorilor acestora. Dar, o asemenea reglementare, pentru a fi eficace, trebuie să țină seama de posibilitățile și de nevoile de aprovizionare cu credit a diferitelor regiuni, ca și de diferitele forme de credite și de tipurile deosebite de instituții de credit existente.

Astfel, dobânzile vor trebui să difere, după regiuni, după proveniența depunerilor, după termenul depunerilor sau creditelor acordate, după scopul creditelor și după felurile de instituțiuni de credit cari primesc depuneri sau acordă credite. În dobânzile pentru creditele acordate de către bănci, trebuie să se precizeze și maximum-ul celorlalte cheltueli suplimentare, cu cari până astăzi institutele bancare încarcă pe clienții lor și cari înseamnă, de multe ori, dobânzi suplimentare, într-o formă mascată. Deasemeni urmează a se fixa și cota maximă cu care se vor putea încărca dobânzile de în-

târziere. Bineînțeles, pentru a nu stânjeni alimentarea economiei naționale cu capitaluri externe în măsura în care s'ar ivi nevoia, în anume împrejurări, această reglementare nu va putea atinge conturile în valută străină.

Prin aceste măsuri se va inaugura o *politică de ieștinerie a creditului*, care, într'un Stat cu structură agrară țărănească, este o condiție sine qua non pentru asigurarea dezvoltării normale a vieții economice și echilibrului social.

BUGETUL

PARTEA TREIA

BUGETUL

B U G E T U L

ASPECTUL PROBLEMEI FINANTELOR PUBLICE.

Ca în toate celelalte State din lume, depresiunea economică mondială, între urmările ei devastatoare, a provocat și la noi dezechilibrul finanțelor publice. Cu cât înfruntarea crizei mondiale asupra economiei naționale a unei țări a fost mai dezastruoasă, cu atât a fost mai mare deficitul produs în bugetele publice. De aceea, în Statele agrare, ale căror economii naționale au fost secătuite în cursul actualei depresiuni economice mondiale, criza financiară a luat proporții excepțional de grave, amenințând să devină un fenomen endemic și să pericliteze funcționarea normală a Statului.

Problema noastră financiară nu este însă numai o moștenire a efectelor crizei mondiale asupra economiei naționale românești. Fără a micșora câtuși de puțin importanța factorului acesta în determinarea evoluției finanțelor publice, nu se poate să nu se reamintească împrejurarea că — cu excepția anului 1929, în care s'a isbitit a se realiza prin eforturi uriașe un echilibru bugetar real, — am trăit, în primul deceniu după războiul mondial, sub regimul deficitelor bugetare, chiar în anii în care se înfățișa, prin artificii de contabilitate, echilibrarea veniturilor și cheltuelilor gospodăriei publice, fapt care s'a evidențiat în 1928 cu prilejul elaborării planului de stabilizare. Dacă situațiunea dinaintea crizei mondiale își găsește explicația în urmările războiului și în consecințele unor măsuri de politică eco-

conomică și monetară asupra condițiilor de formare a venitului național și a procesului de acumulare a capitalului, în țara noastră, nu e mai puțin adevărat că ea a fost cel puțin agravată prin reglementarea și practicile defectuoase ale organizației și administrației finanțelor noastre publice, relevate în mare parte tot cu prilejul elaborării planului de stabilizare, dar mai ales în rapoartele experților, întocmite sub conducerea domnului profesor Charles Rist, în 1932.

Aceste considerațiuni ne arată metoda de urmat în cercetarea problemei noastre financiare. Situația finanțelor românești fiind o rezultată a consecințelor crizei, dar și a lacunelor organizației și administrației finanțelor Statului și unităților administrative autonome, cercetarea trebuie să urmărească, în prima linie, stabilirea cauzelor deficitelor cronice, pentru ca pe baza acestor rezultate, să se fixeze termenii problemei echilibrului bugetar și să formuleze soluțiunile cele mai nimerite, în împrejurările date, pentru asanarea finanțelor Statului nostru.

În acest scop, expunerea noastră va proceda, înainte de toate la lămurirea situațiunii actuale a finanțelor publice și a cauzelor deficitului bugetar și va încerca apoi să fixeze termenii problemei echilibrului finanțelor publice.

CAPITOLUL I

EVOLUȚIA BUGETELOR ȘI SITUAȚIA TEZAUURULUI ÎN CURSUL DEPRESIUNII MONDIALE.

Incepând din anul 1930 — cel dintâi an în care s'au manifestat repercusiunile crizei mondiale asupra economiei naționale românești — toate exercițiile bugetare s'au soldat cu deficite.

EMPLOAREA DEFICITELOR BUGETARE.

În tabloul următor se arată angajamentele și încasările Statului pe exercițiile 1930, 1931, 1932 și 1933.

	Angajamente regulate după decretul lunare	Angajamente neregulate cunoscute până azi	Totalul angajamentelor a + b	Rămășițele exercițiilor anterioare cuprinse în angajamentele de scăzut	Angajamente proprii fiecărui exercițiu c-d	Incasările bugetare totale	Deficitul exercițiului e-f
	a	b	c	d	e	f	g
1930	33.589	666	34.255	695	33.560	31.555	2.405
1931 ¹⁾	30.359	4.361	34.720 ²⁾	3.050	31.670	25.770	5.900
1932 (15 luni)	27.315	2.679	29.994	377	29.617	24.863	4.754
1933/34	20.633	787	21.420	—	21.420	18.364	3.056

După cum rezultă din datele de mai sus, în ultimele patru exerciții bugetare, deficitele bugetelor Statului s'au ridicat la suma de 16.115 milioane lei.

Pentru a ilustra complet dificultățile financiare ale Statului, să adăugăm că din totalul datoriilor flotante rezultate din deficitele cronice, ce fuseseră înscrise cu 12.843 milioane lei în bugetul extraordinar pe 1933/34, nu s'a putut amortiza în cursul exercițiului decât 2.508 milioane lei și anume: 461 milioane lei în numerar, 535 milioane lei prin compensații, prin bonuri de impozite sau bonuri de tezaur, iar prin operațiuni de ordine între diferite autorități publice s'au mai lichidat 1.512 milioane lei³⁾.

GRAVELE DIFICULTĂȚI ALE TEZAUURULUI.

Deficitele bugetare au cauzat, în cursul acestor ani de criză, grave dificultăți tezaurului public. Situația tezaurului a devenit cu atât mai precară, cu cât, din cauza condițiilor anormale din piața internă a capitalurilor, gestiunea financiară a Statului a fost lipsită de orice posibili-

1) S'au scăzut sumele contabilizate simultan la venituri și cheltuieli, sub titlul „curba de sacrificiu”.

2) Această cifră s'a extras din memorandumul prezentat experților streini în primăvara anului 1934 de d. Victor Slăvescu. Dar statele nominative de rămășițe de plată la finele exercițiului 1931 fac să reiasă un surplus de 320 milioane lei, angajamente neregulate.

3) Bugetul extraordinar pe 1933-34 nu cuprindea recipisele de depozit provizoriu, în sumă de 3.741 milioane lei.

tați de credit intern. Fondurile de rulment, constituite prin împrumuturile externe din 1929 și 1931 au fost curând epuizate, iar fondul de rulment de două miliarde lei, consimțit de către Banca Națională, pe baza convenției din 1929, cu condiția de a fi reconstituit în mod regulat în cursul semestrului al doilea din fiecare an, n'a mai putut fi reconstituit, încă din 1930, din veniturile bugetare generale ¹⁾.

Tezaurul a fost astfel silit să consume treptat fonduri extrabugetare și să recurgă la avansuri dela instituțiunile autonome, în special dela Casa de Depuneri și C. A. M. Dificultățile tezaurului au fost atât de mari încât practici abuzive din trecut au fost reînviolate. Astfel, pentru a se achita o parte din cheltuelile Statului, conducătorii Administrațiilor Financiare, cari sunt și casierii Casei de Depuneri, au făcut prelevări asupra numerarului aparținând acestei instituții. Situațiunea tezaurului s'a agravat continuu, suferind influența deficitelor bugetare și a imposibilității de a recurge la piața internă de capitaluri, pentru acoperirea lor prin operațiuni normale de credit pe termen scurt.

1) Planul de stabilizare prevăzuse o dublă garanție pentru tezaur, cu scopul de a-i asigura lichiditatea:

a) Il dotase cu un fond de 2.675 milioane lei pentru lichidarea datoriilor arierate ale Statului preexistente anului 1929;

b) Ii afectase un fond de rulment de circa un miliard, pentru a-i da mobilitatea necesară în lunile când încesările Statului sunt mai slabe, în afară de avansul temporar de două miliarde dela Banca Națională.

Fondul pentru lichidarea arieratelor a fost integral utilizat pentru acoperirea deficitului din 1928. Deasemeni, în cursul anului 1929, plățile extrabugetare, în care se cuprinde plata primelor anuități ale împrumutului de stabilizare și alte plăți de trezorerie și unele plăți dela portofoliu, au absorbit excedentul bănesc al exercitiului 1929, precum și cea mai mare parte a fondului de rulment al tezaurului. Astfel la începutul 1930, tezaurul nu mai avea nici o resursă proprie și a făcut apel, încă din primele luni, la întregul avans temporar al Băncii Naționale și la finele anului nu a putut restitui decât jumătate din avans, iar la finele anului următor a înapoiat numai 250 milioane, pentru a-l imobiliza complet în 1932.

MIJLOACE DE TREZORERIE UTILIZATE IN 1933—1934.

Efectul deficitului bugetului asupra situațiunii tezaurului rezultă în mod clar, dacă se cercetează mișcarea tezaurului în cursul ultimului exercițiu încheiat, 1933/34.

Deficitul din cursul acestui exercițiu a avut drept urmare, în primul rând de a absorbi:

1.137 milioane lei, resurse excepționale, constituind în genere o îndatorare sau o consumație de rezerve;

192 milioane lei, soldul existent la 1 Aprilie 1933;

576 milioane lei, venituri provenite din bugetul extraordinar, destinate să amortizeze rămășițe din exercițiul precedent.

1.905 milioane lei.

În al doilea rând, această situațiune a făcut să rămână neplătite, cheltueli angajate în sumă de lei 1.189 milioane lei.

Deci, un total de 3.104 milioane lei, ușor superior deficitului rezultat din înregistrările bugetare și care se ridică la 3.056 milioane. Prin urmare, tezaurul n'a putut face față cheltuelilor curente, în cursul exercițiului bugetar 1933/34, decât printr'un nou apel la banca de emisiune (creditul elvețian), la creditul de campanie (C. A. M.) și prin consumarea unor credite din fondul împrumutului extern (1931). Și totuși, la finele exercițiului a rămas descoperit cu o sumă de peste un miliard de lei, pe care n'a fost în stare s'o lichideze în nici o formă.

DATORIA FLOTANTĂ A STATULUI, LA 1 APRILIE 1934.

Sarcinile cu care a fost grevat tezaurul, prin deficitele anilor precedenți, subzistă dela an la an, la ele adăugându-se mereu altele. La încheierea exercițiului trecut, la 31 Martie 1934, pasivul tezaurului era constituit din următoarele posturi:

1. Bonuri de tezaur în circulație (din care peste $\frac{3}{4}$ plătate la Casa de Depuneri)	1.075 milioane lei
2. Recipise de depozit provizoriu	2.742 „ „
3. Bonuri de impozite	1.091 „ „
4. Prevalarea tezaurului asupra contului	
J. din împrumut	100 „ „

5. Avansuri temporare la Banca Națională, nerambursate din 1931.	2.000	milioane lei
6. Prelevări asupra monedei divizionare	1.001	" "
7. Emisiuni asupra creditelor externe (împrumutul elvețian).	1.769	" "
8. Datorie la Casa de Depuneri	1.524	" "
9. Angajamentele bugetare neplătite	13.548 ¹⁾	" "
10. Avansuri C. A. M. din împrumutul de campanie și din fondurile proprii	1.015 ²⁾	" "
		<hr/>
	25.865	milioane lei

Acesta este totalul datoriei flotante a Statului.

După cum rezultă din aceste cifre, cinci miliarde sunt formate din titluri de credit pe termen scurt, aflate în circulație (bonuri de tezaur, bonuri de impozite și recipise de depozit) și o sumă de aproape șase miliarde lei (5.885 milioane), sunt resurse provenite din operațiuni neregulate făcute de Stat la Banca Națională.

Propriu zis, operațiuni normale sunt împrumuturile pe termen scurt, în forma de bonuri de tezaur și bonuri de impozite. Dar bonurile de tezaur, în fapt, n'au fost manipulate în mod regulat, prin lichidarea la scadență, ci au fost continuu preschimbate; iar bonurile de impozite, cari nu se vor lichida prin plata impozitelor arierate, urmează a fi consolidate după cinci ani. Cât privește recipisele de depozit, acestea constituie titluri de credit amorfe, cari au caracterul unui expedient financiar și urmează a fi consolidate provizoriu în bonuri de impozite și apoi în rente de Stat.

Restul sumelor sunt operațiuni cu caracter de inflație. Astfel de pildă avansurile consimțite de Banca Națională sub titlul creditului elvețian (1.769 milioane lei), pe baza

1) La cifra de 12.357 milioane lei angajamente bugetare neplătite la 31 Martie 1934, prevăzută în expunerea de motive a bugetului 1934 — 35, la pag. 22, am adăogat 1.191 milioane lei, angajamente nelegale din exercițiile anterioare comunicate până la 1 Decembrie 1934.

2) In loc de 652 milioane cât este arătată suma creditului de campanie C.A.M., în expunerea de motive la bugetul 1934 — 35, am înscris suma de 1.015 milioane, definitiv fixată în bilanțul pe anul trecut al Casei Autonome a Monopolurilor.

garanției de devize indisponibile procurate de Stat, constituiesc adevărate avansuri mascate, menite să slăbească poziția Băncii Naționale. Pe de altă parte, acest expedient de trezorerie implică o sarcină însemnată pentru buget, din cauza dobânzilor plătite băncilor elvețiene, pentru o simplă deschidere de credit în cont. În aceiași categorie intră și creditul de campanie al C. A. M. al cărui beneficiar este tezaurul, deoarece n'are alt scop decât să verse cu anticipație redevența cuvenită trezoreriei. Și acest credit constituie o sarcină oneroasă pentru bugetul Statului și poate provoca dificultăți de trezorerie C. A. M.-ului.

Datoria de 1.524 milioane lei, la Casa de Depuneri echivalează cu o imobilizare a activului acestei importante instituțiuni. În sfârșit, în ce privește angajamentele bugetare neplătite, suma de 13.548 milioane va fi redusă, desigur, într'o proporție considerabilă, prin decontări între serviciile publice, și revizuirea titlului legal al creanțelor, dar din această sumă va rămâne circa 10 miliarde, credite ale particularilor, furnizori de Stat și ale pensionarilor și funcționarilor, a căror consolidare constituie o problemă dificil de rezolvat ¹⁾.

PERICOLUL DEFICITELOR CRONICE.

Gravitatea situațiunii finanțelor noastre publice, oglindită în cifrele ce preced, nu poate scăpa nimănui. Deficitele bugetare cari s'au succedat de fapt continuu după războiu, luând o înfățișare de o excepțională gravitate în ultimii cinci ani de criză, prezintă un caracter de cronicitate. Ele nu constituiesc o primejdie numai prin aceea că dovedesc lipsa de mijloace pentru normala funcționare a Statului. Ceeace accentuează efectul lor amenințator este, pe deoparte, influența nefastă ce o are amânarea plăților Statului pentru furniturile necesare serviciilor publice, asupra mersului întreprinderilor particulare și asupra organizației de credit; iar, pe de altă parte, imposibilitatea de a acoperi deficitele bugetare prin recurgerea la creditul pe termen scurt, pe piața internă de capitaluri, de unde rezultă un pericol de inflație, Statul fiind silit, în cele din urmă, să facă apel la creditul Băncii Naționale.

1) În ce privește revizuirea legalității titlurilor de creanțe, trebuie amintit că actualul guvern a suprimat comisiunea de verificare ce creiasem la Casa de Amortizare, astfel încât nu mai există control.

CAPITOLUL II

CAUZELE DEFICITELOR CRONICE.

Este incontestabil, că deficitul bugetare din cursul de presiunii economice mondiale, au drept sursă principală scăderea veniturilor Statului, paralelă cu scăderea atât de considerabilă a venitului național.

Situația financiară a Statului era precară și înainte de stabilizarea leului. Pentru îndreptarea și consolidarea ei, ar fi fost nevoie de o epocă de prosperitate îndelungată. Stabilizarea monetară s'a făcut însă într'un moment, în care bugetul era dezechilibrat și tezaurul era grevat de rămășițe de plată importante, din deficitul gestiunii exercițiilor anterioare ale Statului și ale căilor ferate. În loc ca stabilizarea să ușureze participarea țării noastre la prosperitatea generală de care beneficia restul lumii de câțiva ani în șir, începutul de îndreptare ce a fost înlesnit prin stabilizare, a fost curând anihilat prin acțiunea crizei mondiale, care într'o țară agricolă ca România a avut urmări adânci asupra economiei naționale, ducând la o scădere vertiginoasă a venitului național.

SCĂDEREA VENITULUI NAȚIONAL ȘI VENITURILE STATULUI.

Venitul național a evoluat în modul următor:

	<i>în miliarde lei</i>	<i>indici</i>
1928	200,9	100
1929	195,9	97,5
1930	144,9	72,5
1931	110,6	55
1932	103,5	51,7
1933	99,3	49,4

Prima scădere apreciabilă a venitului național n'a survenit decât în 1930, când s'a micșorat cu 26% față de anul precedent. Procesul acesta n'a urmat un ritm egal în anii următori. Ca urmare, dificultatea echilibrării celui dintâi buget după stabilizare n'a fost sporită în mod simțitor, prin micșorarea venitului național în 1929 (numai cu 2,5%, față de anul precedent). Însă mijloacele, prin care s'a putut realiza echilibrul financiar în acel an — majorările de impozite și taxe — au contribuit la diminuarea capacității de plată a contribuabililor și au îngreuiat echilibrarea bugetelor viitoare, pe măsură ce s'au accentuat efectele depresiunii economice mondiale, asupra vieții noastre economice.

Astfel, criza mondială, unită cu împrejurările specifice ale economiei noastre, a răsturnat premisele normalizării politicii bugetare, fixate în planul de stabilizare și a agravat situațiunea anterioară, contribuind într'o largă măsură la deficitele din ultimii patru ani.

Comparația evoluției veniturilor Statului în ultimii cinci ani (fără regiile autonome, însă inclusiv încasările rămășițelor) cu venitul național este concludentă:

	<i>Venit național în miliarde lei</i>	<i>Indici</i>	<i>Încasările Statu- lui în milioane lei</i>	<i>Indici</i>
1929	195,9	100	31.429	100
1930	144,9	73,9	29.715 ¹⁾	94,5
1931	110,6	56,4	25.770	82,0
1932 (12 luni)	103,5	52,7	19.258	61,3
1933/34	99,3	50,7	18.364	58,4

Din aceste date rezultă că scăderea încasărilor Statului în 1930, primul an de criză, a fost inferioară diminuării venitului național. Explicația acestui fapt este următoarea: debitele din contribuțiunile directe stabilindu-se pe baza veniturilor din anul precedent (cu excepția veniturilor din salarii și valori mobiliare), încasările au putut ajunge, în acel an, și printr'o administrație mai vigilentă, o cifră record; veniturile din taxe vamale, deși au scăzut în raport cu diminuarea importului, au păstrat totuși un loc însemnat în totalul veniturilor; iar încasările din taxele de timbru și în-

1) Din totalul înregistrat de 31.158 s'au scăzut 1.443 venituri excepționale.

registrare și cifra de afaceri s'au menținut la un nivel ridicat, datorită faptului că efectele crizei mondiale nu se generalizaseră încă asupra tuturor ramurilor de activitate economică.

Nu este deci corect a se trage, din constatarea diferenței între ritmul descreșterii venitului național și al scăderii încasărilor Statului în acest an, concluzia generală că ea se datorește unui exces de fiscalitate, această constatare putând fi verificată numai pentru agricultori, ale căror exploatari deveniseră deficitare.

Scăderea încasărilor în anii următori, față de încasările anului precedent a fost mult mai bruscă, ridicându-se în anii 1931 și 1932 la 3.943 milioane lei și 6.512 milioane lei, respectiv, pentru a se scobori la 894 milioane în 1933 — 34. În procente, scăderea a fost de 13,3% în 1931, de 25,3% în 1932 și de numai 4,6% în 1933 — 34, față de anul precedent respectiv.

Excesul de fiscalitate s'a resimțit din 1931, când s'au generalizat manifestările crizei asupra tuturor ramurilor de activitate economică, dar a fost compensat în largă măsură prin micșorarea, într'o proporție considerabilă, a încasărilor Statului, care s'a continuat în 1932 și în 1933, deși în acești ani s'au făcut ușurări masive de impozite.

VOLUMUL PLAȚILOR STATULUI A SCĂZUT MAI ÎNCET DECÂT AL ÎNCASĂRILOR.

Cu toată politica de comprimare a cheltuelilor, ritmul scăderii plăților a fost mai încet decât acel al scăderii încasărilor curente, cece a provocat însemnate deficite și dificultăți de trezorerie crescânde.

Exerciții	Plăți ¹⁾	Indici	Încasări ¹⁾	Indici
1929	29.939	100	30.830	100
1930	30.885	102,29	30.548 ²⁾	99,33
1931 (buget rectificat)	25.616	86,22	24.310	78,35
1932 (12 luni)	19.173	63,83	18.001 ³⁾	58,87
1933—34	19.186	63,86	18.148	58,38

1) Fără arierate, atât la plăți cât și la încasări.

2) În această sumă intră 1443,8 milioane lei venituri excepționale.

3) Cifra rectificată, ținând seama de operațiunile de încasări în bonuri de tezaur și de avansul C.A.M. făcut în 1932—33 și contabilizat în 1933—34.

După cum reiese din datele de mai sus, cu începere din 1930, deși plățile scad în raport cu anul de bază 1929, reducerea lor nu ține pas cu micșorarea încasărilor, decalajul între plăți și încasări menținându-se continuu, cu tendință de stabilizare în anii 1932 și 1933—34. Pentru a face față acestui plus de plăți față de încasări, tezaurul a fost silit să facă apel la resurse extrabugetare, care au contribuit la creierea unei însemnate datorii flotante.

PRACTICA DEFECTOASĂ A ANGAJĂRILOR NELEGALE.

Micșorarea continuă a încasărilor — cu toate resursele extrabugetare — a avut drept urmare o comprimare generală a plăților, căreia însă nu i-a corespuns o comprimare corespunzătoare a angajamentelor contractate de serviciile publice. Comprimarea angajamentelor, prin decretele lunare de distribuție a creditelor, care fixau capacitatea reală de plată a Statului n'a fost respectată de administrațiile publice, cari au făcut angajamente peste cotele lunare de distribuție, în limita creditelor deschise în buget, și chiar dincolo de această limită legală, contractând astfel angajamente nelegale. Aceste angajamente neordonanțate, sau ordonanțate și neachitate, au format, cu începerea anului 1929, o masă crescândă de arierate.

O parte din aceste angajamente își găsesc explicațiunea în faptul că comprimarea cheltuelilor în bugetele din ultimii ani și în decretele lunare de distribuție s'a făcut în mod mecanic, fără a se ține seama de măsura și caracterul de urgență a diferitelor nevoi publice, astfel încât nu s'au cuprins credite pentru satisfacerea unor nevoi inexorabile. De aceea, chiar și experții străini, cari au examinat în repetate rânduri situația finanțelor românești, au recunoscut că unele cheltueli angajate în mod neregulat sunt de fapt de neînălțurat.

Nu este mai puțin adevărat, că practica aceasta a angajamentelor de cheltueli nelegale s'a pretat la abuzuri. Astfel, există o tendință a șefilor departamentelor, de a socoti că creditele deschise în buget sunt la dispoziția lor și a opune o rezistență la limitarea angajărilor, prin decretele lunare de distribuție și prin rezervarea unei cote de 10% din totalul creditelor publice, pentru limitarea cheltuelilor, în raport cu capacitatea de plată a Statului. În scop

de a eluda aceste limitări, unele administrațiuni neglijează să angajeze în mod regulat cheltuelile cu caracter incompresibil (furnituri de apă, electricitate, anuități contractuale, hrană și întreținere, etc.), pentru a utiliza autorizările de credite lunare pentru alte cheltueli.

AMPIOAREA ANGAJAMENTELOR NEREGULATE.

Pentru a ne da seama de amploarea acestei practici financiare, care constituie una din principalele surse ale deficitelor din ultimii ani, să menționăm că, din totalul arieratelor de plată, o sumă de aproape 8½ miliarde lei rezultă din asemenea angajamente neregulate, nevizate de consilierii controlori (potrivit art. 45 din legea contabilității Statului, care le declară nule față de Stat) 1).

Volumul acestor angajamente nelegale în ultimele exerciții bugetare a fost următorul:

1930	666	milioane lei
1931	4.361	„ „
1932 (15 luni)	2.679	„ „
1933—34	787	„ „
	<u>8.493</u>	„ „

Diferența între sumele reprezentând angajamente nelegale din ultimii patru ani nu oglindește numai dificultățile financiare ale anilor acestora, ci și deosebiri în metodele de gestiune financiară ale anilor respectivi, și implică concluzia că angajamentele bugetare nelegale au agravat, într'o măsură considerabilă deficitul bugetare, provocate de urmările crizei.

SUPRAEVALUAREA VENITURILOR ȘI CHELTUELILOR BUGETARE.

Se socotește că supravaloarea veniturilor și cheltuelilor în bugetele din ultimii cinci ani ar fi contribuit deosemeni la producerea deficitelor. Este exact că veniturile din ultimii ani au fost continuu inferioare previziunilor bugetare. Trebuie să se recunoască însă, că acest fenomen se datorește

1) Trebuie să amintim că prin legea din Aprilie 1934 au fost legalizate din această sumă angajamente neregulate în sumă de 5½ miliarde lei, procedeu care a lăsat posibilitatea să se strecoare o masă de creanțe neverificate în fapt nici de consilierii controlori.

în cea mai largă măsură desvoltării progresive a crizei. În parte, supraevaluarea veniturilor se explică prin repartizarea defectuoasă a cheltuelilor publice, datorită sistemului de organizare a serviciilor publice, care implică o cotă exagerată de elemente rigide, într'o largă măsură incompresibile.

Dacă la aceste cheltueli adăugăm cifra serviciului datoriei publice — care până în 1933 a constituit o sarcină fixă — bugetul de cheltueli se prezintă cu un caracter de rigiditate, care, limitând posibilitățile reale de comprimare, a condus în mod forțat la supraestimarea veniturilor. Numai în momentul în care, prin eliminarea unora dintre elementele rigide din sistemul nostru de cheltueli publice se va face posibilă comprimarea cheltuelilor în mod organic, în raport cu însemnătatea și urgența nevoilor Statului, evaluarea veniturilor va putea să se facă aproape de realitate. Dar chiar în acest caz, cât timp ne vom afla sub înrăurirea crizei economice, posibilitățile de previziune vor fi limitate. În aceste condițiuni, dacă funcționarea mecanismului distribuției lunare a creditelor va fi pusă în situațiunea de a acționa regulat, — printr'o repartiție organică a cheltuelilor în buget și printr'o sancționare severă a oricărui angajament nelegal —, însemnătatea cifrei bugetare a veniturilor prevăzute va cădea pe planul al doilea.

DEFECTELE APARATULUI FISCAL.

Deficitele bugetare nu provin numai din exagerarea cheltuelilor, ci și din diminuarea veniturilor. Dacă este exact că aceasta este un efect al scăderii veniturilor individuale, ca urmare a crizei, după cum rezultă din expunerea de mai sus, nu se poate contesta, că unele defecte în metodele de așezare și încasare au partea lor de contribuție la nivelul scăzut al veniturilor publice. Paralelismul dintre curba venitului național și a veniturilor Statului, nu poate să fie interpretat decât ca o tendință, deoarece cifra venitului național este produsul unei estimațiuni, pe când cifra veniturilor Statului este un rezultat aritmetic precis. Pe de altă parte, puterea contributivă a unei țări nu este dată numai de mărimea venitului național, ci și de modul de repartiție a impozitelor între diferitele categorii sociale. Examinarea proporției încasărilor din ultimii cinci ani, față de debitele constatate prealabil, și urmărirea cifrei încasărilor la

unele impozite, cum de exemplu la cifra de afaceri sau la unele dintre taxele de timbru și înregistrare, cum este impozitul asupra succesiunilor, sunt concludente, ele relevând o însemnată evaziune fiscală, datorită modului de așezare și încasare a impozitelor și taxelor.

Apoi, în ce privește încasarea rămășițelor din exercițiile anterioare, rezultatele sunt infime, față de drepturile ce sunt de recuperat. Aceasta nu se datorește numai dificultăților de plată ale contribuabililor. Preluarea rămășițelor din exercițiile închise nu se urmărește în mod regulat. Până când s'a făcut separația între serviciile de constatare și încasare în 1933, an de an se constata o dispariție constantă a rămășițelor de încasat, încasările fiind infime, iar rămășițele fiind preluate la deschiderea fiecărui exercițiu cu o cifră totdeauna redusă.

Nu se poate deci pune exclusiv în sarcina crizei generale deficitul cronic al bugetului nostru, în totalitatea sa. De altminteri nivelul venitului național a scăzut în 1933 ușor față de 1932, iar prețurile au marcat în general tendință spre stabilizare. Dacă agricultura și-a păstrat caracterul deficitar, în industrie s'a produs o repriză de afaceri destul de însemnată. În aceste împrejurări, dacă metodele de gestiune financiară n'ar fi fost defectoase, s'ar fi putut realiza o reducere a deficitului bugetar, printr'o adaptare a cheltuelilor și o sporire a veniturilor Statului.

CAPITOLUL III

PROBLEMA ECHILIBRULUI BUGETAR.

Cunoașterea cauzelor deficitelor bugetare din ultimii ani ne înlesnește să precizăm termenii problemei ce ne-am propus să analizăm: echilibrul bugetului românesc. Lămurirea acestei probleme nu se poate face cu mai mare precizie, decât prin examinarea ei în raport cu bugetul în curs de execuție.

În ce mod se pune problema asigurării echilibrului bugetului pe exercițiul 1934—35 ?

ASPECTUL PROBLEMEI ÎN EXERCITIUL 1934—35.

Ministerul de Finanțe nu putea avea alt punct de plecare decât rezultatele executării bugetului precedent.

Prevederile de venituri pe exercițiul 1933 — 34 se ridicaseră la 22.087 milioane față de 28.933 milioane lei (bugetul ordinar plus contul C. al bugetului extraordinar) din anul precedent — deci cu un minus de 5.554 milioane lei. Cu toată această reducere masivă de aproape 20%, nici în anul 1933 — 34 nu s'a realizat echilibrul, deși în acest an s'a obținut pentru întâia dată o economie de 3.317 milioane lei, la serviciul datoriei publice. Deficitul s'a ridicat la 3.056 milioane lei.

Cum s'ar fi putut evita în 1934 — 35 deficitul bugetar ?

Ipoteza cea mai simplă ar fi fost următoarea: reducerea la zero a serviciului datoriei publice externe, de 2.698 milioane lei; un efort de economie la alte capitole de 358 milioane lei și menținerea creditelor bugetare la nivelul angajărilor din exercițiul precedent.

Observăm însă că încasările pe exercițiul 1933—34 au pro-

duș un minus de 1.717 milioane lei ¹⁾ față de perioada corespunzătoare a anului precedent, adică peste 8% mai puțin, ceea ce nu se poate justifica prin scăderea venitului național, indicii corespunzători fiind 53 în 1932 și 51 în 1933.

INFLUENȚA DISCONTINUITĂȚII POLITICE ȘI FINANCIARE.

Cauzele acestei micșorări a încasărilor sunt a se căuta în discontinuitatea ce caracterizează politica generală și politica financiară.

Simpla schimbare de guvern, în luna în care s'a produs (Noembrie 1933) și în luna următoare, în care s'au efectuat alegerile, a pricinuit un minus de încasări față de lunile respective din anul precedent, de 858 milioane lei.

Pe lângă aceasta, printr'o serie de măsuri financiare, s'a rupt firul de continuitate, tocmai într'o perioadă de reorganizare a aparatului financiar al Statului nostru.

S'a micșorat astfel capacitatea de acțiune a organelor fiscale:

a) prin desființarea directoratelor; compromiterea separațiunii organelor de constatare și încasare; repartiția defectuoasă, după criterii subiective, a personalului fiscal; mișcările de personal fără justificarea interesului de serviciu; necompletarea la timp a vacanțelor;

b) prin reducerea și iertarea amenzilor;

c) prin anularea contravențiunilor;

d) prin adversitate față de lupta fiscoșului contra evaziunii fiscale;

e) prin desființarea carnetului de contribuabil;

f) prin reforme fiscale cu caracter plutocratic (desființarea impozitului pe venitul global și înlocuirea sa prin supracotă; avantajarea industriilor integrate și a produselor de lux la impozitul pe cifra de afaceri; facilitatea evaziunii fiscale și degrevări fără nici o contra partidă etc.).

N'ar fi fost nevoie de nici un efort deosebit, pentru ca în cursul anului 1933—34, încasările Statului să nu fi scăzut sub nivelul celor din anul precedent cu 1.717 milioane lei. Acest rezultat s'ar fi produs în mod automat, dacă s'ar fi

1) Incasările comparabile în perioada 1 Aprilie 1932—31 Martie 1933 au fost de 20.081 milioane lei, iar în perioada 1 Aprilie 1933—31 Martie 1934 au fost de numai 18.364 milioane.

continuat aplicarea, în același spirit, a acelorași metode de gestiune financiară.

În această ipoteză, problema bugetului 1934—35 ar fi fost relativ ușoară: deficitul exercițiului precedent fiind numai de 1.339 milioane lei, cu o reducere a serviciului datoriei externe egală cu această sumă s'ar fi reușit a se obține echilibrul bugetar, — bine înțeles, cu condiția semnalată mai sus a limitării creditelor pe 1934—35 la nivelul angajărilor din exercițiul precedent. Prin aranjamentul încheiat în Iulie 1934 cu reprezentanții creditorilor, s'a redus sarcina datoriei publice externe la 1.398 milioane lei, adică cu o sumă puțin superioară celei indicate. Prin urmare, dacă s'ar fi asigurat pe 1934—35 cel puțin menținerea încasărilor la nivelul din 1932 și a creditelor deschise la nivelul angajamentelor din exercițiul precedent, problema echilibrului bugetar pe exercițiul în curs ar fi fost rezolvată.

STRUCTURA BUGETULUI 1934—35.

Să examinăm cum se prezintă în fapt bugetul 1934—35. Totalul creditelor din bugetul ordinar este înscris cu cifra de 21.251 milioane lei, din care se propune a se scădea prin „economii de realizat” 800 milioane, pentru a se reduce formal la 20.451 milioane lei. Bugetul extraordinar însumează în total 14.745 milioane lei. El este împărțit în trei părți, dintre care primele două părți se referă la lichidarea arieratelor, având aceeași structură ca bugetul precedent, iar partea treia cuprinde:

Cheltueli ordinare, de aceeași natură cu cele cuprinse în 1933—34 în bugetul ordinar	2.070 milioane lei
Cheltueli de regularizare, de aceeași natură cu cele cuprinse în 1933—34 în bugetul extraordinar	317 milioane lei
Total	<u>2.387 milioane lei</u>

Prin urmare, prevederile de cheltueli ordinare comparabile cu cele din anul precedent se ridică la 21.251 milioane lei (suma reală a creditelor deschise, deoarece economiile de 800 milioane sunt a se realiza), plus 2.070 milioane cheltuelile ordinare, trecute în mod eronat la bugetul extraordinar, deci în total 23.321 milioane lei.

Pentru a ne da seama de structura bugetului 1934—35, să facem o comparație între angajările din exercițiul precedent și creditele din 1934—35, separate pentru datoria publică și pentru celelalte cheltueli ¹⁾.

<u>Angajări 1933 — 34</u>		<u>Credite 1934 — 35</u>	<u>Diferența</u>
<i>in milioane de lei</i>			
Alte decât pentru datoria publică		Credite buget ordinar . . . 19.003	
Regulate 17.150,5		Credite buget extraordinar. 2.070	
Neregulate 787	17.937,5		21.073
	17.937,5		+ 3.135,5
Datoria publică		Datoria publică	
Internă 793,3		Internă . . . 851	
Externă 2.710,7	3.504	Externă . . 1.397	2.248
			— 1.256
Total 21.441,5		23.321	+ 1.879,5

Din această comparație se vede clar cum, cu toată reducerea serviciului datoriei publice, — mai mare decât în exercițiul trecut cu 1.256 milioane lei, — prevederile de cheltueli pe anul 1934—35 au fost sporite față de angajările de cheltueli din exercițiul trecut cu 1.880 milioane lei. Prin urmare, dacă sarcina datoriei publice ar fi rămas egală cu cea din anul trecut, sporul de cheltueli pe anul în curs s'ar fi ridicat la 3.136 milioane lei. Cu alte cuvinte, ușurarea sarcinei datoriei publice, în loc să servească la echilibrarea bugetului, a fost folosită la sporirea cheltuelilor.

În același fel s'a procedat la estimarea prevederilor de venituri.

Față de încasările din anul precedent, cifrate la 18.364 milioane lei, prevederile de venituri pe exercițiul în curs au fost fixate la 20.456 milioane, deci cu un plus de 2.088 milioane lei.

REZULTATELE PROBABILE ALE BUGETULUI 1934—35.

Incasările pe primele 9 luni ale exercițiului în curs la bugetul ordinar s'au ridicat la 13.355 milioane lei, față de 15.331 milioane, suma reprezentând proporția evaluărilor pe acest interval de timp (1 Aprilie—31 Decembrie 1934). Dacă încasările vor urma în cele 3 luni următoare în același ritm fără a se ameliora și dacă angajările se vor menține în limita creditelor înscrise în buget — și nu se va realiza

1) Intrebuințăm schema din ultimul raport al d-lui R. Auboin, dar luăm cifrele cele mai recente.

economia de 800 milioane lei, — ceea ce este astăzi o certitudine —, deficitul bugetului ordinar va fi:

Cheltueli	21.251 milioane lei
Venituri	17.800 „ „
	<u>3.451 milioane lei</u>

În ce privește bugetul extraordinar, ceea ce ne preocupă pentru stabilirea deficitului sunt veniturile și cheltuelile ce se efectuează în numerar. Lăsăm deci deoparte din bugetul extraordinar partea I la venituri și partea I și II la cheltueli a căror lichidare se face în bonuri de impozit. Socoteala deficitului rezultă din comparația între cheltuelile la partea III-a, în sumă de lei 2.387 milioane lei și încasările în numerar ce se vor realiza la partea II-a a bugetului extraordinar de venituri. Din totalul de 888 milioane lei, înregistrat ca încasări la partea II-a a bugetului extraordinar de venituri pe primele 9 luni, trebuie scăzută suma de 146 milioane lei, reprezentând compensații, de unde rezultă că încasările în numerar s'au ridicat la suma de 742 milioane lei.

Dacă încasările în numerar la bugetul extraordinar vor continua în același ritm în următoarele 3 luni ale exercițiului, totalul lor se va urca la circa un miliard lei.

Scăzând această sumă din bugetul extraordinar de cheltueli în numerar, de 2.387 milioane lei, se poate prevedea la acest buget un deficit de 1.387 milioane lei.

Deci, în total, deficitul probabil al întregului buget pe exercițiul 1934—35 se va apropia de 5 miliarde lei. El nu ar putea fi inferior acestei sume decât dacă s'ar realiza o sporeire considerabilă a încasărilor și o frânare a cheltuelilor în ultimele trei luni ale exercițiului, dar este probabil că va depăși suma de 5 miliarde lei, pentru că la totalul angajărilor legale se va adăoga și anul acesta o sumă reprezentând angajări nelegale.

Dacă, în loc să ne apropiem de echilibrarea bugetului, ajungem la sfârșitul exercițiului, în ciuda simptomelor conjuncturale mai favorabile, la un deficit mai mare decât cel din exercițiul precedent, aceasta se datorește următoarelor împrejurări:

a) sporului prevederilor de cheltuieli, peste cifra angajărilor din anul precedent;

b) degrevărilor fiscale, cu caracter de exonerări fiscale, care se cifrează la 880 milioane lei, fără a se fi creiat, drept contrapartidă, vr'o nouă resursă de venituri;

c) dezorganizării aparatului fiscal și demoralizării personalului.

Astfel, prin bugetul în curs, termenii problemei echilibrului bugetar s'au complicat și situațiunea financiară s'a agravat, deoarece datoria flotantă a Statului va fi sporită cu alte 4—5 miliarde lei, la sfârșitul exercițiului. Dificultățile de trezorerie vor crește, până la proporții care vor apropia pericolul inflației.

În cursul exercițiului trecut, pentru a nu se lăsa angajări prea mari nelichidate și ordonanțe neplătite, s'a întârziat dela o lună la alta folosirea integrală a decretului de distribuție lunară a creditelor bugetare, în așa fel încât din decretul din Decembrie 1933, rămăsese de utilizat o sumă de aproximativ 771 milioane lei, care a fost angajată și ordonanțată în luna Ianuarie 1934, odată cu intrarea în vigoare a decretului lunar respectiv pentru acea lună¹⁾.

Această situațiune a tezaurului în Decembrie 1933 își găsește însă explicația, în împrejurarea, menționată mai sus, că încasările lunii Noembrie și Decembrie 1933 au fost cu 858 milioane lei inferioare față de ale aceluiași luni din anul precedent, din cauza schimbării de regim. Pe lângă aceasta, în exercițiul trecut sarcina datoriei externe era mai mare cu 100 milioane lunar și economia suplimentară, rezultată din ușurările obținute prin tratativele din Octombrie 1933, nu s'a putut folosi decât mai târziu, de tezaur.

Cu toate că, în cursul exercițiului actual, tezaurul trebuia să aibă o poziție mai favorabilă, prin mărirea economiei la serviciul datoriei publice și cu toate că a fost alimentat cu resurse excepționale, la finele lunii Decembrie 1934, ar fi rămas din decretele lunilor precedente o sumă de aproximativ două miliarde lei, care urma să fie angajată și ordonanțată după Ianuarie 1935, odată cu intrarea în vigoare a decretelor lunare, respectiv pentru ultimele trei luni, dacă nu s'ar fi utilizat mijloace financiare extrabugetare de

1) Vezi Memorandum Slăvescu, Martie 1934, pag. 94.

peste un miliard¹⁾). Dar fondurile consumate vor trebui să fie completate, pentru a fi rediate destinațiunii lor.

În acel moment, nu va mai fi decât o singură alternativă: consumarea produsului împrumutului intern, sau recurgerea la expediente cu caracter de inflație.

DATELE NUMERICE ALE PROBLEMEI ECHILIBRULUI BUGETAR.

În stadiul în care va fi adusă, la sfârșitul exercițiului bugetar în curs, starea finanțelor publice va impune, — în afară de găsirea unei soluțiuni pentru a face față nevoilor urgente de trezorerie, — preocuparea realizării echilibrului bugetar pe exercițiul viitor, 1935—36.

Reducând suma creditelor pe 1935—36 la totalul angajărilor (legale și nelegale) din exercițiul în curs, cifra probabilă la care va trebui să fixăm bugetul ordinar viitor va fi de 20—21 miliarde lei. Față de încasările probabile de maximum 18 miliarde, echilibrarea bugetului va presupune ridicarea încasărilor Statului cu 2—3 miliarde lei.

Din examinarea cauzelor deficitului bugetar, s'a desprins clar concluzia, că fără o sporire a venitului național nu se poate spera într'o creștere considerabilă a încasărilor Statului, numai prin măsuri de ameliorare a metodelor de gestiune financiară și prin măsuri cu caracter fiscal.

Intr'o largă măsură însă, îndreptarea situațiunii economice depinde de direcția pe care o va lua conjunctura economică în anul viitor. Aceasta este o necunoscută, asupra căreia nu se poate acționa. Dar, nivelul venitului național este condiționat de factori economici interni, asupra căror există posibilități de exercitare a unei influențe într'un sens sau altul. Între aceștia, în primul loc, se află moneda și creditul. În primele părți ale acestei lucrări, consacrate politicii monetare și sistemului de credit, s'a precizat felul și măsura în care moneda națională și creditul pot fi puse în serviciul economic național, în așa fel încât să contribuie la ridicarea venitului național. Dar, nici cea mai sănătoasă

1) Iată ce resurse s'au utilizat: 500 milioane din contul G. destinat din împrumutul extern 1931 pentru investiții la C. F. R.; 100 mil. din Bugetul Extraordinar; 220 milioane, dela contul datoriei externe; 60 milioane dela fondul primelor de export; 123 milioane avansuri dela C.A.M. și 25 milioane din împrumutul intern.

monedă și cea mai rațională organizație de credit nu pot avea o acțiune favorabilă pentru dezvoltarea producției și schimburilor economice, din care rezultă venitul național, dacă organizarea producției și schimburilor economice dinlăuntrul economiei naționale este defectuoasă. Nu este rolul acestui studiu să indice măsurile de politică economică, necesare în ceasul de față, pentru mărirea venitului național și sporirea imediată a capacității de consum a masselor.

Ocupându-ne, în studiul de față, în special de soluțiile financiare pentru echilibrarea bugetului, vom cerceta în acelaș timp și metodele de finanțare a unor lucrări publice, care ar putea contribui la ridicarea imediată a capacității de consum a masselor și la intensificarea schimburilor economice interne, în vederea asigurării unui plus de încasări pentru echilibrarea bugetului Statului.

1) Jată ce reține: 500 milioane din contul G. destinaț
 din încasările externe 1931 pentru investiții în C.T. R.: 100 mil.
 din Rețeaua Extraordinară; 250 milioane, din contul datoriei externe;
 60 milioane din fondul primelor de export; 133 milioane rezervă
 din C.A.M. și 25 milioane din depozitul intern.

la ridicarea venitului național. Dar nici cea mai bună
 serviciul economic național, în așa fel încât să contribuie
 măsură în care moneda națională și creditul pot fi puși în
 utilizare monedare și sistemului de credit s-a precizat în
 creditul, în primele părți ale acestei lucrări, consacrate po-
 sau altul, țării noastre, în primul loc, se află moneda și
 există posibilități de exercitare a unei influențe cât în sau
 este condițional de factori economici interni, asupra căru
 cărua nu se poate acționa. Dar, nivelul venitului național
 domie în anul viitor. Aceasta este o necesară, asupra
 care, deinde de direcția pe care o va lua conjunctura eco-
 într-o largă măsură însă, îndreptarea situației econo-
 gestione înmanată și prin măsuri cu caracter fiscal.

Statului, numai prin măsuri de ameliorare a metodelor de
 nu se poate spera într-o creștere considerabilă a încasărilor
 prin: clar conștient, că fără o sporire a venitului național
 Din examinarea cuprinselor bugetului Statului, s-a des-
 pune ridicarea încasărilor Statului cu 2-3 miliarde lei,
 maximum 18 miliarde, echilibrarea bugetului va prece-
 de 20-25 miliarde lei. Față de încasările propriile de
 pedis la care va trebui să

CAPITOLUL IV

SOLUȚIUNILE FINANCIARE PENTRU SPORIREA
VENITURILOR STATULUI.

În acest capitol, vom examina mai întâi soluțiile financiare pentru sporirea veniturilor Statului și în urmă soluțiile de raționalizare a cheltuielilor Statului.

A) RAȚIONALIZAREA REGIMULUI IMPOZITELOR DIRECTE.

Dela reforma din 1923, *impozitele directe* ocupă, printre sursele principale de venituri ale sistemului nostru fiscal un loc însemnat, cu toate că, prin efectele depresiunii economice, poziția s'a schimbat fundamental, în favoarea impozitelor indirecte. Intr'adevăr, încasările provenind din impozitele directe au scăzut dela 8.597 milioane lei în anul 1929, la 3.509 milioane, în 1933; ceace se traduce prin coborîrea indicelui, dela 100 în 1929, la 40,82 în 1933, reprezentând deci o scădere mai mare decât aceea corespunzătoare diminuării venitului național, care, pentru acelaș interval de timp, este reprezentată de indicii 100, respectiv 50,70.

Numai în agricultură scăderea veniturilor este mai mare chiar decât acea arătată de indicele general al venitului național. Această constatare impune o cercetare a sistemului nostru de contribuțiuni directe, pentru a vedea care sunt lacunele, prin a căror înlăturare s'ar putea spori veniturile Statului și modificările ce se impun, în vederea desăvârșirii sale, în raport cu structura noastră social-economică și cu concepția noastră financiară.

BAZELE SISTEMULUI FISCAL TITULESCU.

Concepțiunea noastră asupra contribuțiunilor directe a fost precizată, cu prilejul desbaterii proiectelor Titulescu (1921) și Brătianu (1923).

Ideologia noastră fiscală am fixat-o la discuția proiectului Titulescu, examinând sistemul contribuțiunilor directe propus, în lumina celor trei principii fundamentale ce trebuie să stea la baza unui sistem modern de impozite pe venit: discriminarea veniturilor, exonerări la bază și progresivitatea.

În ce privește discriminarea, am învederat necesitatea absolută de tratament deosebit aplicat agriculturii, față de comerț și industrie. Într'adevăr, agricultorul nu poate eluda fiscal, pe când comerciantul și industriașul găsesc, prin tehnica contabilă și bilanțieră, diverse artificii pentru a evada. Apoi, rolul capitalului este cu mult mai însemnat în comerț și în industrie, decât într'o agricultură ce n'a ajuns la o exploatare rațională: industria și comerțul pot obține credit mai efin, pot acumula mai mult capital, rata profitului este mai mare. Însfârșit atunci (1921), Statul ducea o politică de excesivă încurajare a industriei, în timp ce agricultura era grevată de taxe de export.

Ținând seama de dreptatea observațiilor noastre, parlamentul a redus cota impozitului la proprietățile agricole până la 5 ha.

La o discriminare reală în favoarea agriculturii nu s'a ajuns însă decât în 1933, când cota impozitului agricol a fost scăzută, sub guvernarea național-țărănistă, la 6%, sub cota impozitului comercial și industrial.

Principiul exonerărilor la bază, necesar pentru salvagardarea minimului de existență, propus de noi, a fost admis de d. Titulescu — în afară de exonerările la impozitul agricol, — la clădirile dând venit mai mic de lei 3.000 cota scăzându-se dela 12% la 10%, fiind degrevați și proprietarii ce locuiesc propria casă față de cei ce o întrebuințează ca plasament de capital. Aceste exonerări la bază transformau proporționalitatea într'o ușoară progresivitate. Am mai reușit să facem să se introducă progresivitatea la suprataxarea complementară la impozitul comercial și industrial, prin propunerea admisă de parlament de a se face deosebire între contribuabili neobligați

la publicarea bilanșurilor, unde complimentarul se fixează în raport cu cifra de afaceri și între societățile anonime, cu registre regulat ținute și obligate la publicarea bilanșului, unde complimentarul se stabilește în raport cu rentabilitatea capitalului. Argumentele erau: puțința mai mare de credit și de acumulare de capital a societăților anonime, precum și posibilitatea mai întinsă de a induce în eroare organele fiscale.

Însfârșit, principiul progresivității, introdus la impozitul global, a fost aprobat în întregime de noi, dar din nenorocire, sub presiunea unei coaliții plutocratice împotriva operei sale, d. N. Titulescu a trebuit să dea înapoi, modificând cotele la marii impozabili și realizând o scară de progresivitate apăsătoare pentru veniturile mijlocii și mici.

SISTEMUL FISCAL VINTILĂ BRĂTIANU.

Reforma Titulescu n'a fost aplicată. Ea a fost înlocuită, în 1923, prin legea Vintilă Brătianu.

Ce modificări s'au introdus prin legea din 23 Februarie 1923?

S'a desființat impozitul pe venitul exploatațiunilor agricole, cota la impozitul pe proprietatea neclădită și clădită rămânând 12%; la comercial cota s'a redus de la 10% cu încă 2% pentru industrial; deasemeni s'a redus profesionalul la 8% (o reformă absolut identică va mai face partidul liberal în 1934); impozitul global începea cu cota de 1% la un venit de 6.000 lei, ajungând la cota de 30% pentru veniturile mai mari de 10.000.000 lei; s'au redus cotele la veniturile mici și mijlocii, dar s'au redus și mai mult la veniturile mari. Toate exonerările la bază au dispărut, iar, prin jocul cotelor, agricultura era impusă impozitului celui mai urcat.

Cu prilejul desbaterilor din Camera Deputaților, noi am atras atențiunea asupra discriminărilor dela impozitul mobilier: la art. 22 depozitele în bănci erau impuse cu 10%, față de cota de 15% cu care erau impuse celelalte venituri mobiliare. Motivul introducerii acestei dispozițiuni era dorința de a spori depozitele în bănci, pentru a micșora tendința de plasament direct în creațiunile de întreprinderi noi, înlesnind băncilor, prin marile depozite ce vor avea la îndemână, să participe ele direct la întemeierea

nouilor societăți. O politică greșită, care avea să aibă urmări catastrofale. Prevederea noastră, în această privință s'a realizat întocmai după 1929, când, la apariția crizei, băncile devenind incapabile de a continua finanțarea întreprinderilor lor industriale, au trebuit să înceapă aruncarea peste bord a participațiunilor industriale, contribuind la agravarea panice și a crizei.

Însfârșit, o serie de dispozițiuni mărunte încurajau industriile noi (scutite pe 5 ani), încurajau instituirea societăților anonime, favorizându-le prin amortizări largi și prin permiterea constituirii de rezerve mari pentru așa zise pagube la schimb.

Cu acelaș prilej, am criticat sistemul adiționalelor, considerându-l ca insuficient pentru o îndestulare a finanțelor locale și propunând un impozit pe plus-valuta imobiliară și o taxă pe spectacole, în afară de organizarea pe baze comerciale a exploatărilor de bunuri comunale și exploatarea în regie a unor servicii publice orășenești.

Din cele de mai sus, reiese că, cu prilejul desbaterii reformelor din 1921 și 1923, noi n'am făcut simple observațiuni de detaliu, ci aprecieri ce porneau dintr'o concepțiune precisă, protivnică sistemului fiscal de încurajare excesivă a industriei și acumulării de capital în bănci, cu tendința de a se favoriza formarea unei bancocrații, și susținând un tratament fiscal echitabil pentru agricultură și pentru toate categoriile economice mijlocii și mici. Această concepție pornea din convingerea că legea din 1923, în loc să fie o lege de echitate fiscală, prin încurajarea cu orice preț a acuciale a exploatărilor de bunuri comunale și exploatarea în regie a unor servicii publice orășenești.

Cele dintâi modificări aduse legii Brătianu, care a rămas în vigoare în liniile ei mari până în 1933, au fost pricinuite, nu de nevoia transformării regimului fiscal, ci de turburările de ordin monetar: deprecierea continuă a monedei. Astfel, prin legea din 28 Martie 1926 (Vintilă Brătianu) s'au admis pentru comerț și industrie amortizări suplimentare, afară de alte avantaje ce s'au acordat întreprinderilor noi. Prin legea din 31 Decembrie 1926 (Averescu-Lapedatu) s'a hotărît ca impozitul agricol cu adiționalul respectiv să se calculeze cu începere dela 1 Ianuarie 1927 la întreitul veniturilor impozabile stabilite de comisiunile

de recensământ din 1923. Dar, prin legea din 15 Noembrie 1927 (V. Brătianu) a fost abrogată această lege din 31 Decembrie 1926, hotărîndu-se ca nouile impuneri să se facă în baza valorii locative ce se va stabili de recensământul ce începea la 1 Ianuarie 1928. Deasemeni, prin legea chiriilor din 16 Aprilie 1927, s'a adăugat o supra-cotă de 2% la impozitul pe clădiri.

CONCEPȚIUNEA NOASTRĂ ȘI MODIFICĂRILE REGIMULUI FISCAL.

Partidul național-țărănesc, luând frânele Statului în Noembrie 1928, s'a găsit în fața unei situațiuni financiare extrem de grele: deoparte, deficitul bugetar, iar, de alta, țara se afla angajată în tratative pentru contractarea împrumutului de stabilizare. Nu se putea realiza, în acel moment, o reformă financiară, care ar fi putut să aducă o scădere bruscă a încasărilor, în timp ce era nevoie de o sporire a încasărilor, pentru a se face față dificultăților imediate.

De aceea, s'au luat în mod forțat, măsuri prin cari impozitele au fost sporite, mai întâi, cel global și mobilier, apoi și celelalte impozite directe, cu 10% (legile din 1 Ianuarie și 21 Iulie 1929).

La sfârșitul anului 1929 s'a început totuși seria de modificări succesive, care tindeau a încadra sistemul de impunere în concepția noastră fiscală.

Primele începuturi s'au făcut cu prilejul modificării legii contribuțiunilor directe din 25 Decembrie 1929. În parte, modificările aduse nu erau decât perfecționări ale tehnicii de impunere, care aveau rolul de a aduce la masa impozabilă venituri ce se sustrăgeau. Astfel, îngrădirea stabilirii valorii locative la imobilele închiriate, excluzându-se stabilirea valorii locative pe baza contractului de vânzare (art. 15); introducerea criteriului valorii locative și a altor semne exterioare, la stabilirea impozitului comercial și industrial, acolo unde cifra afacerilor nu se poate stabili în alt mod (art. 39, punct. 2 al. b), introducerea la profesional a unor coeficienți, în funcție de valoarea locativă, după care să se stabilească venitul minim impozabil (art. 50); desființarea comisiunilor de impunere, introducând sistemul impunerii prin delegatul fiscal (art. 76).

Pe lângă aceasta, s'a desființat scutirea dela impozitul global a veniturilor provenite din imobilele noi construite, deoarece prin această măsură se devia curentul de

capital dela alte ocupațiuni productive, aglomerându-se spre o singură ramură de activitate, industria construcțiilor și se deforma caracterul impozitului global, care implică taxarea laolaltă a tuturor veniturilor unui contribuabil.

Aceste modificări au dat rezultate favorabile. În 1930 impozitele directe au produs încasări de 9.351 milioane lei, reprezentând 28% din totalul încasărilor, de unde în primii ani de aplicare a legii din 1923, nu dădeau decât 10% din totalul încasărilor.

Aceste rezultate erau cu atât mai satisfăcătoare, cu cât în acelaș timp cu măsurile amintite mai sus, s'au făcut și oarecari ușurări: s'au admis rezerve pentru creanțe dubioase la întreprinderile constituite și altfel decât în forma societăților pe acțiuni (art. 32), protejându-se astfel clasele de mijloc; s'au admis ușurări importante profesioniștilor începători, dându-li-se posibilitatea de a plăti în primii trei ani de profesiune numai $\frac{1}{3}$ din impozit, iar în alți 2 ani, $\frac{1}{2}$ din impozit, favorizându-se astfel tineretul la începutul carierei profesionale. În acelaș timp, s'a ridicat limita venitului impozabil la global, dela 10.000 lei, la 20.000 lei.

LEGEA CONTRA EVAZIUNII FISCALE.

Tot în Decembrie 1929 s'a votat și legea contra evaziunii fiscale, care era menită să aducă pe acei ce se sustrăgeau dela îndeplinirea îndatoririi către fisc să-și împlinească cea mai elementară datorie către Stat. Această lege pornea dela concepția că Statul, fiind o organizație de voințe individuale, care tinde spre un bine comun, este în drept să oblige pe cetățeni la contribuția necesară binelui comun. Ca un corolar, apare responsabilitatea fiscală a cetățeanului, rezultând din faptul că funcționarea Statului nu este posibilă decât prin îndeplinirea îndatoririlor publice de fiecare, dintre care plata impozitelor este una din cele mai de seamă. Tot ca un corolar apare și ideia de justiție fiscală, după care toți trebuie să plătească, dar fiecare în raport cu puterea sa contributivă. Legea evaziunii fiscale avea două aspecte: primul, de sancționare a cetățeanului ce nu-și îndeplinește datoria fiscală și al doilea, de sancționare a funcționarului fiscal care ajută, sau provoacă, această evaziune fiscală. Ea mai avea scopul de a grăbi momentul degrevării fiscale a unor categorii de cetățeni, oerași de fiscalitatea

excesivă, prin sporirea masei contribuabililor cu numărul celor ce evadau dela datoria fiscală. Cu toate că aplicarea acestei legi a fost slabă, ea a avut drept efect o creștere însemnată a numărului contribuabililor, în 1930.

Intre legislația partidului național-țărănesc din 1929 și 1933, a intervenit legea Argetoianu, din 1 Ianuarie 1932, care a însemnat o îndepărtare dela sistemul impozitului pe venitul real, prin importanța dată semnelor exterioare (la global), prin introducerea patentei fixe, (pentru comercianții și industriașii mici, cu venit sub 150.000 lei) și prin introducerea minimului impozabil (la comercial și global).

CONSTATĂRILE ȘI PROPUNERILE RAPORTULUI RIST.

Intre timp, în urma invitațiunii guvernului Iorga, d. profesor Rist, pe baza unor cercetări făcute de o echipă de experți, a întocmit un raport, în care a propus o reformă adâncă a finanțelor Statului nostru.

În ce privește contribuțiunile directe, d. Rist constata că impozitele directe ocupă în sistemul fiscal românesc un loc destul de larg, corepunzând unei pătrimi sau unei treimi din încasările totale. D-sa își exprimă credința că, pentru o țară agricolă, aceasta însemnează o proporție relativ urcată și că încasările suplimentare necesare vor putea fi găsite la impozitele indirecte și la taxele de consumație.

Dar, în materie de impozite indirecte ca și de impozite directe, problema esențială este aceea a controlului și a percepției. Astăzi, categorii întregi de contribuabili scapă pur și simplu impozitului.

De aci rezultă, între cei impuși, o inegalitate care este demoralizatoare pentru contribuabilii conștiincioși.

Ce recomandă raportul Rist, cu privire la contribuțiunile directe?

La impozitul agricol, recomandă scindarea într'un impozit pe renta solului și altul pe venitul exploatațiunii agricole (ca în legea Titulescu), cu importante exonerări la bază: scutire pentru proprietățile până la 5 ha., reducere de $\frac{3}{4}$ și $\frac{1}{2}$ pentru veniturile proprietăților dela 5—10 ha. și 10—50 ha.; deasemeni d. Rist cere o impunere a pădurilor neexploatate (propusă de noi, dar respinsă de Cameră, în Februarie 1933), o unificare a diverselor cote și o impunere a proprietăților de agrement (parcuri, grădini, etc).

La impozitul pe clădiri, d. Rist cere includerea imobilelor industriale, impuse până atunci la impozitul industrial și deci exonerate, în caz de deficit al întreprinderilor industriale; iar la clădirile noi cere limitarea scutirilor făcute în trecut, considerând că ar fi oportun să se așeze un impozit, nu pe venit, pentru a respecta drepturile câștigate, ci asupra totalului capitalurilor imobilizate, cota acestui impozit urmând să fie progresivă, în raport cu prețul construcției. (În legea măsurilor financiare urgente din Octombrie 1932, recomandăția d-lui Rist a devenit taxa statistică de 1% asupra impozitelor noi).

La impozitul comercial, d. Rist critică minimum impozabil, căci impozitul devine în acest caz impozit pe capital, dar cere impunerea rezervelor și desființarea scutirilor acordate întreprinderilor industriale noi create, recomandând și o extindere a patentei fixe pentru veniturile până la lei 300.000.

La impozitul profesional, d. Rist recomandă, în locul minimumului impozabil, o lărgire a cadrului semnelor exterioare și o cercetare atentă a cheltuelilor contribuabilului.

Însfârșit, la global d. Rist cere să nu se facă deosebire între venitul soțului și al soției, dispoziție care încearcă să atenueze progresivitatea. Impozitul trebuie să lovească venitul global pus la dispoziția întregii familii, cu excepția cazului separațiunii de bunuri. Deasemeni d. Rist critică faptul necalculării la global a veniturilor provenite din depozitele la bănci, imobilele noi nesupuse la elementar și $\frac{3}{4}$ din salarii și pensii. Impozitul global trebuie să fie un impozit personal și subiectiv, lovind toate veniturile. Comparând apoi globalul din România cu cel din Franța, d. Rist găsește globalul românesc mult prea apăsător.

BAZELE REFORMEI NOASTRE DIN MARTIE 1933.

Procedând, în 1933, la reforma financiară, noi nu am putut să luăm în considerare numai concluziile tehnice ale d-lui Rist, ci am ținut seama și de structura economiei românești și de psihologia ei specială, în urma ravagiilor crizei.

Astfel, la agricol, întregul sistem fiscal ar fi trebuit schimbat, întrucât este prea rigid, pentru o epocă de schimbări ca aceea în care trăim. Dar, pentru că o asemenea reformă

ar fi cuprins prea multe elemente aleatorii, în momente de tensiune bugetară, nu s'au făcut decât reduceri de cotă: dela 12 % la 6 % la elementar, dela 5 % la 3,75 % la adiționalul pentru județe și dela 3 % la 2,25 % la adiționalul pentru comune; degrevări ce au însumat 640 milioane lei pentru Stat, plus 210 milioane lei la impozitele adiționale, în total 850 milioane lei, degrevări reale ale agricultorilor

La clădiri, cota Statului s'a redus dela 12 % la 10 %, deci o degrevare de 150 milioane lei. La comercial, s'a lărgit clasa contribuabililor supuși patentei fixe, făcând două clase mai mici și degrevând pe micii comercianți cu venituri între 5.000 și 20.000 lei, adică o degrevare de 40 milioane lei. La profesional, reducându-se cota dela 8 % la 6 %, s'a realizat o degrevare de 40 milioane lei.

La global, s'au făcut reduceri de cote pentru veniturile sub un milion de lei, realizându-se o degrevare de 700 milioane lei.

Concepțiunea noastră fiscală, pornind dela un ideal etic, justiția fiscală, care obligă pe fiecare cetățean să plătească, dar să plătească în raport cu capacitatea lui de plată, trebuia să ne preocupăm a face să dispară ultimele ochiuri, prin care se strecura fraudatorul fiscal și să realizăm, în acelaș timp, importante degrevări, care să aibă un scop economic și social.

Printre dispozițiunile legii din 18 Martie 1933, care trebuie să fie considerate ca încercări de a elimina ultimele posibilități de evaziune fiscală, cităm: retragerea exonerărilor multiple acordate clădirilor noi, limitându-se scutirile vremelnice la 10 ani; obligația pentru societățile anonime de a comunica fiscului taniemele și veniturile ce le plătesc în fiecare an, atunci când aceste venituri trec de 20.000 lei anual (art. 25); la societățile anonime se scad rezervele dela 10 % la 5 %; minimul impozabil la comercial și industrial se sporește, coeficientul de calculare a minimului impozabil trecând dela 1 % la 2 % la societățile industriale și la 3 % la societățile comerciale (art. 39); însfârșit, impozitul global se majorează cu 5 % pentru celibatarii sau văduvii fără copii ce trec de 35 ani (art. 54).

În materie de procedură, s'au introdus modificări în ce privește rapoartele de expertiză ale contabililor experți, cari nu mai pot conchide asupra impozabilității sau neimpo-

zabilității (art. 82), s'a introdus publicitatea și afișarea rolurilor (art. 89); dispozițiunile legii evaziunii fiscale din 25 Decembrie 1929 au fost încorporate în legea contribuțiilor directe, făcându-se o distincțiune între contravențiunile simple, unde intră numai reaua credință, și contravențiunile calificate unde intră și fraudă; s'au mai introdus dispozițiuni precise privitoare la constatarea și judecarea contravențiunilor.

SCHIMBARILE DIN 1934, IN FAVOAREA MARILOR CONTRIBUABILI.

Modificările aduse legii contribuțiilor directe prin legea din 1 Aprilie a d-lui Victor Slăvescu, tind a face să se revină din nou la favorizarea fiscală a acumulării de capital.

S'a redus cu 1% cota la impozitul mobilier, comercial, industrial (numai pentru marea industrie și marele comerț), profesional, dar nu s'a redus nimic la impozitul agricol și la cele pe salarii. Adiționalele s'au redus cu 0,50—0,75%, afară de adiționalul la mobilier, „pentru cultură” de 3%, care s'a desființat cu totul. Iar, în timp ce toate impunerile vechi au fost raportate pe anul 1934—35, societățile anonime s'au impus pe bază de declarație (art. 16).

Au fost deci încurajate în 1934, capitalurile mobiliare și societățile anonime.

S'a mai desființat impozitul separat pe imobilele industriale și s'a redus coeficientul din capital la calcularea venitului minim impozabil, dela 3 și 2%, pentru societățile comerciale și industriale, la 1%.

În zelul de a încuraja acumulările de capital, i-a fost dat partidului liberal în 1934, să dărîme și o parte din opera lui Vintilă Brătianu din 1923: impozitul global.

Acest impozit a fost înlocuit de legea Slăvescu cu o supra-cotă, ce se încasează la impozitul elementar aferent. Astfel, globalul, impozit personal și subiectiv, se înlocuește cu supra-cota, impozit semi-obiectiv.

Această modificare s'a justificat, în mod aparent, prin necesitatea simplificării apartului de constatare și percepere, care era arătat a fi supraaglomerat de felul complicat de constatare al globalului. În fapt, introducerea supra-cotei este justificată prin dorința de a degreva contribuabilii cu mai multe surse de venituri, adică pe contribuabilii cu avere, cu

scopul nemărturisit de a reface marile capitaluri, secătuite de criză în România.

Acest scop apare vizibil, dacă observăm că supra-cota se aplică progresiv la toate impozitele elementare, afară de mobilier și de câștiguri ocazionale, unde supra-cota se înlocuiește cu un impozit proporțional de 3%.

REFORMA IMPOZITELOR DIRECTE IMPUSĂ DE STRUCTURA ECONOMIEI ROMÂNEȘTI.

Numeroasele modificări ale legii contribuțiilor directe, pornite din concepțiuni deosebite sau uneori numai din oportunitate fiscală, au distrus unitatea concepțiunii ce a stat la baza așezământului impozitelor directe la 1923. Se va impune curând o nouă reformă, care va trebui să fie călăuzită de principii unitare, să țină seama de structura economiei românești și de experiența noastră fiscală.

Aceste principii unitare rezultă clar din concepțiunea noastră fiscală, afirmată prin atitudinea noastră constantă. Ținând seama de structura noastră economică și de experiența de până acum, socotim că cele mai de seamă modificări trebuie să se îndrepte în următoarele direcțiuni:

1. Separația cedulei agricole în două cedule: impozitul pe renta agricolă și impozitul pe profitul agricol.
2. Revizuirea impozitului comercial și industrial.
3. Revizuirea impozitului profesional.
4. Reintroducerea impozitului global reorganizat și desființarea supra-cotei.
5. Reorganizarea justiției fiscale.

1. SCINDAREA IMPOZITULUI AGRICOL.

Afară de argumentele de ordin teoretic, care conduc la separația cedulei agricole într'o cedulă, impozit pe proprietatea agricolă, și altă cedulă, impozit pe venitul exploatațiunii agricole, există la noi și motive de fapt, care conduc la o asemenea reformă:

a) Nevoia de a asigura finanțelor locale un izvor de venituri, dat în propria lor administrație, în locul actualului sistem al cotelor adiționale.

b) Nevoia de a da sarcinei fiscale ce apasă asupra agriculturii o mai mare elasticitate și o mai mare capacitate de a se adapta variațiunilor economice.

c) Nevoia de a stimula conștiința fiscală, mai ales în lu-

mea rurală, pentru care organizația de Stat este prea suprapusă și prea îndepărtată.

Impozitele cele mai adaptate sistemului de finanțe locale sunt cele pe proprietatea imobiliară (pământ și case).

Deaceia, propunem înlocuirea aditionalelor la agricol cu un impozit asupra venitului exploatațiunilor agricole. Aceasta înseamnă că, din calcularea valorii locative la impozitul agricol, să se scoată elementul valorii producțiunii, rămânând numai valoarea ce rezultă din contractele de arendă. Acest impozit, astfel așezat, va fi un impozit minimal și fix.

În ce privește impozitul pe exploatațiunea agricolă, care va varia în raport cu regiunile de cultură și cu randamentul, idealul ar fi să se raporteze venitul brut al exploatației la componentele gospodăriei țărănești, — adică la întinderea pământului stăpănit, mărimea grupului familial, inventarul, — așezându-se maximum de impozit când raportul între aceste elemente va fi optim și organizând degrevările în funcțiune de acest optim. Deocamdată, trebuie însă aplicat un sistem mai simplu, forfetar, luând ca bază valoarea locativă, care urmează să fie înmulțită cu un coeficient diferențiat, pe categorii de culturi și regiuni agricole, astfel încât să se poată adapta debitul impozitului la situația dela an la an și să se corecteze astfel sarcina fiscală, care apasă astăzi mult mai greu pământul arabil, decât celelalte categorii de cultură. Coeficienții se vor determina anual, toamna, pe baza raportului între valoarea producției și întreitul valorii locative, pentru fiecare fel de cultură.

Justificarea acestui impozit nu stă în creierea unei noi surse de venituri, ci în reșezarea echitabilă a impozitului actual.

E prematur să arătăm amănuntele tehnice. Vom anticipa numai, arătând că pare oportun a se acorda impozitul pe rentă, administrației județelor, iar impozitul pe profitul agricol, comunelor. Așezarea va rămâne în sarcina Statului, spre a fi uniformă, dar perceperea va fi dată în seama comunelor și județelor.

O problemă financiară care se pune este următoarea: cu ce să compensăm paguba Statului? Paguba anuală ar fi de aproximativ 550 milioane lei, după cifrele bugetului în curs.

2. IMPOZITUL COMERCIAL ȘI INDUSTRIAL.

Evoluția acestui impozit a fost la noi inversă decât în alte țări (Franța, Prusia), unde s'a început printr'un sistem forfetar, pentru a se introduce mai târziu sistemul declarației (în Franța, legea din 1917, forfetar; legea din 1926, declarație). La noi, sistemul declarației, introdus în 1923, a fost modificat abia la 1 Ianuarie 1932, când s'a introdus forfetarul, sub forma patentei fixe, la veniturile până la 150.000 lei.

Propunem extinderea impunerii forfetare la veniturile până la 300.000 lei. Dar, impunerea urmează a se stabili nu după prezumții, ci conform venitului real, stabilit din trei în trei ani, fie după registre, fie pe bază de apreciere, de o comisiune de clasificare, formată din președintele Tribunalului, administratorul financiar, un expert contabil al Ministerului de Finanțe, un delegat al Camerei de Comerț și un delegat al asociației profesionale respective.

În ce privește impunerea întreprinderilor cu registre regulat ținute și cu venit mai mare de 300.000 lei, ea necesită modificări de texte: este nevoie de o definiție precisă a venitului impozabil, căci astăzi nu se au în vedere variațiunile succesive ale patrimoniului; trebuiesc apoi precizate legal normele de evaluare ale activului și pasivului; deasemeni, trebuiesc legiferate precis condițiunile în care se ține contabilitatea întreprinderilor.

Întreprinderile mari vor trebui verificate cel puțin odată din trei în trei ani, atât în ce privește exploatarea cât și contabilitatea, de un serviciu special de verificări contabile și fiscale, compus din specialiști permanenți.

Deasemeni, trebuie modificat tratamentul de preferință acordat societăților anonime față de celelalte întreprinderi: la impunerea în primul an de existență, la impozitul minimal, la scăderea cheltuelilor personale ale conducătorilor, contra plății cotei pe salarii.

3. IMPOZITUL PROFESIONAL.

Impozitul profesional este un impozit dela care se evadează enorm. O impunere echitabilă și mai strictă este necesară. În unele țări străine (Belgia, Germania) este obligatorie ținerea unui registru de încasări și cheltueli, precum și liberarea de chitanțe. La noi, o asemenea măsură ar părea excesivă.

Singura reformă serioasă este introducerea profesioniștilor în cadrul patentei fixe. Clasificarea va fi făcută de comisiuni, în care va figura și un delegat al asociației profesioniștilor, dar fiscul va ține seama și de semnele exterioare (locuință, servitori, automobil, călătorii în străinătate). Ușurările acordate profesioniștilor începători vor trebui să fie menținute.

4. IMPOZITUL GLOBAL.

Impozitul global, chiar cu modificările intervenite la 18 Martie 1933, este un impozit apăsător: micul contribuabil este șicanat, iar fiscului îi revin sume infime. Administrația fiscală are deasemeni nemulțumiri; în timp ce pentru toate impozitele elementare ce aduc anual 3.250 milioane lei se dau anual 80.000 hotărâri fiscale, pentru impozitul global, cu încasări aproximative de 450 milioane lei, instanțele de impunere dau anual 900.000 hotărâri.

Supra-cota a încercat să rezolve a doua față a problemei, simplificarea administrativă. A neglijat însă să înlăture caracterul apăsător al acestui impozit și, ceea ce este mai periculos, l-a agravat, prin favoarea nejustificată și nejustificabilă la care dă naștere, în beneficiul contribuabililor cu mai multe surse de venituri.

Dar, nici reîntoarcerea la globalul vechi nu mai e cu puțință. Chiar după reducerea din 1933, globalul românesc eră cu mult mai apăsător decât cel din Franța, de exemplu: la noi impunerea începea la un venit de 20.000 lei, în Franța la un venit de 60.000 lei, iar până la un venit de 3 milioane lei, scara cotelor era mai urcată în România decât în Franța.

O cercetare statistică ne îndrumază spre soluție: *trei sferturi* dintre contribuabili au un venit impozabil inferior sumei de lei 50.000 și *aduc* fiscului un *sfert* din totalul încasărilor. Ultimul sfert al contribuabililor — cei cu venit impozabil mai mare de 50.000 lei anual — aduc în schimb *trei sferturi* din încasări.

Deaceea, propunem reintroducerea impozitului global, dar numai la veniturile impozabile ce întrec suma de lei 50.000. Această reformă înlătură apăsarea și paperaseria fostului global, dar și nedreptățile supra-cotei, care este condamnată și sub raportul randamentului. În primele 8 luni ale exercițiului ea a produs 238 milioane lei, față de 305 milioane lei,

produsul globalului pe perioada corespunzătoare din exercițiul trecut.

5. REORGANIZAREA JUSTIȚIEI FISCALE.

Justiția fiscală trebuie reorganizată. Contactul între fisc și contribuabili este supărător, din cauza lipsei de răspundere a agenților de constatare și a controlului imperfect al acestora. În fapt, agentul de constatare (controlorul financiar) are puteri discreționare.

Intr'adevăr, acest controlor întocmește actele de impunere, iar în caz de reclamație, tot el le cercetează și referă, cu alte cuvinte se controlează pe el însuși. Controlorul vine în contact cu contribuabilul: a) când acesta îi aduce declarația, b) când i se cer lămuriri în caz că declarația este incompletă, sau când este pusă la îndoială exactitatea declarației, c) când controlorul cere rectificarea declarației sau când impune din oficiu. Este firesc să se lase agentului o putere mare de apreciere, dar trebuiesc luate toate garanțiile împotriva arbitrarului fiscal. Justiția fiscală trebuie să aibă dreptul de a examina nu numai legalitatea formală a actelor controlorului, ci și conținutul lor material.

Însfârșit, trebuie modificată constituirea instanțelor fiscale. Gradele de constatare propuse sunt următoarele: impunerea se va efectua de către organele fiscului, *pe cale administrativă*, în baza declarațiilor, fără asistența contribuabilului.

Contra acestor impuneri, se va putea face *oposiție* de către contribuabil, la comisiunea de impunere, compusă din președintele tribunalului sau delegatul său, administratorul financiar și un delegat al asociației profesionale oficiale a contribuabilului, în cazul impozitului profesional sau comercial, sau un delegat al consiliului comunal, în celelalte cazuri.

Contra deciziunilor comisiunilor de impunere, atât fiscal cât și contribuabilul vor avea drept să facă apel, la comisiunea de apel, compusă din 5 membri: doi membri ai Curții de Apel, delegați de primul președinte, inspectorul financiar și doi contribuabili, delegați, unul de asociația profesională oficială și celălalt de cea mai importantă asociație neoficială a profesiei respective, desemnate de Ministerul de Finanțe.

Instanța de recurs împotriva deciziunilor comisiunii de apel va fi Curtea de Casație, pe lângă care va funcționa o secțiune specială fiscală.

Se va proceda la o reorganizare fundamentală a compunerii instanțelor actuale de jurisdicție fiscală, prin înființarea unui corp special de magistrați și funcționari fiscali, având stabilitatea și inamovibilitatea necesară, pentru a putea fi garantată independența și imparțialitatea lor.

Alături de reorganizarea instanțelor, adică paralel cu reclamațiunea contencioasă, trebuie să se introducă o procedură urgentă de reclamațiuni administrative, fixându-se un termen fatal, de exemplu maximum 6 luni, înlăuntrul căruia aceste reclamațiuni să fie definitiv rezolvate.

B) REFORMA SISTEMULUI DE IMPOZITE INDIRECTE.

1. TAXA PE CIFRA DE AFACERI.

Trecând la *impozitele indirecte*, observăm că un impozit de mare randament, chiar în vreme de criză, este *taxa asupra cifrei de afaceri*. Evoluția încasărilor provenind dela acest impozit a fost următoarea:

	Incasări	Indici
1929	1.757 milioane lei	100,0
1930	2.001 „ „	113,9
1931	1.367 „ „	77,8
1932	1.151 „ „	65,7
1933	1.705 „ „	97,0

Rezultatele obținute în 1930 se datoresc unei modificări a regimului și unei aplicări mai riguroase, ca și volumului ridicat de afaceri, înainte de generalizarea crizei economice.

Scăderea bruscă a încasărilor, în 1931 și 1932, nu se datorește crizei economice în totalitate, — dovadă creșterea în acelaș timp a încasărilor din taxele de consumație — ci și unei relaxări a metodelor de administrație fiscală.

Cu toată agravarea crizei în 1933, urcarea bruscă a încasărilor este datorită legii noastre din acest an, care a schimbat radical tehnica așezării acestui impozit, a făcut o nouă ajustare a taxelor, majorându-le insensibile și a făcut o nouă clasificare, impunând o serie de articole scutite până atunci.

Deși rezultatul încasărilor din exercițiul 1933 a fost cu 31,7 % superior față de anul precedent, în aplicațiunea acestui impozit s'a produs totuși o evaziune însemnată. Vom încerca să determinăm cuantumul evaziunii pe acest interval de timp.

Incasările privind art. 28 din impozitul pe lux și cifra de afaceri, dela 1 Aprilie 1933 la 31 Martie 1934, au fost:

		Denumirea taxelor	Suma încasată	Total
			în lei	
Producția Internă	}	16,50%	19.774.233	
		11,0 %	61.673.478	
		2,50%	608.870.768	
		Taxa fire de mătase naturală	9.089.852	
		Taxa pe gogoși	3.279.094	
		1 %	29.317.827	
		Mori	71.528.590	
		Brutării	33.134.640	836.663.282
Import . .	}	16,50%	23.365.458	
		11 %	105.028.973	
		2,50%	379.793.827	
		Taxa mătase nat.	54.420.180	
		Taxa mătase artif.	144.317.738	
		Taxa pe gogoși	63.705.823	
		1 %	92.046.345	862.678.344
Export . .		1 %	32.09.146	2.030.320
Amenzi . .			2.030.320	2.030.320
Total general			Lei 1.733.472.092	

Este aproape cert că impozitul pe lux și cifra de afaceri care se percepe la import, se percepe în mod cât mai apropiat de realitate, față de taxarea făcută de vameși.

Aceasta se poate constata și din faptul că valoarea importului pe 1933 s'a ridicat la 11.742 milioane lei, iar impozitul pe lux și cifra de afaceri perceput dela 1 Aprilie 1933 până la 1 Aprilie 1934 la import a fost de circa 860 milioane lei. Cum în general cota de impunere a fost de 2,50% la majoritatea articolelor și la cele de mare consum, se poate vedea de aici că la vămi impozitul s'a perceput normal. De altminteri, din însăși declarațiile vamale (dacă evident s'a făcut taxarea vamală la articolul vamal corespunzător fără a se frustra Statul), se poate face totdeauna controlul.

Evident însă că totul depinde de sinceritatea taxării vamale.

DOVADA EVAZIUNEI LA TAXA CIFREI DE AFACERI.

Cu totul alta este însă situația încasărilor din producția internă.

În adevăr, din cifrele de mai sus, constatăm următoarele:

a) Dela produsele supuse impozitului pe cifra de afaceri de 2,50 % care sunt cele mai numeroase și de cel mai mare consum, am văzut că s'au încasat 608 milioane lei.

După datele Ministerului de Industrie, valoarea producției indigene a fost în 1932 și 1933, pentru industria mare de transformare, de 32.475.096.000 lei, respectiv de 34.940.757 lei, după cum se vede din tabloul de mai jos :

Denumirea grupelor	Nr. în- treprin- derilor	Capital investit mii lei	Forța motrice H. P.	1932	1933
				Valoarea producției mii lei	Valoarea producției mii lei
Ind. alimentară	1.028	11.078.005	130.450	8.512.800	9.329.229
„ chimică	278	7.158.869	65.659	7.384.135	6.596.999
„ metalurgică	394	5.640.970	103.102	4.327.347	5.240.166
„ textilă	470	5.680.856	42.941	6.137.702	7.300.890
„ lemnului	692	3.037.786	68.526	1.508.066	1.481.201
„ pielărie	162	1.008.980	12.679	1.482.183	1.591.008
„ hârtiei și artei grafice	162	2.576.840	33.652	1.834.095	1.902.785
„ materialelor de construcție	288	3.042.949	52.720	861.910	914.098
„ sticlăriei	35	491.974	2.263	278.469	438.543
„ electrotehnică	15	90.614	2.155	97.752	87.163
„ ceramică	33	96.440	518	40.637	48.700
Total	3.557	39.904.283	514.745	32.475.096	34.940.757

După cum reese din cifrele de mai sus în 1933 a fost o re-priză accentuată a producției industriale, valoarea producției mari de transformare fiind pe 1933 de 35 miliarde de lei. Este de notat că indicele general al prețului de gros — baza 1929 — n'a variat aproape deloc în 1933 față de 1932: el a fost 61 în 1932 și 60 în 1933.

Ținând seama de faptul că majoritatea producției industriale indigene se impune la 2,50 %, (articole cu 11 % și 16,50% fiind de consum redus, iar articolele impuse la 1% neprivind producția industriei mari), putem deduce cu precizie că în anul 1933 trebuia să se încaseze din producția indigenă, supusă impozitului de 2,50%, suma de circa 875 milioane lei, în loc de 608 milioane lei, dacă considerăm valoarea producției industriei indigene în 1933 la 35 miliarde de lei.

Deci, Statul a fost frustrat la acest capitol cu peste 250 milioane lei.

b) Dela produsele supuse impozitului pe cifra de afaceri de 1 % s'a încasat lei 29 milioane, în intervalul dela 1 Aprilie 1933 până la 1 Aprilie 1934.

Producția industrială mai importantă atinsă de taxa pe cifra de afaceri conform legii din 1933 la acest capitol de impunere a fost aceea a cărbunelui și curentului electric.

Dacă calculăm taxa pe cifra de afaceri corespunzătoare numai pentru aceste două articole după datele statistice ale producțiunii, constatăm evaziunea în mod matematic.

În 1932 s'au extras 1.651.000 tone de cărbuni în valoare de 1.239 milioane de lei.

În 1933, producția a fost cantitativ aproape egală cu aceea din 1932, însă indicele prețului de gros a scăzut dela 85, în 1932, la 80, în 1933 (baza 1929=100), astfel că valoarea producției a fost de circa 1.100 milioane lei, în 1933.

Prin urmare taxa pe cifra de afaceri pentru cărbune trebuia să dea un randament de circa 11 milioane lei.

Consumul anual de curent electric se ridică la circa 300 milioane Kw/oră (în afară de energia produsă de întreprinderile industriale pentru uzul lor propriu).

Valoarea medie a Kw/oră a fost în 1933 de circa 9 lei Kw/oră, astfel că randamentul cifrei de afaceri trebuia să fie, în 1933, de minimum 27 milioane de lei.

Constatăm deci că numai la aceste două articole Statul a fost frustrat în 1933 cu circa 9 milioane de lei.

c) Dela mori și brutării, a căror produse sunt supuse unui impozit pe lux și cifra de afaceri de 2,50 %, s'a încasat dela 10 Aprilie 1933—1 Aprilie 1934 circa 105 milioane lei.

Cunoscând însă consumul intern anual de grâu, de circa 120.000 vagoane, din care se extrag 90.000 vagoane făină, care produc circa 110.000 vagoane pâine, dacă luăm ca prețuri medii 6 lei kg. de făină și 5 lei kg. de pâine, constatăm că în 1933 trebuia să se încaseze circa 140 milioane lei dela făină și circa 140 milioane lei dela pâine, adică 280 milioane lei, în loc de 105 milioane lei, cât s'a încasat, de unde rezultă că la acest capitol a existat o evaziune de circa 175 milioane lei.

Este de notat că, calculul încasărilor de mai sus este făcut în ipotezele celui mai scăzut consum și a celor mai joase

prețuri și că s'a avut în vedere faptul că în general pâinea și făina de grâu se consumă aproape numai la orașe.

Din datele de mai sus, rezultă cu destulă precizie, că la perceperea impozitului pe lux și cifra de afaceri, Statul este frustat anual cu circa 425 milioane lei.

NECESITATEA UNEI REFORME.

În loc să se perfecționeze tehnica de aplicare, ca să se combată evaziunea, și cu toate că legea noastră din 1933 a dat rezultate atât de frumoase, cari promiteau să se desvolte mai departe, aducând un plus de venituri Statului, prin modificările din 1934, randamentul ei a fost periclitat. Dovadă este rezultatul încasărilor pe primele 8 luni ale exercițiului 1934—1935 care s'a ridicat la 1.167 milioane față de 1.205, în aceeași perioadă a exercițiului 1933—34 cu toate că ritmul mișcării economice a fost în 1934 mai viu ca anul trecut și volumul tranzacțiilor mai urcat.

Pentru a se înlătura posibilitățile de evaziune pe viitor și a se mări încasările din acest impozit, socotim necesare următoarele măsuri:

a) Revenirea la cotele de impunere ale legii din 31 Decembrie 1932.

b) Trecerea următoarelor articole din lista D (1%) la lista C. (2,50%) a legii din 31 Decembrie 1932: apele minerale, antracit, cărbune brun, traverse.

c) Impunerea fabricanților de alcooluri industriale la 2,50 %, măsură care apare cu atât mai justă, cu cât în ultimul timp s'a ridicat în mod nejustificat prețul de cumpărare al monopolului alcoolului dela fabricanți.

d) Aplicarea percepției impozitului la vamă, la cât mai multe articole care se fabrică în țară, din materii prime străine importate, pentru a se micșora evaziunea pentru articolele în chestiune.

e) Revenirea la perceperea impozitului pe cifra de afaceri la industriile cu producție integrală, nu numai la produsele finite, dar și la produsele intermediare fabricate, conform legii din 31 Decembrie 1932.

f) Controlul cât mai eficace al operațiunilor vamale.

g) Stabilirea de norme tehnice, pentru controlul activității diferitelor industrii, astfel ca agenții fiscalului să poată controla repede și cu cea mai mare ușurință, prin me-

tode simple, producțiunea industriei pe care o cercetează, independent de datele registrelor contabile.

2. TAXA DE CONSUMAȚIUNE ASUPRA BĂUTURILOR SPIRTOASE.

Dintre taxele pe consumațiune propriu-zise, un capitol important îl formează taxele asupra alcoolului și băuturilor alcoolice.

Incasările provenite din aceste taxe au evoluat în ultimii ani, precum urmează:

	<i>Incasări</i>	<i>Indici</i>
1929	1.570 milioane lei	100,0
1930	1.324 " "	84,3
1931	1.005 " "	64,0
1932	908 " "	57,9
1933	1.045 " "	66,6

Veniturile provenite din diferitele taxe asupra alcoolului pe categorii au evoluat astfel:

	<i>Indici (baza 1929)</i>			
	1930	1931	1932	1933
Taxe supra alcoolului . . .	60,08	23,43	45,43	86,59
Taxe asupra brevetelor . . .	79,40	137,21	109,50	88,61
Taxe asupra țuicii și rachiului	69,48	50,49	31,14	30,76
Taxe asupra berei . . .	95,57	72,43	50,42	43,54
Taxe asupra alcoolului . . .	93,09	119,55	88,03	51,26

Din aceste date rezultă că nivelul cel mai jos al încasărilor a fost atins în 1932, ameliorându-se în 1933, pentru a scădea din nou în 1934.

Cauzele nu pot fi datorate exclusiv urmărilor crizei economice, cât mai ales schimbărilor regimului fiscal și administrării defectuoase, care a înlesnit evaziunea pe o scară întinsă.

În ce privește încasările din taxa alcoolului industrial, scăderea lor catastrofală se explică prin schimbarea regimului fiscal, din 1927, care a creiat un sistem de taxe asupra diferitelor categorii de alcooluri, favorizând fraudele, precum și neaplicării regimului legal creiat în 1930, ca o fază de tranziție pentru pregătirea introducerii monopolului. Instituirea monopolului desfacerii alcoolului în 1932 și

scoborîrea prețului de vânzare, la un nivel care nu mai promova interesul fraudei, au dus la 1933 la o sporire apreciabilă a încasărilor.

Și încasările provenind din băuturi alcoolice naturale, sunt în scădere. Cauza stă în degrevările acordate, dar și într-o recoltă excepțional de slabă din anul trecut. O situație similară se întâlnește la taxele asupra vinului și berei. Dar, randamentul scăzut al acestor taxe trebuie pus și în sarcina lipsei unui control riguros.

Veniturile monopolului alcoolului pot fi mărite numai prin așezarea acestei instituțiuni pe baze comerciale și prin modificarea metodelor ei de lucru. În acest scop, se impune organizarea monopolului alcoolului, potrivit principiilor de comercializare ale legii din 1929, astfel cum au fost concretizate în proiectul de lege de modificare a regimului legal, instituit în Aprilie 1922, ce am propus Parlamentului în vara anului 1933.

În acelaș timp, se impune o serie de măsuri pentru concentrarea și raționalizarea producțiunii de spirt, în vederea ușurării controlului, a înlăturării complete a fraudelor și a efitinirii produselor care să profite deopotrivă consumatorului și fiscului. Asemenea măsuri erau propuse în proiectul nostru din 1933, pentru desființarea fabricilor parazitare (art. 49 și 50), pentru concentrarea fabricilor mici (art. 51), pentru organizarea fabricilor mari (art. 42 etc.).

Eftinirea prețului de cumpărare al spirtului de către organizațiunea monopolului se poate obține și pe altă cale, prin introducerea principiului procurării spirtului prin licitație publică, sau prin bună învoială, pe regiuni și după proveniența materiei prime. În modul acesta, se va putea da avânt fabricilor serioase și înlătura complet fabricile parazitare, care nu lucrează ci transferă celorlalte cotele lor stimulându-se fabricile lucrătoare să lucreze cu prețul de cost cel mai redus.

Este apoi absolut necesar a se îndruma monopolul alcoolului, spre monopolul integral, realizând treptat desfacearea prin monopol a rachiurilor naturale: țuica, drojdia de vin și tescovina.

Avantagiile unei asemenea politici nu pot fi contestate. În afară de asigurarea creșterii veniturilor pentru Stat, s'ar putea armoniza consumațiunea și prețurile tuturor felurilor

de băuturi spirtoase, prin punerea în consumație a băuturilor fabricate din spirt industrial, în cantități în raport cu producția variabilă a băuturilor naturale, datorită oscilațiilor recoltei de fructe și s'ar obține stabilirea rațională a prețurilor, împiedecându-se scăderile și urcările brusce. În sfârșit, monopolul ar standardiza și învechi aceste băuturi și le-ar ridica valoarea. Producătorii ar avea marele avantaj de a înlătura specula cumpărătorilor locali, care colectează țuica și rachiurile, speculând nevoia de bani a producătorilor.

În sfârșit, odată ce monopolul alcoolului va fi pus pe baze comerciale, el va avea posibilități să-și utilizeze depozitele în așa fel, încât să posede localuri proprii și instalații adecvate, pentru a prepara băuturile în condițiuni optime și a fi în măsură să răspundă în timp util cererilor.

3. CELELALTE TAXE DE CONSUMAȚIUNE.

În ce privește încasările din taxe asupra celorlalte articole de consumație, constatăm o creștere continuă a încasărilor, în timpul crizei, care este în contrast cu scăderea tuturor celorlalte surse de venituri. Astfel, încasările, provenind din aceste taxe, au trecut dela 1.574 milioane în 1929 la 2.514 milioane lei în 1933, indicele fiind 159,72 față de 1929. Față de totalul veniturilor din bugetul ordinar, ele reprezintă 12,39% în 1933, față de 5,07% în 1929. Sporul se datorește numai în parte mării succesive a cotelor de impunere, el fiind datorat posibilității mai limitate de evaziune pentru o serie de taxe, încasate la sursă, precum și menținerii nivelului consumului destul de ridicat la anume produse de mare consumație. Caracteristic este sporul însemnat al taxei asupra zahărului, care a crescut dela 900 milioane lei în 1932 la 1.200 milioane lei în 1933, datorită creșterii consumului, ca urmare a diminuării prețului zahărului, provocată de legea noastră din 1933.

În schimb însă, creșterea încasărilor provenind din taxele asupra produselor petrolifere, în 1932 (indice 164,07) față de 1930 (indice 111,41) s'a oprit în loc în 1933 (indice 163,26), cu toate perfecțiunile introduse prin amenajările succesive ale taxelor pe diferite categorii de produse, pentru a micșora fraudă prin amestecuri și cu toată intensificarea măsurilor de control, prin instituirea controlului tehnic și supravegerii transporturilor.

Experiența de până acum este concludentă în sensul că numai prin introducerea unui regim de contingentare și centralizare a distribuției în consumul intern al produselor petrolifere este posibil a se realiza o sporire a încasărilor, prin înlăturarea completă a evaziunii și fraudelor.

4. EXCEDENTELE REGIILOR COMERCIALE ȘI CELORLALTE ÎNTREPRINDERI PUBLICE.

O categorie însemnată de venituri sunt excedentele regiilor publice comerciale și caselor autonome.

Acest capitol bugetar a fost creat pentru întâia oară în bugetul din 1930, ca urmare a organizării în formă de regii și case autonome a unor importante servicii publice, cu caracter economic, care mai înainte erau încadrate împreună cu serviciile administrative în bugetele departamentelor și se confundau în bugetul general, sub capitolul veniturile ministerelor.

Regiile și casele autonome se pot despărți în instituțiuni care exploatează un monopol fiscal sau economic: C. A. M., Conducta de Petrol, Regia Autonomă a Porturilor și Căilor de comunicație (cu excepția serviciilor de navigație), Poșta și Telegraful; și instituțiuni care conduc exploatări economice, în concurență cu întreprinderi private: C. A. P. S., P. A. R. I. D., Regia Redevențelor și Impozitelor Miniere, Monitorul Oficial, Exploătările Miniere din Ardeal (R. I. M. A.).

Rostul organizării în regie a tuturor acestor categorii de servicii publice cu caracter economic, trebuie să fie de a spori veniturile Statului și a asigura îndeplinirea în interesul obștesc a unor servicii publice. Rezultatele activității acestor întreprinderi economice ale Statului, în scurtul timp de când au luat ființă (1929), nu pot fi concludente, din cauza efectelor paralizante ale crizei economice și a unei totale neînțelegeri a menirii lor, care se desprinde din atitudinea ostilă a unora dintre conducătorii vieții noastre publice ¹⁾.

Fapt cert este că cu toate vicisitudinile, încasărilor Statului, provenite din excedentele regiilor și caselor autonome, au rezistat mai bine în fața crizei de cât celelalte surse de venituri ale Statului. Deasemeni, deficitele unora dintre serviciile economice, care au fost în trecut o sarcină pentru bu-

¹⁾ Vezi, V. N. Madgearu: Pentru apărarea avuției Statului (1934), p. 76 și următoarele.

getul Statului, s'au redus în mod simțitor. Aceasta ne îndeamnă a persevera pe calea deschisă prin reforma legii comercializării din 1929, propunând a se introduce modificările impuse de experiență, în cadrul principiilor din proiectul modificator, prezentat parlamentului în 1933, pentru desăvârșirea acestor importante instituțiuni.

În acest scop, este imperios necesar să se înlăture legea hibridă din 1934 și să se înlocuiască printr'o lege organică și completă, care să realizeze următoarele postulate:

1. Să se definească statutul juridic al regiilor publice comerciale, ca servicii publice de Stat.

2. Să se delimiteze domeniul de aplicațiune al regiilor publice, care administrează bunurile economice sau drepturile de monopol.

3. Să se introducă norme unitare pentru întocmirea bugetului din punct de vedere financiar și din punctul de vedere al economiei generale de exploatare rațională, normele acestea urmând a fi aprobate de Ministerul de Finanțe.

4. Proiectele de buget trebuiesc întocmite cu avizul unui organ de control superior, care să vegheze la evaluarea exactă a prevederilor de venituri și la raționalizarea cheltuelilor, la justificarea afectării de venituri pentru investițiuni, la prevederea amortizărilor corespunzătoare, etc.;

5. Să se precizeze raporturile de autonomie financiară, fixându-se limitele dreptului de angajare și efectuare a operațiunilor de venituri și cheltueli și modul de executare al bugetelor.

6. Să se lărgească posibilitățile de credit ale regiilor publice comerciale, pentru ca ele să poată avea o politică proprie de împrumuturi, încadrate în norme generale, și sub controlul Ministerului de Finanțe, astfel ca aceste întreprinderi economice să fie în măsură să-și procure credite de exploatare și împrumuturi de investițiune, pentru a-și spori producțiunea și mări veniturile.

7. Să se creeze un statut special pentru personalul regiilor publice comerciale.

8. Participarea la beneficiu să fie înlocuită cu prime de producție, ca mijloc de stimulare al muncii.

9. Numărul membrilor în consiliile de administrație, să fie redus la trei până la șapte membri; comitete de direcție să nu existe, decât la anume regii însemnate; remunerarea

membrilor să fie limitată la un jeton de prezență și o retribuție anuală.

10. Să se fixeze regule unitare pentru întocmirea bilanțurilor, cu controlul Ministerului de Finanțe.

11. Să se contopească într'un singur fond toate fondurile de rezervă ale regiilor, din care să se procedă la investiții, în raport cu interesele economiei naționale, pe baza unor programe aprobate de consiliul de miniștri.

Prin această reformă, se va putea garanta o creștere a excedentelor regiilor și caselor autonome, prin sporirea veniturilor și plafonarea cheltuelilor.

Datele comparative ale excedentelor din 1930 și 1933 ne dau o indicațiune asupra acestor perspective. Excedentul C. A. M. — cea mai importantă regie — a scăzut în acest interval dela 4.468 milioane lei la 3.806 milioane, iar excedentul celorlalte regii dela 1.663 milioane la 759 milioane lei. Criza nu poate fi singura explicație a descreșterii excedentelor regiilor și caselor autonome. Defectele de organizare au dat contribuția lor la acest rezultat. Dar, lipsa de supleță comercială și mai ales lipsa de mijloace financiare au avut partea cea mai largă. Un exemplu edificator: Valorificarea redevențelor de țitei ale Statului, prin distilarea și comercializarea produselor, poate da o creștere a venitului dela circa 350 milioane lei, la 800 milioane lei. Aceasta presupune însă, ca Regia Redevențelor și Impozitelor Miniere (astăzi desființată și transformată într'un serviciu în Ministerul de Industrie și Comerț) să posede, pe lângă libertatea de acțiune, și mijloacele financiare, spre a folosi căile cele mai practice, pentru rafinarea redevențelor de țitei, condiționarea și plasarea produselor în condițiuni optime.

REZULTATELE PROBABILE ALE REFORMELOR PROPUSE.

După ce am examinat reformele fiscale și administrative, socotite necesare pentru sporirea veniturilor publice, să cercetăm în ce măsură se pot ele traduce printr'o creștere imediată a încasărilor pe exercițiul viitor.

Pentru contribuțiunile directe, încasărilor probabile pe exercițiul 1934—35 ridicându-se la 3.200 milioane lei, sporul probabil în primul an nu va putea trece de 10%, adică de 320 milioane lei.

Am văzut că la taxa pe cifra de afaceri fiscalul e frustat

cu 450 milioane lei, în afară de exonerările legii Slăvescu din 1934, care se ridică la alte 100 milioane lei. Prin noi amenajări, este posibil a se realiza un spor de 250 milioane lei, deci în total 750 milioane lei, din care însă în primul an nu s'ar putea realiza cu certitudine decât 500 milioane lei.

Taxele asupra produselor petrolifere, prin contingentarea distribuției interne, pot da un plus de 20% în primul an, adică față de 1.200 milioane încasările probabile pe 1933-34, sporul se poate cifra la 240 milioane lei.

Din excedentele regiilor, în anul întâi, nu se poate aștepta o sporire, decât prin raționalizarea valorificării redevențelor de țigări, care poate produce în primul an 200 milioane lei.

Creșterea veniturilor Statului se mai poate aștepta dela amenajarea rațională a monopolurilor existente și din crearea de noi monopoluri.

Dela monopolul alcoolului, nu se poate prevedea însă în anul întâi nici un spor față de prevederea din bugetul actual, înscrisă la 1.000 milioane, adică cu un plus de 250 milioane față de prevederile anului trecut, deoarece în exercițiul curent excedentul previzibil va fi numai de 600 milioane lei. În schimb, printr'o nouă amenajare a Loteriei de Stat se poate conta pe un spor de 80 milioane lei.

Am examinat posibilitățile de înglobare în regimul monopolului fiscal a unei serii de articole ca: zaharina, orezul, ceaiul, cafeaua și cacao. Randamentul probabil s'ar ridica la 500 milioane lei.

Totatul acestor sporuri, create prin mijloace fiscale, se poate estima, pentru exercițiul viitor, la 1.840 milioane lei. Dacă se va ceda venitul impozitului agricol (550 milioane lei) administrațiilor comunale și județene, *plusul* pentru Stat se reduce la 1.300 milioane lei.

Mai există o sursă de venituri, care ar putea fi pusă la contribuție pentru acoperirea nevoilor publice: averea acumulată în anii din urmă în clădiri, sub regimul de scutiri fiscale, pentru încurajarea construcțiilor. Sub imboldul privilegiilor fiscale, s'au acumulat capitaluri însemnate în construcțiuni ai căror titulari nu contribuiesc cu nimic la sarcinile publice. Este momentul a fi atrași și aceștia la masa impozabilă. S'au investit în construcțiuni, între anii 1920—1933 inclusiv, suma impresionantă de 80.775 milioane

lei. Este oportun a face să suporte un impozit special această formă de avere acumulată, impozit așezat nu pe venit, ca să se respecte scutirile acordate, ci pe suma capitalurilor imobilizate. S'ar putea introduce un impozit, calculat în forma unui procent asupra prețului de cost al construcțiilor noi, și repartizat pe durata scutirii de impozite directe. Pröcentul ce s'ar aplica ar putea fi stabilit printr'un tarif progresiv, variind după prețul construcțiilor. S'ar scuti de acest impozit, proprietarii cari locuiesc în casa proprie, sau mai posedă un singur apartament închiriat, dacă costul imobilului nu trece de 500.000 lei.

Statul ar putea realiza în acest chip, pe o perioadă de 5 ani cât ar mai dura scutirile, în mijlociu, un venit anual de circa 400 milioane lei.

În total, veniturile Statului pe anul viitor s'ar putea mări deci cu 1.700 milioane lei.

Deci, prin măsuri fiscale complet nu se vor acoperi cele 2—3 miliarde, necesare pentru echilibrarea bugetului ordinar pe exercițiul viitor.

Diferența nu se va putea realiza decât prin sporirea încasărilor prin ameliorarea metodelor de așezare și percepere a impozitelor, iar o creștere constantă nu se va produce decât numai dacă, ca urmare a măsurilor economice generale și a stimulării activității economice, prin finanțarea de lucrări publice, se va izbuti a se ridica capacitatea de consum și de plată a masselor producătoare și a se mări, pe această cale, coeficientul general al încasărilor Statului.

C) REORGANIZAREA APARATULUI FISCAL.

IMPERFECTIUNILE APARATULUI FISCAL.

Toți cunoscătorii organizației de așezare și percepere a drepturilor fiscale ale Statului, sunt de acord să afirme că nivelul scăzut al încasărilor Statului trebuie atribuit în bună parte calității inferioare a aparatului fiscal. În această privință, d. profesor Charles Rist, în introducerea la cel de al doilea volum al raportului său din Iulie 1932, spune următoarele:

„Problema care se pune Guvernului român, în scopul de a aduce încasăările la un nivel satisfăcător, pentru a asigura mersul regulat al Statului, nu este aceea a unei agravări

a fiscalității, ci a unei reorganizări și puneri la punct a întregului aparat de percepere, control și inspecțiune a impunerilor.

„Fără a ridica cotele, afară de cazuri speciale și determinate, destul de rare, simpla introducere a unui control administrativ, mai întins și mai strâns, este menită să amelioreze, în scurt timp, încasările tezaurului.

„Există astfel de lacune și defecte atât de grave în organizarea actuală încât fără nici o îndoială, o amenajare rațională a sistemului de așezare și percepere a impozitelor va da rezultate importante”¹⁾.

În reforma financiară pe care am întreprins-o în 1933, preocuparea de căpetenie a fost să se înlăture desorganizarea generală care exista, atât în serviciile exterioare, în sarcina cărora cade constatarea, perceperea și urmărirea impozitelor, cât și în serviciile centrale ale Ministerului de Finanțe, unde existau lacune, atât în ce privește structura lor, cât și recrutarea personalului. Deaceia, se impunea organizarea rațională și adecvată nevoilor actuale, atât a serviciilor exterioare, cât și a administrației centrale a Ministerului de Finanțe. Aceasta era cu atât mai imperios cerută, cu cât dacă exista o organizare pentru constatarea, urmărirea și perceperea impozitelor directe, datorită împrejurării că după războiu atențiunea miniștrilor de finanțe a fost concentrată aproape exclusiv asupra acestor surse de venituri, în ce privește impozitele indirecte ele au fost complet ignorate, astfel încât constatarea și urmărirea lor era aproape inexistentă. Această stare de lucruri a ajuns intolerabilă, mai ales prin micșorarea importanței contribuțiilor directe ca sursă de alimentare a bugetului în timpul crizei actuale, în raport cu celelalte feluri de venituri și în special cu impozitele indirecte.

BAZELE NOUII ORGANIZĂRI A APARATULUI DE CONSTATARE ȘI PERCEPERE DIN 1933.

Pentru a remedia acestei stări de lucruri, prin legea pentru organizarea serviciilor exterioare de constatare, control și percepere a impozitelor din 1933, s'a dat o nouă organiza-

¹⁾ Charles Rist, Rapport sur les finances publiques de la Roumanie II, Rapports spéciaux, pag. 7—8.

re, bazată pe principiul separațiunii serviciului de constatare de serviciul de percepere al impozitelor.

Serviciul de constatare din întreaga țară a fost împărțit în 9 direcțiuni regionale și fiecare în două servicii distincte: serviciul de constatare al impozitelor directe și serviciul de constatare al impozitelor indirecte.

Creațiunea direcțiunilor regionale nu corespundea numai interesului unei organizări mai perfecte a serviciului de constatare, ci mai ales nevoii de descongestionare a administrațiunii centrale a Ministerului de Finanțe, prin trecerea unei întregi serii de atribuțiuni în sarcina acestor unități regionale și era destinată să faciliteze prin aceasta satisfacerea intereselor contribuabililor.

Separând serviciul de constatare de serviciul de urmărire și percepere am despărțit administrațiunile financiare în două: administrațiuni de constatare și administrațiuni de încasări și plăți.

Până atunci, atât serviciile de constatare, cât și cele de percepere a impozitelor se aflau concentrate aproape complet în sarcina aceluiași organe de execuție — un sistem defectuos, atât pentru interesele Statului, cât și pentru interesele contribuabililor, din cauza imperfecțiunilor la care dădea loc lipsa de specializare a atribuțiunilor și din cauza ușurinței cu care se puteau comite abuzuri și fraude într'o administrație, chemată să facă toate operațiunile, dela stabilirea materiei impozabile până la încasarea impozitelor.

La rândul ei, administrațiunea de constatare a fost împărțită în două secțiuni distincte: secțiunea de constatare a impozitelor directe și secțiunea de constatare a impozitelor indirecte, creind astfel și pentru impozitele indirecte un organ de constatare, care până atunci lipsea.

Concomitent, s'a reorganizat și serviciul de urmărire și percepere. Pentru urmărire și încasare s'a prevăzut funcționarea uneia sau mai multor administrațiuni de încasări și plăți în fiecare județ, fiecare având o secție de urmărire, contencios și personal, o secție de casierie și o secție de contabilitate.

Percepțiile au fost regrupate în percepții de circumscripție și agenții de încasare. Prin aceasta s'a urmărit a se accelera încasările, deoarece agențiile de încasare sunt dispensate de lucrări de birou, care rămân în sarcina percepțiilor de

circumscripție; vărsămintele încasărilor puteau fi făcute astfel mai des la administrațiunile de încasare, specializate în contabilitate.

Asigurarea bunei funcționări a întregii organizațiuni a serviciilor exterioare și necesitatea unui control eficace asupra tuturor operațiunilor de constatare, de o parte, și a operațiunilor de urmărire și percepere, de altă parte, au condus la un sistem de inspecțiune și control, corespunzând diviziunii indicate mai sus. Astfel, pe lângă administrațiuni se creiau controlori șefi, separat pentru constatare și pentru încasări și plăți. Controlorii pentru constatare urmau a fi specializați pentru diferitele categorii de impozite. Pe lângă direcțiunile regionale, funcționau un număr de inspectori regionali. Iar controlul administrațiunilor de încasări și plăți este în sarcina unui număr de inspectori contabili.

Directivele întregului serviciu de constatare se dădeau direcțiunilor regionale, prin direcțiunile contribuțiunilor din Ministerul de Finanțe, iar activitatea directoratelor regionale urma să fie supravegheată prin corpul de inspectori speciali din minister.

Serviciul de urmărire de pe lângă toate administrațiunile de încasări și plăți depindea de Direcțiunea generală a bugetului și contabilității Statului, dela care primea toate directivele.

Succesul unei asemenea schimbări radicale a structurii serviciului exterior al Ministerului de Finanțe era mai ales în funcțiune de calitatea elementelor cari formau aparatul de constatare și percepere a veniturilor publice. Constatând că o parte cel puțin din corpul de funcționari ai Ministerului de Finanțe fuseseră recrutați fără nici un criteriu de selecțiune obiectiv și nu se arătaseră la înălțimea efortului ce li se cere în momentele dificile pe care le străbăteau, am introdus măsuri pentru înlocuirea treptată a cadrelor, prin cadre noi, compuse din funcționari recrutați pe baza unor condițiuni obiective: studii de specialitate, examene de aptitudini și concursuri.

NOUA LEGE DE ORGANIZARE A MINISTERULUI DE FINANȚE.

Noua organizare a serviciilor exterioare, ca și nevoia unei organizări mai raționale a direcțiunilor și serviciilor cari formează administrația centrală, au impus, în același

timp cu prima reformă, o nouă lege de organizare a Ministerului de Finanțe. Această lege se încadrează în legea de organizare a ministerelor din 1929, care a dat o organizare administrativă unitară diverselor departamente. Dar această lege-cadru n'a putut prevedea, pentru departamentele de specialitate, organizarea lor în toate detaliile.

În noua lege de organizare a Ministerului de Finanțe, s'a ținut seama de toate modificările și ameliorările aduse prin legea contabilității publice și prin celelalte legi speciale, metodelor de administrare a avutului public, cu scopul principal de a se preveni orice dezordine și orice posibilități de fraudă.

Concepția de bază a acestei legi este descentralizarea. Serviciile exterioare primesc o bună parte din atribuțiunile ce incumbau până atunci serviciilor din administrația centrală, rolul acestora fiind de a se ocupa de chestiunile financiare generale, de fixarea directivelor de lucru pentru serviciile exterioare, de coordonarea și controlarea continuă a activității acestora și de perfecționarea din an în an a mersului serviciilor.

Atribuțiunile direcțiilor au fost repartizate între un număr mai redus de servicii și birouri decât mai înainte. În direcțiunea care se ocupa de stabilirea și execuția bugetului s'au creat totuși două servicii noi, având rolul de a se ocupa exclusiv de problemele bugetare. Prin aceasta s'a completat o lacună veche în organizația Ministerului de Finanțe, care, din cauza lipsei unor servicii speciale, suferia, în epoca pregătirii bugetului de o stagnare a întregii activități, toți funcționarii fiind concentrați pentru lucrările bugetare. Bugetul nu se putea întocmi în mod serios, din cauza improvizațiunii datelor, pe care se întemeiau previziunile de venituri și cheltuieli. Tot în această direcțiune, s'au creat unele birouri pentru organizarea serioasă a controlului, pe care este chemat să-l exercite Ministerul de Finanțe asupra celorlalte departamente, în ce privește cheltuelile publice.

În trecut, lipsa unui organ special de inspecție s'a resimțit adânc. Inspectorii din vechea organizare luau parte efectivă în administrație și deveneau astfel responsabili de funcționarea serviciilor, încât pierdeau libertatea de spirit și obiectivitatea necesară, ca să exercite ei înșiși un control

asupra mersului serviciilor. Ei nu făceau decât un control de execuție. Acest control se face astăzi de inspectorii de specialitate, prevăzuți în legea de organizare a serviciilor exteriore și în legea vămilor. Iar în ce privește controlul de direcțiune, el este efectuat de noul corp de inspectori speciali, care, neavând atribuțiuni administrative, poate avea întreaga obiectivitate și independență necesare, pentru a exercita un control serios asupra tuturor serviciilor publice, cari manipulează bani publici sau administrează bunuri ale Statului.

Prin noua lege s'a organizat pentru întâia oară Direcțiunea mișcării fondurilor, prevăzută în programul de stabilizare și în legea de contabilitate publică. Misiunea ei este de a efectua distribuirea sumelor încasate de Stat, în așa fel, încât să se execute la timp plățile Statului.

În sfârșit s'a mai organizat un serviciu destinat a face legătura între Ministerul de Finanțe și instituțiunile de credit, a căror activitate interesează politica financiară a Statului.

În ce privește personalul din administrațiunea centrală și exterioară a Ministerului de Finanțe, s'au precizat atribuțiunile și responsabilitățile corespunzătoare ale fiecăruia. Condițiunile de stabilitate, prevăzute de statutul funcționarilor publici au fost menținute, dar s'au introdus condițiuni mult mai riguroase pentru numiri și avansări, pentru a se asigura finanțelor publice un personal mai bine pregătit pentru chiemarea sa. Principiul important introdus este împărțirea funcționarilor în trei cadre și necesitatea unui examen de aptitudini, la intrarea în fiecare din aceste cadre, sau la trecerea dintr'un cadru inferior în cadrul superior.

În modul acesta, prin suprimarea, pe de o parte a serviciilor și birourilor inutile și prin creațiunea de servicii și birouri noi, impuse de reorganizarea completă a sistemului de control, care urmează a fi exercitat de Ministerul de Finanțe, iar pe de altă parte, prin grija deosebită în selecționarea personalului, atât a celui de direcțiune, cât și a celui de execuțiune, s'au așezat bazele unei organizări solide a Ministerului de Finanțe, care nu putea întârzia să producă rezultate satisfăcătoare, întrucât prin organizarea nouă s'a înlesnit ca la direcțiunea acestui departament să prezideze conștiința de responsabilitate și capacitate, iar execuțiunea a fost încredințată unor elemente pregătite și specializate.

REFORMA LEGII VĂMILOR.

Aceleași preocupări ne-au condus și la reorganizarea radicală a administrației vămilor.

Incasările din taxele vamale scăzând în mod continuu și simțitor, din 1930 până la 1932, — ajungându-se în 1932 la diminuarea veniturilor cu aproape 50% față de 1930, — aceasta datorită nu numai depresiunii economice ci și unei organizări defectuoase, care a permis contrabandele cele mai mari, s'a căutat în 1933 a se da o nouă organizare Direcțiunii vămilor din Ministerul de Finanțe, administrației exterioare a vămilor și controlului vamal, după aceleași principii de bază, cari s'au avut în vedere și la organizarea celorlalte servicii financiare.

Prin legea vămilor din 1933, s'au creat administrațiuni regionale vamale — similare direcțiunilor regionale —, în scopul de a descongiona direcțiunea centrală și de a face cât mai eficace controlul aplicării tarifului vamal la diferitele vămi, astfel ca taxarea să se facă în mod cinstit și pentru a se urmări cu mai multă ușurință stărpirea fraudelor, urmărindu-se deasemeni prin această lege și selecționarea personalului vamal.

În privința controlului, s'a urmărit, în special, ca la administrațiunile regionale vamale, să se facă cel mai sever și complet control de fond al declarațiunilor, atât în ce privește aplicarea tarifului, cât și în ce privește calculul tuturor drepturilor cuvenite Statului.

Direcțiunea Vămilor urma să facă un control al activității acestor administrațiuni regionale vamale.

SENZUL REFORMEI REALIZATE.

Ce soartă a avut această importantă reformă a întregii organizațiuni financiare a Statului?

După cum s'a văzut în organizarea serviciilor exterioare s'a urmărit o separație integrală a celor două servicii de constatare și de percepere a impozitelor; iar, înăuntrul serviciului de constatare s'a mers mai departe, în direcția specializării, creindu-se acolo unde se simția nevoie administrațiuni de constatare pentru impozitele directe, separate de administrațiile de constatare pentru impozitele indirecte. Cât privește serviciul de control și inspecție, pentru întărirea lui, această idee a fost dusă până la ultima expresie, prevăzân-

du-se chiar pentru anumite impozite, oriunde ar fi cerut necesitatea, organe de control și de inspecțiune separate. Prin această organizație, s'a tins la specializarea serviciului și a organelor ce împliniau aceste servicii, în vederea unei cât mai bune aplicări a legilor fiscale, pentru ca randamentul lor să fie cât mai mare.

Deasemeni, s'a văzut că serviciul de încasări și plăți trebuie să depindă direct de Direcțiunea bugetului și a contabilității generale a Statului, iar serviciile de constatare, de direcțiuni de contribuțiuni respective din minister.

O altă idee, pe care a urmărit-o legea de organizare a serviciilor exterioare, a fost aceea de descentralizare și descongestionare a Ministerului de Finanțe, idee care urma să se realizeze prin direcțiunile regionale, creațiuni cu totul noi ale acestei legi și care urmau să formeze o bază serioasă pentru descentralizare.

Anul 1933 era indicat pentru realizarea aplicării integrale a acestei legi, aplicare a cărei reușită era în funcțiune mai ales de o bună recrutare și selecționare a personalului și de instrucțiuni de serviciu cât mai detaliate și precise, pentru ca fiecare serviciu și fiecare funcționar să-și cunoască atribuțiunile. Aceste două deziderate începuseră a fi satisfăcute și către sfârșitul anului 1933 ele aveau să fie complet împlinite.

Trebuie să menționăm că pentru întâia oară se introdusesse în serviciul finanțelor *instrucțiuni de serviciu*, pentru îndrumarea activității tuturor funcționarilor.

CUM AU FOST NESOCOTITE TOATE REALIZARILE OBTINUTE.

Adevăratele roade ale aplicării acestei legi aveau să se culegă, deci, în cursul anului 1934. Cu toate acestea, chiar și în cursul anului 1933 s'a observat o simțitoare creștere a încasărilor, mai ales în ceea ce privește rezultatul încasărilor din contribuțiunile indirecte, dacă privim această lege numai sub raportul încasărilor, în afară de opera de moralizare și de disciplină, care începuse a se întrona la serviciile exterioare ale Ministerului de Finanțe.

Odată cu schimbarea regimului (Noembrie 1933), legea de organizare a serviciilor exterioare nu s'a mai aplicat în mod integral.

1. În primul rând, delegațiile care se dădeau de minis-

ter, nu mai țineau socoteala de specialitatea celui chemat să le execute, astfel că, în fapt, în special inspectorii executau tot felul de delegații în afară de atribuțiunile ce le aveau.

2. Direcțiunile regionale, încetul cu încetul, au fost desconsiderate, ministerul lucrând direct cu organele de inspecție și cu administrațiile, așa că aceste direcțiuni, sustrate de la menirea lor, erau privite ca organe inutile, în cadrul organizării serviciilor exterioare.

3. Instrucțiunile de serviciu au încetat de a se mai aplica.

4. În ceea ce privește complectarea personalului, foarte îndelungat timp nu s'a mai făcut aproape nimic. Nici azi, personalul strict necesar prevăzut în buget, în vederea aplicării legii de organizare, nu este completat.

Deși personalul nu era suficient la administrațiunile de constatare existente, totuși în luna Aprilie 1934 s'a luat măsura de a se înființa administrațiuni de constatare și în județele în care aceste organe nu existau. De unde mai înainte existau 53 administrațiuni de constatare dintre care 33 administrațiuni de constatare mixte, 10 administrațiuni de constatare pentru impozitele indirecte, acum avem 81 administrațiuni de constatare, dintre care: 69 administrațiuni de constatare mixte, 6 administrațiuni de constatare pentru impozitele directe și 6 administrațiuni de constatare pentru impozitele indirecte.

Se știe însă că în afară de lipsa de personal calificat, administrațiunile create în 1933, mai sufereau și de lipsa de material. Prin înființarea de noi administrațiuni de constatare în 1934, s'au adus în suferință și celelalte unități, pentru că s'a luat din strictul necesar al acestora pentru a se completa în parte personalul și materialul de care aveau nevoie cele mai noi create.

Cu această măsură, deci, administrațiunile de constatare și celelalte unități ale serviciului de constatare, în cea mai mare parte, au fost aduse în situația de a nu-și mai putea atinge integral scopul pentru care fuseseră create. Dacă la aceasta se adaugă și faptul că în tot timpul, lumea funcționarilor serviciilor exterioare ale Ministerului de Finanțe a fost frământată de diferite svonuri ce prindeau mai ales datorită îndelungilor ezitări ale ministerului de a lua hotărâri definitive cu privire la modul de aplicare a legii de organizare, înțelegem de ce randamentul acestor

servicii a scăzut, atât din punct de vedere cantitativ, cât și din punct de vedere calitativ.

Mai târziu, administrațiunile de încasări și plăți au fost sustrase cu totul, în ceea ce privește încasările, de sub dependența Direcțiunii bugetului și a contabilității generale a Statului, trecându-se sub aceea a Direcțiunilor de contribuție din minister, distrugându-se, astfel la centru principiul separațiunii constatării și perceperii și revenindu-se asupra ideii de conducere și control unic al tuturor încasărilor.

În aceste condițiuni, nu se mai poate vorbi de aplicarea legii de organizare a serviciilor financiare exterioare.

În luna Septembrie 1934 pe baza art. 1 din legea pentru simplificarea serviciilor publice și pentru luarea unor măsuri economice și financiare urgente din 9 Iulie 1934 și ca urmare a raportului miniștrilor Finanțelor și Justiției, jurnaliat cu nr. 153.599 din 28 August 1934 decretul regal nr. 153.443 din aceeași dată, a desființat direcțiunile regionale, cum și inspectorii regionali, de pe lângă directorate, împărțiți de acum în circumscripții de inspecție, înființate tot prin acest decret.

Motivarea acestei măsuri este cât se poate simplă: „rezultatele activității acestor formațiuni constau mai mult în complicațiuni birocratice și întârzieri aduse în funcționarea serviciilor exterioare” și „întreținerea acestor direcțiuni regionale necesită cheltueli, pe care socotim necesar să le suprimăm”.

S’au înființat, cu această ocazie, 36 circumscripții de inspecție în toată țara, conduse de foștii inspectorii regionali și unele de administratori cu delegație de inspectorii.

După desființarea direcțiunilor regionale, foștii conducători ai acestor direcții, au fost puși la dispoziția Ministerului de Finanțe și utilizați pentru activarea încasărilor, iar în urmă li s’au dat circumscripțiuni de inspecție, revenindu-se astfel, într’o oarecare măsură, în ceea ce privește serviciul de inspecție, la vechea organizare, dinaintea aplicării legii de organizare a serviciilor exterioare.

Inspectorii de circumscripții se ocupă acum, atât cu constatarea, cât și cu încasarea impozitelor de toate categoriile.

Prin înființarea circumscripțiilor de inspecție, s’a rupt firul reformei din 1933, care realizase despărțirea serviciilor

exterioare deoparte în servicii de constatare și de alta în servicii de percepere, astfel încât, de unde pe baza acestei legi de organizare aceste linii de despărțire a constatării de percepere mergeau paralel până sus la centrala Ministerului de Finanțe, cu legături de comunicație între ele din loc în loc, azi merg separat, numai până la circumscripția de inspecție, unde se unesc, inspectorul de circumscripție apărând ca un organ de supraveghere și control al tuturor serviciilor subalterne. Deci, ideea de specializare, urmărită de legea de organizare, a fost exclusă cu totul pentru corpul de inspectori.

Dar această idee de specializare s'a călcat și cu privire la organele de control, puse la dispoziția administrațiilor de constatare, căci s'au pus la dispoziția administrațiilor de încasări și plăți, toți controlorii de constatare, lipsindu-se astfel administrațiunile de constatare de organele normale de control.

Cu privire la personal, încadrările făcute pe baza dispozițiilor tranzitorii ale legii de organizare au fost anulate prin decretul din 1934, revenindu-se pe baza acestui decret până azi numai asupra foștilor controlori șefi încadrați, controlori-ajutori și este probabil că se va reveni și asupra foștilor controlori financiari încadrați, controlori-ajutori, cum și a foștilor controlori fiscali încadrați impiegați. Aceste reveniri asupra încadrărilor, cum și asupra numeroaselor delegațiuni date unora dintre funcționarii inferiori, ca urmare a măririi numărului administrațiilor de constatare, și a numeroaselor intervenții, ca să nu mai vorbim de alte măsuri tranzitorii luate de minister cu privire la personal, au provocat o sustragere a funcționarilor dela rosturile prevăzute de lege și aglomerarea lor la unele unități, în dauna altora, ceea ce a făcut și face ca întregul serviciu să sufere, prin reaua distribuire a personalului și slăbirea spiritului de disciplină.

Acelaș lucru s'a petrecut și la vămi. Deși veniturile vamale au început să crească, datorită noii organizări realizate, ca și pentru celelalte servicii financiare, un decret din 30 Octombrie 1934, a desființat administrațiile regionale vamale, iar prin ordine ulterior date, s'a desființat tot sistemul de control organizat anterior.

Din cele arătate mai sus vedem cum, în loc să se con-

tinue aplicarea sistemului de organizare a serviciilor financiare și să se facă o experiență câțiva ani, pentru a se ajunge la gradul de tehnicitate cerut de nevoia imperioasă de redresare durabilă a finanțelor publice, după șase luni de aplicare a lui, diletantismul renovator și politicianismul abuziv au întrerupt cea dintâi acțiune serioasă de punere la punct a aparatului nostru fiscal.

Este o datoria a se relua firul de unde a fost rupt și a se reface întreaga organizație, pe baza regimului legal din 1933.

Orice demers în direcția unei reforme a serviciilor financiare publice este de prisos. În primul rând, în timpul și în epoca de prosperitate se impune o politică de echilibru, adică o politică de echilibru între veniturile și cheltuielile publice. Dacă în timpul prosperității se ocupă de problema necesității în timp de criză, când se este economii și în bugetul Statului, prin adaptarea acestuia la puterea de plată și la condițiile economice, se asigură echilibrul și stabilitatea sistemului financiar. În timpul unei perioade de criză, se procedează la tăierea cheltuielilor și la reducerea veniturilor, dar în mod normal, prin serviciile publice nu pot funcționa în mod normal. Prin organizarea unor servicii absolute indispensabile, unele servicii de Stat înțeleg să aibă un randament util, înțeleg să instaleze în instalațiile menajeriei un dotaj și lăsa de dotare pentru consumul de materiale strict necesar, parțial sau chiar total, economii și transferă repede în timp de criză veniturile necesare și în timpul prosperității.

Din nou, când în bugetul nostru din 1933-34, se începe să se realizeze o economie financiară, se începe să se realizeze o economie financiară, dar în o cercetare îndelungă a tuturor cheltuielilor făcute de departament pentru ca, fiind sigur de importanța și utilitatea serviciilor financiare, să se realizeze o economie financiară.

CAPITOLUL V

RAȚIONALIZAREA ȘI CONTROLUL CHELTUIELILOR PUBLICE.

Orice demonstrație a necesității unei raționalizări a cheltuielilor publice este de prisos. Nu numai în timp de criză, dar și în epoci de prosperitate se impune o politică de cheltuieli, adecvată importanței și urgenței nevoilor publice. De obicei însă, opinia publică se ocupă de problema aceasta în timp de criză, când se cer economii și în bugetul Statului, pentruca, prin adaptarea acestuia la puterea de plată scăzută a contribuabililor, să se asigure echilibrul.

În asemenea împrejurări, în locul unei raționalizări a cheltuielilor, se procedează adeseori la tăierea creditelor bugetare fără metodă, — numai pentru reducerea cifrei bugetului la minimum posibil, — și rezultatul nu poate întârzia: serviciile publice nu mai pot funcționa în mod normal. Prin suprimarea unor cheltuieli absolut indispensabile, unele servicii de Stat încetează de a mai da randamentul util, întreținerea insuficientă a instalațiilor amenință cu deteriorarea, și lipsa de dotare, pentru consumul de materiale strict necesar, paralizează orice efort. Asemenea „economii” se transformă repede în risipă.

0. POLITICA ILUZORIE DE ECONOMII.

Din nenorocire, până la bugetul nostru din 1933—34, aceasta a fost metoda de realizare a economiilor bugetare, deoarece la întocmirea bugetelor precedente nu s'a procedat la o cercetare judicioasă a tuturor cheltuielilor fiecărui departament, pentru ca, ținând seama de importanța și urgența diferitelor categorii de cheltuieli, înăuntrul fiecărui

departament și în întreaga organizație de Stat, să se realizeze economiile posibile, în așa mod încât, să nu se împiedice mersul normal al serviciilor publice, socotite utile și să se asigure întreținerea investițiilor publice, pentru a se preveni deteriorarea și risipa.

Din această cauză, instrumentele destinate să asigure controlul Ministerului de Finanțe asupra tuturor cheltuelilor publice și să înlesnească astfel echilibrarea bugetului, introduse în 1930, n'au putut să-și producă efectul întreg. În acel an am introdus instituția decretelor lunare pentru distribuirea creditelor, cu scopul de a stăvili deficitele tezaurului, prin limitarea cheltuelilor la nivelul veniturilor și concentrarea mișcării fondurilor la Banca Națională, pentru cunoașterea zilnică a încasărilor și plăților și am aplicat, în acelaș scop, pentru prima dată, controlul preventiv al cheltuelilor, prin care se urmăria în acelaș timp a se realiza continuu economii în cursul aplicării bugetelor.

După cum s'a văzut, când s'au analizat cauzele deficitelor din ultimii cinci ani, dacă nu s'a reușit a se preveni deficitele bugetare și dificultățile tezaurului, cu toate mijloacele de control de care au dispus toți miniștrii de finanțe, aceasta se datorește în parte comprimării fără discernământ a cheltuelilor publice, care a servit drept justificare și pretext pentru practica angajărilor de cheltueli ilegale, cu tot cortegiul ei de abuzuri.

Tot în anul 1930, s'au lichidat toate fondurile speciale, create în mod ocult la diferite departamente, alimentate din venituri speciale și excepționale sau taxe cu destinație specială și administrate fără nici un control, pentru a se asigura unitatea bugetară. În 1934, s'a putut constata însă reconstituirea acestor fonduri speciale, ceea ce se explică în ultima analiză prin alocațiunile bugetare insuficiente pentru satisfacerea unor nevoi urgente în bugetele anterioare.

Astfel, prin faptul că în bugetele de criză, până la bugetul pe 1933—34, nu s'a urmat o politică de economii organică, s'a împiedicat acțiunea de control a Ministerului de Finanțe asupra cheltuelilor și s'a înlesnit sporirea acestora prin angajări ilegale, nu numai peste cotele alocate în decretul lunare, ci chiar și peste creditele bugetare. Și cu toate că, conform legii contabilității, aceste angajamente sunt nule față de Stat și cei ce le-au făcut sunt pasibili de sancțiuni,

până astăzi nici un funcționar public, care a călcat legea contabilității publice încheind angajamente ilegale, n'a fost urmărit și sancționat, deoarece, totdeauna și toți au putut face dovada că cheltuelile fuseseră necesare.

NOUA TEHNICĂ BUGETARĂ INTRODUSĂ ÎN 1933.

Această situație intolerabilă nu poate dăinui, fără a prelungi și agrava era deficitelor bugetare. Pornind dela această constatare, cu prilejul întocmirii bugetului pe exercițiul 1933—34, am încercat, prin introducerea unei tehnici noi, să realizăm o *politică de economii organică*.

Această tehnică a bugetului cuprindea următoarele principii:

1. A se da capitolelor și articolelor bugetare o indicație precisă și limitativă, iar sumele afectate cheltuelilor unui articol să nu mai poată fi afectate, ca în trecut, și cheltuelilor dela un alt articol.

2. A se face o separare strictă a cheltuelilor administrative, față de cheltuelile exploatărilor cu caracter economic, pentru a se cerceta toate cheltuelile de personal, material sau diverse, care sunt afectate unui serviciu administrativ, sau unei exploatări cu caracter economic.

3. A se întocmi pentru fiecare departament bugete interioare pe direcții, servicii și unități speciale sau de exploatare (atât pentru cheltuelile de personal, cât și pentru material și diverse).

4. A se realiza o unitate de redactare a articolelor bugetare, astfel încât comparația cheltuelilor dela un departament la altul să fie lesne de făcut.

5. A se întocmi un buget tip, în care cheltuelile comune tuturor serviciilor publice să aibe denumiri identice.

Pe aceste baze, s'a procedat la analiza fiecărei cheltuieli în parte, s'a calculat cu precizie suma cerută și s'au grupat cheltuelile în cheltueli absolut necesare și în cheltueli dispensabile.

În modul acesta, structura bugetului de cheltueli pe exercițiul 1933—34 a fost mai rațională, deși s'au făcut economii de 16%, față de prevederile exercițiului precedent.

Datorită acestei noi tehnici bugetare, s'au putut limita pe exercițiul 1933—34 angajările de cheltueli ilegale la 786

milioane lei, față de cele din exercițiul precedent, cari se ridicaseră la 2.359 milioane lei.

Experiența aceasta favorabilă este concludentă. Ea indică drept primă preocupare a unei politici de economii organice, raționalizarea cheltuelilor în bugetul de cheltueli, prin mijloacele mai sus amintite, pentru a se asigura exercitarea controlului regulat al Ministerului de Finanțe, asupra cheltuelilor în cursul executării bugetului.

BAZELE UNEI POLITICI REALE DE ECONOMII.

Ce economii se pot obține în bugetul actual și cum s'ar putea realiza în mod organic, la cheltuelile de personal și material?

Cheltuelile de personal se pot reduce pe două căi: prin reducerea de salarii, sau suprimări de posturi bugetare.

Salariile s'au redus ultima oară în 1933. În total, reducerile făcute până acum salariilor tuturor categoriilor de funcționari ating procentul de 40% față de nivelul din 1930. Situația nu este aceeași pentru ofițeri și magistrați, cari au fost exceptați dela reducerea ultimă din 1933—34, care a fost de 10% din salarii.

Ultima reducere de salariu din 1933 a fost pe deplin justificată de nivelul costului vieții. Intr'adevăr, indicele prețurilor de detaliu scăzuse din Decembrie 1931 până în Decembrie 1932, când am propus în parlament reducerea de salarii, dela 31,67 la 28,43, adică exact cu 10%, iar din Decembrie 1932 până în Decembrie 1933 a scăzut treptat până la 26,32¹⁾.

Tendința de stabilizare a prețurilor, care este probabil să fie răsturnată în viitorul apropiat, în sensul creșterii prețurilor, exclude soluțiunea unei noi reduceri de salarii.

În aceste condițiuni, se impune a se examina posibilitățile de reducere ale bugetului de personal, prin tăierea de posturi bugetare.

Avem inflație de personal?

Iată care a fost evoluția numărului de posturi bugetare de funcționari dela 1921 până astăzi (fără C. F. R. și

1) Statistica prețurilor și a costului vieții pentru 1933 (publicația Institutului de Statistică Generală) pag. 8.

fără trupă, sergenți și caporali, cari fac serviciul militar reglementar):

1921	206.378	1928	241.640
1922	201.338	1929	241.867
1923	213.437	1930	239.175
1924	223.009	1931	223.697
1925	230.714	1932	228.340
1926	225.676	1933 — 34	225.231
1927	235.429	1934 — 35	234.566

Din datele de mai sus rezultă următoarele:

- a) Dela bugetul pe 1922 până la bugetul pe 1928 inclusiv, s'a sporit numărul posturilor bugetare cu 40.559 posturi.
- b) Dela bugetul 1928 până la bugetul 1933—34 inclusiv, s'a scăzut numărul posturilor bugetare cu 16.409 posturi.
- c) In bugetul 1934—35, s'a creiat un nou plus de 9.235 posturi. Iar în ultimul timp, s'au înființat, prin decizie ministerială la Ministerul de Instrucție Publică, un număr de 1.390 posturi noi.

Reducerea de posturi bugetare dela 1928 la 1933—34 s'a făcut prin instituirea cadrului auxiliar, reducerea numărului ministerelor dela 14 la 11 în 1930 și instituirea cadrului disponibil în 1933—34, precum și prin necomplectarea locurilor vacante, pe baza legii măsurilor financiare extraordinare din 1932.

NECESITATEA SIMPLIFICĂRII ORGANIZAȚIUNII STATULUI.

Fără o simplificare a organizației serviciilor publice, reducerea de personal nu mai poate fi continuată. Dovada s'a și produs. După o scurtă perioadă de patru ani, în care numărul funcționarilor publici a fost micșorat, în anul 1934 am asistat la o nouă sporire însemnată, care a anihilat în mare măsură efortul de comprimare realizat de noi în primii ani de criză (minus 16.409 dela 1928—1933-34, față de plus 10.625 într'un singur an 1934—35).

Problema simplificării organizării Statului este complexă.

Dacă cercetăm compartimentele unde s'a mărit personalul între 1922 și 1928, constatăm, că sporirea s'a operat mai ales în cadrele corpurilor speciale:

	1922—23	1928
Instrucția publică	37.999	66.564
Culte	17.749	24.111
Interne	27.873	30.780
Finanțe	18.921	23.991

Dacă analizăm compoziția bugetului de personal, luând ca bază cifrele din bugetul 1934—35, constatăm că salariile sunt repartizate în modul următor:

	<u>Salarii propriu zise</u>	<u>Procentul față de totalul salariilor propriu zise</u>
I		
Instrucție	3.784.607.850	35.6 %
Apărarea Națională	3.061.308.065	29.3 %
Interne	1.147.608.655	11.0 %
Finanțe	901.520.745	8.6 %
Justiție	701.687.700	6.7 %
Total	9.561.033.715	91.2 %
II		
Muncă și Sănătate	390.721.046	3.7 %
Agricultură și Domenii	332.267.550	3.2 %
Industrie și Comerț	110.603.800	1.0 %
Lucrări Publice	36.773.000	0.3 %
Afaceri Străine	42.741.000	0.4 %
Președinția Consiliului	4.170.232	0.04%
Total	916.966.628	8.8 %

Dacă ținem seama de caracterul incompresibil al cheltuielilor de personal din prima grupă de ministere al căror personal reprezintă proporția de 91.20% din bugetul de salarii și de constatarea că creșterea cadrelor s'a făcut tocmai în aceste departamente, ajungem la încheerea că problema simplificării aparatului de Stat nu se poate rezolva prin măsurile ce s'au încercat până în prezent: revizuirea numirilor ilegale, restrângerea cumulului, contopirea serviciilor, etc.

LINIILE UNUI PLAN DE ACȚIUNE EFICACE.

Atacarea cu succes a acestei probleme nu se poate face decât pe baza unui plan care ar trebui să cuprindă următoarele puncte esențiale:

1. Reducerea la strictul necesar a funcțiunilor exercitate de Stat, printr'o lege de organizare a ministerelor.

2. Fixarea efectivelor maxime ale armatei, jandarmeriei, corpului ecleziastic, corpului judecătoresc, corpului didactic etc., pe o perioadă de cinci ani, în raport cu posibilitățile bugetare actuale, sporirile în cursul acestei perioade fiind condiționate de echilibrarea bugetului în anul precedent.

Fără un asemenea plan, asistăm în fiecare an la presiunea de sporire a bugetului de personal, din partea ofițerilor noi produși de școlile militare, învățătorilor și preoților produși de școlile normale și seminarii, etc.

3. Pentru prima perioadă de 5 ani, să se facă posibilă transferarea între diferitele corpuri speciale și serviciile publice administrative, pentru utilizarea elementelor supra-numrare în posturi administrative.

4. Să se determine structura funcțiunilor pentru fiecare serviciu în parte, pentru ca să se evite orice mărire de personal pe cale bugetară.

5. Desconcentrarea serviciilor centrale și raționalizarea administrației locale, prin concentrarea județelor.

6. Trecerea personalului supranumerar, din administrațiile centrale în cele locale, în locurile vacante, prin eliminarea personalului lipsit de calificația tehnică corespunzătoare.

7. Trecerea într'un cadru disponibil a tuturor funcționarilor rămași supranumerari, în urma desființării, pe cale de lege, a unor servicii, cu condiția achitării unei indemnități egale cu salariul pe 3 luni și asigurarea dreptului de precădere la ocuparea posturilor vacante, sub sancțiunea nulității numirilor făcute fără respectarea dreptului de precădere.

Prin punerea în aplicare a unui asemenea plan, nu se poate prevedea realizarea unor economii însemnate în primul an, deoarece executarea sa cere cel puțin un an de lucru intens și coordonat. Rezultatul va fi însă o stăvilire a tendinței de creștere a cheltuelilor de personal, care amenință cu paralizarea oricărui efort util al serviciilor publice. De-

formarea bugetului Statului a atins punctul culminant. Bugetul pe 1934—35 se descompune astfel:

62% personal;

26% material;

10% datoria publică;

2% fond de deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

Rezultă că, chiar cu o comprimare a serviciului datoriei publice la 10%, cheltuiala de personal se ridică la aproape $\frac{2}{3}$ din buget.

Numai printr'o răsturnare urgentă a acestei tendințe se va putea ajunge la destinarea economiei realizate dela personal și a unui plus eventual de venituri bugetare, pentru dotarea mai rațională cu material a serviciilor publice și asigurarea îndeplinirii normale a funcțiunilor Statului.

ROLUL CONTROLULUI PREVENTIV ÎN REALIZAREA ECONOMIILOR.

Raționalizarea cheltuielilor nu se face numai cu prilejul întocmirii, ci mai ales în cursul executării bugetelor. Introducerea controlului preventiv în 1930 a urmărit tocmai acest scop.

Creiarea consilierilor controlori și a Oficiului central de licitații a constituit introducerea celui mai eficace control preventiv, pentru cheltuelile de orice natură și dela orice administrație publică, fie sau nu cu gestiune autonomă.

Nu este locul să insistăm aci asupra importanței acestui control preventiv și nici asupra excelentelor rezultate obținute, cari sunt indicate în parte în toate expunerile de motive la proiectele de bugete generale ale Statului dela 1930 până în prezent, dar este necesar să arătăm că, în loc să se urmărească o continuă perfecționare a acestui sistem de control pentru a-l face din ce în ce mai eficace și a-l generaliza cât mai mult, prin legiuirile făcute în ultimul timp, s'a știrbit din ce în ce din importanța lui, compromițându-se randaamentul.

INLATURAREA CONTROLULUI PREVENTIV PRIN ULTIMELE LEGI.

Desigur că, într'o perioadă grea pentru finanțele publice, când veniturile din impozite sunt în scădere, iar cheltuielile lunare în creștere, ar fi fost imperios necesar de a se organiza un control cât mai intens posibil.

Acest comandament n'a fost însă avut în vedere. Vom enumera câteva cazuri de știrbiri aduse controlului preventiv așa cum a fost înființat în 1929, când situația bugetară era mult mai bună ca cea de azi.

A) *In ceea ce privește angajările de credite bugetare, aprovizionările și lucrările publice.*

1. Prin art. 10 din legea privitoare la regiile autonome din 4 Mai 1934, s'a prevăzut ca dispozițiunile art. 81—110 din legea contabilității publice să nu se aplice administrațiilor comerciale indicate mai jos, care se încorporează la ministerele respective, urmând ca normativul modului cum să se facă aprovizionările să fie determinat printr'un regulament.

În acest mod, controlul aprovizionărilor și lucrărilor publice exercitat de Oficiul de licitații asupra: P. A. R. I. D.; C. A. P. S.; P. C. A.; R. I. M. M. A.; R. E. A. Z.; O. N. A. C.; C. P. S.; P. T., nu se mai face la aceste administrații cu aceeași eficacitate ca și în trecut, sau chiar de loc.

Dar, în afară de aceasta, s'a creiat și o situație bizară căci ministerele la cari s'au încorporat aceste regii rămân supuse controlului oficiului de licitații, pe când direcțiunile speciale nu, creindu-se un regim diferit, în interiorul aceleiași autorități a Statului.

Situațiunea este cu atât mai stranie, cu cât atâta vreme cât instituțiunile în chestie aveau un caracter pur autonom și nu erau încorporate în diferite ministere, erau supuse controlului Oficiului de licitații, pe când acum, când nu mai sunt autonome, li s'au suprimat acest control; iar C.F.R. și C.A.M., care au rămas în afară de această lege, rămân legal supuse controlului Oficiului de licitații pe când celelalte regii nu.

2. Prin art. 6 din legea privitoare la regiile autonome din 4 Mai 1934, s'a decis ca în caz de refuz de viză a consilierului controlor, dacă administrația comercială persista în cererea vizei, chestiunea să nu se mai defere Inaltei Curți de Conturi, ci ministerul respectiv va decide. Această măsură este neconstituțională și deschide calea arbitrarului ministrului, excluzând controlul preventiv.

Același articol dispune că comisiunea de angajare a cheltuielilor sau comisiunea de economii bugetare din Ministerul

de Finanțe nu-și vor exercita nici una din atribuțiunile lor asupra operațiunilor acestor administrațiuni.

Astfel, în interiorul aceluiași departament, controlul preventiv al consilierului controlor se exercită conform legii contabilității publice numai pentru unele direcții ale ministerului și pentru alte direcții încorporate ministerului nu. Același lucru și în ceea ce privește controlul comisiei superioare de economii.

3. Din aliniatul 6 art. 5 al decretului pentru fondul apărării naționale, rezultă că controlul Oficiului de licitație nu se mai face cu aceeași eficacitate ca în trecut, pentru controlul aprovizionărilor dela Ministerul Apărării Naționale, minister care are unul din bugetele cele mai importante ¹⁾).

B) *In ceea ce privește numirile de noi funcționari.*

Este cert că în momentele de față complectările vacanțelor bugetare trebuiesc făcute numai în cazurile de absolută necesitate unde le reclamă bunul mers al serviciilor publice.

Pentru asigurarea acestui postulat, la Ministerul de Finanțe funcționa o comisiune specială de control al numirilor, care constituia cea mai importantă frână în ocuparea posturilor bugetare dela toate administrațiile publice. Dar treptat, s'au redus din ce în ce atribuțiunile acestei comisii, iar astăzi a fost desființată.

Vom enumera mai jos legile cari au știrbit funcționarea acestui control preventiv al numirilor de noi funcționari :

1. Prin legea bugetară pe exercițiul 1934—35 s'a stabilit

1) *Art. 5 alin. 1.* „Ministerul Apărării Naționale cu Subsecretariatul de Stat al Aerului și Ministerul Armamentului vor putea face „plăți direct din „Fondul Apărării Naționale” pentru cumpărări, fabricațiuni, îmbunătățiri și reparațiuni de armament, munițiuni, echipament, harnașament, materiale aeronautice, materiale de pirotehnie „de tot felul și orice ale furnituri în legătură cu înzestrarea armatei; „deasemenea pentru construirea de laboratoare, ateliere, depozite și punerea în bună stare de funcționare a celor existente”.

Art. 5 alin. 6. „Prin derogare dela art. 81 — 114 din legea asupra contabilității publice, sunt scutite de avizul O. C. L. acele cheltuieli menționate la al. 1 din acest articol, cari sunt reclamate de „înzestrarea armatei și cari vor fi în legătură cu înzestrări ce constituiesc un secret de apărare națională, conform hotărârii delegației ministeriale luată în acest scop”.

la aliniatul 2 al art. 16, că, prin derogare dela dispozițiunile ultimelor trei aliniate dela art. 2 din legea pentru completarea măsurilor excepționale de ordin financiar din 23 Decembrie 1932, ocuparea posturilor de personal medical și sanitar de orice categorie prin numiri în locuri vacante, se va face pe viitor cu aprobarea Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, fără a se mai cere avizul comisiunii speciale sau jurnalul Consiliului de Miniștri.

2. Pentru județe și comune, legea pentru complectarea art. 8 din legea pentru îndeplinirea serviciilor publice a stabilit că complectările vacanțelor bugetare prin numiri, avansări sau transferări urmează a se face, pentru județe și comune numai cu aprobarea Ministerului de Interne, fără a se mai cere avizul comisiunii speciale sau jurnalul Consiliului de Miniștri.

3. Art. 14 din decretul pentru ierarhizarea funcționarilor în administrațiile publice, din 13 Noembrie 1934, a stabilit că: „Funcțiunile rămase vacante din orice cauză nu se vor completa decât, potrivit prevederilor legii pentru simplificarea serviciilor publice și pentru luarea unor măsuri economice și financiare urgente din 9 Iulie 1934 și în conformitate cu dispozițiunile cuprinse în prezentul decret. Aceste numiri se vor face însă fără avizul comisiunii instituite prin legea pentru completarea măsurilor excepționale de ordin financiar din 6 Iulie 1934. Dar ele nu vor fi valabile decât în urma unei autorizațiuni date printr'un jurnal al Consiliului de Miniștri”.

Prin acest text de lege se lasă posibilitatea de a se numi funcționari cu mult mai multă ușurință ca în trecut. Ceva mai mult, acest text intră în contradicție cu art. 4 al legii pentru simplificarea serviciilor publice și pentru luarea unor măsuri financiare urgente, din 9 Iulie 1934, prin care se stabilea că posturile devenite vacante, prin anularea numirilor ilegale, nu se vor ocupa decât în proporția de $\frac{1}{3}$, prin avansare, transferare, delegare, detașare, etc., iar celelalte se vor desființa, fără a se admite noi numiri de funcționari.

Pentru a arăta până unde s'a mers în această direcțiune, este suficient să arătăm că prin art. 19 din decretul pentru ierarhizarea funcționarilor s'a suprimat până și publicarea vacanțelor în Monitorul Oficial, ceea ce constituia un control necesar al publicului și al candidaților la posturi.

LA CE SUME A FOST LIMITAT CONTROLUL PREVENTIV.

Din totalul sumelor reprezentând creditele bugetare, a căror angajare se făcea până acum în totalitate sub controlul preventiv al organelor calificate, prin măsurile legislative enumerate, s'a sustras o mare parte dela acest control.

Bugetele ministerelor, regiilor comerciale, caselor autonome și celorlalte întreprinderi publice se cifrează la circa 43.000 milioane de lei, din care salariile reprezintă circa 15.125 milioane lei. Prin restrângerea și uneori chiar suprimarea controlului preventiv, al controlului Oficiului de licitațiuni și prin înlăturarea controlului numirilor în funcțiunile publice, exercitarea controlului preventiv a fost limitat în bugetul 1934—35 la sume cari nu reprezintă nici 30% față de sumele supuse controlului preventiv în exercițiul precedent.

Intr'adevăr, din bugetele ministerelor 28 miliarde lei au fost supuse în 1933 controlului consilierilor controlori ai Inaltei Curți de conturi, pe când din bugetul în curs numai 8 miliarde. Iar din suma de circa 7 miliarde lei cheltueli de materiale ale ministerelor care erau în 1933 controlate de Oficiul de licitații, acum numai circa 2 miliarde lei rămân supuse acestui control.

În loc deci ca în situațiunea de astăzi a finanțelor Statului să se întărească controlul preventiv asupra cheltuelilor publice, în ultimul an acesta a fost slăbit în mod inexplicabil.

NEVOIA ÎNTĂRIRII CONTROLULUI INALTEI CURȚI DE CONTURI.

În ce privește controlul cheltuelilor publice, se știe că acesta este exercitat de Inalta Curte de Conturi, care trebuie să joace cel mai însemnat rol în apărarea banului public de orice deturnări sau mașinațiuni frauduloase.

Asupra acestei instituțiuni trebuiește avută cea mai mare atențiune pentru ca funcționarea acestui înalt control să se facă cât mai complet și mai rapid posibil, iar aplicarea sancțiunilor să urmeze cu cea mai mare severitate și fără întârziere.

Numai în acest mod se poate spera să se ajungă la o administrație cinstită a banului public.

Față cu experiența de până acum, după 5 ani de funcționare a Inaltei Curți de Conturi în actuala ei organizare,

putem face următoarele propuneri pentru perfecționarea activității sale:

I. In ce privește competența:

- a) Luarea apelurilor de pensie din competența Curții.
- b) Organizarea controlului preventiv al finanțelor locale.
- c) Organizarea controlului de gestiune al finanțelor locale prin acordarea dispozițiilor cuprinse în diferite legi.
- d) Organizarea controlului camerelor profesionale.
- e) Organizarea controlului fondurilor speciale și al gestionarilor de fapt.
- f) Organizarea amănunțită a controlului emisiunilor de titluri și bonuri de tezaur ale datoriilor publice.
- g) Organizarea controlului efectiv al inventariului patrimonial public.
- h) Organizarea răspunderilor membrilor comisiilor de licitații și a comisiilor de recepții și organizarea sancțiunilor, indiferent dacă sunt sau nu funcționari publici.
- i) Organizarea controlului cheltuelilor cu caracter secret.
- j) Extinderea responsabilității solidare dela organele de control la gestionari și a acestora între ei, precum și organizarea responsabilităților, cari decurg din împrejurări de fapt, indiferent de calitatea persoanelor.
- k) Agravarea sancțiunilor, cari în actualele legi sunt cât se poate de reduse.
- l) Organizarea controlului concomitent, astfel încât el să preceadă viza controlului preventiv, sau să urmeze imediat și înainte de achitarea ordonanțelor, excepție făcând cazurile fortuite.
- m) Modificarea structurii Curții în sensul completelor volante.

II. In ce privește procedura:

- a) Reglementarea în amănunt a probelor ce pot fi administrate în fața Curții de Conturi.
- b) Reglementarea în amănunt a modului cum trebuie făcută verificarea conturilor de către referendari, controlul concomitent și analiza bilanțurilor și conturilor de profit și pierdere ale Regiilor.
- c) Referendarul având vot consultativ să poată anexa părerea sa motivată deciziunii Curții.

d) Deciziile să se redacteze neapărat de consilierul respectiv.

III. In ce privește recrutarea personalului și dependența sa de Ministerul de Finanțe:

a) Să nu se mai poată numi consilieri proveniți din foști directori de contabilitate din ministere, cari de multe ori au de judecat propria lor gestiune.

b) Cel puțin $\frac{1}{3}$ dintre membri să fie recrutați dintre referendarii eminenți ai Curții, consilieri controlori, cari nu au fost însă directori de contabilitate și din membrii Curților de Apel.

c) Toți consilierii controlori să fie recrutați numai prin concurs la complectarea vacanțelor ce s'ar ivi, stabilind condițiuni severe de admitere la concurs.

d) Consilierii controlori să depindă direct de Inalta Curte de Conturi, iar nu de Ministerul Finanțelor.

CAPITOLUL VI

PROBLEMA DATORIEI PUBLICE.

Datoria publică a României, la 1 Aprilie 1933, era următoarea:

Datoria externă	83.500.000.000 lei
Datoria internă	13.500.000.000 „
	<hr/>
	97.000.000.000 „
Relief bonds	1.564.557.760 „
	<hr/>
	98.554.557.760 „
Datoria de războiu	39.583.511.640 „
	<hr/>
	138.648.069.400 lei

Lăsând la o parte datoria de războiu — care mai de vreme sau mai târziu va trebui să se anuleze — din cifrele de mai sus, se vede că datoria internă consolidată este în proporție redusă față de datoria externă. La datoria internă consolidată se adaugă însă o datorie flotantă, care se ridică la suma de 25.865 milioane lei.

Anuitatea datoriei publice constituind o sarcină fixă, în bugetul Statului, apăsarea ei asupra bugetului a crescut în proporție treptat cu scăderea încasărilor publice, până a devenit insuportabilă. În aceste împrejurări, s'a ivit nevoia de a se încerca să se obțină o ușurare a sarcinii datoriei publice. Până acum, problema a căpătat însă numai o soluție temporară.

Este deci necesar să examinăm problema datoriei noastre

publice, care constituie unul din factorii importanți ai bugetului, sub toate aspectele ei.

În acest scop, vom cerceta separat, problema datoriei externe și problema datoriei interne.

A) DATORIA PUBLICĂ EXTERNĂ.

SARCINA EXCESIVĂ A DATORIEI EXTERNE.

În cursul depresiunii mondiale, sarcina datoriei noastre publice externe a crescut, după cum rezultă din tabloul de mai jos, care permite comparația între venitul național pe cap de locuitor și volumul datoriei publice.

	Venit național pe cap de locuitori (în lei)	Indicii	Anuitatea externă (în miliarde lei)	Indicii	Indicele sarcinii relative
1928	11.546	100	4	100	100
1929	11.105	96	5,4	130	135
1930	8.099	70,1	5,2	130	186
1931	6.086	52,6	6,1	152	289
1932	5.610	48,5	4,8	120	247
1933	5.327	47,5	2,7 ¹⁾	67,5	142

În comparație cu încasările realizate, sarcina datoriei publice a evoluat în modul următor:

1929	15,24%
1930	18,30%
1931	25,70%
1932	26,89%
1933 ¹⁾	14,70%

După cum rezultă din aceste date, apăsarea maximă a sarcinii datoriei publice a fost în 1931, când indicele s'a ridicat la 289, față de baza 1928, iar față de încasările bugetare a ajuns să consume peste un sfert. Era deci indicat să se fi urmărit de îndată o ușurare, începând negocieri cu creditorii externi.

GREȘELILE GRAVE ALE GUVERNULUI IORGA.

În loc de a se merge pe această cale, în 1931 s'a preferat a se crea un haos bugetar, provocându-se cel mai mare deficit în buget și tezaur, în speranța că, prin continuarea

1) Redusă, în urma acordurilor din 1933.

plății integrale a cuponului, se va izbuti a se realiza un nou împrumut pe piața străină.

Deaceea, problema reducerii datoriei publice s'a pus la noi târziu și într'o atmosferă cu totul defavorabilă Statului român.

Nu putem califica decât ca nenorocită ideea guvernului Iorga, de a cere un certificat, pe baza căruia să poată încheia o operație financiară în străinătate în 1932, după crăhurile financiare, cari făceau imposibilă lansarea unui împrumut extern. Raportul Rist, care a urmat, a însemnat o condamnățiune, în parte meritată, pentru felul cum fuseseră conduse finanțele țării în acel an. Condamnațiunea a constatat în faptul că raportul Rist conchidea că nu atât ravagiile crizei mondiale sunt responsabile de starea finanțelor publice în România, cât mai ales reaua gestiune a acestora. În consecință, în loc ca acest raport să fi conchis la nevoia unei ușurări a sarcinii datoriei publice, ne-a îndreptat spre Geneva, să solicităm colaborarea tehnică a Societății Națiunilor, pentru redresarea noastră financiară.

PRIMUL EFORT PENTRU REDUCEREA DATORIEI PUBLICE.

În Septembrie 1932, după ce s'au început tratativele dela Geneva, s'a luat primul contact cu cercurile financiare din Paris și din Londra, pentru a se obține o ușurare la serviciul datoriei publice. Dar, atât la asociațiile de purtători, cât și la ministerul de finanțe respectiv, cuvântul de ordine a fost: „Adresați-vă întâi Genevei și reducerile vor urma atunci când se va oferi asigurarea aplicării unui program de redresare economică și financiară”.

Cu mare dificultate s'au început negocierile cu purtătorii, paralel cu negocierile cu Comitetul financiar al Societății Națiunilor. Am ajuns la acordul din Februarie 1933, care ne-a procurat o primă economie de 1.553 milioane lei, la care adăogându-se economiile rezultate din moratoriul Hoover de 590 milioane lei, s'a asigurat în Februarie 1933, înainte de încheierea bugetului, o economie totală de 2.143 milioane lei la serviciul datoriei publice.

S'a socotit atunci că minimum de economii necesare era de 3 miliarde și jumătate lei, adică o sumă egală cu mijloacele extrabugetare pe care tezaurul a trebuit să le între-

bunțeze în anul precedent ca să poată să facă față celor mai stricte nevoi.

Cu dificultăți foarte mari, în Octombrie și apoi în Decembrie 1933, s'a realizat și restul programului adică încă circa 1.300 milioane, economiile totale ajungând la 3.423 milioane lei, din care însă a trebuit să se plătească 106 milioane lei pentru a se achita o parte dintr'o scadență a împrumutului italian. S'a realizat deci în primul an o economie de 3.317 milioane lei, sub forma amânării amortizamentelor, a înlocuirii amortizărilor prin tragere la sorți, prin cumpărări în bursă și prin reducerea plății cuponului.

Este locul să amintim, că asociațiunile de purtători au admis ca economiile ce trebuiau să se facă la serviciul datoriei publice să rezulte din amenajarea plății cuponului numai pentru rentele externe; cuponul datoriei publice interne a rămas astfel neatins și a continuat să se plătească integral.

PRINCIPIUL NOSTRU: OBTINEREA DE ACORDURI PROVIZORII.

— Aceasta a fost partea întâia a negocierilor noastre. Baza pe care ne-am așezat a fost: suspendarea amortizamentului pentru unele împrumuturi; admiterea, pentru împrumuturile în care amortizarea se face prin tragerea la sorți, (asigurând deci plata sută la sută), a clauzei ca amortizarea titlurilor să se facă prin cumpărări în bursă, realizându-se astfel în mod definitiv o foarte importantă economie; și în sfârșit — pentru că nu era momentul propice de a discuta reducerea datoriei și a cuponului — plata parțială a cuponului și amânarea amortizării restului.

Care era programul nostru, pentru continuarea acțiunii de reducere a sarcinii datoriei externe? El a fost prevăzut în memorandumul pe care l-am prezentat, în Octombrie 1933, asociațiunilor de purtători ¹⁾.

În concluziunea acestei lucrări, spuneam că cel mai puțin lucru la care aveam dreptul să ajungem, în negociațiunile angajate cu creditorii noștri, era să obținem un acord capabil să ușureze, în mod efectiv, aplicația unui program de redresare economică și financiară a României.

Acest acord putea să fie un acord pe o serie de ani, sau

1) Virgil Madgearu, La capacité de paiement et la dette publique de la Roumanie, 1933.

un acord provizoriu. Un acord pe mai mulți ani nu era însă în interesul nostru, decât cu condiția ca ușurarea obținută să fie așa de mare, încât să ne înlesnească, în cursul acordului, echilibrarea bugetului nostru.

Dacă nu se putea realiza un asemenea acord, era preferabil să continuăm cu un acord provizoriu, pe un an, pentru ca să constatăm periodic, care este starea reală a finanțelor noastre și să obținem treptat reducerile suplimentare necesare.

ACTUALUL ACORD PE TREI ANI, DEFAVORABIL SUB TOATE ASPECTELE.

Actualul guvern a schimbat această politică și a socotit că este în interesul țării să facă un acord pe trei ani. Dacă acordul pe trei ani va corespunde acestui postulat de a ușura, prin reducerile obținute, echilibrarea bugetului anului acestuia și a celorlalte două bugete, acordul încheiat în Iulie 1934 se va dovedi bun.

Să examinăm ce s'a obținut?

În expunerea de motive la proiectul de buget pe exercițiul 1934—35, s'a precizat că s'au dobândit următoarele rezultate: o reducere a cuponului datoriei externe la 1.209 milioane lei în anul întâi, 1.456 milioane în anul al doilea și 1.650 milioane în anul al treilea. Pentru restul sumelor pe acești trei ani, care se ridică la 5.426 milioane lei, Statul român s'a angajat să dea în mod provizoriu bonuri de tezaur, care se anulează în mod automat, dacă se îndeplinesc însă următoarele condițiuni:

1. Executarea punctuală a obligațiilor luate pe timp de trei ani.

2. Reluarea serviciului datoriei publice după trei ani, adică la 1 August 1937.

3. O conversiune a împrumuturilor, înainte de acest termen.

4. În cazul când s'ar obține un nou acord, se prevede prelungirea acestor bonuri de tezaur până la sfârșitul acordului.

Dela început, constatăm că prin acordul încheiat s'au realizat economii mai mici decât cele anunțate în expunerea de motive amintită și anume:

Pentru anul întâi serviciul va fi de 1.398 milioane lei (în loc de 1.209 milioane), în anul al doilea 1.650 milioane (în

loc de 1.465) și în anul al treilea 1.850 în loc de 1.650). În consecință vom avea de plată pe cei trei ani 4.898 milioane în loc de 4.324 milioane lei. Prin urmare, s'a obținut cu peste jumătate de miliard mai puțin decât s'a afirmat într'un document oficial prezentat Parlamentului sub semnătura ministrului de finanțe. Trecând peste acest fapt grav, se pune întrebarea: e posibilă îndeplinirea condițiilor de care este legată definitivarea reducerii?

Reducerea obținută este insuficientă pentru că bugetul pe 1934—35 s'a întocmit cu un deficit inițial de 5 miliarde lei, și dacă în primul an se pornește cu un asemenea deficit, cum s'ar putea să se asigure o sporire a ratelor în anul al doilea și al treilea?

Prin urmare, din punctul de vedere al bugetului, soluțiunea nu era recomandabil să ne lege pe trei ani.

Ce alternative avem în acești trei ani?

Prima ipoteză, să facem o conversiune. Dar conversiunea unui împrumut înseamnă reluarea serviciului pentru sumele de dobânzi și amortizmente respective. Vom putea noi să reluăm amortizmentele și dobânzile chiar reduse?

Presupun că în loc de 7 sau $7\frac{1}{2}$ la sută, obținem o dobândă de 3 la sută. Vom putea relua în cursul acestor trei ani serviciul amortizmentului și al dobânzilor? Desigur că nu, căci 3%, plus amortizmentul, s'ar ridica la o sumă cel puțin de două ori mai mare, decât suma prevăzută în acord pentru primul an și în tot cazul mai mare decât suma prevăzută în acord pentru anul al doilea.

A doua ipoteză: să încheiem un nou acord. Dacă există perspectiva unui nou acord, este o metodă greșită a se admite în prealabil că în anul viitor se va putea plăti mai mult și anul al treilea și mai mult.

Prin urmare, din punctul de vedere al bugetului, acordul este defavorabil.

Dar din punctul de vedere al transferului, care este una din condițiunile obligatorii ale acordului, chiar condiția sine qua non pentru ca reducerea să fie efectivă?

Soldul activ al balanței noastre comerciale pe primele nouă luni s'a redus la 243 milioane lei anul acesta, față de 1.785 milioane anul trecut, în aceeași perioadă.

Trăim într'o lume care se autarhizează cu pași gigantici.

Cum putem noi, în această situațiune, să ne angajăm a transfera punctual sumele admise ca rate de plată în anii viitori ?

Iar, în ce privește, aranjarea plății sumelor amânate prin acordurile din 1933, s'au preluat noi greutăți asupra noastră, pentru că s'a admis ca să fie plătite în obligațiuni 4½% amortizabile în 15 ani cu începere din 1938, atunci când s'a obținut de către alte State fundig pe 30 ani cu dobânzi mai mici.

După cum rezultă din cele ce preced, aranjamentul pe trei ani, încheiat la 17 Iulie 1934, nu corespunde intereselor noastre pentru că: quantumul reducerii bugetare nu e suficient pentru asigurarea unui echilibru bugetar solid; în cadrul actualei politici financiare îngreuiază schimbările externe, prin obligațiunea fermă de transfer ; și prezintă pericolul — prin riscul de a ne găsi în imposibilitate de a executa condițiunile aranjamentului acceptat de guvernul român, — pierderii avantajului reducerii definitive a cuponului, consimțite de creditori, în mod condițional.

SOLUȚIUNE CU CARACTER PERMANENT SE IMPUNE OTUȘI ÎN VIITOR.

Problema amenajării datoriei noastre externe nu este rezolvată și nici nu se poate rezolva pe calea unor aranjamente temporare cu creditorii. Asemenea aranjamente sunt necesare pentru ameliorarea situațiunii actuale, dar în viitor se va impune găsierea unei soluțiuni cu caracter permanent a acestei chestiuni vitale.

În ipoteza că în 1937—38 s'ar relua serviciul normal al datoriei noastre externe, anuitatea pe anii următori s'ar prezenta, după calculele d-lui profesor I. Tutuc, în modul următor:

1937—1940	4 ani	câte	4,7	miliarde lei
1941—1942	2 ani	câte	4,8	„ „
1943	1 an	câte	4,7	„ „
1944—1947	4 ani	câte	4,8	„ „
1948	1 an	câte	4,3	„ „
1949	1 an	câte	3,8	„ „
1950—1953	4 ani	câte	3,9	„ „
1954	1 an	câte	3,1	„ „
1955	1 an	câte	2,4	„ „
1956	1 an	câte	2,3	„ „

1957—1965	9 ani	câte	1,9 miliarde lei
1966—1967	2 ani	câte	1,5 „ „
1968—1969	2 ani	câte	0,8 „ „
1970	1 an	câte	0,7 „ „
1971—1974	4 ani	câte	0,2 „ „
1975—1980	6 ani	câte	0,1 „ „

Peste aceste anuități se mai suprapune, timp de 27 ani, o sumă de 250 milioane lei anual, destinată la amortizări suplimentare pentru rentele de stabilizare și dezvoltare și apoi încă 10 ani o sumă de lei 45 milioane, pentru renta de dezvoltare. Aceste termene se vor scurta prin amortizările anticipate, cari reduc durata amortizării.

Structura datoriei noastre externe, astfel cum rezultă din tabloul de mai sus, indică sarcini mari pentru primii douăzeci de ani și sarcini mai ușoare pentru anii următori.

Dificultățile economice prin care a trecut țara noastră, în timpul depresiunii economice din ultimii 5 ani, n'au luat sfârșit și probabil vor continua încă o serie de ani. Sleirea economică a țării, prin decalajul dintre prețul produselor agricole și materiilor prime exportate și prețul mărfurilor industriale importate, care n'a conținut, a dus la o sărăcire a economiei naționale și la o diminuare a venitului național, care nu numai că a paralizat orice efort pentru echiparea tehnică a țării, dar a avut drept rezultat o deteriorare a utilajului național existent.

Din aceste împrejurări, rezultă necesitatea unei politici de împrumuturi productive, care să facă cu putință să se completeze lacunele înzestrării tehnice a națiunii noastre, pe lângă politica de împrumuturi necesare pentru organizarea apărării naționale. Dacă se menține însă actuala sarcină, rezultată din structura datoriei publice externe existente, orice politică de împrumuturi va fi îngreuiată în primii 20 de ani. Această perspectivă trebuie să fie îndepărtată pentru că ar însemna zădărnicierea consolidării Statului român în granițele sale etnice.

Este prin urmare un imperativ național să realizăm o reducere a datoriei publice externe.

Pe ce cale este posibil să se atingă acest postulat național?

CAPITALUL STRAIN BENEFICIAZA DE AVANTAGII EXCESIVE.

Dacă examinăm situațiunea datoriei noastre externe, nu este greu să vedem că avantajii deținătorilor de titluri sunt foarte mari, în comparație cu situația plasamentelor obicnute în țările respective și că o reducere a datoriei noastre externe — în capital și procente — răspunde unei situațiuni juste.

a) PRIN MODUL CUM S'AU REVALORIZAT RENTELE.

Astfel, revalorizarea rentelor în acordurile dela Paris, Berlin, în acordurile româno-belgiene, etc., s'a făcut la un curs ridicat peste măsură ¹⁾).

Pentru o valoare de 100 lei aur, se plătesc următoarele valori:

100 lei aur = 3.225 lei hârtie pentru renta $4\frac{1}{2}\%$

68,92 lei aur = 2.222 lei hârtie pentru renta 4%

66,52 lei aur = 2.145 lei hârtie pentru renta 4%

Aceasta este, evident, o cotă excesivă și disproporționată, față de plasamentele din țările respective.

Este normal ca împrumuturile străine să prezinte o diferență la cursul de emisiune și un procent superior procentului real mijlociu produs la plasamentele cu venit fix din țările unde se face subscrierea, căci în lipsa unui avantaju nu ar exista interes pentru capital să caute plasament în străinătate.

Dar nu este nici o justificare ca această diferență să fie excesivă.

Dacă se face o comparație a titlurilor românești pe piețele străine cu valorile cu venit fix din acele țări, se evidențează această diferență.

Luând de bază 100 — valoare aur în 1913, — indicele aur al cursurilor în 1928—1932 este de 12,4 în Franța și aproape de această cotă în Belgia, Italia și de 83% în Anglia. Iar la valorile cu venit fix naționale din aceste țări, în cari se găsesec în mare parte rentele noastre (4% și 5%), purtătorii au avut de suportat, de pe urma deprecierei, o pierdere cu mult mai

1) Deprecierea lirei a redus cu circa 40 la sută revalorizările, iar amortizările prin cumpărări la bursă, admise la unele acorduri, în loc de trageri la sortii, au redus procentul de revalorizare.

mare. Este profund nedrept ca România — o țară cu buget sărac — să facă o revalorizare într'o proporție atât de păguitoare pentru ea.

Aceeași situațiune rezultă și din acordul dela Berlin, în care revalorizarea a fost dela 20% până la 50% pentru rentele 4% și 50% și dela 35% până la 100% pentru cele 4½% ¹⁾.

La un capital 100 lei aur anuitățile reprezintă:

24,83 lei aur = 800 lei hârtie pentru rentele 4%

24,25 lei aur = 782 lei hârtie pentru rentele 5%

46,41 lei aur = 1.503 lei hârtie pentru rentele 4½%

Revalorizarea trebuie deci revizuită la o cotă justă, care să varieze după împrejurări și în comparație cu revalorizările aur ale valorilor cu venit fix din țările respective, deși cu o cotă ceva mai ridicată, care să reprezinte un just avantajiu pentru capitalul străin.

La rentele antebelice austriace, s'a admis principiul revizuirii, căci în conferința din 1930 dela Paris, s'a prevăzut revizuirea în 1935, prevăzându-se posibilă o ameliorare a situație și deci dându-se speranța măririi procentului de revalorizare. Argumentul revizuirii rămâne însă acelaș în cazul înrăutățirii situațiunii și deci principiul revizuirii se impune.

b) PRIN PROCENTELE PLĂTITE.

Pe lângă aceasta, procentele la toate rentele noastre externe sunt cu mult mai mari, decât la valorile cu venit fix din țările unde s'au subscris împrumuturile, sau cu care s'au contractat. Iată câteva exemple: Împrumutul 4% 1922, curs 60—63%, procent 10,66; împrumutul de stabilizare 7% 1929, curs 88%, procent 8,34; împrumutul de dezvoltare 7½% 1931, curs 81%, procent 9,54.

Acordurile cu străinătatea s'au făcut toate după războiu, chiar pentru rentele antebelice (1889—1913). Dintr'un studiu alcătuit de d. profesor I. Tutuc, se vede că, examinându-se procentul real (adică acela ce rezultă din cursul de emisiune, procentul nominal și durata amortizmentului) pe piețele străine și la plasamentele de acolo, procentele variază

1) La acordul dela Berlin din 1928, revalorizarea are valoarea unei tranzacțiuni, căci am primit 75 milioane renten mărci. Totuși, argumentul disproporției este valabil.

între 4,50—5%, pe când la noi procentul mijlociu în împrumuturile externe este peste dublu, adică 10%.

Sunt de altfel împrumuturi care depășesc chiar acest procent, dacă se țin în seamă comisioanele plătite bancherilor, cheltuielile pentru serviciul anuităților, etc.

Acest procent real este însă cu mult mai superior și excesiv de mare, dacă se ia în considerație cotarea rentelor noastre la bursă, unde valoarea este cu mult mai scăzută, față de valoarea nominală.

Procentul real de plasament deci (adică în legătură și cu prețul de cumpărare, procentul nominal și amortismentul), este cu totul disproporționat la rentele române.

Pe când în Anglia, Franța, Olanda, etc., unde cursul de emisiune este aproape de nominal, procentul de plasament pe perioada 1929—1933, la rentele de Stat, a variat între 4,35% și 5,27%, — deci în medie 4,60% —, la rentele românești el a ajuns până la 25%, în aceeași perioadă. Astfel, renta de stabilizare, dela un procent real de 8,80%, a ajuns în 1933 la 15,90%, pe piața Londrei, la 23% pe piața New-York și la 25% la Paris. Renta $4\frac{1}{2}\%$ 1913 a ajuns la 24% și renta externă 4% 1922 la 20% ¹⁾.

Evident, aceste procente se obțin de cei ce au dobândit rentele prin bursă. Cum actualii deținători sunt în imensă majoritate în această situație, procentul real este acel rezultat din plasament.

SE IMPUNE O AJUSTARE A DATORIEI EXTERNE.

Din diferențele constatate cu ocaziunea revalorizărilor de rentă, în comparație cu alte țări, rezultă că procentele nominale sunt cu mult mai mari la noi (peste îndoit). Dar, îndeosebi din procentele de plasament la rentele noastre, rezultă că rentierii străini au găsit în rentele românești un mijloc de plasare a capitalului cu o rentabilitate care să le asigure o rapidă amortizare și un profit în disproporție cu posibilitățile oferite de rentele naționale din propriile lor țări.

Analiza acestor fapte dovedește că, atât din punctul de vedere al capacității noastre de plată, cât și din punctul de vedere al echității, se impune o conversiune a datoriei noastre externe. Această operație nu se poate face pe liniile clasice ale conversiunilor, deoarece, în situația dată a rentelor noastre

1) I. Tutuc, Raport asupra datoriei publice (1933), p. 10.

ar fi să se aștepte mulți ani, până când s'ar putea ridica cursurile în așa proporție, încât să se poată realiza o conversiune pe baze tehnice. Urgența problemei impune rezolvarea ei, prin căutarea unei noi metode.

Această metodă nu poate avea ca idee conducătoare decât o reducere a valorii nominale a datoriei și o micșorare a procentului nominal. Amortizările s'ar face numai prin cumpărări în bursă, cu ajutorul unei case de amortizare, așezată pe baze solide.

B) DATORIA FLOTANTĂ INTERNĂ.

După cum am văzut din datele expuse în capitolul întâiu, datoria flotantă internă se ridică la suma de 25.865 milioane lei. La această sumă să adăogăm însă suma de 7.875 milioane lei valoarea bonurilor de tezaur, cedate de către stat Băncii Naționale, în virtutea legii pentru lichidarea datoriilor agricole și urbane din 2 Aprilie 1934 pentru acoperirea pierderilor încercate de Bancă, precum și pentru acțiunea ce banca va întreprinde pentru ajutorarea creditului. Această sumă este legal consolidată prin obligațiunea Statului de a plăti Băncii Naționale o anuitate de 450 milioane lei.

Dacă Statul ar plăti regulat 450 milioane pe an, ar fi necesari 17 ani și jumătate pentru stingerea actestei obligațiuni, ce și-a asumat Statul. Dar, Statul a cedat anterior în același scop Băncii Naționale și beneficiul realizat din lichidarea portofoliului imobilizat și preluat de Stat dela Banca Națională cu prilejul stabilizării monetare, pentru care Statul a sacrificat circa $6\frac{1}{2}$ miliarde lei. Până astăzi Banca Națională a realizat din acest capital 310 milioane lei.

Modul de lichidare a obligațiunilor preluate de către Stat dela Banca Națională, ca urmare a conversiunii datoriilor, nu poate fi socotit ca ducător la scop, deoarece luarea asupra Statului a unei sarcini de 450 milioane anual pe 17 ani și $\frac{1}{2}$, după ce cu 5 ani în urmă, Statul a mai sacrificat pentru ventilarea portofoliului institutului de emisiune circa $6\frac{1}{2}$ miliarde lei, nu poate să fie considerată ca o soluție aplicabilă, în actuala situație a finanțelor publice. Se impune, înainte de orice, o revizuire serioasă a convențiunilor încheiate pentru lichidarea portofoliului preluat de Stat, la stabilizare, cu preocupa-

rea de a se realiza o sumă cât mai însemnată pentru acoperirea pagubei dela conversiune. Iar, pentru lichidarea restului ce ar rămâne descoperit, trebuie să se caute o soluțiune specială, care să nu angajeze bugetul Statului.

MODUL ÎN CARE POATE FI LICHIDATA DATORIA FLOTANTA.

Compoziția datoriei flotante propriu zise este de natură diferită, ceea ce implică un tratament deosebit pentru consolidarea ei.

O primă tranșă de aproape 6 miliarde lei a datoriei flotante este constituită din resurse provenind din operațiuni neregulate, făcute de Stat la Banca Națională. Dintre acestea, avansurile temporare de 2.000 mil. lei nereconstituite se vor putea restitui concomitent cu reevaluarea stocului aur, în momentul unei stabilizări legale a leului sau chiar anticipat, în momentul când s'ar realiza o stabilizare de fapt, la o paritate mai scăzută decât actuala paritate legală, ca urmare a unei politici de devaluație adecuată realităților economice. Restul de aproape 4.000 milioane lei, provenit din operațiunile cu caracter de inflație (creditul elvețian, creditul de campanie C. A. M. și moneda divizionară) se va înscrie la creditul Statului la Banca Națională, sporind datoria veche a Statului, fixată prin planul de stabilizare, printr'o nouă convenție cu institutul nostru de emisiune, urmând a se lichida treptat prin aceleași venituri puse la dispoziție de către Stat pentru datoria sa consolidată anterior.

Cum leul va fi stabilizat la momentul oportun la o nouă paritate, mărirea cifrei datoriei Statului la banca de emisiune, prin acest procedeu de înregistrare a unei situațiuni de fapt, va fi nominală. În fapt, ea are avantajul descărcării Statului cu suma de circa 150 milioane lei, dobânzile plătite anual pentru creditul elvețian și pentru creditul de campanie.

O a doua tranșă, în sumă de circa 5 miliarde lei, este compusă din titluri de credit pe termen scurt, aflate în circulație: bonuri de tezaur, bonuri de impozite și recipise de depozite (acestea din urmă emise în 1932 sub guvernul Iorga, ca să ofere creditorilor neplătiți ai Statului un titlu al creanței lor).

Lichidarea normală a acestei tranșe presupune, în primul rând, continuarea transformării recipiselor de depozit, în bonuri de impozit. Poziția acestei categorii de detentori de bonuri de tezaur este în funcție de situația târgului intern

de valori, iar pentru detentorii de bonuri de impozit, și de presiunea administrației fiscale față de debitorii în restanță ai fiscoi și de capacitatea de plată a acestora. Consolidarea bonurilor de tezaur se poate face prin conversiunea lor în rente de stat, cu prilejul unui împrumut intern, emis cu scopul special al consolidării datoriei flotante. Consolidarea bonurilor de impozite pentru Stat este mai avantajosă să nu se face, decât după trecerea termenului de cinci ani.

A treia tranșă — nominal cea mai însemnată — se ridică la 13.578 milioane lei și constituie angajamente bugetare neplătite. Prima operațiune ce se impune este reducerea acestei cifre la suma de plată reală, prin regulările de cont între tezaur și diferitele servicii publice și prin verificarea minuțioasă a titlului de drept a creanțelor. Este probabil ca în urma acestei epurațiuni, suma rămasă de plată să se reducă la circa zece miliarde lei. Intr'adevăr, se estimează între 3-4 miliarde, totalul creanțelor între tezaur și diferitele servicii publice. Pe de altă parte, după ce în 1930 s'a diminuat într'o mare proporție totalul angajamentelor anterioare nelichidate, prezentat de direcțiunile de contabilitate din diferitele ministere, prin verificarea minuțioasă a unei comisii, cu prilejul rectificării bugetului în vara anului 1931, creanțele respinse au fost reintroduse și metoda s'a repetat.

Numai după aceste operațiuni prealabile se va pune problema transformării acestor creanțe în titluri de credite negociabile: în bonuri de impozite sau în rente de Stat.

Socotim că soluția de tranziție a bonurilor de impozite este mai favorabilă pentru împrejurările actuale, pentru că favorizează procesul de lichidare a rămășițelor de impozite, ținând la ordinea de zi problema și pentru agenții fiscoi și pentru contribuabili, prin circulația unui titlu de valoare, anume creiat și prin ușurința oferită contribuabililor, rămași în urmă cu plata impozitelor, de a-și lichida obligațiunile fiscale. Din punctul de vedere al fiscoi, această soluție este favorabilă și pentru că nu implică o sporire a sarcinii bugetare, cu dobânda și amortizarea aferentă rentei interne, ce s'ar emite în acest scop. Emisiunea unei rente speciale, care s'ar oferi detentorilor de creanțe de această categorie, ar avea singurul avantaj că, titlurile fiind purtătoare de dobândă în forma unui cupon incasabil în numerar ar putea fi mai lesne negociabile și la un curs ceva mai ridicat, ceea ce ar ușura si-

tuațiunea întreprinderilor furnizoare ale Statului și ar contribui la o destindere a pieții. Acest avantajiu va trebui să fie luat în considerare la soluționarea chestiunii.

IMPRUMUTUL INTERN, MIJLOC ULTIM DE LICHIDARE A ARIERATELOR.

Lichidarea în numerar a acestor creanțe nu este posibilă în împrejurările actuale. Această soluție atârnă de posibilitățile de lansare a unui împrumut intern. Să cercetăm aceste posibilități, în ipoteza că nu s'ar fi lansat împrumutul intern 1934. În primul rând, care sunt disponibilitățile pieții interne?

În preajma lansării împrumutului, Serviciul de studii al Băncii Naționale a evaluat disponibilitățile aparente ale pieții interne la sumele următoare:

<i>Banca Națională</i>		
Recipise la vedere	940.000.000 lei	
Conturi curente creditoare	805.000.000 „	
Viramente	3.250.000.000 „	
<i>Casa de cecuri și bănci</i>		
Carnete și cecuri	2.300.000.000 „	
Depuneri bănci mari	6.000.000.000 „	
	<u>13.295.000.000 lei</u>	
<i>Sume teaurizate</i>	3—4.000.000.000 lei	

Este lesne de înțeles că aceste sume, extrase din situațiunile institutelor de credit, nu reprezintă decât angajamentele lor, iar nu disponibilitățile propriu zise ale pieții. Ținând seama de proveniența și caracterul fiecăreia din aceste sume, Serviciul de studii a evaluat disponibilul real al pieții la următoarele sume:

Banca Națională	2.245.000.000 lei
C. E. C.	300.000.000 „
Depozit în bănci	1.000.000.000 „
Sume teaurizate	2.000.000.000 „
	<u>5.545.000.000 lei</u>

În raportul experților străini ¹⁾, totalul sumelor teaurizate la începutul anului 1934 a fost evaluat la o sumă mai aproape de 15 miliarde lei decât de 10 miliarde lei. Această

1) Raportul experților din Iunie 1934.

estimațiune a fost făcută pe bază unor simptome ale excesului de mijloace de plată în raport cu nivelul scăzut al prețurilor și cu volumul redus al tranzacțiunilor.

Cifra de 10 miliarde și cu atât mai mult 15 miliarde este exagerată, deoarece o parte din tezaurizarea primitivă a fost rezorbită în ultimul an, prin sporirea depozitelor la Banca Națională, la C. E. C. și chiar la băncile private, iar sume considerabile s'au plasat în construcțiuni în 1933 și în 1934.

Astfel, depunerile la vedere la Banca Națională au crescut după criza bancară, trecând dela 2,1 miliarde lei la finele 1931, la 5—6 miliarde lei la finele 1933. Eliminând din conturile de virament ceace nu reprezintă sume disponibile, găsim în Iunie 1934 suma de 2.245 milioane lei disponibilă. Depunerile la Casa de Economie au crescut deasemeni repede, trecând dela 526 milioane lei la finele anului 1931 la 1.222 milioane la finele anului 1933 și la 1.622 milioane în Iunie 1934. Dacă ținem seama însă de caracterul acestor economii și de puțina înțelegere a categoriilor de locuitori care-și plasează economiile la Casa de Economie pentru plasamente în rente de Stat, putem conta pe maximum 25%, deci circa 400 milioane lei.

În privința depunerilor la marile bănci, cu capital de peste 100 milioane lei, observăm o creștere de 652 milioane lei în 1933, față de 1932. Iar la băncile cu un capital între 50 și 100 milioane o creștere de 600 milioane lei. Dacă ținem seama de totalul băncilor, creșterea depunerilor se ridică la circa 1½ miliard lei. Evaluarea la 1 miliard a disponibilului din creșterea depunerilor la bănci este chiar optimistă.

Dar sumele tezaurizate? Retragerea fondurilor din instituțiunile de credit dela începutul crizei bancare se evaluează la circa 30 miliarde lei. Din această sumă, retragerea capitalurilor naționale, plasamentele în construcțiuni de imobile, sumele depuse la Banca Națională și la Casa de Economie, se ridică la 27½ miliarde lei. Cum o parte din sumele plasate în construcțiuni s'au putut întoarce la forma de tezaurizare primitivă, s'ar putea estima sumele tezaurizate la 3—4 miliarde lei.

Pe aceste baze s'ar putea stabili următoarea estimațiune asupra disponibilităților pieții interne în Iunie 1934:

Depuneri la Banca Națională	2.245.000.000 lei
Disponibil la C. E. C.	400.000.000 „
Depuneri la bănci	1.000.000.000 „
Sume tezaurizate	4.000.000.000 „
	<hr/>
	7.645.000.000 lei

CONDIȚIUNILE NU AU FOST PRIELNICE PENTRU LANSAREA IMPRUMUTULUI INTERN.

Existau deci pe piața internă disponibilități suficiente pentru a se acoperi un împrumut intern.

Existau însă celelalte condițiuni favorabile pentru lansarea unui împrumut intern, în toamna 1934?

Două condițiuni esențiale lipsiau cu desăvârșire. Încrederea în stabilitatea monetară și în capacitatea de plată a tezaurului.

În atmosfera generală de defetism monetar, — creiată prin abandonarea etalonului aur în 46 de state de pe glob, prin criza bancară din 1931 și prin campaniile repetate contra stabilizării leului și agravată până la panică prin politica de devize, clearing și compensațiuni din ultimul an, — lipsește orice încredere în stabilitatea monedei noastre naționale. Încercarea de a suplea acestei stări de fapt, prin clauza plății în aur a cuponului împrumutului intern, nu putea fi ducătoare la scop, și în măsura în care ar fi fost un stimulent pentru un plus de subscrieri, creia o pagubă certă pentru finanțele Statului, de înregistrat în ziua când devalorizarea monedei nu va mai putea fi ocolită. Introducerea unei asemenea clauze nu poate fi considerată decât ca un expedient păgubitor pentru Stat, pentru că, dacă urmează să fie respectată, ea se traduce printr'o pierdere financiară considerabilă, iar dacă va fi înlăturată, aceasta va dăuna creditului Statului.

Lipsa de încredere în capacitatea de plată a tezaurului nu este din nenorocire numai un reflex al deficitelor trecute, ci și al perspectivei deschise de bugetul în curs și este agravată, în anul acesta, prin destinarea veniturilor extraordinare pentru acoperirea unor cheltueli ordinare, trecute pentru cauză în bugetul extraordinar și prin sustragerea acestor venituri dela destinația lor normală, care era lichidarea rămășițelor de plată din anul trecut. Prin aceasta, spe-

ranța creditorilor Statului de a fi plătiți în numerar s'a pierdut și încrederea a dispărut pe o scară foarte întinsă.

Insfârșit, piața noastră de capitaluri se prezintă în condițiuni anormale. Intr'adevăr, în mod normal, există o tendință de nivelare a dobânzilor practicate pe piața monetară și pe piața financiară. Dacă dobânda oferită pe piața financiară este mai ridicată decât pe piața monetară, dobânzile practicate pe cele două piețe nefiind independente unele față de altele, în mod normal se stabilește un echilibru astfel încât în practică diferența dintre ele nu depășește 1—2%.

Pe piața românească, în momentul de față diferența între dobânzile creditoare practicate de bănci și rentabilitatea efectelor cu dobândă fixă este de circa 7%, după ce atinsese 10% în 1933.

Înainte de războiu și în primii ani după războiu, a existat un echilibru între dobânzile pe cele două piețe. Odată cu apariția rentelor de împroprietărire în cantități mari, piața rentelor noastre a avut de suferit urmări defavorabile. Dar, cauza care a accentuat dezechilibrul este a se căuta în dobânzile excesive oferite de bănci pentru atragerea depunătorilor cât și în dividendele exagerate, plătite de societățile pe acțiuni, în perioada de inflație. În modul acesta, piața rentelor a fost părăsită și cursurile au scăzut, cu excepția anilor 1928—1929, când au intervenit urcările speculative din preajma stabilizării. Urmarea a fost o urcare aproape continuă a rentabilității valorilor cu venit fix, care a atins în cursul anului 1932 cota de 16—17%.

Cu toate că, după 1930 dobânzile au început să scadă, ceea ce ar fi trebuit să ducă în mod normal la o urcare a cursului rentelor, față de greutățile financiare ale Statului, cu începere din 1931, și față de teama de suspendare a plății cuponului, această evoluție a fost zădărnicită. Abia în 1934 s'a produs o ameliorare, care nu e suficientă, rentabilitatea rentelor interne fiind 11%, pe cât timp dobânda la depuneri s'a coborât la 3—4%.

ÎNSĂNĂTOȘIREA PIEȚII FINANCIARE NECESITĂ O ACȚIUNE EFICACE.

De bună seamă, cât timp nu se va crea în publicul subscriitor sentimentul de încredere în efortul Statului de

a realiza echilibrul bugetar, nu se va ajunge la însănătoșirea târgului de valori publice.

Această situațiune nu ar putea fi ameliorată decât printr'o intervenție activă a Statului și Băncii Naționale pentru normalizarea târgului financiar intern.

În acest scop, se impun două serii de măsuri:

1. Reglementarea dobânzilor practicate de bănci la depuneri și împrumuturi, pentru a se plafona nivelul și a se contribui astfel la stabilirea echilibrului între dobânzile de pe piața financiară și de pe cea monetară.

2. Intervențiunea Băncii Naționale pe piața de valori, pentru ridicarea și stabilizarea cursurilor. În această privință, Banca Națională a încetat să-și mai îndeplinească unul din rolurile cele mai de seamă, deși conform statutelor are latitudinea să achiziționeze titluri în valoare egală cu capitalul și rezervele ei.

Această acțiune trebuie să înceapă de îndată și să fie condusă cu toată vigoarea, pentru a se grăbi procesul de asanare al târgului de valori, de care atârnă nu numai rezolvarea definitivă a problemei consolidării datoriei flotante, dar și dezvoltarea pe scară largă a unei politici de investițiuni productive, cu capital național.

MODUL CUM A FOST PREGĂTIT ȘI REALIZAT ÎMPRUMUTUL INTERN A COMPROMIS ACEASTĂ SOLUȚIUNE.

Lansarea împrumutului intern 4½% cu loz 1934, înainte de a se fi creiat condițiunile cerute pentru succesul unei asemenea operațiuni, constituie o greșală financiară. Înlocuirea încrederii în stabilitatea monedei prin clauza de garanție a plății în aur implică, după cum am arătat, o pagubă pentru tezaur și perspectiva unui discredit nou, în caz de nerespectare a acestui angajament, care va deveni oneros, în ziua schimbării parității legale a leului. Iar, încercarea de a provoca o tendință de urcare a cursurilor rentelor interne, prin admiterea la subscriere, pe lângă numerar și a unui procent de 20% în titluri de rente vechi, a eșuat complet, cursurile vechilor rente menținându-se în tot timpul de o lună a subscrierii în jurul aceluiași nivel, care echivalează cu o rentabilitate de 11%.

În aceste împrejurări, împrumutul a trebuit să ia forma unui împrumut quasi forțat și nu și-a putut împlini scopul

de a pune în circulație sumele teaurizate și disponibilul de numerar real al pieții.

Rezultatele obținute după datele oficiale ilustrează această constatare. Totalul subscrierii se ridică la 3.738 mil. în valoare nominală din care 187 mil. în material. Deci subscripția în numerar se ridică la 3551 mil. valoare nominală. Această sumă se împarte după natura subscrierii în felul următor :

Subscripții curente	2015 milioane lei
Lei blocați	135 ..
In rate	873 ..
Regularizări	526 ..

Valoarea reală a subscripției în numerar este de:

1. Subscripții curente	1733 milioane lei
2. Lei blocați	116 ..
3. Funcț. și pensionari (în rate)	767 ..
4. Regularizări	455 ..
Total	<u>3070 milioane lei</u>

Din acest total scăzând 455 milioane lei regularizări și 291 milioane lei subscripția în titluri de rentă vechi, subscripția în numerar se reduce la 2324 milioane lei. Din această sumă 767 milioane lei au fost subscribe în rate de funcționari și pensionari și numai restul de 1557 milioane lei a fost vărsat efectiv. Modicitatea acestei sume contractează cu subscripția funcționarilor și pensionarilor publici, care se ridică la 757 mil. lei și cu suma scrisă de instituțiile cu caracter public (Banca Națională, Casa Generală de Economii, Institutul de Credit Agricol, Casa Autonomă a Monopolurilor) care se ridică la 704 milioane lei. Însfârșit, din această sumă din urmă numai 249 milioane, reprezintă o subscripție reală în numerar, restul reprezentând regularea unor operațiuni de împrumut anterioare (180 milioane dela C. E. C. și 346 milioane dela Institutul de Credit Agricol).

Din analiza acestor cifre, rezultă că împrumutul n'a realizat scopul urmărit de a pune în circulație sumele teaurizate și disponibilul real al pieții.

Intr'adevăr din totalul de 1557 milioane vărsămintele efective în numerar, dacă se scade subscripția Băncii Naționale, a marelui finanțe și industriei, nu rămâne pentru piața propriu-zisă, decât câteva sute de milioane lei. De fapt, marea industrie a scris în valoare reală peste 700 milioane

lei, Banca Națională 250 milioane și marile bănci și societățile de asigurare circa 250 milioane lei. Deci restul publicului n'a vărsat decât circa 300 milioane lei, din care 116 milioane provin din lei blocați ai creditorilor străini.

În consecință departe de a se fi pus în circulație sumele teaurizate și fondurile fără întrebuințare, prin împrumutul intern 1934, s'au micșorat fondurile de cassă ale unor întreprinderi de producție, fapt care, în actuala situație a creditului și a dificultăților de trezorerie ale firmelor furnizoare ale Statului, constituie o scădere a capacității de producție; s'a slăbit poziția institutelor de credit, aflate în convalescență, lipsite de rezerve proprii, constrânse a subscrie din mijloacele străine și a-și micșora astfel lichiditatea; iar prin obligarea funcționarilor publici a subscrie s'a redus capacitatea lor de consum, care se va traduce printr'o diminuare a volumului afacerilor.

În aceste împrejurări, au rămas aproape neatinse fondurile teaurizate și fondurile cu adevărat disponibile, care după cum s'a arătat mai sus, se urcă la 7½ miliarde lei.

Indiciul cel mai sigur despre eșecul împrumutului intern este cota la care se înregistrează renta cea nouă, care emisă la cursul de 88 s'a scoborât îndată după închiderea subscripției sub 60, însemnând o pierdere din capital de peste o treime pentru subscriitorii.

Un alt indice al atmosferei de discredit în care s'a lansat împrumutul, este că cu toate tratativele laborioase, duse de ministerul de finanțe, cu grupurile de creditori străini, deținători de lei blocați, cu toată dorința acestora de a-și asigura contravaloarea în aur a depozitelor lor ce nu pot fi transferate și cu toate că împrumutul intern s'a lansat cu clauza aur, din cele câteva miliarde lei blocați nu s'au scris decât 106 milioane lei. În sfârșit dovada că fondurile disponibile ale pieții n'au fost atrase la împrumut este mișcarea conturilor curente dela Banca Națională care în interval dela 1 Noembrie la 6 Decembrie adică în cursul subscrierii la împrumut în loc să arate o scădere, se prezintă cu un spor de 235 milioane lei.

Nu este nici o îndoială că lansarea înainte de vreme, fără realizarea condițiilor prealabile necesare unui asemenea împrumut și utilizarea mijloacelor de constrângere pentru asigurarea subscrierii, înseamnă compromiterea unei soluțiuni

financiare interne, atât pentru lichidarea datoriei flotante, cât și pentru executarea unei vaste politici de investițiuni economice și de lucrări publice.

SOLUȚIUNEA MONETARĂ NU POATE FOLOSI LICHIDĂRII TRECUTULUI.

În aceste condițiuni, este firesc ca preocuparea găsirii mijloacelor necesare pentru împlinirea acestor nevoi să îndrepte privirea spre soluția utilizării de către Stat a diferenței provenite din reevaluarea stocului de aur, în cazul adoptării unei alte parități monetare. Am arătat în partea întâia a acestei lucrări că nu este absolut necesar ca această operație să coincidă cu stabilizarea legală a monedei la noua paritate. Exemplul Statelor Unite ale Americii și exemplul Austriei deschid și alte posibilități, fie prin aplicarea metodei limitării provizorii a cotei de devalorizare a monedei, fie prin reevaluarea stocului de aur în raport cu cursul schimbului stabilizat de fapt. Dar, amândouă metodele presupun anume condițiuni prealabile: posibilitatea menținerii cursului schimbului la nivelul fixat, în cazul întâi (metoda americană); realizarea unei stabilizări de fapt a monedei la un nivel mai scoborît și posibilitatea menținerii ei prin stăpânirea oscilațiilor cursului schimbului (metoda austriacă). Prima metodă presupune forțe financiare și monetare de care noi nu dispunem; iar practicarea cu succes a celei de a doua cere punerea în mișcare a unui ansamblu de măsuri economice, financiare și monetare, care impun trecerea unei perioade de timp util.

În ipoteza adoptării unei asemenea politici, este indicat a se folosi aceste mijloace financiare extraordinare pentru lichidări de datorii?

În prealabil, să examinăm ordinea de mărime a sumelor de care ar putea dispune Statul, din reevaluarea stocului de aur.

În cazul unei deprecieri de 33,3%, beneficiul net al Statului va fi de circa 4.370 milioane lei; în cazul unei deprecieri de 40% beneficiul va fi de 6.335 milioane lei. Nu putem să judecăm asupra parității viitoare a monedei noastre. Dacă se socotește că cotele de depreciere ale monedelor țărilor învecinate pot fi un criteriu de orientare, constatăm că deprecierea prezintă până acum următoarele pro-

cente: Austria 23%, Cehoslovacia 16,60%, Jugoslavia 23,55%.
Ungaria 20% (neoficial).

In nici una din aceste țări, deprecierea n'a trecut de 30 la sută.

In ipoteza deprecierei leului cu 33,3%, beneficiul de 4.370 milioane lei va fi redus cu o sumă necesară pentru acoperirea diferenței plăților externe (cupon, dobânzi, etc.) care se poate evalua la 1—1½ miliarde. Va rămâne liber pentru nevoile extraordinare ale Statului circa 2¾—3¼ miliarde lei.

Ordinea de mărime a acestei sume exclude întrebuintarea ei cu folos, pentru lichidarea datoriei flotante, cu atât mai mult, cu cât ea va putea fi redusă cu o sumă necesară acoperirii unor eventuale deficite curente.

Utilizarea cea mai rațională a acestei sume nu poate fi decât în direcția finanțării unor lucrări publice sau a înființării unor instituțiuni pentru stimularea unui proces de intensificare a mișcării economice generale, cu țelul imediat al sporirii volumului capacității de consum și de plată al maselor producătoare și muncitoare.

Aceste mijloace financiare extraordinare ar completa sumele provenite din aplicarea metodelor de finanțare ale unui program de lucrări publice.

CAPITOLUL VII

REFORMA FINANTELOR LOCALE.

Până în anul 1933 n'a existat o așezare pe baze organice a finanțelor administrațiilor locale. Explicația este a se căuta, pe deoparte, în tendința centralistă a tuturor regimurilor administrative, până la legea pentru organizarea administrației locale din 1929, și pe de altă parte, în dese schimbări ale organizației noastre administrative. Dar, nici prin legea pentru organizarea administrației locale din 1929 nu s'au fixat norme precise și complete, pentru organizarea finanțelor administrațiilor locale, deși realizarea ideii descentralizării și descentralizării administrației presupunea întocmirea, în același timp, a unui sistem de mijloace financiare proprii, pentru dotarea și întreținerea regulată a serviciilor administrației locale. Insuccesul reformei administrative din 1929 se datorește, fără îndoială, și lipsei unei organizări corespunzătoare a finanțelor locale.

BAZELE PRIMEI ORGANIZĂRI UNITARE A FINANTELOR LOCALE, ÎN 1933.

Prin legea din 14 Aprilie 1933 s'a încercat, pentru întâia oară, a se crea un sistem unitar de organizare a finanțelor locale. Această lege determină sarcinile obligatorii și facultative ale diferitelor unități administrative și prevede sursele de venituri corespunzătoare pentru executarea acestora.

Această lege nu putea rezolva însă definitiv și în mod desăvârșit problema, pentru că așezarea administrativă a țării avea un caracter de provizorat. Regimul legal din 1929 fusese adânc schimbat, în sensul înlăturării complete a ideii desconcentrării administrative și al restrângerii descentrali-

zării. Un nou regim administrativ era în preparație. În aceste condițiuni, într'o fază de instabilitate și incertitudine în organizarea administrativă, ar fi fost zadarnic a se încerca așezarea pe baze definitive a finanțelor locale.

De aceea, legea finanțelor locale n'a putut să treacă la soluțiunea creierii unor surse de venituri proprii pentru administrația locală, care să corespundă unui sistem administrativ cu caracter bine definit descentralizator, și a păstrat sistemul de venituri mixt, cuprinzând cote adiționale, prelevări asupra unor impozite ale Statului și venituri proprii de o importanță secundară.

Veniturile au fost însă sistematizate, fiind clasificate în ordinare, extraordinare, cu destinația specială și diverse.

Veniturile ordinare sunt:

a) Cotele adiționale, de pe lângă unele impozite directe, cari pot fi sporite până la 50%.

b) Cotaparte din sumele încasate din unele impozite indirecte ale Statului, în comuna respectivă. Astfel, se atribuie 25% din produsul impozitului asupra rachiului de fructe; 33% din taxele de spectacole; 50% din taxa pe automobile; 20% din impozitul asupra succesiunilor; 1,25% din taxele asupra pariurilor la curse și alte întocmiri de sport; 66% din taxele asupra curentului electric și gazului natural, etc.

c) Cotaparte din impozitele de consumațiune și anume: 30% din venitul net al monopolului spirtului; 20% din produsul taxelor asupra consumațiunii vinului; 30% asupra consumațiunii oricăror rachiuri, afară de cele provenite din fructe; 30% din taxele pe toate celelalte articolele de consumație.

Aceste venituri sunt prelevări din veniturile Statului și formează fondul comunal și județean.

Repartiția produsului acordat comunelor și județelor, din unele impozite și taxele de consumațiune, se face de Ministerul de Interne. Această dispoziție este un mare progres față de legile anterioare, deoarece prin aceasta se asigură o repartiție echitabilă, potrivită cu situațiunea și cu nevoile reale ale diferitelor unități administrative.

În afară de aceste venituri, se adaugă între veniturile ordinare, impozite și taxe așezate de fiecare comună și veniturile isvorite din averea și activitatea lor economică.

Veniturile extraordinare sunt cele rezultate din vânzări de bunuri, donațiuni și legate, precum și din excedente.

Veniturile cu destinațiune specială cuprind, în primul loc, subvențiile acordate de către Stat, apoi împrumuturi, fundațiuni și legate cu destinație specială și veniturile din arendarea cârciumilor.

Impotriva acestui sistem de venituri ale administrațiilor locale s'au ridicat obiecțiuni. S'a afirmat că, pe aceste baze, nu s'ar putea creia veniturile necesare unei vieți locale, care să ridice standardul de civilizație la sate și orașe.

Adiționalele la impozitele de Stat se încasează greu și se alocă în mod neregulat. Incasarea este defectuoasă, agenții fiscalului ocupându-se în prima linie de încasarea impozitelor destinate Statului, iar alocarea sumelor încasate comunelor și județelor este uneori întârziată, prin utilizarea lor, în mod abuziv, pentru nevoile Statului. Fără a lăsa impresia unei prețuriri a sistemului adiționalelor, vom observa că neajunsurile semnalate sunt în parte inerente vremurilor de criză, în care capacitatea contribuabililor, în special a agricultorilor, este redusă. Ele provin însă și din lipsurile organizației noastre de așezare și percepere a impozitelor.

În ce privește prelevările asupra unor impozite și taxe de Stat, randamentul lor este în directă funcțiune de capacitatea de consum a populațiunii, ca și de tehnica de așezare și de eficacitatea acțiunii de urmărire și percepere. În consecință, dacă veniturile comunelor și județelor, rezultate din aceste prelevări, au fost în anii din urmă insuficiente, în afară de efectele crizei de consum, nu se poate desconsidera nici una din cele două cauze. Cea dintâi, tehnica de așezare a unor impozite sau taxe, este în sarcina exclusivă a Statului; dar cea de a doua, acțiunea de urmărire și percepere, depinde și de concursul și colaborarea organelor administrației locale, care însă nu s'au făcut simțite până acum, deși s'a acordat comunelor o posibilitate însemnată de a-și spori pe această cale veniturile.

CUM POATE FI COMPLECTATĂ REFORMA DIN 1933.

O mărire a cotei parte a acestor prelevări în folosul administrației locale poate fi necesară și posibilă. Pentru aceasta, nu este de nici un folos a se ridica acuzația că Statul și-ar fi însușit dreptul comunelor asupra taxelor de consumație. O

asemenea afirmație n'are, de altminteri, nici un temei istoric. Este exact că, atât timp cât au dăinuit barierele între diferitele unități administrative locale, comunele au avut drept să ridice accize. Indată însă ce prin desființarea barierelor s'a creiat o piață națională în lăuntru granițelor Statului, s'au desființat și accizele. De aceea nu este o întâmplare că schimbarea sistemului de percepere a taxelor comunale, în 1903, prin trecerea lor asupra Statului, a coincis cu desființarea accizelor comunale. Iar, cât privește sporirea continuă a cotei Statului din taxele comunale, în raport cu cota județelor și comunelor, aceasta este un reflex al înmulțirii funcțiilor Statului, dar în special al centralizmului administrativ.

Nu este de nici un folos practic a se pune problema în forma unei acțiuni de restituție a comunelor în drepturile lor, așezând-o sub aspectul unei lupte între Stat și administrațiunile locale.

Problema organizării finanțelor locale nu se poate rezolva, decât prin definirea cadrelor reformei administrative și a repartizării funcțiilor între administrația de Stat și administrațiunile locale. Proporțional cu sarcinile fiecăreia, urmează a se împărți și mijloacele financiare.

În ipoteza unei reforme administrative, care va realiza principiul desconcentrării administrațiunii de Stat și a decentralizării administrațiunii locale, reforma finanțelor locale din 1933 ar trebui să fie completată, prin următoarele măsuri:

a) Inlocuirea aditionalelor, prin trecerea unor impozite elementare asupra comunelor și județelor.

În faza întâia s'ar trece impozitul agricol asupra județelor și comunelor rurale, în forma precizată mai înainte.

Concomitent, sau în faza următoare, se va trece impozitul pe imobilele urbane, comunelor urbane și municipiilor, treptat cu preluarea dela Stat a unor funcțiuni, a căror executare ar necesita mijloace financiare aditionale.

Așezarea acestor impozite ar rămâne în atributul Statului, pentru a li se păstra caracterul unitar, dar se va face cu colaborarea administrațiunilor locale; urmărirea și perceperea va fi trecută însă pe seama comunelor și județelor.

b) Cotele prelevate asupra taxelor pe articolele de consumație, se vor repartiza în raport cu noua distribuție a sarcinilor între Stat și comune.

c) Statul va acorda comunelor și județelor subvențiuni pentru executarea unor sarcini suplimentare, peste minimul obligator, prevăzut în legea administrației locale.

d) Plafonarea taxelor comunale, pentru a se evita excesele fiscaliste antieconomice.

e) Reglementarea modului de exploatare a bunurilor și drepturilor administrațiilor locale și controlul de Stat asupra administrațiilor comunale cu caracter economic.

PROBLEMA CREDITULUI PENTRU ADMINISTRAȚIUNILE LOCALE.

În afară de nevoile curente, comunele și județele mai au și nevoie de investițiuni pentru care singurul mijloc sunt creditele și împrumuturile.

Legea finanțelor locale organizează un sistem de tutelă în ce privește împrumuturile administrațiilor locale. Controlul împrumuturilor județene și comunale fusese prevăzut în legea pentru organizarea ministerelor din 2 August 1929. În baza acestei legi se înființează pe lângă Ministerul de Finanțe, un serviciu al controlului datoriei publice, însărcinat cu centralizarea și controlul împrumuturilor și angajamentelor Statului, ministerelor, casselor, regiilor autonome, județelor și comunelor. Toate contractele, convențiunile de împrumuturi, făcute de Stat, județ, comune și orice administrațiuni autonome, cari impun obligațiunea periodică de plată, trebuie comunicate acestui serviciu. Este regretabil că nici până azi nu s'au comunicat încă toate datele cerute de lege.

Pe lângă acest control, legea din 14 Aprilie 1933, mai crează o tutelă specială pentru comunitățile administrative.

În cadrul organizației noastre de credit, s'a dat foarte puțină atențiune posibilităților de alimentare cu credite a județelor și comunelor. Acestea, ori de câte ori aveau nevoie de împrumuturi, fie pentru scopuri productive, cum ar fi construcțiunile de abatoare, uzini electrice, indiguiri, etc., fie pentru înlăturarea unor dificultăți de ordin trecător, survenite din cauze de forță majoră, cum ar fi incendii sau inundații, nu se puteau adresa, decât unui număr restrâns de instituții de credit, care, fie că nu erau în măsură de a le satisface nevoile, fie că din pricina cadrului de operațiuni prevăzut în statutele lor nu le puteau fi însă de mare folos.

Dacă orașele mai însemnate, cu posibilități mai mari de venituri, au putut găsi izvoare de aprovizionare cu credit,

chiar la băncile private din țară și din străinătate, nu tot astfel este cazul cu centrele urbane mai mici, cari nu s'au putut alimenta decât numai în mod limitat și numai la foarte puține instituții de credit din țară. Dar, chiar orașele mari au fost silite să renunțe, după războiu, la posibilitatea de a se aproviziona cu credit din străinătate, deoarece litigiile născute în urma războiului, între băncile străine care le acordaseră credite și unele administrații comunale, mai ales din cauza întârzierii reluării serviciului de plată, înăsprind relațiunile dintre creditori și debitori, au tăiat orice posibilitate de a recurge la noi credite.

JUDEȚELE ȘI COMUNELE REDUSE LA MIJLOACELE INTERNE DE CREDIT.

Așa fiind, administrațiunile locale, lipsite de sursele străine de aprovizionare cu credit, nu mai aveau la dispoziție decât creditul intern, și acela din ce în ce mai mărginit.

Au rămas deci județelor și comunelor trei izvoare de credit intern: Creditul județean și comunal, Casa de Depuneri și Consemnațiuni și acum în urmă Casa de Economii și Cecuri Poștale din București.

Ca să ne putem da mai bine seama de importanța acestor izvoare de credit, să amintim că la 1 Ianuarie 1933 totalul împrumuturilor contractate de către administrațiile locale din țară se cifra la 4,4 miliarde lei, din care numai Municipiul București avea de plătit, la acea dată, 3,7 miliarde lei. Din acestea, 2,2 miliarde lei erau datorite unor instituții din afara granițelor noastre, iar restul de 1,5 miliarde lei reprezintă împrumuturi emise de diferite consorții bancare din România împreună cu Banca Națională.

Dacă se face excepție de împrumuturile Municipiului București, precum și de celelalte împrumuturi litigioase ale altor municipii, totalul aproximativ al împrumuturilor județene și comunale la 1 Ianuarie 1930 era de 1,86 miliarde lei, din care 1,4 miliarde erau contractate la Casa de Depuneri și Consemnațiuni, 440 milioane, la Creditul județean și comunal, 22 milioane la Banca Națională și 2 milioane la Casa Școalelor. Bineînțeles, că în această sumă nu sunt cuprinse datoriile către cele câteva institute de bancă, pe care le-am amintit mai sus, care însă nu cad prea greu în cumpăna datoriilor totale ale administrațiilor locale.

Din cifrele pe care le-am dat, lăsând la o parte împrumuturile contractate peste graniță, reiese că majoritatea împrumuturilor sunt făcute la Casa de Depuneri și Consemnațiuni, care a acordat împrumuturi de trei ori mai mult decât Creditul județean și comunal, instituție special creată pentru aprovizionarea cu credit a județelor și comunelor.

Situațiunea aceasta nu poate fi socotită favorabilă, întrucât rostul Casei de Depuneri și Consemnațiuni nu este acela de a-și immobiliza fondurile în împrumuturi acordate administrațiilor locale. În urma întârzierii sistematice a plății ratelor datorate de către administrațiile locale, în perioada de după războiu, Casa de Depuneri și Consemnațiuni a ajuns într-o poziție dificilă. Fără garanții de lichidare a împrumuturilor în suferință și fără garanții de plată regulată a ratelor, această instituție nu poate să mai alimenteze administrațiile locale cu credite pe viitor. Cu atât mai mult se aplică acest postulat Casei Generale de Economii și Cecuri Poștale, deoarece această instituție de credit, fiind în primul rând o colectoare de capitaluri mărunte, trebuie să aibă în mult mai mare măsură chiar decât băncile de credit, grija lichidității plasamentelor sale.

ORGANIZAREA ȘI ACTIVITATEA CREDITULUI JUDEȚEAN ȘI COMUNAL.

Rămâne deci, în situația actuală, ca singur izvor de credit al județelor și comunelor, Creditul județean și comunal.

Creditul județean și comunal a fost înființat prin legea din 13 Aprilie 1900, ca un institut însărcinat a face județelor, comunelor și așezămintelor de binefacere, împrumuturi amortizabile în termen de cel mult 40 ani. El era o ramură din administrația Casei de Depuneri, Consemnațiuni și Economie, fiind administrat de către organele acesteia. Creditul județean și comunal a acordat împrumuturi în obligațiuni de 5%, apoi de 4½%, mai târziu numai de 5%, având o serie de privilegii similare titlurilor de Stat. Pentru a-și asigura plata cupoanelor scăzute și a obligațiunilor ieșite la sorți, Creditul județean, a fost înzestrat cu un drept de precădere asupra oricăror alte datorii ale împrumuturilor, chiar datorii către Stat, și cu dreptul de a lua în administrați așa veniturile debitorilor. Serviciul de încasare a ratelor dela împrumutați, îl făceau administrațiile financiare ale Statului.

În această alcătuire legală, Creditul județean și comunal

a lucrat 12 ani, dând rezultate satisfăcătoare, prin acordarea unor împrumuturi de mare folos pentru comunele din țară.

La 1912, Creditul județean și comunal a fost luat dela Casa de Depuneri și trecut, ca direcție specială, în cadrul organizației Ministerului Finanțelor, atașându-se și Casa de Credit Viticol, înființată prin legea din 19 Ianuarie 1906, ambele fiind administrate de un consiliu de administrație, compus din 9 membri, numiți de Ministerul de Finanțe pe termen de 5 ani. Ministerul Finanțelor prevedea în bugetul său, în fiecare an, cheltuelile de administrație ale acestei direcțiuni speciale, care trebuia să-i restituie aceste cheltuieli din cota parte de cheltueli de administrație percepută dela împrumutului său.

Printre modificările aduse legii Creditului județean și comunal în 1912, a fost și aceea că „această Direcțiune poate fi autorizată să emită obligațiuni 4% garantate de Stat, pentru investițiuni de lucrări producătoare de venit, întreprinse de administrațiile de Stat”, posibilitate de care nu s'a făcut însă niciodată uz.

La 1 Martie 1933 situațiunea împrumuturilor Creditului județean și comunal era următoarea:

Împrumuturi de 4½% emise	113.572.211 lei
Sumă rămasă de amortizat	68.551.530 „
Rata semestrială la aceste împrumuturi.	3.458.740 „
Restanțe (rate și dobânzi întârziate)	2.075.937 „
Împrumuturi 5% emise	463.975.036 „
Sumă rămasă de amortizat	386.856.029 „
Rata semestrială la împ. 5%	17.414.621 „
Restanțe (rate și dobânzi întârziate)	49.168.349 „

Sunt deci astăzi în circulație obligațiuni de ale Creditului județean și comunal de 4½% și 5% în valoare totală de 455.408.559 lei.

Din pricina condițiilor defavorabile ale pieții noastre de capitaluri, obligațiunile Creditului județean și comunal au scăzut paralel cu celelalte titluri de Stat, deși la temelia lor sunt o mulțime de privilegii, care asigură detentorului plata cupoanelor precum și a obligațiunilor ieșite la sorți.

Pe lângă efectul căderii cursurilor rentelor de Stat, care s'a resfrânt și asupra titlurilor Creditului județean și comunal, scăderea cursurilor acestor valori s'a datorat și micșorării

încasărilor Creditului județean și comunal, din cauza păsurii plății ratelor, care a impus suspendarea plății cupoanelor la obligațiunile emise, deși numai pentru scurtă vreme. Chiar astăzi, există restanțe de plată de peste 50 milioane lei, care pun Creditul județean și comunal într'o situație dificilă.

NEVOIA REORGANIZĂRII CREDITULUI JUDEȚEAN ȘI COMUNAL

Această instituție se găsește, astfel, în situațiunea de a nu avea nici un fond de rezervă în numerar, iar pe de altă parte de a trebui să facă în fiecare an plăți mai mari decât încasările. Ea este amenințată să-și suspende plățile sau amortizările, cece ar însemna scăderea mai departe a cursurilor obligațiunilor sale și deci implicit imposibilitatea de a mai acorda împrumuturi județelor și comunelor, acestea ne mai găsind nici o conveniență față de cursurile scăzute, de a mai contracta asemenea împrumuturi, echivalând cu preluarea unor sarcini extrem de oneroase pentru ele.

Aceasta fiind situația și ținând seama de necesitatea absolută de a crea un izvor sigur de alimentare cu credit pentru administrațiunile locale, se pune întrebarea, în ce condițiuni și pe ce baze se poate asigura funcționarea normală a unui Credit comunal și județean?

Am văzut că unul din motivele principale pentru care activitatea Creditului județean și comunal a fost insuficientă, iar în ultimul timp a încetat operațiunile sale de împrumut, pe lângă condițiile obiective ale pieței financiare, este achitarea neregulată a ratelor din partea unităților administrative împrumutate.

Prima măsură ce se impune este deci lărgirea privilegiilor pe care le are Creditul județean și comunal în materie de încasare și de urmărire a debitorilor săi, în așa fel, încât detentorul de obligațiuni să aibă siguranța absolută a recuperării dobânzilor ce i se datoresc, precum și a încasării amortizamentului în caz de tragere la sorți a obligațiunilor sale. Ținând apoi seama de dezorganizarea actuală a pieții financiare și a posibilităților mărginite de plasare a obligațiunilor Creditului județean și comunal, urmează să se găsească mijloace pentru a se mări aceste posibilități și a determina ca obligațiunile emise de către instituția Creditului județean și

comunal să pătrundă în straturi cât mai numeroase ale populației noastre.

Prin lărgirea privilegiilor de garantare a recuperării împrumuturilor și îmbunătățirea condițiilor de plasare a obligațiunilor emise, care vor spori încrederea detentorilor, este incontestabil că se va produce o cerere mai abundentă de asemenea titluri, ceea ce va contribui la ridicarea cursului lor.

Importanța ridicării cursurilor obligațiunilor emise de către Creditul județean și comunal este primordială pentru funcționarea unei asemenea instituțiuni. Numai atunci când județele și comunele vor fi sigure, că pot obține, fie prin vinderea în bursă, fie prin preluarea de către anumite consoții de bănci a obligațiunilor puse la dispoziția lor de către împrumutător, sume reale în numerar, care să nu fie prea mult sub valoarea nominală a împrumutului emis, Creditul județean și comunal va putea să corespundă în adevăr menirii sale. În condițiunile de astăzi, cu obligațiuni cotând în bursă mai puțin de 50%, împrumuturile contractate sunt prea oneroase și reprezintă un sacrificiu prea mare pentru bugetele comunelor împrumutate.

Dacă piața internă de valori se va reface, prin mijloacele preconizate în capitolul precedent, obligațiunile Creditului județean și comunal, vor putea să fie plasate la cursuri superioare celor de astăzi și să alcătuiască plasamente de lungă durată ale așezămintelor de binefacere și ale diferitelor instituții de credit, îndată ce prin legea de organizare a Creditului județean și comunal, se va fi înlăturat orice risc din partea subscriitorului.

În acest scop, amestecul ministerului de finanțe în gestiunea Creditului județean și comunal, care se cristaliza în împiedecarea instituției de a-și putea recupera în mod regulat ratele datorite de către împrumutați, trebuie să fie complet înlăturat, dreptul ministerului de finanțe urmând a se limita la supraveghierea activității Creditului județean și comunal, el ne mai putând opri intrarea la timp a sumelor datorite de comune și județe. Dimpotrivă, pentru absoluta garantare a subscriitorilor, Statul trebuie să fie obligat să verse direct Creditului județean și comunal toate sumele ce el datorează județelor și comunelor din fondul comunal, sau din orice alte surse. Creditul județean și comunal, primind aceste sume, va avea absolută siguranță de a putea oferi deținătorilor de obli-

gațiuni plata la timp a cupoanelor scăzute și a obligațiilor ieșite la sorți, el reținându-și imediat, din sumele primite dela Stat, cota parte respectivă pentru plata ratelor împrumuturilor și nevărsând comunelor decât prisosul rezultat.

Impreună cu privilegiul Creditului comunal și județean de a urmări, pe orice cale și cu orice mijloace, sumele ce sunt datorite de Stat județelor și comunelor, obligația Statului de a vărsa direct acestei instituțiuni toate sumele ce rezultă din drepturile comunelor și județelor este complet asigurătoare.

Numai prin luarea unor asemenea măsuri hotărâte și energice se va putea creia o piață largă pentru obligațiunile Creditului județean și comunal și se va putea pune la dispoziția comunelor și județelor un mijloc puternic de credit.

Pentru consolidarea acestei instituțiuni, trebuie creată o legătură intimă între conducerea diverselor administrațiuni locale și între instituția Creditului județean și comunal, astfel încât primele să aibă un interes mai mare în propășirea instituțiunii lor de credit și să poată lua parte efectivă, atât la conducerea lui, prin trimiterea în consiliul acestuia a unui număr oarecare de persoane de încredere, cât și la beneficiile realizate de pe urma activității sale.

Ne gândim la pilda pe care o oferă Belgia, prin Creditul său comunal și județean, constituit sub forma de regie cooperativă și care funcționează în condițiunile cele mai excelente de mai bine de 83 ani. Comunele împrumutate de către această instituție sunt obligate să subscrie o cotă infimă din împrumut, drept participare efectivă la capitalul instituției, pentru care li se liberează acțiuni purtătoare de dividend. Acest dividend, repartizat la finele anului, conform contului de profit și pierdere, se aseamănă cu bonificarea acordată membrilor societăților cooperative, și în fond nu este decât o eftenire a creditului acordat împrumutaților.

Pe de altă parte, împrumutații instituției iau parte efectivă la conducerea ei, trimițând în fiecare an în consiliul de administrație al acesteia reprezentanții lor aleși, pentru a da astfel posibilitate tuturor administrațiilor locale să îngrijească de buna stare a Creditului județean și comunal.

CREIAREA UNEI NOUI INSTITUȚIUNI.

Pentru a feri Casa de Depuneri și Consemnațiuni, și în deosebi Casa Generală de Economii și Cecuri Poștale de imobilizarea activurilor lor, pe viitor nu se mai poate admite contractarea nici unui împrumut județean sau comunal direct la aceste instituțiuni. Totuși, ținând seama de urgența nevoilor administrațiilor locale, până când se va asana târgul intern de valori și se vor putea realiza împrumuturile necesare prin emisiunea obligațiunilor Creditului județean și comunal, se poate lăsa posibilitatea să se realizeze operațiuni de împrumuturi de această natură la Casa Generală de Economii și Cecuri Poștale, dar numai prin intermediul Creditului comunal și județean.

Împrumutul s'ar contracta de către această instituție, iar comunele și județele respective ar obține sumele necesare dela instituția lor de credit. Asemenea operațiuni n'ar putea avea însă decât un caracter tranzitoriu. Termenul ar fi maximum 5 ani. În acest interval, piața internă de valori putând fi refăcută, Creditul județean și comunal ar emite obligațiunile și cu contravaloarea lor s'ar stinge împrumuturile la Casa Generală de Economii și Cecuri Poștale.

În modul acesta, s'ar feri Casa de Economii de imobilizarea activului ei în împrumuturi acordate direct comunelor și județelor. Creditul județean și comunal având posibilitatea, în noul cadru schițat mai sus, să încaseze regulat ratele dela comune și județe, perspectiva lichidării complete a acestor datorii prin emisiunea de obligațiuni, se poate considera ca o realitate apropiată.

Avantagiul acestui sistem ar fi că s'ar asigura alimentarea unităților administrative locale cu credite, în vremea cât va mai dăinui criza, pentru ca prin activarea lucrărilor publice în județe și comune să se contribuie, și pe această cale, la lichidarea crizei.

Este lesne de înțeles că aceste rezultate nu se pot atinge de actualul Credit județean și comunal. Este deci preferabil, în loc de a se căuta asanarea acestei instituțiuni și reformarea ei, să se înființeze, cu concursul Statului, o nouă instituțiune, în forma unei regii cooperative și cu structura unui așezământ financiar autonom.

CAPITOLUL VIII

UN PROGRAM DE INVESTIȚIUNI CA MIJLOC DE STIMULARE A VIEȚII ECONOMICE.

Un mijloc eficace pentru stimularea unei reprimări economice prin mărirea volumului de afaceri și a capacității de consum a masselor este fără îndoială executarea unui vast program de lucrări publice. Acest rezultat se obține însă, numai prin investiții suplimentare în lucrări publice, executate din venituri, suplimentare, peste cele normale, adică din venituri obținute de către Stat, nu din mijloacele ordinare bugetare, ci din împrumuturi sau credite.

Prin aplicarea unor asemenea programe de lucrări publice, nu se sporește activitatea economică numai cât durează executarea lucrărilor, prin sumele încasate de întreprinzător și lucrători, ci prin cheltuiala în plus pe care o cauzează se creiază un lanț de tranzacțiuni succesive, cari trec dincolo de perioada de executare a lucrărilor. Efectul total pentru stimularea ritmului economic depinde de mărimea surplusului de venituri brute, care va fi însă cu atât mai mare, cu cât se va folosi un număr mai însemnat de lucrători și se vor utiliza materii prime, mașini și unelte naționale, în mai mare cantitate.

Pe baza experienței din unele state, se estimează la 40% din surplusul de încasări ale întreprinderilor, procentul plusului de cumpărături, realizat în urma unor asemenea lucrări publice. Deasemenea, experiența arată, că efectele se produc în măsura cea mai mare în perioada imediat următoare lucrărilor și continuarea lor are loc într-o măsură din ce în ce mai scăzută. Dar acest proces poate să fie modificat, prin apariția unor noi investiții, făcute de întreprinză-

tori, din surplusurile de venituri, realizate din produsul lucrărilor publice, precum și printr'o eventuală urcare a prețurilor, menită să mărească rata profiturilor și nivelul salariilor. În această eventualitate, efectele favorabile ale procesului de intensificare a afacerilor pot să continue într'un ritm viu timp mai îndelungat.

În toate statele s'a folosit mijlocul executării unor programe de lucrări publice pentru învingerea crizei, pornindu-se dela convingerea, că prin mărirea cererii de bunuri de consum se va provoca o acțiune de redresare economică imediată.

Cercetarea urmărilor crizei mondiale asupra economiei noastre naționale ne-a îndemnat, din considerațiuni, în parte deosebite, să precizăm mai de mult nevoia unui program de lucrări publice.

Astfel în preambulul planului economic național, elaborat în 1930 și aprobat de guvernul național-țărănesc din acea vreme, constatam următoarele:

„Problema noastră economică actuală se poate rezuma la întrebarea cardinală: cum se poate compensa paguba de 45 miliarde lei, cauzată economiei naționale românești, prin scăderea vertiginoasă a prețurilor principalelor noastre produse: cereale, produse animale, lemn și petrol, pentru a se restabili echilibrul economic național și prosperitatea economică generală, de care atârnă dezvoltarea normală a Statului și a națiunii noastre?

„Dacă se exclud, în rezolvarea acestei probleme, orice factori aleatorii, deci în primul rând fluctuațiunile de bursă ale prețurilor, calea ce trebuie urmată este indicată: sporirea cantitativă și calitativă a producțiunii naționale.

„Un examen cât de sumar al randamentului principalelor produse naționale arată că, în special, în agricultură, sub raportul productivității tuturor felurilor de produse, economia națională românească se află la cel mai jos nivel. Dacă se ia ca ideal randamentul de produse vegetale și animale realizat în țările vecine, atingerea lui, într'o perioadă de 10 ani, ar da un spor de producție, care s'ar ridica (pe prețurile din 1930), la o valoare de 70 miliarde lei.

„Realizarea acestui țel național ar rezolva complet problema noastră economică, pentru că n'ar compensa numai paguba suferită de economia noastră națională, în urma catas-

trofei prețurilor materiilor prime, ci ar însemna o creștere a venitului național ce ar ține pas cu înmulțirea populației, asigurând prin aceasta dezvoltarea normală a vieții naționale”.

PLANUL DE INVESTIȚIUNI DIN 1930.

Pe baza acestei constatări am elaborat atunci un program de investiții naționale ¹⁾, destinat să sporească cantitativ și calitativ, producțiunea națională, să amelioreze condițiunile de valorificare, prin creierea utilajului tehnic necesar și a aparatului de credit adecvat structurii noastre social-economice și să intensifice mișcarea economică prin completarea rețelei de mijloace de comunicațiuni și transport.

Acest program a avut un început de execuție în cea mai mare parte cu ajutorul fondurilor obținute prin împrumutul extern de dezvoltare și a contractului drumurilor. Astfel:

a) S'a pus la dispoziția Creditului Ipotecar Agricol suma de	1.310 milioane lei
b) S'a destinat pentru investiții agricole și alte investițiuni productive	1.239 „ „
c) Pentru căile ferate	1.637 „ „
d) Pentru drumuri	1.441 „ „

În ce privește construcția șoselelor pe baza contractului suedez, lucrările continuă și finanțarea se face prin Casa Autonomă a Monopolurilor, în următoarele tranșe:

Anii	
1934/35	476.375.000 Lei
1935/36	483.430.000 „
1936/37	441.275.000 „
1937/38	287.300.000 „
1938/39	105.470.000 „

Dintre celelalte lucrări prevăzute în programul din 1930 s'a început construirea abatorului dela Constanța pentru organizarea exportului de vite spre Orient și s'au făcut investițiuni pentru intensificarea producțiunii minelor de aur ale Statului, cu ajutorul unui credit de 100 milioane lei pus la dispoziție de Banca Națională.

1) Vezi în anexa: Programul de investiții naționale din 1930.

Față de amploarea necesităților, începutul făcut în 1931, deși nu reprezintă nici a zecea parte din programul din 1930, dacă ar fi fost continuat, ar fi însemnat o piatră de hotar în evoluția noastră economică și un instrument puternic în lupta împotriva crizei.

Din nefericire, nici sumele obținute din împrumut nu și-au păstrat destinația în întregime și n'au fost utilizate la timp pentru scopurile productive hotărâte, astfel încât eficacitatea aplicării acestui program minimal a fost redusă.

POSSIBILITĂȚI ȘI METODE DE FINANȚARE.

După cum reiese din examinarea programului de investiții naționale din 1930, executarea sa, împărțită într'un număr de ani, — variind după natura și gradul de urgență a diferitelor lucrări publice și instituțiuni productive — ar necesita mijloace foarte însemnate, chiar dacă se face abstracțiune de resursele mari, de care este nevoie pentru înzestrarea apărării naționale.

În momentul elaborării programului mai sus amintit, pentru a face față acelor nevoi, se concepea utilizarea tuturor metodelor financiare: împrumuturi externe, concesiuni și excedente bugetare.

Dar chiar atunci nu se socotea, că ar exista condițiuni prielnice pentru lansarea unui împrumut extern de mare anvergură. Dacă metoda împrumuturilor externe n'ar putea fi utilizată astăzi cu succes, în schimb, îndată ce se va restaura creditul și se va reface piața internă de capitaluri, emisiunea împrumuturilor interne ar putea deveni o perspectivă apropiată.

Dar după eșecul ultimului împrumut intern, 1934, această soluție nu mai apare realizabilă în scurt timp, deoarece depinde de încrederea publicului subscriitor, care atât timp cât bugetul va fi deficitar, plățile Statului către furnizori se vor face în mod neregulat și cât timp se va menține suspendarea amortizării datoriei interne și reducerea cuponului extern, nu este probabil să se manifeste, cel puțin, cu amploarea necesară.

În aceste condițiuni, nu rămâne decât o singură alternativă: sau renunțăm la orice investițiuni productive, sau facem apel la banca de emisiune, într'o formă care să nu aibă caracterul unei inflațiuni guvernamentale.

Este posibil de găsit o asemenea formă?

Practica financiară din Statele Unite și Germania înlesnește un răspuns afirmativ. În Statele Unite, pe baza tradiției politicii financiare a „pieții deschise” (open market policy), finanțarea lucrărilor publice se face prin scontarea indirectă de obligațiuni de Stat la Băncile Federale de rezervă; iar în Germania, Banca Reichului scontează tratele emise de întreprinderile create pentru executarea programului de lucrări publice, cu obligația Reichului de a acoperi suma în termen de 5 ani, prin anuități, înscrise în buget.

Ca să ne convingem că este posibil a face apel la creditul Băncii de Emisiune, fără a provoca o inflațiune monetară, n'avem decât să examinăm cazul unui împrumut extern, realizat în vederea unui program de lucrări publice. Devizele obținute dintr'un asemenea împrumut, se transformă, prin mijlocirea Băncii Naționale, în emisiune de monedă, sau în sporirea aranjamentelor la vedere, progresiv cu efectuarea lucrărilor de investițiune. Aceasta produce o expansiune a mijloacelor de plată, care dacă nu creiază o inflațiune, aceasta nu se explică prin acoperirea în devize — se cunoaște cazul unei inflațiuni, cu toate că emisiunea avea cea mai puternică acoperire în aur: este cazul Statelor Unite după războiu — ci prin faptul că noua emisiune corespunde unui spor de bunuri, mai ales dacă lucrările productive, în afară de stimularea producțiunii în timpul și prin însăși efectuarea lor, contribuiesc la o sporire a producțiunii naționale, sau la o creștere a posibilităților de valorificare a producțiunii naționale, prin utilizarea lor imediată.

Intr'un asemenea caz mărirea emisiunii nu are efectele unei inflațiuni asupra nivelului prețurilor, ci efectele produse de expansiunea normală a creditului în perioadele de conjunctură ascendentă, caracterizată printr'o sporire a prețurilor.

Acum dacă fondurile necesare unor asemenea lucrări publice se realizează printr'un împrumut intern, efectul va fi acelaș, dacă investițiunile au un caracter imediat productiv. Totuși, în cazul în care împrumutul intern ar coincide cu o creștere a emisiunii de bilete, pentru a se micșora sau chiar a se înlătura perturbațiunile ce ar putea fi provocate în sistemul de prețuri, este necesar ca lucrările să fie îndeplinite într'un timp relativ scurt, să se facă aproape în totali-

tate cu material și muncă națională, iar efectele lor economice să fie imediate.

Următoarele categorii de lucrări publice, din programul din 1931, ar îndeplini aceste condițiuni:

1. Investițiunile pentru intensificarea producțiunii agricole și animale.

2. Construcțiunile de silozuri, abatoare, uscătorii de fructe și orice alte instalațiuni menite a realiza standardizarea produselor de export, deci valorificarea lor la un preț mai bun.

3. Construcțiunile și amenajările necesare pentru înființarea de zone libere în porturi, cari prin sporirea traficului și manipulării mărfurilor precum și a sporirii traficului maritim, s'ar traduce printr'o creștere a venitului național.

4. Intensificarea producțiunii regiilor comerciale: R. I. M. A. pentru aur și argint; C. A. P. S. pentru bogățiile forestiere; P. A. R. I. D. pentru producția și industrializarea peștelui etc.

5. Construcțiunea anumitor linii ferate scurte, cari pot fi terminate maximum într'un an și puse în exploatare imediat cu folos.

Forma simplistă a finanțării, chiar a acestui gen de lucrări productive, prin emisiunea de bilete direct în mâna Statului, cari ar mări postul datoriei Statului la Banca Națională, trebuie să fie exclusă din orice discuție. Aceasta, în orice împrejurări, ar provoca panică și ar duce la prăbușirea monedei.

Formele în care operațiunea se poate practica, fără a provoca perturbațiuni sunt următoarele:

În limita prevederilor statutelor, Banca Națională în noua ei structură va avea posibilitatea să achiziționeze rente de Stat, în valoare egală cu întreitul capitalului și rezerveilor. Deci, Banca Națională ar putea cumpăra direct titluri de rentă de Stat, până la limita permisă. Paralel cu aceasta ar putea lombarda titluri emise de Stat.

Sumele astfel obținute nu vor fi desigur suficiente. Există însă și alte căi. Astfel Banca Națională are latitudinea să mărească reescontul unor bănci sau instituțiuni financiare particulare, cari ar subscrie rente emise de Stat. Prin aceasta Banca Națională ar acorda pe cale deturnată, un avans

Statului, băncile primind un mic comision, iar emisiunea făcându-se al pari și cu o dobândă mică. Asemenea operațiuni se pot face și prin intermediul întreprinderilor Statului, căroro Banca Națională ar putea să le acorde, pe lângă creditele de reescont, în condițiunile acordate oricăror altor întreprinderi particulare, facilități speciale de reescont. În acest scop, în planul economic național din 1930, prevăzusem creierea unui institut de finanțare a regiilor și caselor autonome. Prin înființarea unui asemenea așezământ financiar, s'ar putea mări posibilitățile practice de finanțare a investițiilor productive.

Problema acoperirii va putea fi rezolvată în cadrul principiilor expuse la locul în drept¹⁾. Ea va fi înlesnită prin sporirea producțiunii minelor de aur, care s'ar putea urca dela 3.000 kg. la 5.000 kg. dacă s'ar pune la dispoziție chiar de către Banca Națională mijloacele de finanțare a unor investițiuni tehnice absolut indispensabile.

Dacă aceste mijloace financiare vor putea fi suficiente pentru începerea executării unui program de investițiuni naționale, continuarea câțiva ani va necesita resurse importante, pentru cari se va impune a se face apel și la alte metode.

Cea mai la îndemână din aceste metode este, în împrejurările actuale, fără îndoială, folosirea sumelor ce vor rezulta din reevaluarea stocului de aur cu prilejul unei stabilizări a leului la o nouă paritate. Cele $2\frac{3}{4}$ — $3\frac{1}{4}$ miliarde ce vor rămâne disponibile, după toate probabilitățile vor servi la asigurarea continuării executării programului de lucrări publice și investițiuni naționale, înlesnind astfel înviorarea activității economice și sporirea capacității de consum a economiei naționale.

Între timp, redeschiderea târgului nostru de valori va facilita operațiuni de împrumuturi interne, prin care se va obține plusul de mijloace pentru finanțarea regulată a investițiilor naționale, până când apariția excedentelor bugetare, va dispensa Statul nostru de a face apel la împrumuturi și credite pentru desăvârșirea utilajului național.

1) Vezi partea II-a, Politica Creditului.

INCHEIERE

Din datele și faptele expuse, se desprinde clar concluziunea noastră, în ce privește posibilitatea însănătoșirii financiare:

Asanarea finanțelor Statului nu se va putea însă realiza, în împrejurările actuale, decât dacă se va duce o politică convergând spre acelaș scop, atât pe terenul economic, cât și pe cel monetar și al finanțelor publice.

Aspectul economic al problemei nu putea face obiectul acestei lucrări. Ceea ce trebuie să precizez însă este că atitudinea de pasivitate, — care constă în a afirma că nu se poate nădăjdui într-o însănătoșire a situațiunii finanțelor publice, câtă vreme domnește depresiunea și dezechilibrul în economia privată, — este condamabilă.

Redresarea situațiunii economice depinde de factori externi, dar și de factori interni. Asupra primilor nu putem acționa în mod eficace și în orice caz nu putem sconta rezultate certe din acțiunea noastră. În cazul cel mai norocos, putem să adaptăm economia națională succesiv fluctuațiunilor pieții mondiale.

Nu tot astfel stau lucrurile cu factorii interni privind redresarea economică. Fără a fi prea optimiști, putem împărtași convingerea că aplicarea unui sistem de măsuri de politică economică, prin stimularea și coordonarea producțiunii naționale și prin perfecționarea metodelor de valorificare a produselor muncii naționale, este de natură a contribui la ridicarea venitului național. Dar, obținerea acestui rezultat necesită o muncă sistematică un șir întreg de ani, astfel încât efectele redresării economice, obținute prin aceste măsuri cu caracter permanent, se vor produce în mod lent și nu vor putea avea o influență imediată asupra situațiunii finanțelor

publice. Această constatare apare în întreaga ei lumină, dacă ne dăm seama de faptul, că pentru a stimula și coordona producțiunea națională și pentru a raționaliza organizarea de valorificare, va fi nevoie să se rezolve unele procese de adaptare la noua structură social-agrară a economiei naționale românești și unele probleme de reconstrucție economică, impuse de schimbările cu caracter structural, provocate de urmările crizei mondiale.

Aceasta nu înseamnă renunțarea la o acțiune de redresare economică imediată, având drept țintă apropiată mărirea volumului capacității de consum a maselor largi ale populațiunii, prin înviorarea ritmului mișcării economice generale.

Am expus în paginile ce preced metodele financiare prin care se poate obține o înviorare a vieții economice, prin organizarea unei serii de lucrări publice cu caracter productiv.

Punerea în aplicare a unui asemenea program necesită însă mijloace financiare importante. Nu este îngăduit să ne facem iluzii asupra volumului acestor mijloace de care vom putea dispune imediat. Nici disponibilitățile financiare ale pieții interne, nici beneficiul reevaluării stocului metalic ce s'ar putea utiliza în acest scop nu reprezintă cifre prea mari, care să ne permită a nădăjdui într'o creștere atât de mare a volumului afacerilor, încât să aducă cu sine, imediat și fără alte eforturi în domeniul financiar propriu zis, o creștere însemnată a veniturilor publice.

Accentuând că volumul mijloacelor financiare, de care putem dispune pentru punerea în aplicare a unui program de lucrări publice este limitat, se impune să relevăm postulatul de a utiliza aceste mijloace, în deosebi pentru acele feluri de instituțiuni și lucrări publice, cari nu se vor limita la sporirea consumului, în perioada de construcție, ci vor aduce, prin însăși existența lor, o creștere permanentă a cifrei de afaceri generale. Numai ceeace ar prisosi se va putea destina lucrărilor publice cu efecte imediate, limitate la epoca de executare, cum ar fi construcțiile de șosele.

Dacă impulsul dat mișcării generale economice, prin aceste măsuri, este necesar și util, pentru declanșarea procesului de asanare financiară, repetăm că ar fi o greșeală să se socoată că această acțiune, singură, ar putea avea un caracter salvator și ne-ar dispensa de efortul financiar propriu zis. Această eroare ar fi cu atât mai gravă, cu cât nevoile de apă-

rare națională reclamă imperios să creiem mijloace financiare însemnate, deosebit de cele necesare pentru executarea programului de lucrări publice pentru utilarea tehnică a economiei naționale.

În consecință, concomitent cu inițiativele pentru asanarea economică, se impune executarea întregului program de măsuri financiare, pentru sporirea veniturilor fiscului și raționalizarea distribuției sarcinilor publice.

Factorul monetar poate să contribuie într-o largă măsură la schimbarea situațiunii financiare. Am expus în altă parte împrejurările și cauzele, care impun ca acțiunea în domeniul monetar să îmbrace, o bucată de vreme, forma unei politici de devize, care să pregătească drumul spre soluționarea definitivă a problemei monetare, în cadrul intereselor economiei noastre naționale.

În această perioadă de tranziție, politica monetară, implicând recunoașterea deprecierei de fapt a leului, va putea constitui o stimulare a vieții economice, prin activarea schimburilor de mărfuri cu străinătatea și prin contribuția la creșterea capacității de consumație a maselor producătoare și muncitoare.

Pe lângă aceasta, politica monetară va influența în mod direct viața economică, prin utilizarea diferenței din stocul metalic, care va reveni Statului, în momentul consacrării deprecierei leului. Măsura în care se va exercita această influență este în raport cu mijloacele ce vor rezulta pentru Stat din reevaluarea stocului de acoperire, cari vor fi relativ reduse, dar dacă vor fi folosite în scopul declanșării unui ritm mai viu în mișcarea economică, vor putea avea efecte însemnate.

Repercusiunile pe care le va avea politica monetară asupra finanțelor publice vor fi în funcțiune de faptul că vom reuși să ajungem la o nouă stabilizare a leului numai după o perioadă preliminară, în cursul căreia nu se va mai disimula realitatea leului depreciat în fapt, dar nici nu se va modifica paritatea legală actuală. În această perioadă de adaptare, este de presupus, că toate eforturile vor fi îndreptate, în toate domeniile, spre intensificarea producțiunii naționale, prin stimularea și coordonarea tuturor inițiativelor în câmpul economiei naționale și prin activarea balanței comerciale, având ca scop creșterea puterii de cumpărare în general.

În aceste condițiuni, în mod normal, în cursul acestei pe-

rioadă preliminară, adaptarea prețurilor și a tuturor elementelor economice exprimate în monedă la noua situație creată prin recunoașterea deprecierei leului se va face în mod lent, iar bugetul Statului se va adapta în mod treptat noii stări de lucruri, evitându-se astfel o ruptură bruscă, care ar agrava dezechilibrul bugetar.

Experiențele monetare din ultimii ani au dovedit că, nu numai în țările grupului sterling, prețurile au scăzut, deși moneda a suferit o depreciere de circa 40%, dar chiar în alte țări, ca Grecia de exemplu, unde deprecierea monedei atinge 57%, prețurile nu s'au resimțit în mod apreciabil. Acest fenomen nu se datorește numai faptului, că acele experiențe monetare au coincis cu faza generală depresivă, care a contracarat tendința ce prețurile ar fi avut de pe urma deprecierei schimbului monedelor naționale.

Cercetări recente dovedesc că este o eroare să se considere că prețurile variază, în ansamblul lor, în proporție cu deprecierea schimbului. Efectele acestei depreciere asupra prețurilor diferitelor categorii de produse nu este același. Ele diferă, după cum e vorba de produse indigene sau de produse importate, de bunuri de consumație sau materii prime, semifabricate sau instrumente de producție. Iar creșterea prețurilor nu atinge în nici un caz proporția deprecierei monetare. Aceasta însă, numai cu condițiunea ca întreaga serie de măsuri ce trebuie luate în domeniul monetar să țină seama de importanța factorului psihologic. În caz contrar, dacă măsurile delicate ce se impun în domeniul monetar ar fi luate într'o atmosferă de neîncredere, determinată de exemplu de teama de inflație, prima afirmare a recunoașterii deprecierei monetare ar putea produce o urcare a prețurilor interne, chiar peste cota de depreciere a schimbului.

Singura preocupare bugetară urgentă pe care ar ridica-o recunoașterea deprecierei leului, în perioada preliminară de adaptare — în cursul căreia prețurile nu ar urma decât un mers lent, ascendent concomitent cu activarea vieții economice, — ar fi deci procurarea devizelor necesare Statului, atât pentru plata datoriei publice, cât și pentru celelalte nevoi ale sale. Pentru a se ușura situațiunea bugetară, am arătat în partea întâia, că în perioada de adaptare, devizele necesare Statului vor fi cedate la cursul parității încă nepărăsitate, Banca Națională acoperindu-se pentru diferență, din surplusul de

A N E X Ă

PROGRAMUL DE INVESTIȚII NAȚIONALE DIN 1930 *)

1. PENTRU PRODUCȚIUNEA AGRICOLĂ.

A) Pentru producțiunea vegetală.

Subvenție reprezentând o treime din prețul a 100 vagoane sămânță lucernă, repartizate pe 5 ani (a 20 vagoane anual, 5 milioane anual). Se va semăna 10.000 Ha. lucernă, în fiecare an	Lei 25.000.000
Subvenție pentru schimbarea seminței de grâu, câte 90, 70, 40, 30 și 20 milioane pe 5 ani (6000 vagoane, 5000 vagoane, 3000, 3000 și 1500 vagoane sămânță)	„ 250.000.000
Subvenție pentru schimbarea seminței de porumb, câte 12 milioane pe an în 3 ani (câte 1200 vagoane sămânță pe an)	„ 36.000.000
Subvenție 25% pentru cumpărarea a 2000 treerători, în 5 ani, câte 400 pe an, a 200.000 lei bucata	„ 80.000.000
Subvenție de 25% pentru 2500 tractoare, câte 500 pe an, a 300.000 lei bucata	„ 150.000.000
Subvenție de 25% pentru 10.000 semănători, în 5 ani, a 20.000 lei bucata, câte 2000 pe an	„ 40.000.000
Pentru cumpărarea și instalarea a 400 selectoare a 200.000 lei, câte 200, 100, 50, 50, 50 pe an	„ 100.000.000
Cumpărarea și instalarea a 3 mașini de curățit lucernă și trifoi	„ 4.000.000
Subvenție 25% din costul a 3750 trioare în 5 ani, câte 750 pe an, a 16.000 lei bucata	„ 15.000.000
Total	Lei 700.000.000
<i>Deci pentru aplicarea unui program de 5 ani este nevoie de</i>	<i>Lei 700.000.000</i>
Pentru anul întâi (1931)	„ 218.000.000

*) Cu toate că unele prevederi nu se mai potrivesc cu nevoile actuale și evaluările costului diferitelor investițiuni nu mai corespund prețurilor actuale, socotim interesantă publicarea acestui document. Pe deoparte, pentru a indica ordinea de mărime a unui program de investiții naționale, pe de altă parte pentru că el arată continuitatea preocupărilor noastre în această direcție, și lipsa de continuitate a sistemului nostru de guvernare.

B) Pentru producțiunea viticolă și horticolă.

Anul I.

1. Construirea cramei, pivniței și înzestrarea lor la pepiniera Statului, Istrița	Lei	3.000.000
2. Instalarea de spalieri la plantațiuni de vițe americane la pepinierele Statului	„	2.500.000
3. Amenajarea localului de pivniță și cramă dela Via Experimentală Pietroasa și înzestrarea lui, spre a se putea crea o școală practică de pivnițeri, fond de rulement pentru cumpărarea strugurilor și vinificarea rațională	„	2.500.000
4. Construirea unui local de pivniță pentru cooperativa din Valea-Călugărească-Prahova	„	10.000.000
5. Fond de rulement pentru cooperativa Diosig	„	1.000.000
6. Creierea a 4 echipe volante pentru combaterea insectelor vătămătoare și a boalelor pomilor roșitori, servind prin rotație Camerelor Agricole cu regiuni pomicele	„	4.000.000
7. Înființarea unei uzini pentru industrializarea fructelor, în Basarabia	„	3.000.000
8. Înființarea unei instalațiuni de mare capacitate (Călărași-Lăpușna) împreună cu 6 instalațiuni portative pentru sortatul și spălutul nucilor destinate exportului	„	2.000.000
9. Creierea a 2 cooperative de pepiniere de vițe altoite (Dealul Mare și Jaloveni) și fondul de rulement	„	3.000.000
10. Creierea unei cooperative pentru conservarea strugurilor de masă (Valea Călugărească)	„	1.000.000
Total anul I	Lei	32.000.000

Anul II.

1. Construirea cramei, pivniței și instalarea lor la pepiniera Cotnari	Lei	2.000.000
2. Instalarea de spalieri la plantațiunile de vițe americane la pepinierele Statului	„	2.500.000
3. Cumpărarea unui local de pivniță pentru înființarea unei cooperative la Cetatea Albă	„	4.000.000
4. Complectarea înzestrării pivnițelor Statului dela Miniș la Diosig	„	1.000.000
5. Înființarea unei uzine pentru industrializarea fructelor în Transilvania	„	3.000.000
6. Înființarea unei instalațiuni de mare capacitate (Hunedoara) împreună cu 6 instalațiuni portative pentru sortatul și spălutul nucilor destinate exportului	„	2.000.000
7. Mutarea uzinei de industrializat fructe dela		

Istrița la Cislău (Buzău), complectarea ei și a uzinelor similare dela Golești Badii și Vișan . . . „	3.500.000
8. Fond de rulement pentru pünerea în funcțiune, prin cooperative a acestor uzine „	3.000.000
9. Creiarea a 3 cooperative de pepiniere de vițe altoite (Drăgășani, Miniș, Diosig) și fondul de rulement „	2.000.000
10. Creiarea a 2 cooperative pentru conservarea strugurilor de masă (Chișinău-Miniș) „	2.000.000
Total anul II Lei	25.000.000

Recapitulație

Anul I Lei	32.000.000
Anul II „	25.000.000
Total Lei	57.000.000

Deci pentru aplicarea unui program de 2 ani este nevoie de Lei 57.000.000
 Pentru anul I (1931) „ 32.000.000

C) Pentru producțiunea animală.

1. Pentru reproducători de toate speciile Lei	317.000.000
2. Grajdurile comunale „	80.000.000
3. Clădiri și instalații:	
a) 7 depozite de armăsari „	70.000.000
b) 6 laboratorii de bacteriologie regională veterinară și depozite deseruri „	24.000.000
c) 3 depozite de creșterea tineretului, o herghelie de cai de povară și una de cai de munte „	50.000.000
d) stațiuni avicole „	5.000.000
e) 4 stațiuni zootehnice experimentale „	20.000.000
f) Intensificarea producției serurilor și vacinurilor „	60.000.000
Total Lei	626.000.000

Deci pentru aplicarea unui program de 10 ani este nevoie de Lei 626.000.000
 și anume:

1. Pentru procurarea reproducătorilor, în 4 ani, în fiecare an Lei	80.000.000
2. Pentru grajdurile comunale, în 4 ani, în fiecare an „	20.000.000
3. Pentru clădiri și instalații repartizat în 10 ani, în fiecare an câte „	36.000.000
Deci pentru anul întâi Lei	136.000.000

D) *Pentru investiții la exploatarea agricole și zootehnice, cari vor colabora la aplicarea programului:*

1. Fond de rulement	Lei	40.000.000
2. Animale de reproducție	„	10.000.000
3. Mașini și instrumente	„	28.000.000
4. Construcțiuni	„	16.000.000
	Total	Lei 94.000.000

Deci pentru 2 ani Lei 94.000.000
Pentru anul întâi (1931) . . . „ 64.000.000

E) *Investițiuni necesare pentru ca activitatea științifică de îndrumare și sistematizare a agriculturii să se poată desfășura normal.*

1. Pentru Institutul de Cercetări Agronomice și instituțiile anexe (laboratorii, stațiuni experimentale, stațiunea de încercare a mașinilor, etc.)	Lei	75.000.000
2. Pentru Institutul de cercetări zootehnice	„	30.000.000
	Total	Lei 105.000.000

Deci pentru 3 ani Lei 105.000.000
Pentru anul întâi „ 55.000.000

In total, pentru aplicarea programului de sporire a producțiunii agricole, este nevoie de un fond de 1.582 milioane lei, din care pentru anul întâi 505 milioane lei.

F) Pe lângă aceste investițiuni urgente, dacă se vor putea găsi mijloace, se va începe realizarea unui program de irigații directe din râuri pe o suprafață de 100.000 Ha. Acest program cere o investiție de 1.000.000.000 lei.

2. PENTRU INSTITUTELE DE CREDIT.

1. Institutul de Credit Agricol Ipotecar	1.500	milioane
2. Banca Agriculturii Românești	1.000	„
A doua tranșe de capital în anul înființării	1.000	„
Sporirea în 3 ani următori câte 500 mil. anual	1.500	„
3. Banca Centrală Cooperativă (rest capital)	100	„
4. Institutul de Credit Agricol pe termen mijlociu	500	„
5. Creditul Industrial (inclusiv industria mică și casnică)	1.000	„
	Total	Lei 6.600 milioane

3. PENTRU CREIAREA UTILAJULUI TEHNIC NECESAR VALORIFICĂRII PRODUCȚIUNII.

a) Pentru o valorificare mai bună a cerealelor, creierea unei rețele complete de silozuri interioare și terminale cu o capacitate minimală

de 50.000 vagoane, pe lângă cele 10.000 vagoane existente la Constanța, Galați și Brăila. Costul total ar fi de 2.000.000.000 lei și construcția s'ar face în 5 ani.

Prin construcția unui asemenea sistem de silozuri s'ar rezolva nu numai problema creditului pe gaj asupra cerealelor, dar și aceea a clasificării cerealelor.

b) Pentru o mai bună valorificare a producțiunii noastre agricole-animale, precum și a derivatelor ei, construirea următoarelor instalațiuni, atât în interiorul țării, cât și la punctele de frontieră:

Șase stațiuni avicole mici în centrele unde astăzi exportul de ouă este mai activ: în Bucovina, Basarabia, regiunea Roman, Botoșani, Dobrogea, Banat și Nordul Transilvaniei a 750.000 lei fiecare Lei 4.500.000

Carantine de frontieră pentru vite și anume în următoarele puncte: Constanța, Grigore Ghica-Vodă, Jimbolia și Curtici a 750.000 lei „ 3.000.000

Hale de control amenajate la punctele de export, pentru produse animale ca: ouă, unt, brânză, caș-caval, etc. „ 3.000.000

Un târg de vite de consumațiune pe lângă abato-rul din București, model St. Marx „ 20.000.000

Abatoare de export cu o secție păsări și instalații frigorifere pentru antrepozitarii derivatelor animale în următoarele centre de export: Constanța, Grigore Ghica-Vodă, Oradia, Curtici, Jimbolia „ 80.000.000

Pentru asigurarea unui deuseu sigur în Orient și menținerea actualelor piețe consumatoare, achiziționarea a 2 vapoare pentru transportul de vite vii, având și instalațiuni frigorifere pentru carne și celelalte produse animale.

Pentru intensificarea transportului pe uscat e indispensabil ca Regia Autonomă C. F. R. să fie înzestrată cu următorul parc de vagoane:

Anul I.

50 vagoane frigorifere Lei 30.000.000

Anul II.

30 vagoane frigorifere „ 18.000.000

20 vagoane pentru păsări vii „ 8.000.000

Anul IV.

15 vagoane frigorifere „ 9.000.000

Anul V.

30 vagoane frigorifere „ 18.000.000

c) Pentru valorificarea producției viticole și pomicole *investițiunile cu caracter de urgență*, strict necesare pentru organizarea unui export, în proporții mai reduse, sunt următoarele:

lioane pentru porturile dunărene; 200 milioane pentru navigația dunăreană și 1.250 milioane pentru Serviciul Maritim Român.

D. In ceea ce privește *calea ferată*, un program complet de investiții reprezentând un total de 57.119 milioane, din care construcțiile de linii noi și îmbunătățirile pe liniile de exploatare se ridică la 44.900 milioane. In ordinea importanței, urmează perfecționări și consolidări de linii în stațiuni pentru 1.660 milioane și lucrări de centralizare pentru 1.528 milioane, etc.

Este de notat că în aceste investițiuni intră numai acele făcute pentru *complectarea și întreținerea liniilor iar nu și pentru material rulant, linii, etc.*

Paralel cu acest program maximal, s'a întocmit și un program minimal de investiții urgente, reprezentând un total de 7.600 milioane. Acest program comportă electrificarea liniei Brașov-Câmpina, sporiri de linii în stațiuni, centralizări, înlocuirea șinelor, dublări de linii, consolidări și trei variante la liniile existente: la Palota, Grajduri și Podul Iloaiei.

E. Aceste programe de investițiuni făcute separat și fără conexiune de către Cassa Drumurilor, Regia Porturilor și Regia Căilor Ferate, urmează să sufere o dublă prelucrare. Cea dintâi prelucrare este *stabilirea minușioasă a ordinii de urgență în care urmează să se facă aceste lucrări pentru fiecare din administrațiile autonome suscitete*. După ce acestea s'ar face, urmează să se conecteze cele 3 serii de investițiuni, alegând din totalul lor pe cele mai urgente și făcând astfel o *ordine de urgență unică* prin intercalarea și interpenetrarea ordinelor de urgență separate.

In această a doua operație, urmează să se țină seamă și de legătura diferitelor lucrări de șosele, porturi și căi navigabile și căi ferate între ele, astfel ca lucrările executate în acelaș timp, în toate trei direcțiunile, să ducă pe cât posibil, la rezultate armonice și complete din punct de vedere al sistemului național de transport, în diferite regiuni.

5. INVESTIȚII DIVERSE.

A. Pentru buna *valorificare a redevenșelor Statului*, se va construi o rafinerie cu o capacitate de 100 vagoane zilnic, printr'o regie mixtă, între un grup particular în participare cu Statul.

B. *Construirea de locuințe estine pentru funcționari* de către diferitele organizații autonome, prin finanțare, după modelul Cassei Autonome a Construcțiilor.

Ca început, se va realiza imediat un lot de construcții de 800 milioane pentru Cassa Muncei C. F. R., care poate garanta acest capital și anuitatea corespunzătoare, atât prin noile locuințe, cât și prin capitalul și venitul reprezentat de actualele sale locuințe în valoare de 800 milioane lei.

CUPRINSUL

	Pag.
Prefață	3
Introducere	5

PARTEA I: MONEDA.

CAPITOLUL I

STABILIZAREA LEULUI.

Politica de revalorizare în perioada anterioară stabilizării	13
Repercusiunile politicii de revalorizare	14
Influența măsurilor economice contradictorii	16
Dela revalorizare, la stabilizare precipitată de fapt	16
Pierderile de devaloare și capitaluri în 1928	17
Nesinceritatea bugetară, factor agravant al erorilor monetare	18
Repercursiunile asupra vieții economice	19
Condițiuni neprielnice unei stabilizări monetare	19
De ce totuși, stabilizarea nu putea fi amânată	21
Operațiunea stabilizării considerată mijloc de însănătoșire a vieții economice	22
Prevederile planului de stabilizare	22
Destinația sumelor din împrumut	23
Situația Băncii Naționale, după stabilizare	25
Politica de lichidare a arieratelor și rezultatele obținute	26
Efortul pentru restabilirea echilibrului bugetar	27
Persistența defectelor organismului de credit	29
Politica de credit a institutului de emisiune	31
Brusca depresiune pe piața financiară	32
Ruperea echilibrului între prețurile agricole și industriale	32
Ameliorarea balanței comerciale și poziția balanței plăților	33
Anul stabilizării, perioadă de convalescență, întreruptă de simptomele premergătoare ale depresiunii mondiale	34

CAPITOLUL II

MONEDA ÎN CURSUL DEPRESIUNII ECONOMICE MONDIALE.

A) <i>Dela Crahul dela New-York, până la criza financiară din Europa Centrală</i>	36
Cum s'a repercutat depresiunea mondială asupra economiei românești	36
Retragerea capitalurilor străine de pe piața monetară	37
Prăbușirea prețurilor	38
Adâncirea fenomenului de forfecare a prețurilor agricole și industriale și scăderea venitului național	38

	Pag.
Situația favorabilă a balanței comerciale anihilată de exodul capitalurilor	39
Sdruncinarea profundă a edificiului creditului	40
Preponderența factorilor economici asupra celor monetari	41
Perioada Februarie—Noembrie 1929	41
Perioada Decembrie 1929—Iunie 1930	42
Perioada Iulie—Noembrie 1930	43
Perioada Decembrie 1930—Mai 1931	43
Prețul cu care am păstrat poziția monedei, în perioada stabilizării	44
B) <i>In timpul crizei bancare și financiare din Europa Centrală.</i>	45
Factorii financiari recapătă preponderența	45
Gravitatea și amploarea crizei bancare	45
Repercusiunile crizei bancare asupra Băncii Naționale	46
Prețurile și valoarea producției continuă să scadă	47
Comerțul exterior înregistrează primele dificultăți	48
Măsuri insuficiente pentru a remedia o situație bugetară dezastruoasă	49
C) <i>Perioada restricțiunilor internaționale dela suspendarea etalonului aur din Anglia și până astăzi</i>	50
Directivile măsurilor restrictive în domeniul monetar	50
Repercusiunile lor asupra economiei noastre naționale	51
Evoluția comerțului exterior în regimul restricțiunilor internaționale	52
Valoarea producției și venitul național în scădere continuă	55
Ușoară ameliorare în agricultură și agravare a poziției creditului	56
Intârzierea măsurilor de apărare a monedei	58
Efectele introducerii restricțiunilor monetare	58
Mișcarea deizelor în cursul anului 1932	60
Poziția reală a Băncii Naționale la sfârșitul anului 1932	61
Credite străine contractate și aurul cedat de Banca Națională	62
Inrăutățirea situației monetare în 1933	63
Banca Națională pierde controlul plăților externe	65
Politica comercială, responsabilă de situațiunea dezastruoasă din 1934	65

CAPITOLUL III

POZIȚIA ACTUALĂ A LEULUI.

Condițiunile monedei în regimul convertibilității și în regim de restricțiuni	68
A) <i>Plățile externe, dela stabilizarea leului până la introducerea controlului plăților externe</i>	69
Epuizarea rezervelor de deize pentru păstrarea convertibilității leului	69
B) <i>Plățile externe, după introducerea reglementării comerțului de deize și până în prezent</i>	70
Volumul mijloacelor de plată dobândite și cedate de Banca Națională	71
Defectele sistemului de distribuire a mijloaceilor de plată externe	72
Proportional, volumul plăților prin compensație a crescut continuu	73
Sistemul inechitabil al compensațiunilor sdruncină însăși moneda	74
Exportul în compensație, mijloc de comprimare a exportului	75
Originea și evoluția operațiunilor de compensație	75
Compensațiunile în 1933 și 1934	77
Operațiunile de compensație au falsificat situațiunea importului	77
Dezastrul compensațiunilor în cifre	78
Sistemul compensațiilor a agravat poziția monedei	79

CAPITOLUL IV

PRIVIRE RETROSPECTIVĂ ASUPRA POLITICII MONETARE
DELA STABILIZARE.

In 1929, stabilizarea leului era o necesitate	80
In condițiuni normale, adaptarea la noua monedă, era sigură	81
Un exemplu convingător: stabilizarea dinarului în 1931	82
Urmările politicii greșite a plăților în străinătate	83
Iluzia parității actuale trebuie pierdută	84
Poziția balanței comerciale și poziția monedei	85
Semnificația mișcării prețurilor	86
Situațiunea tezaurului și poziția monedei	88
Actualitatea problemei unei reforme monetare	89

CAPITOLUL V

ORIENTĂRI PENTRU POLITICA NOASTRĂ MONETARĂ.

Invățămintele experiențelor monetare din alte țări	91
Criza mondială, generator al experiențelor monetare	91
Cauzele care au dus la suspendarea convertibilității în grupul sterling	92
Deosebiri de scop și de tehnică între grupul Sterling și Statele-Unite	94
Devalorizarea și înviorarea vieții economice în 1933	95
Blocul aur și politica de deflație	97
Punctele de întrebare ale viitorului	98
Etalonul aur este asigurat	99
Linii comune ale experiențelor din țările dunărene	99
Experiența Austriacă: Sistemul clearingurilor private	100
Experiența Ungară: Sistemul clearingurilor oficiale și al primelor valutare	104
Experiența Jugoslavă: Sistemul primelor valutare	109
Caracteristicile experiențelor monetare Austriace, Ungare și Jugoslave	110
Directivile politicii monetare Românești	112
Necesitatea primelor de export	112
Bazele programului din Iulie 1933	114
Pericolele unei restabilizări monetare	115
Primele monetare, sistem preferabil	116
Lipsa de inițiative eficace	116
Care trebuie să fie astăzi politica noastră monetară	117
Necesitatea practicării unei politici adecvate de devize	119
Avantajele acestei politici de devize	120
Creierea condițiunilor favorabile unei noi stabilizări	121

PARTEA DOUA: CREDITUL.

CAPITOLUL I

BAZELE ORGANIZAȚIUNII DE CREDIT ÎNAINTE DE CRIZA
BANCARĂ.

Preponderența mijloacelor împrumutate față de cele proprii	127
Importanța băncilor mari	128
Caracteristicile băncilor provinciale	129
Instituțiunile de credit agricol	129
Instituțiunea de credit industrial	130
Practica reescontului la noi	131
Ineficacitatea politicii de credit a Băncii Naționale	132

CAPITOLUL II

CUM ERAU SATISFACUTE NEVOILE DE CREDIT.

Consecințele concentrării comerțului de bancă	134
Politica de participațiuni a marilor bănci	135
Rolul băncilor provinciale și lupta lor cu cele mari	136
Lipsa de mijloace de credit pentru agricultură	137

CAPITOLUL III

CRIZA BANCARĂ ȘI URMĂRILE EI.

Banca Națională și criza bancară	141
Stagnarea comerțului bancar	142
Influența crizei asupra băncilor mici	143

CAPITOLUL IV

*NEVOILE DE CREDIT ALE ECONOMIEI ROMĂNEȘTI,
IN NOUA SA STRUCTURĂ.*

Ce categorii de Instituțiuni de Credit sunt necesare?	146
---	-----

CAPITOLUL V

*DIRECTIVELE ACȚIUNII STATULUI IN DOMENIUL
CREDITULUI.*

Propunerile Românești la Conferința mondială din 1933	153
Rolul cambiei comerciale în viitor	156
Extinderea avansurilor pe mărfuri și a sistemului warantelor	157
Măsuri de credit pentru finanțarea recoltei	157
Adaptarea sistemului de acoperire a monedei	158
Necesitatea unei reforme în organizarea Băncii Naționale	159
Normele viitoarei organizațiuni bancare și supravegherea Statului	160

PARTEA TREIA: BUGETUL.

Aspectul problemei finanțelor publice	167
---	-----

CAPITOLUL I

*EVOLUȚIA BUGETELOR ȘI SITUAȚIA TEZAURULUI
IN CURSUL DEPRESIUNII MONDIALE.*

Amploarea deficitelor bugetare	168
Gravele dificultăți ale tezaurului	169
Mijloace de trezorerie utilizate în 1933—1934	171
Datoria flotantă a Statului, la 1 Aprilie 1934	171
Pericolul deficitelor cronice	173

CAPITOLUL II

CAUZELE DEFICITELOR CRONICE.

Scăderea venitului național și veniturile Statului	174
Volumul plăților Statului a scăzut mai încet decât al încasărilor	176
Practica defectoasă a angajărilor nelegale	177
Amploarea angajamentelor neregulate	178
Supraevaluarea veniturilor și cheltuelilor bugetare	178
Defectele aparatului fiscal	179

CAPITOLUL III

Pag.

PROBLEMA ECHILIBRULUI BUGETAR.

Aspectul problemei în exercițiul 1934—35	181
Influența discontinuității politice și financiare	182
Structura bugetului 1934—35	183
Rezultatele probabile ale bugetului 1934—35	184
Datele numerice ale problemei echilibrului bugetar	187

CAPITOLUL IV

SOLUȚIUNILE FINANCIARE PENTRU SPORIREA
VENITURILOR STATULUI.

A) <i>Raționalizarea regimului impozitelor directe</i>	189
Bazele sistemului fiscal Titulescu	190
Sistemul fiscal Vintilă Brătianu	191
Concepțiunea noastră și modificările regimului fiscal	193
Legea contra evaziunii fiscale	194
Constatările și propunerile raportului Rist	195
Bazele reformei noastre din Martie 1933	196
Schimbările din 1934, în favoarea marilor contribuabili	198
Reforma impozitelor directe impusă de structura economiei Românești	199
1. Scindarea impozitului agricol	199
2. Impozitul comercial și industrial	201
3. Impozitul profesional	201
4. Impozitul global	202
5. Reorganizarea justiției fiscale	203
B) <i>Reforma sistemului de impozite indirecte</i>	204
1. Taza pe cifra de afaceri	204
Dovada evaziunii la taxa cifrei de afaceri	206
Necesitatea unei reforme	208
2. Taxa de consumațiune asupra băuturilor spirtoase	209
3. Celelalte taxe de consumațiune	211
4. Excedentele regiilor comerciale și celorlalte întreprinderi publice	212
Rezultatele probabile ale reformelor propuse	214
C) <i>Reorganizarea aparatului fiscal</i>	216
Imperfecțiunile aparatului fiscal	216
Bazele noii organizări a aparatului de constatare și percepere din 1933	217
Noua lege de organizare a Ministerului de Finanțe	219
Reforma legii vămilor	222
Sensul reformei realizate	222
Cum au fost nesocotite toate realizările obținute	223

CAPITOLUL V

RAȚIONALIZAREA ȘI CONTROLUL CHELTUELILOR
PUBLICE.

O politică iluzorie de economii	228
Noua tehnică bugetară introdusă în 1933	230
Bazele unei politici reale de economii	231
Necesitatea simplificării organizațiunii statului	232
Liniile unui plan de acțiune eficace	234
Rolul controlului preventiv în realizarea economiilor	235
Înlăturarea controlului preventiv prin ultimele legi	235
A) <i>În ceea ce privește angajările de credite bugetare, aprovi-</i> <i>zionările și lucrările publice</i>	236
B) <i>În ceea ce privește numirile de noi funcționari</i>	237
La ce sume a fost limitat controlul preventiv	239
Nevoia întăririi controlului Inaltei Curți de Conturi	239

CAPITOLUL VI
PROBLEMA DATORIEI PUBLICE.

A) Datoria publică externă	243
Sarcina excesivă a datoriei externe	243
Greșelile grave ale guvernului Iorga	243
Primul efort pentru reducerea datoriei publice	244
Principiul nostru: Obținerea de acorduri provizorii	245
Actualul acord pe trei ani, defavorabil sub toate aspectele	246
O soluțiune cu caracter permanent se impune totuși în viitor	248
Capitalul străin beneficiază de avantajii excesive	250
a) Prin modul cum s'au revalorizat rentele	250
b) Prin procentele plătite	251
Se impune o ajustare a datoriei externe	252
B) Datoria flotantă internă	253
Modul în care poate fi lichidată datoria flotantă	254
Imprumutul intern, mijloc ultim de lichidare a arieratelor	256
Condițiunile nu au fost prielnice pentru lansarea împrumutului intern	258
Însănătoșirea pieții financiare necesită o acțiune eficientă	259
Modul cum a fost pregătit și realizat împrumutul intern a com-promis această soluțiune	260
Soluțiunea monetară nu poate folosi lichidării trecutului	263

CAPITOLUL VII
REFORMA FINANTELOR LOCALE.

Bazele primei organizări unitare a finanțelor locale, în 1933	265
Cum poate fi completată reforma din 1933	267
Problema creditului pentru administrațiunile locale	269
Județele și comunele reduse la mijloacele interne de credit	270
Organizarea și activitatea creditului județean și comunal	271
Nevoia reorganizării creditului județean și comunal	273
Crearea unei noi instituțiuni	276

CAPITOLUL VIII
UN PROGRAM DE INVESTIȚIUNI CA MIJLOC DE
STIMULARE A VIEȚII ECONOMICE.

Planul de investițiuni din 1930	279
Posibilități și metode de finanțare	280
Incheiere	285

A N E X Ă

Programul de investiții naționale din 1930	291
--	-----

V]

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
2017